Mutluluk İhtimali

almanca aslından çeviren:
Anıl Alacaoğlu

ANNE RABE

livera

MUTLULUK İHTİMALİ

ANNE RABE

MUTLULUK İHTİMALİ
Özgün Adı: Die Möglichkeit von Glück
Yazar: Anne Rabe

Genel Yayın Yönetmeni: Hüseyin Deniz Özcan
Almanca Aslından Çeviren: Anıl Alacaoğlu
Editör: Yonca Kocadağ
Son okuma: Aylin Samancı
Sayfa Tasarımı: Bahar Kuru Yerek
Kapak Tasarımı: Elif Yıkamacı

1. Baskı Ağustos 2025

© Livera Yayınevi, 2025
© 2023 Klett-Cotta - J.G. Cotta'sche Buchhandlung Nachfolger GmbH, Stuttgart.
All rights reserved. Published by arrangement with Atlas Publishing Lab.

ISBN: 978-625-6663-55-8
Sertifika No: 51956

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında, bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni olmadan tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

Baskı ve Cilt
Metro Basım Hiz. A.Ş.
Yahya Kemal Beyatlı Cad. No. 94
Begos 3. Bölge, Buca / İzmir
Sertifika No: 70839

Livera Yayınevi Tanıtım Tic. Ltd. Şti.
2. İnönü Mahallesi Muzaffer Sokak No: 2/A B Blok No: 40
Narlıdere / İzmir
E-posta: info@liverayayinevi.com
www.liverayayinevi.com

MUTLULUK İHTİMALİ

ANNE RABE

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN: ANIL ALACAOĞLU

livera
yayınevi

Anne Rabe, 1986 yılında doğdu. Birçok ödüle sahip bir senarist, oyun ve deneme yazarıdır. Grimme ödüllü Warten auf'n Bus dizisinde senarist olarak görev yapmıştır. Deneme yazarı ve konuşmacı olarak uzun zamandır yaptığı çalışmalarla Doğu Almanya'nın geçmişiyle yüzleşme çabasında da önemli bir rol oynamıştır. Berlin'de yaşamaktadır. İlk romanı olan *Die Möglichkeit von Glück* [Mutluluk İhtimali] ile 2023 Alman Kitap Ödülü'ne aday gösterilmiştir.

Anıl Alacaoğlu, 1989'da Akhisar'da doğdu. Ege Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 2009'da ilk kitabı *Üçüncü Sınıf Kadın*, 2021'de öykü kitabı *Başka Yasalar* yayımlandı. Alacaoğlu bugüne dek Michael Ende, E.T.A. Hoffmann, Gustav Meyrink, Stefan Zweig, Joseph Roth, Frank Schätzing, Elias Canetti, Bodo Kirchhoff, Sibylle Berg, Sebastian Fitzek, Klaus Mann ve Elfriede Jelinek gibi yazarlardan çeviriler yaptı.

Roberťa

I

"Sonunda, dünya yok olduğunda,
kim olduğumuzu bilen tek bir şiir,
bizi var eden tek bir atom bile kalmadığında,
on iki milyar yıl sonra.

Evren sessizce dağılıp gittiğinde
ve onunla birlikte akılda kalan son sorular da,
hiç var olmamış olacak,
artık var olmayan dünya."

Wolfgang Herrndorf

1

Anımsamaya çalışıyorsun.

İşte deniz. Ritmik bir şekilde kıyıya vuran, hiç durulmayan, bulanık, huzursuz suyuyla Baltık Denizi. Liman ve eski ambarlar. Tersane vinçleri ve balıkçı tekneleri. Pazar meydanında, altında sonsuza dek her gece davulunu çalmakla lanetlenmiş bir davulcunun yaşadığı söylenen fıskiyeli havuz. Her saat başı çanı çalan nefsiz[1] *kilise kulesi. İnşaat çitlerinin arkasında, bir zamanlar kilise olan ürkütücü harabe ve işte, arnavutkaldırımlı dar sokaklar.*

Şu köşede meyve pazarı vardı. Orada teyzen, birkaç muz ve portakal tartardı. Karşısında büfe, yeni erkek arkadaşın orada çalışır, annenle sana ketçaplı patates kızartması yapardı.

Büyükannen ve büyükbabanın evine giden yol, eski kışlaların oradan Russenberg'e çıkardı.

Rus kadınların eskiden kürk mantolarını şehre getirip sattıklarını anlatmışlardı sana. Ama bütün bunlar, annenin ve babanın, ne zaman seni arkadaşlarından bir şey almaya gönderseler hep söyledikleri

[1] Nef, bir Roma bazilikasının veya bir Hıristiyan kilisesinin uzun ve dar orta alanına verilen isimdir. (e.n.)

gibi, caddenin adının hâlâ Rosa Luxemburg Caddesi olduğu ve Karl Liebknecht Caddesi'ne çıktığı zamandı.

Şurada tuvalet ve banyosu olmayan ilk apartman dairesi, sonra ikincisi – üç oda, mutfak, banyo ve ayrı bir tuvalet. Karşısında Nazilerin oturduğu çocuk parkı. Hemen köşeyi dönünce Sabine Teyze ile kuzenin Katja'nın dairesi. Odalar kül tablaları ve Katja'nın yeni babasının Polonya pazarından getirdiği video kasetlerle dolu, bir de Barbie cep telefonu. Teyzen sana Katja'nın yıpranmış kazaklarından birini verdiğinde, üstüne sinmiş sigara kokusunu nasıl da sevmiştin.

Anaokulunun önündeki kum havuzuna süpürge sopaları saplanmış. Krepon kâğıdından rengârenk şeritlerle sarılmışlar. Üzerlerine leylaklar tutturulmuş, uçan balonlar asılmış! Aylardan haziran, Çocuk Bayramı ve yağmur yağıyor. Apartmanda diğer çocuklarla birlikte şarkı söylediğini duyuyorsun: Sevgili, sevgili güneş...

İşte şurada babanın inşa ettiği ev. Sana ait olan, anahtarsız küçük oda.

Karanlığına gömüldüğün yatak.

İşte annen.

İşte baban.

İşte Tim. Kardeşin.

2

Tim'i anımsadığımda, kızakta arkamda oturduğunu hissedebiliyorum. O zamanlar, Çekya'da, Dev Dağlar'da. Bana sıkı sıkı tutunmuş, dağdan aşağı son sürat iniyoruz. Bana güveniyor, yamaçtan önce virajı alacağıma güveniyor. Bağırıyorum: "Çevirmemiz lazım Timmi, ayağını uzat!" Ama benden küçük olan Tim, altı ya da yedi yaşında, ne demek istediğimi anlamıyor, ben de sağ kolumu arkama uzatıp bağırıyorum: "Atla!" Kızak, üstünde biz olmadan yamaçtan aşağı uçup gidiyor.

3

Doğduğum ânı elbette hatırlamıyorum. Sadece bana anlatılanları biliyorum.

Beklenenden üç hafta önce dünyaya gelmişim. Annem o zamanlar başka şehirde okuyan babamı istasyondan daha yeni yolcu etmiş ki amniyon kesesi patlamış. Eve koşmuş, bir komşusu onu hastaneye götürmüş. Çok sonraları anneme, kızımın doğumundan ne kadar korktuğumu söylediğimde bana sadece şöyle dedi: "Doğururken çığlık atmana gerek yok."

Onu kocaman bir doğumhanede, doğum sancısı çeken başka kadınların arasında, her şeyden evvel itidalini korumaya çalışırken hayal ediyorum. Acımasız ebelerin kendini toparlamasını emredişini. *Her girişin bir çıkışı var*! Atla deve değilmiş. Ondan önce milyonlarca kadın üstesinden gelmiş.

Kendi doğumumdan yirmi yıl sonra, ben de doğum sancıları içinde yatarken annemin sözünü hatırlayacağım: "Doğururken çığlık atmana gerek yok." Uzun süre buna tutunup kimseye yük olmamayı umacağım. Ama sonunda acıya teslim olup avaz avaz bağıracağım, böylece Klara'yı ilk kez kucağıma alabileceğim.

Bunu hep hatırlayacaksın.

Klara'nın kocaman gözleriyle sakince yüzüme baktığı, benimse, "Ben senin annenim, seni seviyorum," dediğimde duyduğum sonsuz mutluluğu, o kristal berraklığındaki ânı. Hastanedeki ilk gecemde onunla birlikte uyudum, o kadar bitkin olmasaydım bütün gece onu seyredebilirdim.

Klara o kadar küçük ve narindi ki bazen sadece bakışlarınla bile onu incitebileceğinden korkardın.

İlk birkaç günümü bebek odasında, ağlayıp duran diğer bebeklerin arasında geçirmişim. Belirli saatlerde emzirilmemiz için annelerimize teslim edilmiş, ardından doğruca küçük yataklarımıza yatırılmışız. O sırada anneler bir an evvel ayaklanabilmek için hastane koridorlarında badi badi yürüyorlarmış.

Babam doğduğumu öğrendikten sonra trene binmiş, bir yerlerden anneme bir demet çiçek almaya çalışmış. Bunun, yılın bu zamanında bu ülkede hiç de kolay bir şey olmadığını sonraları vurgulayacaktı. Babam hastaneye gelince yatağımdan alınıp pencereye doğru tutulmuşum. İşte ben. Ailem olacak uzun bir talihsiz koşullar zincirinin son halkası.

Bir keresinde şöyle bir şey oldu: Klara, altını değiştirdiğim masada yatıyordu. Yüzüme bakıp gülümsedi ve sadece var olmaktan duyduğu sevinç bütün uzuvlarına yayıldı. Mutluluktan tepinip kollarını salladı. O gülüşü, bana duyduğu o güven... ayaklarını nazikçe ovduğumu hâlâ hatırlıyorum... onun için doğru kişi olduğumdan, onun annesi olduğumdan bir an için bile şüphe etmedi. Sonra ona şöyle dedim: "İyi ki varsın Klara, sana her zaman göz kulak olacağım." O

zaman, ne olursa olsun ona her gün en az bir kez onu sevdiğimi söylemeye karar verdim.

Ama bazen onu kucağıma aldığımda bir anda bırakıverdiğimi hayal ediyordum. Geldiği gibi gidecek, sonra her şey bitecekti.

Nereden çıkıyordu bu? Bütün bu mutluluğu yok etme arzusu nereden geliyordu?

Yatağa yatırdım. Güvenli bir yere. Ben de onu izlemek için yanına uzandım.

Kendinin de bir zamanlar alt değiştirme masasında yattığını hayal ederdin. Ya da daha ziyade bir yatakta. Veya mutfak masasında. Annene bakıp gülümsediğini, onun da gülmesini umduğunu hayal ederdin. Ama sen Klara değildin. Annenle senin arandaki ilişki farklıydı.

Klara beş, küçük kardeşi Kurt üç yaşındayken annemle babam ziyarete geldi. Kurt'un doğum gününü kutlayacaktık.

Onlarla yalnız kalmamak için arkadaşlarımı davet etmiştim. Aralarında okuldan tanıdığım, kendisi de daha yeni anne olmuş Victoria da vardı. Bir bebeği kucağına almak anneme iyi gelir diye düşündüm. Bu onu meşgul ederdi. Gerçekten de Vicky'nin bebeği kendini hemen annemin kucağında buldu, annemin de çenesi açıldı. *Ben* çok zahmetsiz bir çocukmuşum. Daha birkaç haftalıkken akşamları sadece yatağa *yatırılmam* yetiyormuş. Uykuya dalıyormuşum. Kendiliğimden.

Ya da tamamen tek başıma.

Annem, düzenli bir uyku için en mühim şeyin emzirme saatlerini aksatmamak olduğunu vurguladı. Daha dört haftalıkken deliksiz uyuyormuşum.

Garip bir sesle kıkırdadı ve Vicky'den bir kadeh daha Clermont doldurmasını istedi. "Bu evde içkinin olduğu günleri de gördüm ya. İyi ki geldin Vicky."

Bir şey demedim. Hikâyeyi zaten biliyordum.

Şimdi Doğu Almanya'da çocukların düzenli olarak tartılmak zorunda olduğunu anlatacaktı. Tartılınca çok zayıf olduğum anlaşılmış. İlk haftalarımda yeterince kilo almamışım. Ama annem beslenme düzeninden vazgeçmemiş. Onun yerine bir sonraki tartılışımdan hemen önce bana biraz kilo aldırmayı bir şekilde başarmış. Böylece bir sonraki kontrolü atlatmış.

"Gördüğün gibi Stine'ye bir zararı olmadı."

Hikâyesinin doruk noktasına ulaşınca annemin yüzüne muzaffer bir gülümseme yayıldı, duyan da devlet otoritesine kafa tutmuş sanırdı.

4

Doğumumun belgelendiği ülkeye dair anılarım bulutlu. Doğu Almanya 1986'da son demlerini yaşıyordu ve benim yatağında yatan bir çocuk olarak hiçbir şeyden haberim yoktu. Kaldı ki 80'lerin ortasında, Duvar'ın yakında yıkılacağına, üç yıl sonra barışçıl bir devrimin ülkeyi diktatörlükten ve Stasi'den[2] kurtaracağına henüz hiç kimse inanmıyordu. Nihayet "Almanya, Birleşik Anavatan" dendiğinde dört yaşındaydım.

Bir keresinde şehrin bayraklarla donatıldığını hatırlıyorum. 7 Ekim Cumhuriyet Bayramı civarında olmalıydı. Şehirde annemin elinden tutmuş yürüyordum, pazar meydanının önünden geçtik, belediye binası da ortasında buğday başaklarıyla çevrelenmiş çekiç ve pergel motiflerinin olduğu bayraklarla süslenmişti.

"Almanya'da mı yaşıyoruz?" diye sordum anneme, bana sert bir bakış atıp düzeltti: "Hayır, Doğu Almanya'da yaşıyoruz."

---

[2] Doğu Almanya olarak da bilinen Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin istihbarat teşkilatı Ministerium für Staatssicherheit (Devlet Güvenlik Bakanlığı) için kullanılan kısaltma. (ç.n.)

Sanki çok aptalca, olmadık, "Şimdi kafana bir tane patlatacağım!" kategorisine giren yanlış bir soru sormuşum gibi; ama sonraları, Doğu Almanya'nın bahsi geçtiğinde çoğu zaman, bilmeden yanlış soruyu sorduğum o son Cumhuriyet Bayramı'nı hatırlardım.

Benim doğduğum dönem, bugünlerde tarihî bir dönüm noktası olarak anılıyor. Her sonbahar ekranlarda Berlin Duvarı'nın yıkılışının sevinç dolu görüntüleri gösteriliyor. Birbirlerine sarılan, yaşananların gerçekten yaşandığına inanamayan insanlar. Yüzlerinde rahatlama ve mutluluk ihtimali.

Her seferinde, savaş artık bitti diye düşünüyorum.

O anda, onlarca yıldır Alman ruhlarında ve bedenlerinde yaralar açan şey nihayet iyileşebilirmiş gibi görünüyordu. O görüntülere o kadar çok baktım ki bazen bu insanları tanıdığımı düşünüyorum. Gözyaşlarını, kahkahalarını, safi yorgunluklarını da. Sevinçleri her şeyi gölgede bırakır gibi olsa da yorgunlukları yüzlerinden okunuyor. Söyledikleri cümleleri bile tekrar edebilirim.

Herkes Duvar'ın yıkıldığı gün nerede olduğunu hatırlıyor, muhtemelen sonsuza kadar da unutmayacak.

Ben yatağımdaydım, bütün o şamata sırasında uyuyordum.

Annem televizyonun karşısında tek başına oturuyordu. Yoksa o da mı yatağındaydı? O da mı uyuyordu? Babamdan öğrendiğime göre, ertesi gün, eğitimine devam ederken bir yandan da çalıştığı, Berlin yakınlarındaki şantiyeden en son babam ayrılmış, tıpkı arkadaşları gibi neler olup bittiğini görmek için o tarafa gitmiş. Daha sonra tereddüdünü, "Duvar'ın yeniden kapanıp kapanmayacağını bilmiyorduk, ben de işteydim," diye açıkladı.

Her şeyin iyi şekilde sonuçlanacağını, sınırların gerçekten de açık kalacağını o günlerde Egon Krenz bile bilmiyordu.

Hans-Dietrich Genscher'in Prag Büyükelçiliği'nde, "Size bir gelişmeyi bildirmek için geldik, bugünden itibaren yurtdışına çıkmanız..."[3] deyişini ve cümlesini yarıda kesen sevinç çığlıklarını duyunca bir düğmeye basılmış gibi gözlerim yaşarıyor.

Bazen biri bana herhangi bir şeyin ne zaman olacağını sorunca, "Bildiğim kadarıyla hemen... derhal,"[4] deyiveriyorum.

Bu hikâye o kadar içime işlemiş ki ondan kopamıyorum. O döneme ait fotoğraflara bakıyor, nasıl olduğunu anlamaya çalışıyorum. Neden bana bu kadar dokunuyor? Mesela yaşadığım şehrin fotoğrafları. Yıkımın ve yoksulluğun görüntüleri. Alt katlarında dükkân olan ama üst katlarındaki pencerelerden gökyüzünün görülebildiği sıra sıra evler. Kilise kalıntıları. Limandaki yıkık ambarlar.

Tuvaleti, banyosu olmayan daireleri hatırlıyorum. Kuzenim Katja'yla benim koridordaki tuvaleti kullanmaktan nasıl da iğrendiğimizi. İçerisinin buz gibi ve kocaman örümceklerle dolu olduğunu. Scooter sürerken gidona elimi dayadığımda, onu yaktığım sobayı hatırlıyorum. Ve arkadaşlarımdan herhangi birinin evine gidip de hiç şöyle demediğimi: Ne güzel bir daire!

Her yerde aynı kahverengi mobilyalar. Fitilli "Özbekistan" koltuk takımları. Henüz yeşilken yediğimiz için sevmediğim muzlar. Uzun bir süre boyunca, bir-iki yeri kahverengi olur olmaz bozulduklarını sanmıştım.

---

[3] Batı Almanya'nın o dönemki Dışişleri Bakanı Hans-Dietrich Genscher, 30 Eylül 1989'da Prag Büyükelçiliği'nin balkonundan, elçilik binası çevresinde kamp kuran dört binden fazla Doğu Almanyalı mülteciye yurtdışı yasağının kalktığını, Batı Almanya'ya götürüleceklerini bu sözlerle duyurdu. (ç.n.)

[4] Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Üyesi Günter Schabowski, 9 Kasım 1989'da Doğu Almanya rejiminin demokratikleştirilmesini ve vatandaşların konuşma ve toplanma özgürlüğünü garanti altına alan anayasa değişikliğinin ne zaman yürürlüğe gireceği sorusuna bu sözlerle cevap verdi. Berlin Duvarı aynı gün yıkıldı. (ç.n.)

Büyüdüğüm şehir Baltık Denizi kıyısında. Tuğla gotik mimarisiyle bugün *UNESCO Dünya Mirası Listesi*'nde yer alan bir Hansa şehri. Yürümeyi öğrendiğim bölgenin o harap hâlinden bugün neredeyse eser yok.

Doğu'nun yeniden inşası öyle bir itinayla yürütülmüş ki tüm bunların üstünden sadece otuz-kırk yıl geçtiğine inanmak güç. Sevinç dolu görüntülere, ülkenin iki kısmı arasındaki farklara ilişkin tartışmaların eşlik etmesi âdetten sayılıyor. Şehirleri pastele boyarken gösterdikleri aynı şevkle şimdi Doğu'nun neden farklı davrandığı, seçimlerde neden farklı tercihler yaptığı, neden daha sağcı, daha şiddet yanlısı olduğu sorgulanıyor.

Birleşme dönemine dair anılarım o kadar bölük pörçük ve istikrarsız ki gerçek bir fikir vermediği gibi belirgin bir his de uyandırmıyor. Cevaplar ararken Kerstin Süske'nin filmi *7/10/89 – Makulatur*'u buluyorum.

DEFA belgesel film stüdyosunun yönetmeni, 6-7 Ekim 1989 tarihlerinde film akademisinden arkadaşlarıyla birlikte, Doğu Almanya'nın 40. yıl kutlamaları için Berlin'de yapılan hazırlıkları izinsiz olarak kayda alıyor. Kamerasıyla şehirde dolaşıyor. FDJ'nin[5] fener alayını ve Kurtarıcı Kilisesi'nde, ülkenin olası bir yeniden yapılanması etrafında dönen tartışmaları da kaydediyor. Filmde aynı zamanda, doğum günü kutlanan anavatanlarına öğretmenleri tarafından bağlılık yemini ettirilen bir grup anaokulu öğrencisi de görülüyor. İşte oradalar, sosyalizmin son çocukları ve günler haftalar öncesinden ezberlediklerini uslu uslu tekrar ediyorlar.

Öğretmenlerinin, bugün kimin doğum günü sorusuna bir ağızdan cevap veriyorlar: "Cumhuriyetin!"

---

[5] Freie Deutsche Jugend (Özgür Alman Gençliği), Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin (SED) resmî gençlik hareketi. (ç.n.)

Ancak sonrasında bu cumhuriyetin kim olduğu sorulunca kem küm ediyor, sonbahar ışığında el yapımı çiçekli flamalarını, küçük kâğıt bayraklarını şaşkın şaşkın sallıyorlar.

"Hepimiz cumhuriyetiz, buradaki herkes. Bütün çocuklar, bütün öğretmenler, hademeler, aşçılar, hepimiz bu ülkeyiz.." diye programına devam ediyor öğretmen.

Bugün ülkemizin doğum günü olduğu için "özel olarak süslendikleri ve hazırlandıkları" çocuklara bir kez daha hatırlatılıyor.

Ardından en küçük çocuklardan, ufak bir sahneye çıkmaları isteniyor. Basamakları onlara yüksek gelen merdiveni uslu uslu çıkıyorlar. Bazıları sendeleyip düşecek gibi oluyor ama kamera önündeki bu önemli görevin üstesinden gelmek için ne kadar kararlı oldukları belli. Sonunda sahnenin önünde diziliyorlar:

"Uç uçak, uç, selamımı götür. Sovyetler Birliği'ne uç, *drujba*[6] diyebiliyorum daha şimdiden..." diye şarkı söylüyorlar.

O sırada *Ulusal Halk Ordusu*'nun yeni cilalanmış panzerleri başkent caddelerinde ilerliyor.

Bu çocuklardan herhangi biri Sovyetler Birliği'ni biliyor mu? Öğretmenin hepimiz cumhuriyetiz derken ne demek istediğini anlıyorlar mı? *Drujba*'nın dostluk anlamına geldiğini ve bu "dostluk" kelimesini her fırsatta yüksek sesle ve ciddiyetle tekrar ederek selam vermek üzere eğitildiklerini biliyorlar mı?

Her halükârda bu şarkılar birkaç hafta içinde kafalarından silinip gidecek, onlarla birlikte bu tuhaf cumhuriyet de.

Bu çocuklardan biri sen olabilirdin. Melodi sana hoş bir şekilde tanıdık geliyor.

Dalgalanan küçük bir flamayı güneşe doğru tutuyorsun. Şarkı söy-

[6] (Rusça) Arkadaşlık, dostluk. (ç.n.)

lemek ve çok uzaklarda bulunan garip isimli bir ülkeye selam göndermek hoşuna gidiyor.

Bir keresinde babaannem Ursel'a Nazi dönemini sormuştum, o da bana, savaş bittikten sonra bir dükkâna girdiğini ve girerken o kanına işlemiş "Heil Hitler!" selamını verdiğini anlatmıştı. Bu yüzden fırça yemiş ama kötü bir niyeti olmadığına yemin etti.

5

İçinde bir yerlere gömülü olan unutulmuş şarkılar. İçinde hareket edip adım adım yapılara, kurumlara, ritüellere doğru ilerlediğin koordinat sistemi.

Sonra – hiçbir şey yok.

Sessizlik.

Sessiz olmak.

Buna zaten alışkınsın, çünkü önce susmayı öğrendin.

Ömrünün ilk haftalarında, geceleri sana saldıran açlık, senin açlığın değildi. Senin açlığın olmamalıydı. Sabaha kadar bekledin ve uyuyarak atlatmayı öğrendin.

İlk kez hamile kaldığımda kız olmasını umdum. Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha çok ağladığını, daha salyalı olduklarını duymuştum ve bundan deli gibi korkuyordum.

Bir kız çocuğunu kesinlikle koşulsuz sevebilirdim.

Klara'dan iki yıl sonra Kurti'ciğime hamile kaldım. Kurt dünyaya ciyaklayarak geldi ve ciyaklaması üç ay kesilmedi. Kurti'yi korktuğum gibi Klara'dan daha az sevmesem de yorucuydu. Onu evde dolaştırdım, salladım, şarkılar söyledim, öyle çok ağlıyordu ki harcadığı çaba yüzünden küçük ellerinin üstü bile terden sırılsıklam oluyordu, so-

nunda yorgun düşüp uykuya dalıyordu, benim de tükenmiş bir şekilde yanında uzanmaktan başka bir şey yapacak hâlim kalmıyordu.

Bir keresinde bu konuyu anneme açtım, ona ne yapacağımı bilmediğimi, sadece yakında düzeleceğini umduğumu söyledim. İşe dönmek istiyordum, dönmeliydim de ama Kurti ne olacaktı?

Hattın diğer ucundaki annem çok da düşünmeden, "Biz Tim bebekken onu susturmaya çalışmadık, bıraktık ağlasın. Bize de kardeşine de epey faydası dokundu," dedi.

Bunun üzerine bir şey demedim. İtiraz etmedim. Babasının kucağındaki Kurti'nin dairenin arka kısmında ağlamaya devam ettiğini duydum.

Bir keresinde bebeğin arkasından kapıyı kapatıp kendi kendine sakinleşecek mi diye beklemişliğim yok değil. Ama uzun süre dayanamadım. Sadece ağlayışını duymazdan gelmek imkânsız olduğu için değil, fiziksel olarak canımı yakıyor, ağlaması doğrudan kemiklerime işliyordu. Memelerim sütle dolup taşıyor, süt, iltihaplı meme uçlarımı sızlatarak akıyordu.

Bana sesleniyordu. Sadece bana. Sesini bana duyurmak için ağlıyordu. Destek ve yakınlık bulmak için. İhtiyaç duyduğu dişi hayvan bendim ve başka hiçbir şey ona yardımcı olamazdı.

Oğlum, tıpkı Tim'in içine fırlatıldığı dünya ona henüz çok büyük geldiği zamanlarda ağladığı gibi ağlıyordu. Kardeşimin ağlaması beni uyandırmasın diye beni öğle uykusu saatinde başka bir odaya yatırırlardı.

Yine de sesini duyardım ama yataktan çıkmamam gerektiğini bilirdim. Annem alışveriş için şehre gittiğinde bile.

Kalkmama izin verilene kadar annemle babamın yatağında yatardım. Tim ağlar dururdu, ta ki ağlayacak hâli kalmayana, bunun hiçbir işe yaramayacağını öğrenene kadar. Ne kadar çok isterse istesin kimse gelmeyecekti.

Bunun kardeşime faydası dokunmuş.

Belki doğrudur.

Bir gün annemle babam, tatilde Harz Dağları'nda yaptığımız doğa yürüyüşünü anlattılar, Tim'in yanına gitmişlerdi ve dört yaşındaki oğluyla oynuyorlardı. Tim dört yaşındayken hep beraber Brocken Dağı'na çıkmıştık. Walpurgis Gecesi'nde cadıların ve büyücülerin kutlama yapmak için zirvesinde toplandığı söylenen bu dağın ismi boşuna değil.[7] Tim'le birlikte bazı kısımlarını dörtayak üstünde tırmandığımızı hâlâ hatırlıyorum.

Annemle babam kahveyle kek arasında bu tırmanıştan gururla bahsettiler. Tim'in bir yerden sonra daha fazla dayanamadığını, kucağa alınmak için ağlayarak yalvardığını anlattılar. Sonunda o kadar yorgun düşmüş ki patikanın kenarındaki hendeğe uzanmış, az daha uyuyakalacakmış. Annem yoldan geçen yürüyüşçülerin Tim'e acıdığını söyledi. Gülümseyerek ekledi: Tim'i bir an için kucağına alacak olsa oğlunu tüm yol boyunca taşımak zorunda kalırmış.

"Sonunda başardın işte."

Tim, annemle babamı aptalca hikâyeleriyle birlikte kapı dışarı etse yeriydi. Ama sadece çocuğuna baktı, hiçbir şey demedi.

Her ailenin böyle hikâyeleri vardır. Aileleri aile yapan ortak anılardır. Tekrar tekrar anlatılan hikâyeler. Bir Noel akşamı yapılan berbat bir kızartmanın, bir tatil yerine gitmeyi epeydir isterken sapılan yanlış yolların, aksiliklerin ve sakarlıkların hikâyeleri, gülmekten gözleri hâlâ yaşartabilir. İnsanın *yuvasını* düşünürken aklına gelen hikâyeler.

Tim'le benim çocukluğumuzdan bahsederken birbirimize anlattığımız hikâyeler, sessiz olmayı nasıl öğrendiğimizin hikâyesidir.

---

[7] Brocken Almancada ufalanmış kaya, toprak, kömür gibi şeylerin parçası anlamına gelir. (ç.n.)

6

Son Cumhuriyet Bayramı'na dair, şu bayrak olayı dışında pek bir şey hatırlamıyorum. Pazar meydanındaki gösteriye de katılmadım. Ama alanda bir sürü çocuk vardı. Tutuklamalara karşı bir koruma olarak. Kuzey Almanya'da SED[8] iktidarına karşı düzenlenen en büyük gösteriydi. İnsanlar, Stasi merkezine doğru yürüyüp gözetleme terörüne son verilmesini istediler. Barışçıl bir protestonun işareti olarak da SED bölge yönetim ofisinin önüne mum diktiler.

Neden bize bundan hiç bahsedilmedi? Neden okulda da hiç konuşulmadı?

Yeni çağ öğle yemeğiyle birlikte geliyor. 1990. Her şey bitmiş. Tek katlı binada, koridorun en sonunda bulunan anasınıfı, ayrı tuvaleti olan daireye sadece beş dakikalık yürüme mesafesinde.

Cızırtılı radyodan Matthias Reim'ın sesi geliyor. "Kahretsin, seni seviyorum, seni sevmiyorum..." Ülke etrafınızda çatırdarken incecik

[8] Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (Almanya Sosyalist Birlik Partisi), Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin kurulduğu 7 Ekim 1949 tarihinden Mart 1990 seçimlerine kadar iktidarda bulunan komünist parti. (ç.n.)

seslerinizle şarkı söylüyorsunuz: "İşte Kurt geliyor... ne kaskı var ne kemeri." Ve tıpkı Frank Zander gibi bağırıyorsunuz: "Yeter artık, dans etmek istiyoruz!"

Öğle yemeği artık pişirilmiyor. Strafor kutular veriliyor, merakla içine bakıyorsun.

Çilek aromalı gerçek Corny barlar var!

Ancak, rengârenk ambalaj vaadini yerine getirmiyor. Barın tadı iğrenç, kusacak gibi oluyorsun. Ama anaokulu öğretmeni Bayan Preußler hepsini bitirmen gerektiğini söylüyor.

Diğer çocuklar öğle uykusuna yatarken, sen çilekli barınla bakışıyorsun. Yenecek gibi değil. Ne kadar uğraşsan da yapışkan şeyi bir türlü yutamıyorsun.

Ama. Yutmak. Zorundasın.

Her şeyin değiştiğini söylüyorlardı.

Doğruydu da.

O yaz babaannem Ursel ve dedem Arndt'la birlikte McDonald's'a gittim.

Yeni ülkenin tadı farklıydı ama uymamız gereken kurallar hâlâ aynıydı.

Sana yiyecek bir şey verilmişse hepsini bitireceksin.

Bayan Preußler'i mutlu etmek isteyen, ağrıyan sırtını ovalardı. Terbiyesizlik veya gürültü eden de öğle uykusunda altına ıslatan kızıl saçlı Kim'in yanında yatmak zorunda kalırdı. Yağmur yağdığında koridorda ikişerli sıralar hâlinde dizilir, şarkı söylerdik: "Sevgili, sevgili güneş, in birazcık aşağı, bulutları yukarıda bırak, sana övgüler düzelim..."

Annemle babam, devlet partisi SED'e üyeydi. Anneannemle dedem de öyle. Bunu da, Birleşme'den sonra uzunca bir süre daha, Gregor Gysie liderliğindeki PDS'ye[9] üye olduklarını da biliyorum. Bir gün, ben yeterince büyüdüğümde ve bütün o köklü değişimlerin üstünden yeterince zaman geçtiğinde bana anlattılar. Onlar için önemli olan, iş bir anda makam paylaşımı ve avantaj kazanmaya dönüşüne kadar istifa etmemiş olmalarıydı. Fikirlerinden öylece caymak istemediler. Dönek olmak istemediler. Her dört yılda bir seçim kabininde neyi işaretlediklerini gizliyorlardı ama ben PDS'ye oy verdiklerini biliyordum.

Dönek, çocukken üstüne çok düşündüğüm bir kelime. Ama sormaya cesaret edemedim.

Dönek deyince aklıma uzun bir kuğu boynu gelirdi, daireler çizen bir kuğu başı. Sürekli dönüp duruyor. Ama niye?

Ben on yaşındayken, yani 1996'da, babam bana sosyalizmle komünizm arasındaki farkı açıkladı.

Marktkauf süpermarketin önündeki otoparkta, kırmızı Opel Kadett'imizde oturuyorduk.

Yaz ortasıydı. Arabalarda henüz klima yoktu. Hava almak için cam kolunu elle çevirmek gerekiyordu. Yine de Opel çekici görünüyordu. Birleşme'den kısa bir süre sonra bizim Trabbi'nin[10] yerini almıştı. Emniyet kemeri, radyosu ve kasetçaları vardı.

---

[9] SED'in örgütlü kalan kısmı Aralık 1989'da ismini Partei des Demokratischen Sozialismus (Demokratik Sosyalizm Partisi) olarak değiştirdi. (ç.n.)

[10] Halk arasında Trabbi olarak anılan Trabant, Doğu Almanya yapımı bir otomobil. Vatandaşlar 1957'de piyasaya sürülen Trabant'a sahip olmak için devlete talepte bulunuyor, teslimat için sıraya giriyordu, aracın teslimi bazen yıllar alıyordu. (ç.n.)

Annem Tim'le birlikte süpermarkete gitmişti, ben de babamla birlikte sıcaktan kavrularak onların dönüşünü bekliyordum. Süpermarketin hoşuma giden tarafı, insanların aldıklarını sapsız kâğıt torbalarda taşımalarıydı, tıpkı zaman zaman Katja'yla birlikte izlediğimiz Amerikan filmlerindeki gibi, çünkü Katja'nın video kasetleri vardı. Bunun dışında alışverişe gitmeyi sevmiyordum. Sıkıcıydı. Arabada kalıp radyodan "70'lerin, 80'lerin hitlerini ve günümüzün en iyilerini!" dinlemeyi tercih ediyordum.

"Komünizmde," diye devam etti babam, "bütün insanlar eşittir ve eşit miktarda para kazanır. Aslında komünizmde artık paraya ihtiyaç yoktur. Muhtemelen zamanla kaldırılacaktır."

Komünizmde paraya ihtiyaç yoktu, çünkü her şey herkesindi. Dolayısıyla bir şeyleri biriktirmek ya da zenginleşmek için uğraşmaya değmezdi. Bunun yerine insanlar bir mağazaya gider, sadece gerçekten ihtiyaç duydukları şeyleri alırlardı. Nedenini söyleyemesem de bu fikir hoşuma gitmişti. Muhtemelen daha adil göründüğü içindi.

Komünizmde, diye açıklamaya devam etti babam, çöpçü profesör kadar, duvarcı da mimar kadar kazanırdı. Çünkü, işin aslı hiç kimse bir başkasından daha değerli değildi. Mimar, evin duvarlarını dikecek kimse yoksa nasıl ev inşa edebilirdi? Çöpleri kimse toplamasa ne olurdu?

"Sınıf farkı egemenlerin icadıdır," dedi babam.

Radyoda biri "Macarena"yı istedi.

Sınıf derken ne kastettiğini bilmiyordum ama başımı sallayıp arada bir, "*Hımm*," dedim. Ona inanmayı gerçekten istiyordum, para ve insanların değeriyle ilgili söyledikleri hemen aklıma yatmıştı.

İlkokulda, ne dilerdiniz diye sorulduğunda, parasız bir dünya yazdığını hatırlıyorsun. Parasız bir dünya ve dünya barışı.

"Peki ya sosyalizm?" diye sordum babama.

"Sosyalizm komünizmin ilk basamağıdır. Doğu Almanya öyleydi."

Eski Doğu Almanya'da yaşadığımızı ve Doğu Almanya'da doğduğumu biliyordum. Kırmızı aşı kartımın üzerinde çekiç ve pergel desenli damga vardı. Küçük kırmızı defteri severdim, bazen annemin belgeleri sakladığı çekmeceden çıkarır, parmaklarımı amblemin üzerinde gezdirirdim. SED diktatörlüğünün sembolünü çevreleyen çelenk kızamık, tetanos ve suçiçeğine karşı bağışıklığımın ispatı olan bu belgeye bir ciddiyet katıyordu. Ama aynı zamanda bu aşı kartının başka bir çağdan kaldığını, eskiden her şeyin bambaşka olduğunu, annemle babamın geçmişimizi Doğu dönemi ve Batı dönemi diye ikiye ayırdığını, Doğulular ve Batılılar olduğunu, Batılılar kötüyken içlerinde benim de yer aldığım Doğuluların bir sebepten daha iyi olduğunu biliyordum, Batılılar tam aksini düşünseler de.

Jon Bon Jovi o kadar yüksek sesle bağırıyordu ki babam radyoyu kapatma gereği duydu.

Pencereden otoparkta paketlerle dolu alışveriş arabalarını süren insanları izledim. Arabalar her an rotasından çıkıp yabancı bir aracın boyasını çizecek gibiydi. Bütün bu insanların birkaç yıl önce Duvar'ı yıktığını hayal ettim. Yani hepsi sosyalizme karşı mıydı? Niye? Hiç anlamadım. Halbuki babamın az önce anlattıkları kesinlikle doğruydu. Böyle bir dünyada yaşamak istememek aptallık olurdu. 90'larda Baltık Denizi'nin tuzlu suyu kadar doğal olan işsizlik yerine herkes için iş ve geçim kolaylığı.

Ama babam nedenlerini biliyordu. Doğu Almanya'daki insanla-

rın henüz hazır olmadığını öne sürdü. Kapitalizmin onlara yalnızca zarar vereceğini henüz anlamamışlardı. Yalnızca kendilerini, kendi çıkarlarını düşünüyorlardı ve çok açgözlüydüler. Ama bir gün, kaynaklar uğruna savaş patlak verdiğinde, sonsuz büyüme diye bir şeyin olmadığını hepsi idrak edecek, ardından sosyalizm geri dönecekti. O zaman insanlar yine komünizm ve daha adil bir dünya için mücadele edeceklerdi. O zaman yirmi farklı yoğurt çeşidine ihtiyaç olmadığını, tek bir tanesinin de karın doyurabileceğini anlayacaklardı.

Zaman zaman bu Doğu Almanya'nın ne olduğunu kendi kendime soruyordum, şimdi her şey açıktı. Orası daha iyi bir ülke, daha iyi bir fikirdi. Zamanı gelecekti.

Çocukken büyüyünce bir FDJ tişörtüm olmasını ne çok istediğimi hatırlıyorum. Genç Öncüler'den olmak isterdim. Annem bana öncü düğümü atmayı göstermişti. Cumhuriyetin 50., 60. ve 70. yılını kutlarken en önde bayrak sallayarak yürümek isterdim.

Büyüyünce mantıken bu bir diktatörlük olmak zorundaydı diye düşündüm! İnsanlar doğru olanı yapamayacak kadar aptalsa ve sadece kendileriyle ilgileniyorlarsa onları aksine zorlamak gerekirdi. Kaldı ki, Doğu Almanya gibi bir diktatörlüğe gerçekten diktatörlük denir miydi? 90'larda caddeleri dolduran ve 2000'lerde Doğu'da parlamentoya girmenin bir yolunu bulan Naziler beni çok daha fazla endişelendiriyordu. NPD[11] 2004'te Saksonya'da oyların yüzde 9,4'ünü aldı, 2006'da da Schwerin Eyalet Parlamentosu'na girdi. Naziler benim gözümde gerçek bir tehditti. Sosyalizmse henüz doğru düzgün uygulanmamış iyi bir fikir.

[11] Nationaldemokratische Partei Deutschlands (Almanya Ulusal Demokratik Partisi), diğer adıyla Die Heimat (Vatan): Neo-Nazilerin örgütlendiği bir parti olarak bilinen aşırı sağ görüşlü siyasi parti. (ç.n.)

II

"SEKİZ YIL ÖNCE
Bir zamanlar
Burada her şey farklıydı.
Kasabın karısı biliyor bunu.
Postacının dimdik bir yürüyüşü vardı.
Peki elektrikçi neydi?"

Bertolt Brecht

7

Bir hikâye nerede başlar? Benim hikâyem nerede başlıyor?

Hikâyemin başını düşündüğümde gözümün önüne Paul geliyor, dedem.

Paul, selesine henüz oturamayacağı kadar büyük bisikletiyle, otuzlu yıllardan kalma Berlin'de fıldır fıldır dolaşıyor. Gerçi uzun boylu, okulda da ona "uzun" diyorlar ama boyu henüz bisiklet için yeterli değil. Yine de bisikleti onun gurur kaynağı. Bisiklet yarışçısıymış gibi davranıp otobüsün birini rüzgâra karşı kendine siper ediyor. Deli gibi pedal çevirip otobüsün dibinden ayrılmıyor, kendini koyuvermiyor ve otobüse olabildiğince yakın sürerek işini kolaylaştırdığını fark ediyor. On yaşındaki çocuğun akıl edemediği şeyse otobüsün ara sıra durduğu. Böylece küçük "uzun" Paul, olanca şiddetiyle metalden deve çarpıp kaldırıma yapışıyor. Kendisi korku, kolları bacakları da yara bere içinde bisikletini ite ite eve dönüyor. Babası yaptığı aptallığı duyunca tek bir şey soruyor: "Peki ya bisiklet? Hâlâ tek parça mı?"

Anneannem Eva'yla dedem Paul'ün evinde günler rutindi. Eva'nın pişirdiği (her zaman krema soslu) güzel yemekler ve ALDI marka kutu portakal suyu olurdu. Birleşme'den kısa bir süre sonra betonar-

me bir binanın en üst katındaki iki odalı daire, geçmişin ve dedem Paul'ün seyahatlerinin anılarıyla dolup taştı. Duvarda Moğolistan'dan getirdiği halılar asılıydı, duvar ünitesindeki bir vitrinde Karlovy Vary'den aldığı içki bardakları ve hiç beğenmediğim, küçük cam biblolar duruyordu.

Dairenin bir balkonu vardı ama hiç çıkmazdık, oysa hiç şüphesiz çok güzel bir manzarası vardı. Duvar ünitesindeki uzun bir çekmecenin içinde kuzenim Katja, Tim ve benim için oyunlar da bulunuyordu. Çekmece epey derli topluydu. Oyuncak paralarla (çoğu Ostmark) dolu bir cüzdan, bir paket iskambil kâğıdı, bir Çin daması, bir de kızma birader, dokuz taş ya da sonraları satranç oynadığımız bir oyun kutusu vardı.

Paul Dede bize hiç yenilmezdi.

Dokuz taşta onu yenmem yıllarımı aldı, bir gün onu yenebileceğime ben bile ihtimal vermezdim.

Tim ve ben küçükken dedemle daha ziyade hep aynı kart oyununu oynardık. Oyunun kazananı yoktu, adı da "kırmızı siyah"tı. Paul Dede iskambil destesini alıp iyice bir karardı. Sonra kartları bir bir açardı, biz de bir sonraki kartın kırmızı mı siyah mı olacağını tahmin etmeye çalışırdık. Böyle birkaç tur oynardık.

Ama televizyon da vardı. En çok Monaco'daki sirk festivalini ya da David Copperfield'ın sihirbazlık gösterilerini izlemeyi severdik. (Copperfield, babamın "acayip seksi" bulduğu Claudia Schiffer'la birlikteydi.) Hatırladığım kadarıyla bu gösteriler 90'larda hemen her hafta ekranlarda görünür ve bize büyük, engin dünyadan bir nefes getirirdi.

Bu gösterilerle büyülenirdim. Özellikle bir keresinde sihirbaz, televizyon başındaki izleyicilerden ekranda beliren birçok sembolden birini seçip aklında tutmasını istemişti. Hangi sembolü seçtiğimi telepati yoluyla tahmin edeceğini söyledi. Sadece seçtiğim sembole

iyice odaklanmam lazımdı. Sonra bir parmağımla kendi sembolümden başlayarak üç adım yukarı, dört adım sola veya sağa gitmem, diğer sembollerin üzerinden bir oraya bir buraya atlamam gerekiyordu, sonunda gerçekten de seçtiğim sembolün üzerine geldim. Copperfield'ın tahta bir fıçının içinde, eli kolu bağlı hâlde Niagara Şelalesi'nden atlaması, Çin Seddi'nin içinden geçmesi veya New York'taki Özgürlük Heykeli'nin ortadan kaybolması, bu basit numaranın üzerimde yarattığı büyünün yanında solda sıfır kalırdı.

Paul Dede niye bu kadar heyecanlanıyordu bilmiyorum. O zamanlar neredeyse kördü, ekranda olup biten her şeyi ona anlatmam gerekiyordu.

Dedeme sadece önünde bir basamak olduğunu ya da caddeden karşıya ne zaman güvenle geçebileceğimizi söylemek değil de bütün bir dünyayı anlatmak benim için alışılmadık bir şey değildi. Yakınlardaki hayvanat bahçesinde yaptığımız yürüyüşlerde ona gördüklerimi aktarırdım. Kaç tane bizon çitlerin dibine gelmiş, karşımıza tavus kuşu çıkmış mı ya da rakunlar o esnada ne yapıyormuş. Yan yana yürürdük, ben de ona her şeyi anlatırdım. Bazen sorardı: "Ya şu öndeki? Geyik mi o?" Doğru tahmin ettiği her seferinde sevinirdik. Sanki perdenin yeniden kalkacağına dair hâlâ bir umut varmış gibi.

Daha sonra bir lazer ameliyatıyla şansını denedi ama nafile. Gözleri çok bulanıktı. Yüzde olarak hesaplandığında iyileşme şaşırtıcı derecedeydi gerçi ama neredeyse hiç denecek bir şeyin yüzde elli ya da altmış fazlası nedir ki?

Her yıl 1 Haziran Çocuk Bayramı'nda, kardeşim Tim, kuzenimiz Katja ve bana hayvanat bahçesi için yeni bir yıllık kart hediye edilirdi. Katja ve ben bazen oradaki büyük oyun parkına gitmek için ücretsiz girişten faydalansak da sevincimiz öyle pek büyük olmazdı.

Muhtemelen bu kartın 15 DM'a [12]değdiğini düşünen yalnızca bendim. Paul'le ben sık sık yürüyüşe çıkardık. Çoğunlukla hayvanat bahçesinde yürürdük. Daha sonra dedemler iskelenin yakınındaki başka bir daireye taşınınca her pazar bir saat sahilde yürür olduk.

O sıralar sık sık annemin, babasıyla bu kadar iyi anlaşmamdan hoşlanmadığı hissine kapılırdım. Tim ve ben küçükken daha çok babaannemlerde kalırdık. Ama anneannem Eva ve dedem Paul'ün yanında olmak benim daha çok hoşuma gidiyordu. Günler daha sakindi, pek bir şey olmuyordu.

Bisikletiyle otobüse nasıl çarptığının hikâyesini bana, yırtıcı kuşların bulunduğu kafesin önünde anlattı. Sonra başka bir hikâye, bu defaki yaşça büyük çocuklara inanmamak gerektiğiyle ilgiliydi. Bir keresinde birkaç çocuk onu elektrik hattını tutmaya ikna etmiş, çok bir şey olmadığı için şanslıymış. Yine de yaptığı, acı verici ve aptalcaymış.

Daha sonra, ben ergenlik çağındayken, Oranienburg Caddesi'ndeki sinagogun yandığından ve kendisinin Hitler gençliğine katılmadığından bahsetti ama bu sadece Berlin'de mümkünmüş ve aslında başlıca sebebi, "Heil Hitler!" diye böğürerek selam vermekten hoşlanmamasıymış.

Şansına savaşta kimseyi vurmak zorunda kalmadığını da söyledi, kendi sınırlarını korumak her ülkenin en tabii hakkıymış. Duvara dizilip vurulan insanlar neyle karşı karşıya olduklarını zaten biliyorlarmış. Tıpkı kendisinin Sovyet esaretinden kaçmak için altı çitin üstünden atlarken bildiği gibi.

Böyle yan yana yürüyorduk ve söylediği her şey beni mutlu ediyordu. Her cümle tarihten küçük bir kesit, her şeyin nasıl başladığının

[12] Eski Alman para birimi Deutsche Mark. (e.n.)

küçük bir parçasıydı. Böylece bir şeyleri biraz olsun anlayabilirmişim, Paul Dede bana geçmişten, üzerine ayak basıp yürüyebileceğim küçük bir toprak parçası getiriyormuş gibi hissediyordum. Ama bu kadarı çok azdı. Yan yana yürürken adımlarımız çok temkinliydi. Yere basmama oyunu oynuyorduk, hiç gülmeden.

Annemle babam, Tim ve bana çocukluklarından hiç bahsetmezdi. Paul Dede de annemin bir zamanlar nasıl bir kız çocuğu olduğunu hiç anlatmazdı. Sadece kendinden bahsederdi. Çok bir şey değildi, ben de dahasını sorgulayamayacak kadar küçüktüm. Anladığımı kanıtlamak istercesine başımı sallardım, ona okuyayım diye önüme koyduğu Brecht şiirlerini ezberlerdim.

"Adolf Hitler ve onun bir acayip sakalı. Çocuklar, bu işte bir bozukluk var, o kocaman ağza o küçücük sakal Balthasar fırçacıydı. Yirmi yedi çocuğu vardı. Hepsi fırça yapar ama sırça köşkte yaşamazdı..."

Brecht'in *Bizden Sonra Doğanlara* seslenişini ve *Komünizme Övgü*'sünü de okurdum.

"Sömürenler buna suç diyor ama biz biliyoruz: Bu, suçun sonudur."

Okuyup ezberlerdim. Paul Dede'nin hâlâ birkaç AMIGA plağı vardı ama artık plakçalar yoktu. O yüzden bize bir CD aldı – *Küçük Burjuvanın Yedi Ölümcül Günahı. Üç Kuruşluk Opera*'ya da ezbere eşlik edebiliyordum. Anlayabileceğim her şeyi anlamaya çalışıyordum.

Paul, Doğu Almanya'nın ilk yıllarından bahsederken şöyle derdi: "Şunu unutma Stine'ciğim, ben savaştan gelmiştim, benim için artık tek bir şey vardı: Faşizm bir daha asla!"

Şimdi düşününce, keşke cümlesine devam etseydi diyorum. Ardından gelmesi kaçınılmaz olan ve sonraları dilinin ucunda olduğunu umduğum o büyük "ama"yı söyleseydi.

Eğitim için Berlin'e gitmemden kısa bir süre önce, bana anlatmadığı kısımla ilgili bir fikir edinebildim.

Kardeşi Wilhelm ziyarete gelmişti. Münih'ten. Bu da epey heyecan vericiydi. Wilhelm sadece Batı'da yaşamamış, aynı zamanda televizyonda çalışmış ve nakaratının ilk dizesi bugün bile dillerden düşmeyen hit bir şarkı yazmıştı.

Paul, Wilhelm hakkında pek konuşmazdı. Ama Wilhelm'in yazdığı televizyon dizilerinin video kasetleri Paul Dede'nin rafında duruyordu, ben de birkaç kez karıştırmıştım. Ayrıca televizyondaki her şeyi de biliyordum.

İkisi hakkında bildiğim tek şey, savaştan sonra ayrı düştükleriydi. Paul Dede Sovyetler tarafından esir alınmıştı, büyükamcam Wilhelm'in de Amerikalıların yanına gittiği söyleniyordu. Denilene göre, dedemin kardeşi İngilizce öğrenmiş ve kısa sürede Batı'da kariyer yapmıştı.

Büyükamcam Wilhelm'i göreceğim diye çok mutluydum, dedemlerin evine gelir gelmez her şeyini sevdim. Beni meslektaşıymışım gibi karşıladı, muhtemelen abisi ona benim yetersiz tiyatro girişimimden söz ettiği içindi. Paul her zamanki gibi son derece sakindi ama parmaklarını koltuğun kolçağında gerginlikle gezdirdiğini görebiliyordum.

Kahvenin yanında anneannem Eva'nın ALDI'dan aldığı, yalnızca yarısı folyodan çıkarılmış kek vardı. Aslında anneannemin kekleri harika olurdu. Kreması, kakao tozu, yağ ve şekerden yapılmış ucuz mermer kek, yalnızca Batı'dan gelen kayınbiraderi içindi.

Paul Dede'nin tüm o süre boyunca sessiz kaldığı, büyükamcam Wilhelm'inse sürekli "bölgedeki kadından" bahsettiği hâlâ aklımda.

Ülke bölünmüştü, aile dağılmış. Paul Dede, ailesinde Doğu'da yaşamaya karar veren tek kişiydi. Bütün o Brecht şiirleri ve kendi hikâye-

leriyle bana anlatmaya çalıştığı üzere Doğu Almanya, "daha iyi bir Almanya"ydı. Doğru karar.

İki kardeşin bu son görüşmesi, Paul'ün ölümünden iki yıl önceydi. Onlarca yıl süren kopukluktan sonra ancak şimdi yeniden görüşebilmişlerdi. Ama daha fazla yüz yüze gelmek istemiyorlardı. Paul Dede öldükten hemen sonra Eva, kayınbiraderine bir mektup yolladı. İçinde ölüm ilamı ve kısa bir not vardı. Bir daha iletişim kurmak istemiyordu.

"Her ülkenin kendi sınırlarını koruma hakkı vardır."

Evet, doğru, diye düşünüyordum, öyle tabii. Ama Doğu Almanya'nın kendi sınırlarını her şeyden önce içeriden korumak zorunda kalmasını anlayamıyordum. Kendine karşı. Anaokulunda öğrendiğim gibi, cumhuriyeti oluşturan bütün insanlara karşı. Babamın söylediği gibi her şeye sahip olanlara, her şeyi paylaşanlara karşı. Adalete karşı.

Anlamadığım bir diğer şey de Paul'ün kendisinden ve sınırlarını koruma hakkından bahsetmesiydi.

İkinizi yürürken görüyorsun, o hep solda, sen hep sağda. Böyle olması gerektiğini söylüyor.

Bisikletinle Roten Weg'den yukarı çıkarıyorsun, rüzgâr sana doğru estiğinde çıkmak epey zor olabiliyor, mutfak penceresinden içeri bakıyorsun. Anneannen Eva da orada durmuş, sana bakıyor. El ediyorsun, biliyorsun ki şimdi Paul'e giyinmesini söyleyecek. Kapıdan içeri girince anneannenin elini sıkıp ona şöyle bir sarılıyorsun. Dedene de. Sonra siz dışarı çıkıyorsunuz, anneannen de yemek yapmak üzere mutfağa yollanıyor.

Deden hep solda, sen hep sağdasın.

"Dikkat, basamak!" diyorsun.

Oysa deden yürürken adımlarını sayıyor, basamakların nerede

başladığını tam olarak biliyor. Kaldırımın nerede daha yüksek olduğunu, nereye takılabileceğini biliyor.

İskeleye varmanıza az kala bir villanın önünden geçiyorsunuz. Orada duruyorsunuz. Bahçe kapısının önünde. Deden çoban köpeği için cebinden bir paket ödül maması çıkarıyor. Köpek gelmeyince deden biraz üzülüyor.

Sonra karar veriyorsunuz. Rüzgâr nereden esiyor? İskeleye mi çıkacaksınız yoksa sarp kıyının arkasındaki küçük ormanda, ağaçların arkasından mı yürüyeceksiniz?

Oradan buradan konuşuyorsunuz. Çoğunlukla edebiyattan. Dikkatle birkaç cümle söylüyor. Savaş hakkında, okul müdürü olduğu yıllar hakkında.

Bir keresinde, ağır hasta olduğunda yaşadığın ölüm korkusundan bahsediyorsun. Annenin seni doktora götürmediği, ağrıdan neredeyse yürüyemeyecek hâle geldiğin zamandan.

Seni hastaneye götürmek yerine o pazar dedene getirmişti. Sonuçta öyle anlaşmışlardı. Yüzünü buruşturmadan merdivenlerden daireye çıkmaya çalışmıştın. Ne kadar kötü durumda olduğunu belli etmek istemiyordun, o yüzden sadece önce bir oturabilir miyim diye sordun. Sonra deden yürüyüşe çıkmasanız daha iyi olacağını söyledi, sen de rahat bir nefes aldın.

Onun yerine televizyonda tenis maçı izlediniz. Rafael Nadal, Fransa Açık'ta ilk kez korta çıkmıştı. Deden heyecanlıydı. Sen de öyle.

Birkaç hafta sonra iyileştin ve ağzından bir anda çıkıverdi: "Öleceğim sandım."

Paul Dede bir an için durdu, kör gözleriyle sana baktı. "Annen de ölçüyü kaçırdı," dedi.

8

Farklı bir başlangıç.

Ada'yı düşünüyorum. Onu sık sık düşünüyorum. Çünkü Ada uzun bir süre en iyi arkadaşımdı ve ben bu arkadaşlığı mahvettim.

Okula başladığımız gün, Ada'yı gördüğüm ilk anı çok iyi hatırlıyorum. Biz sarışın sahil çocuklarının arasında saçı koyu kahverengi, hatta neredeyse siyah olan tek kişiydi. Gözleri gülümseyen iki düğme gibiydi, sanki her an her yerde keşfedilecek bir şey varmışçasına dünyaya merakla bakıyordu. Çocuk yuvasından gelen ve kendisinde bir sorun olduğunu ânında anladığımız Conny, Ada'ya hemen âşık oldu. O gün sınıfça çekildiğimiz fotoğrafta Conny başını mutlulukla Ada'nın omzuna yaslamış, Ada'nın gözleri ışıl ışıl. Aynı gözlerle fotoğraftan doğruca bana bakıp şöyle diyor sanki: Hatırlıyor musun?

Birlikte şehirde dolaşır, dedektifçilik oynar, yeterince dikkatli bakarsak bir suçlu bulacağımızı düşünürdük, hatırlıyor musun Stine? Bäckerteich Mahallesi'ndeki küçük bostanlarda, sazlıklarda gizlenme yerimiz için malzeme aradığımızı hatırlıyor musun? Bizim evde radyo tiyatrosu yaptığımızı hatırlıyor musun? Sen cevval muhabir, ben hayalî futbol takımımızın yıldız oyuncusu.

Evet, hatırlıyorum. Hatırlıyorum Ada.

Ada farklıydı, bunu hemen fark etmiştim. Sadece sınıfın en uzun boylu, en güzel kızı değildi, insanın kahkahasını duyduğu ilk anda dikkatini çeken bir sıcaklığı vardı. Gürültülü, paldır küldür, dizginsiz bir kahkahaydı bu. Sanki tek bir kişi değil, elim sende oynayan üç, dört ya da beş kişi kahkaha atıyormuşçasına bütün odada lastik top gibi sekiyordu. Ada bir şeye güldüğünde insanın hemen katılası geliyordu.

Benim aksime sınıftaki çocukların çoğunu önceden tanıyordu. Onunla anaokulundaki arkadaşları arasında farklı bir bağ vardı. Hafta sonlarını birlikte geçiriyorlardı, hepsi müzik okuluna gidiyordu. Kıyafetleri polyester değil, eski moda pamuktu. İkili ve üçlü parçaları kolayca çaldıkları blok flütleri de plastik değil ahşaptı.

Ada en yakın arkadaşım olduğunda bile, asla bu topluluğun bir parçası olamayacağımı biliyordum. Ada'ların evine gittiğimde bu his daha da güçlendi. Anne babası benden hiç hoşlanmadı.

Ada'larda hiç yatıya kalmadım, sadece nadiren yemeğe davet ediliyordum. Sanırım ben gidince ailesi rahatlıyordu. Bir keresinde Ada ve kız kardeşleriyle mutfakta oturuyorduk. Kızlar dua etmek üzere ellerini kavuşturdular. Ben de nasıl yapıldığını tam olarak bilmesem de onları taklit ettim. Yanlış yapacağım diye biraz da korkuyordum. Ama Ada'nın annesi yemeğe başlayabileceğimi, dua etmeme gerek olmadığını söyledi. Kaşığımı alıp sıcak sütlacı kaşıklamaya başladım, utanmıştım.

Ben de Tanrı'ya inanmak istiyordum, bir süre epeyce uğraştım ama olmadı. Babam beni bu saçmalıktan kurtarmak için bir köy kilisesindeki hasat festivaline götürdü. Annem, bu dinî ayinin bana çok aptalca ve sıkıcı geleceğinden, böylece beni dine yönelik bütün çabalarımdan kurtaracağından kesinkes emindi.

Aslında kilise buz gibi soğuktu, ben de pek kalın giyinmemiştim. Yine de burada bir uyanış yaşamaya kararlıydım. Vaazı ve ila-

hileri büyülenmişçesine dinledim, bir şey hissetmek için çok çaba harcadım.

Ama hiçbir şey olmadı.

Daha kötüsü, papaz kürsüden inip sıralar arasında dolaşarak cemaatten bazılarına neden inandıklarını sormaya başladığında paniğe kapıldım. Koridorun hemen yanında oturuyordum, papazın yanımda duracağından, o zaman Tanrı'ya hiç inanmadığımı, ilahî babamıza ait tek bir duayı bile ezbere bilmediğimi itiraf etmek zorunda kalacağımdan korktum.

Neyse ki bana soru sormadı ama hassas çocuk kalbimle duyduğum inancın yükünden kurtuldum ve gerçekten korkunç bir şey olduğu konusunda anneme hak verdim.

Bizi ayıran yalnızca inanç ya da Ada'nın anne babasının memnuniyetsizliği değildi, Ada'yla ben aslında birbirimize hiç uymuyorduk. Bir gün, şehirdeki gezintilerimizden birinde, çok kötü kavga ettik. Yazdı, devrimin üstünden henüz beş yıl geçmişti. Pazar meydanında dolaşmış, şirinler dondurması yemiştik. Sonra belediye binasının önündeki basamaklara oturup Doğu Almanya hakkında konuştuk.

Ada küçük bir çocukken anne babasıyla birlikte katıldığı gösterilerden ve Doğu Almanya'nın ne korkunç bir ülke olduğundan bahsetti. Ben de buna karşı çıktım. Bu konuda fikir yürütemeyeceğini söyledim. Bunun için çok küçüktü. Doğu Almanya'da her şey daha iyiydi, mesela işsizlik yoktu. Şimdi her yer işsiz doluydu, eğer çok fazla insan işsiz kalırsa Naziler tekrar iktidara gelebilirdi.

Gitgide öfkeleniyordum, Ada da bana kızıyordu. Annemle babamın kırmızı çorap[13] olduğunu, benim de onların söylediklerini papağan gibi tekrarladığımı söyleyerek bana çıkıştı. Böylece fikir ayrı-

[13] Sol görüşlü insanlar, özellikle eleştiriye açık olmayan SED üyeleri için kullanılan aşağılayıcı bir söz. (ç.n.)

lığına düştük. Aslında bu konular hakkında hiçbir fikri olmadığından, sadece ona düzgünce açıklanması gerektiğinden emindim.

Ama arkadaşlığımız o gün bitmedi.

Bir gün Berlin'den ziyarete geldiğinde Ada'nın annesiyle karşılaştın. Ona Ada'yı sordun, şu an ne yaptığını. Ama annesi gözlerini devirerek şöyle dedi: "Ada mı? Ne tatsız bir konu."

Ada benim tek sırdaşımdı. Ona evde olanlardan bahsetmiyordum. Ama bedenimi cezalandırmaya, kendimi ilk kez yaralamaya başladığımda Ada benim suç ortağımdı.

Mesela bir öğleden sonra birlikte kolumu kırmaya çalıştık. Defalarca bisikletiyle hız alıp incecik kolumun üzerinden geçti. Bir yerlerden tuğla bulup hepsini iki sütun halinde dizmiştik. Kolum bu sütunların üzerinde duruyordu, Ada tam ortaya denk getirirse, ön tekerleğin kolumu ezip geçeceğinden ve kendimi daha iyi hissedeceğimden emindim.

Ada hızlanıp gelerek bisikletinin ön tekerleğiyle koluma defalarca çarptı.

Ama kolum kırılmadı. Bir süre sonra pes ettik.

Neden kendi canımı yakmak istediğimi hiç sormadı. Öylece kabullenip bana yardım etmeye çalıştı.

Bu ne zaman başlamıştı artık hatırlamıyorum. Kendime zarar verme isteği içimde ne zaman uyanmıştı? Belki beş ya da altı yaşımdayken. O günlerde ara sıra kendime bir şey içmeyi yasaklamaya başladım. Sofrada bir kural vardı: Önce yemek, sonra içecek. Ben de bazı günlerde bir şey içmeyi kendime tamamen yasakladım. Annem bu yüzden beni takdir etti, Tim'i azarladı. Kardeşimin yapamadığı tek şey buydu, sürekli susardı, üstelik kendini hiç tutamazdı.

Ergenliğimde kendimi gayet iyi disipline edebiliyordum. Gün

boyunca sıvı alımını resmen karneye bağladım, çok susadığımda kendime sadece bir, en fazla iki yudum su içme hakkı tanıyordum. On yedi yaşımdayken böbreklerim isyan etmeye başladı. Ancak acı verici birçok iltihaplanmadan sonra kendime gelebildim. Zamanında su içmeyi unuttuğumda organlarımın hasar sinyali göndermeyi bırakmasıysa yıllar sürdü.

Ne yaptığımı bilmiyor, yine de yapmak istiyordum. Kollarım ve bacaklarıma derin kesikler attım, bazen bir bıçakla deriyi kemikten ayırdım. Katman katman. Sonra yaralarıma tuz serptim. Ayak tabanlarımı kestim, ayakkabılarıma taş koydum. Ama bunlar benim için ıstırap değildi. Acı, bana tuhaf bir güven veriyordu. Ayrıca diğer herkesten daha güçlü olduğumun ispatıydı. Etrafımdaki aptalların kaldırabileceğinden çok daha fazlasını kaldırabiliyordum.

Bir keresinde annem bana yaralarımı sordu ama cevap vermedim. O da üstelemedi. Babamsa benimle alay ediyordu. Bir gün arabayla giderken şoför koltuğundan arkaya uzanıp bacağımı çimdikledi. Ben karşı çıkınca normalde hiç de öyle nazenin olmadığımı söyledi.

Ada'yla son yıllarda sadece birkaç kez buluştuk, buluştuğumuzda da birbirimizle konuşmakta zorlanmadık. Bazen arkadaşlığımızın bittiği sabahın yine aramıza gireceğinden korkuyordum ama sonra ikimiz de bundan bahsetmeyince her seferinde mutlu oluyordum. Belki de artık hatırlamıyordur diyordum. Belki çoktan unutmuştur.

III

"(İlkokulda bir sınıf şarkı söylüyor:)
Kim hayatta olmak istemez ki,
Güneşi ve ayı görmek,
Rüzgârlarla sürüklenmek
Sessizce durmak suyun kenarında,
Rüzgârlarla sürüklenmek
Sessizce durmak suyun kenarında.

Kim hayatta olmak istemez ki,
İnsanlar ve hayvanlarla birlikte,
Kim koparılmak ister ki
Bu zengin ve renkli dünyadan,
Kim koparılmak ister ki
Bu zengin ve renkli dünyadan.

Ah, bırakın yaşayalım hayatı,
Çünkü her gün, yeni bir gün,
Ah, erkenden koparmayalım
Hayatta olan hiç kimseyi,
Ah, erkenden koparmayalım
Hayatta olan hiç kimseyi."

Wera Küchenmeister

9

Anneannem Eva, dedem Paul'den on iki yıl sonra öldü.

Tim haber vermek için beni aradı, ben de sadece şöyle dedim: "Her şeyi topla, toplayabildiğin her şeyi. Bütün mektupları, faturaları, belgeleri... bir de şu küçük Çin damasını çok isterim."

Eşyaları kendim gidip toplayamazdım. Kardeşim hariç herkesle irtibatı kesmiştim.

Tim zaten bir cenaze töreni olmayacağını, çünkü anneannemin aileyi masrafa sokmak istemediğini söyledi.

Ailem "ölen ölmüştür" prensibini en uç noktaya taşımıştı. Dedemin cenaze töreni olabildiğince basitti, sonrasında annem hatip tuttuğu için kendine kızdı. Adam sanki babasını tanıyormuş gibi konuşmuştu, oysa hakkında hiçbir şey bildiği yoktu. Annem, daha sonra anneannemden, "Ona çok açık bir şekilde anlatmıştım anne," diyerek bu sözlü taciz için özür diledi.

Böyle bir şey utanç verici olurdu. Hem kime ne faydası vardı ki? Ölen yakılır, külleri kavanoza, kül kavanozu da toplu defin gününde isimsiz bir mezara konur. Biz cenneti meleklere ve serçelere bıraktık.

Yine de bana haber vermedikleri için üzülmüştüm. Ne bir kart ne bir mektup. Ailemi terk etmiştim, o yüzden anneannemin ölümü de artık beni ilgilendirmiyordu.

Klara'ya hamileyken bir an için her şeyin iyiye gideceğine inandım. Yeni bir aile kuracaktım ve bu, benim ailem olacaktı, benim kurallarımla.

Gerçekten de gebelik testinin küçük göstergesinde iki çizgi belirdiğinde aklıma gelen ilk şey buydu, artık Noellerde eve gitmek zorunda değilsin.

Annemin, her şeyin değişeceğini idrak etmesini umuyordum, hatta belki bununla ilgili konuşabilirdik bile. Ondan çok şey istemiyordum. Sadece bir kez olsun üzgün olduğunu söylese yeterdi.

Ama Klara doğduktan sonra pek bir şey değişmedi. Annemler ziyarete gelecek olduğunda çocuklar yaramazlık yapacaklar diye günler öncesinden korkmaya başlıyordum. Çünkü gürültü yapacak, ortalığı dağıtacak, üstlerine başlarına yemek dökeceklerdi. Çünkü düşünce ağlıyor, kızdıklarında bana bağırıyorlardı.

Annenle baban sizinle vedalaşırken Klara'yı dudağından öptüler, o gün Klara okula başlayacaktı. Müdahale etmek istedin. Onlara dudağından öpmeyin demek istedin: Biz böyle yapmıyoruz! Ben istemiyorum. Burada benim kurallarım geçerli! Ama hiçbir şey demedin. Oturup izledin.

Klara henüz çok küçükken ona öpücük vermeyi öğretmeye çalışmıştın. "Tatlı bir kız ol ve teyzene öpücük ver" veya "dedeni öp bakalım" yahut "dayına sıcak davran, kucağına otur." Bir kez kendin de dudağından öpmüştün. Ama sana yanlış gelmişti ve yaptığından çok utanmıştın.

Babanın Klara'ya doğru eğilişini izledin. Klara'nın hiçbir şey demediğini gördün. Öylece durmuş, başka bir şey düşünmüştü.

Annenler gidince ona bunu sordun ve yapmak zorunda olmadığını söyledin. Anneanne ve dedesine öpülmek istemediğini söyleyebilirdi. Ama Klara, "Beni öpmediler," dedi.

Klara'nın sana yalan söylemesi, anne babanın ona çok fazla yaklaşmasına dayanamayacağını, daha altı yaşındayken fark etmiş olması bardağı taşıran son damla oldu.

Dayısına, dedesine ya da annesine öpücük vermemeliydi. Kendisi istemiyorsa havadan bile olsa öpücük göndermemeli, kimsenin kucağına oturmamalıydı. Başka şeyler düşünmek, tiksinecek bir şey olmadığına kendini inandırmak zorunda değildi.

Anne babanı en son Klara okula başladığında gördün.

Ama iletişimi koparmak kolay değildi. Başta tahmin ettiğinden çok daha zordu. Tüm bağlarını koparmak, sık sık günlerini zorlaştıran, gecelerini uzatan şeylerden nihayet kurtulmak istiyordun. Kendi mağaranı inşa etmek istiyordun ama artık ne battaniyelerin ne de onları üstüne atacak bir masan vardı.

Anneannem, Tim'in Berlin'deki son yazında öldü. Birbirimize veda etmeye çoktan karar vermiştik. Tim ülkenin diğer ucuna, büyükşehirden çok uzağa, denizden çok uzağa, küçük bir Bavyera kasabasına taşınacaktı ve orta ölçekli gizli bir şampiyonada gerçekten atağa kalkacaktı. Orada ne yaptığını hiçbir zaman tam olarak anlayamadım. Ama gerçek bir işti, yalnızca yukarıya doğru çıkılan gerçek bir pozisyon.

Bir ev, bir bahçe ve bir şarap mahzeni. Çocuklar için kum havuzu, kaydırak, yazları da şişme havuz.

Tim pahalı takım elbiseler giyiyor, yabancı yatırımcılara üç dilde iş planlarını anlatıyor, ara sıra bir müşteriyle buluşmak için dünyanın öbür ucuna uçuyor, aynı akşam dönüp hafta sonunu çocuklarla geçiriyordu. Artık Berlin'e gelmeyecekti, zamanı yoktu.

Hafta sonu ne pişirdiğini Instagram'da görecektim.

Ara sıra da yanına gidecektim, kesinlikle çok güzel olacaktı.

Bu da iyi bir şey, dedim kendi kendime, Berlin'de kalmak istemiyor, bir evi, bir bahçesi olsun istiyor. Olsun da, hakkı. Yine de bir hafta boyunca ağladım, acıdan delireceğim diye korktum.

Kızakta tek başıma oturuyor, atlamak için bir neden arıyordum. Artık bu neden Timmi değildi. Onu kurtaracak bir ablaya ihtiyacı kalmamıştı. Uzaklaşmak istiyordu, anne babasından, aynı zamanda benden, olabildiğince uzaklaşmak.

"Stini, evi bir alayım da senin için oraya bir kulübe yapacağım, yazı kulübesi, orada yaz boyunca kalıp istediğin her şeyi yazabilirsin."

Yemişim kulübeyi, ben kardeşimi, Timmi'mi, suç ortağımı, en yakın arkadaşımı, kardeşimin hayvani tarafını istiyorum. Onunla tartışabilmek, kavga etmek, sonra tekrar barışmak istiyorum.

Tim dedemlerin evinden Çin damasını ve belgeleri getirdiğinde, bana da bir zarf verdi. İçinde bir tomar banknot vardı. Annemlerin ona verdiği mirasın yarısıydı. Grill Royale'da bir masa ayırttık ve bol bol şampanya içtik.

"Bu parayla ne yapacaksın?" diye sordu metroya yürürken.

"Henüz bilmiyorum. Belki Paul ve Wilhelm hakkında bir şeyler yazarım. İlginç bir hikâye. Biri Batı'da, diğeri Doğu'da, Duvar yıkıldığında bile bir araya gelemiyorlar. Belki bu fikri birilerine sunabilirim."

Tim başıyla onayladı. "Evet, güzel."

"Ama bizim hakkımızda da yazacağım."

"Her şeyi yazmanı istiyorum," dedi Tim aniden ciddileşerek, "her şeyi olduğu gibi yazman gerek."

Farklı yönlere giden metrolara binecektik. Önce onunki geldi. O tünelde gözden kaybolurken arkasından baktım, neden ben diye düşündüm. Bu senin de hikâyen.

10

Rüyalar ve korkular bitsin istiyorsun. Bazen rüyanda annenle babanın geldiğini görüyorsun. Berlin'de bisikletini arka bahçeye doğru sürüyor, dengeni korumakta güçlük çekiyorsun, çünkü hafta sonu için alışveriş yaptın ve poşetler gidona asılı.

Beyaz takım elbiseli, yakışıklı bir adam, evinin kapısına yaslanmış duruyor, sana bakıp sırıtıyor. Başında Panama şapkası, elinde bir bardak kırmızı şarap var. Ânında tanıyorsun, baban bu.

Seninle konuşmuyor, kibirli gülümsemesiyle sessizce bahçeye doğru ilerliyor. Ama aklından geçenleri okuyabiliyorsun. Annen de her an gelebilir ve baban, senin telaşla içeriye girmeye çalışmanı komik buluyor. Eve girmen, kapıyı kilitlemen, anahtarı iki kez çevirmen ve kocandan onları içeri almamasını rica etmen gerektiğini biliyorsun. Ama sen soluk soluğa içeri girdiğinde kocan ve annen mutfak masasında oturmuşlar bile, annen gülüyor. "Geldin ha Stine," diyor. Sonra uyanıyorsun. Terden sırılsıklam bir hâlde doğruluyor, tıpkı rüyanda olduğu gibi nefes alamadığını fark ediyorsun.

Başka bir rüya şöyle: Sahildesin, suda yunuslarla yüzen Hans'ı, kocanı izliyorsun. Düz zemine oturamadığın için (ah şu sırtın!) nereye gitsen

yanında götürdüğün kamp sandalyesinde, dalgalara karşı oturuyorsun. Gülüyor, kocana el sallıyorsun ama sonra devasa bir ıstakozun sağ ayağında bir delik açtığını fark ediyorsun. Ondan kurtulamayacağını hemen anlıyorsun. Ayağını hareket ettirmeye çalıştırdıkça durum daha da kötüleşiyor. Yanından geçen insanlar başına gelen talihsizliği fark ediyor. Ama sen sadece gülüyorsun, bir şey yok. Biriniz doktor çağırabilir mi? diyorsun. O arada bunun ölüm kalım meselesi olduğunu idrak ettin aslında ama kabalık etmek de istemiyorsun. Bir çift dönüşte birini çağıracaklarını söylüyor, sen de kibarca teşekkür ediyorsun. Halbuki biliyorsun, çok geç olacak, kan kaybından öleceksin.

Herkesin gittiğini, sahilde bir başına kaldığını fark ediyorsun. Hans da artık dalgaların arasında yüzmüyor. Acı dayanılacak gibi değil ama dayanman gerektiğini düşünüyorsun, hareket etmezsen geçer belki, belki daha katlanılır olur?

Fakat sonra deniz kırmızıya dönüyor. Senin kanınla.

Uyandığında güçlükle hareket edebiliyorsun. Ayağında hâlâ ağrı var.

Ağrıların mı rüyalarından kaynaklanıyor, yoksa ağrıların yüzünden mi rüya görüyorsun, asla bilemiyorsun.

Sadece uyandığında yavaş yavaş da olsa nefes alabiliyorsun. O da uyanırsan.

Hans yanında uyuyor ve sadece diğer tarafına dönmek için hareket ediyor.

IV

"Bunu kişinin kendi yuvasına pislemesi olarak görmüyorum, bu sayede yuvanın temizleneceğini düşünmek istiyorum."

Fritz Bauer

11

Bir gün cesaretimi toplayıp Ada'ya bir e-posta atıyorum. Atana kadar birkaç teşebbüste bulunmam gerekiyor ve sonunda, yıllardır bu e-postayı yazdığımı fark ediyorum.

Aramızda bir sorun varmış gibi hissettiğimi ve bunu çözmek istediğimi yazıyorum.

Geri dönüyorsun.

Arkadaşken gittiğimiz yerlere tekrar gitmek istiyorum. Çocukluğumun geçtiği yerlere. Sokakları ve evleri tekrar görmek istiyorum. Hâlâ orada yaşayan bir parçam var mı diye bir bakmak.

Her şeyin hatırladığımdan daha küçük olacağını hayal etmiştim.

Şehrin girişini görünce, bu şehirden kurtulmaya çalıştığım son birkaç yıl yok oluveriyor.

Sanki hiç gitmemişim gibi.

Arkadaşlarımın oturduğu sokakları ve evleri hemen tanıyorum ve içlerinden biri bir yerden çıkıverecek, beni tanıyacak diye korkuya kapılıyorum.

Berlin'e taşındığım zaman, ilk işim günlüklerimi fırlatıp atmak olmuştu. Daha hiçbir koliyi boşaltmadan, kitaplıklarımı kurmadan evvel.

Lise diplomamı aldıktan bir gün sonra bu küçük şehirden kaçmıştım. Hans'la Berlin'deki evi önceden tutmuştuk. Milenyumun başıydı. Öylece Berlin'e gelip gazeteyi açmak yetiyordu. İki-üç telefon görüşmesinden sonra, çok şey vadeden, hatta bir yerlerden kaçmak zorunda kalan insanlara daha da fazlasını sunan bir şehirde, bir sığınak bulmuş oluyordunuz.

Limanın önüne park ediyorum, alışkanlıktan bir kez daha cep telefonuma bakıyorum. Ada e-postama cevap vermişti. Telefonda konuşmak istediğini söyleyip numarasını göndermişti.

Aramızda hâlâ bir sorun olduğunu hissetmemle ilgili bir şey yazmamış.

Pekâlâ dönüp gidebilirsin de, burada görecek ne var ki? Ama orada, limanın arkasında deniz var.

Mide bulantımı, kahvaltı etmeyişime bağladığım için mecburen aldığım balıklı sandviçi iki ısırıktan sonra çöpe atıyorum.

Otoparktaki büfeden ayrılıp limanın kenarına giden patikaya giriyorum. Eskiden sık sık orada oturur, kendi sardığım sigaraları içer, gemilerin açık tersanede büyüyüşlerini izlerdim.

Ama yarı yolda geri dönüyorum. Bu kadarı fazla. Bir kere için çok fazla. Daha şehri boydan boya geçmem gerekecek.

Bir de sahil var!

Eski çocuk odamın penceresinin altında durunca anılar sel gibi üzerime geliyor.

Anaokulu öğretmenim Bayan Perzold, "Stine'nin yaşadığı evin pencerelerinde hep resimler var," demişti.

Halının üzerinde de uçan balonlara tutunarak havalanmış palyaçolar vardı.

Birdenbire kendimi yine içeride buluyorum, bu pencereden sokağa bakıyorum. Kâğıttan resimler dışarıdan görünmesini engelliyor. Kimse içeriyi göremiyor, ortalık tamamen sessiz.

Gitmen gerek.

Bu eve,

bu banyoya,

bu odaya,

üstünden yuvarlanıp karanlık duvarın içine düştüğün,

arkasında sanki sonsuz uzay boyunca ilerlemiş gibi

Samanyolu'ndaki bütün yıldızları ardında bırakıp,

ağırlığını yitirerek hiçliğe karıştığın

bu yatağa giremezsin.

Yalpalayan ayaklarının altında, halının üzerinde, kahkaha atan palyaçolar uçuşuyor.

Vicky'ye ulaşmaya çalışıyorum ama cevap vermiyor. Ama hiç değilse telefonun ruhsuz sesi kendimi tekrar sokağa atıp yürümeye devam etmemi sağlıyor. Sendelesem de bacaklarım her adımda biraz daha güçleniyor.

Okula doğru yürüyorum...

Pazara doğru.

Bulvarda hızlı hızlı ve başımı kaldırmadan ilerliyorum. Deliye benziyorum, dolayısıyla herkes aptal aptal bakıyor.

Limana dönünce arabaya binip Russenberg'e doğru sürüyorum.

Anneannem Eva ve dedem Paul, yakında dördüncü kata çıkamayacakları için zemin kattaki yeni dairelerinde tadilat yaptırırken, Lou Bega'nın "Mambo Nr. 5" *şarkısı haftalardır listelerde bir numaraydı. Tim bu şarkıyı çok severdi, şarkı çalarken süpürge sopasını mikrofon gibi tutup dans ederdi.*

Arabayı eskiden anneannemle dedemin yaşadığı evin önüne park ediyorum, başımı kaldırıp anneannemin beni beklediği pencereye bakıyorum. Kimse yok.

Bir an için, bir kez daha konuşabilsek her şey çözülürmüş gibi geliyor. Yine bir an için her şeyin benim hatam olduğunu, her şeyi mahvettiğimi düşünüyorum ama hemen kendimi savunuyorum. Artık kendini suçlamak yok, hayır!

Dalgalar sahile vurup o ebedî gürültüyü çıkarıyorlar. Gizli saklanma yerin olan küçük mağarayı arıyorsun. Orada oturup düşünmüştün: Buranın sesi hep böyle. Dalgalar hiç durmadan kıyıya vurup kum tanelerinin yerini tamamen rasgele değiştiriyorlar, senden binlerce yıl önce de böyleydi bu, senden binlerce yıl sonra da böyle olacak. Bazen denize girip açıldığını hayal ederdin. Ta ki gücün tükenene kadar, sonunda bir taş gibi dibe batar, orada kalırdın. Yıllar geçtikçe su önce derini, sonra etini ve kemiklerini eritirdi, nihayetinde sana dair her şey yok olurdu, suda çözünür, dünyanın dört bir yanına dağılırdı. Yok olurdun, geriye hiçbir şey kalmazdı.

12

Berlin'e dönünce doğruca Hans'ın ve çocukların yanına gidemiyorum. Yağmurda arabayı çok hızlı sürdüm, içimdeki kaosu bastırmaya çalıştım. Bütün şarkılara bağıra çağıra eşlik ettim, radyoda ne çıktıysa artık, "...ve günün en iyisi."

Şimdi karşıma çıkan ilk köprü ayağına çarpsam ne olur?

Çarparsam çarpayım. Ne olacaksa olsun, diye düşündüm her sollayışımda. Yeter ki durma, yeter ki yavaşlama.

Tim'in yanına gitmeyi çok isterdim ama Tim artık Berlin'de yaşamıyor. O şerefsiz beni yalnız bırakıp gitti. Şimdi nerede peki? "Her zaman telefonda konuşabiliriz," ne demek? Siktir et onu. İhtiyacım olduğunda yanımda değil. Sadece benimle her şey hakkında konuşmak hoşuna gidiyormuş gibi davranıyor.

Tim çocukluk anılarını bir kutuya koymuş, kutuyu nereye koyduğunu da unutmuş. On yaşına kadar yaşadığı her şey onun için büyük bir kara delik. Hatırlamak istediğini, olanları ona anlatmamı istediğini söylüyor gerçi ama bu doğru değil. Onunla ne zaman konuşmaya çalışsam her seferinde konuyu değiştirdi, bir bira daha aldı ya da aniden bitkin düştü. Üstelik çoğu zaman ben de bunu sorun etmedim.

Çocuklar ve Hans yatmadan önce eve dönmek istemediğim için arabayı oturduğumuz sokağa park edip en sevdiğim bara gidiyorum. Yabancılarla konuşmak istiyorum. Hava durumundan, Berlin'deki yüksek kiralardan ya da popüler şarkılardan. Herhangi bir şeyden işte. Bir de içmek istiyorum.

Fakat Melodie'de Ricky'yle, barmenle yalnız kalıyorum. O da Doğu Almanya'dan, benimle yaşıt ve eşcinsel. Bir keresinde nereli olduğunu söylemişti ama Spreewald miydi, Frankfurt Oder mi, hatırlamıyorum. Brandenburg'da küçük, ıssız bir yerdi.

"Tatlım, berbat görünüyorsun," diye karşılıyor beni, çıkageldiğim için duyduğu sevinci gizleyemiyor. Nihayet birlikte içebileceği biri var artık.

"Baltık Denizi'ndeydim."

Ricky bize birer votka koyup kadeh kaldırıyor:

"Aileye."

Kadeh tokuşturmadan içkimi kafaya dikiyorum.

"Bir votka daha alayım, bir de bira."

Gecenin ilerleyen saatlerinde, çoktan sarhoş olmuş, artık hiçbir şeyi umursamaz bir hâlde Ute Freudenberg ve Karat şarkılarıyla discofox dansı yapıyoruz. Bu dansı bana babam öğretmişti, ben de asla unutmayacağım. Ricky ise büyükannesinden öğrenmiş ama onun dönüşleri benim kadar iyi yaptığını sanmıyorum.

Ertesi gün Ada'yı arıyorum.

Biraz Leipzig ve Berlin'den, biraz da benim çocuklarımdan ve onun yürümeyi yeni yeni öğrenen küçük oğlundan konuşuyoruz. Müzik nasıl gidiyor, diye soruyorum, bebekle zor oluyor mu diye; Ada, "Eh işte," diyor.

"Neden seninle konuşmak istediğime gelince. Hatırlar mısın bilmiyorum ama bir keresinde bana bir şey anlatmıştın, on ya da on bir yaşındaydık, her halükârda ortaokuldaydık ve müstakil evde oturuyorduk, yani on bir daha muhtemel..."

Hattın diğer ucunda aniden bir sessizlik oluyor. Ada'ya orada mı diye soruyorum.

"Sana, sikine dokunmamı isteyen adamdan bahsettiğim zamanı mı diyorsun?

Demek ki unutmamış. Demek ki Ada'nın da aklına gelip duruyormuş. O soğuk, yağmurlu sabah, Ada'yı her zamanki gibi okuldan almıştım. Yolum biraz uzuyordu ama o en yakın arkadaşımdı, onunla beraber gitmek istiyordum.

Bir ayakkabıcının önünden geçerken Ada aniden durdu.

"Sana bir şey söyleyebilir miyim?"

Durumun ciddiyetini anlayamamış, kayıtsızca başımı sallamıştım.

"Evet, tabii ki."

"Bu dükkânın sahibi bana tecavüz etmeye kalkıştı."

Dükkâna baktım. Vitrindeki deri parçalarına, aletlere, gerçek ayağa hiç benzemeyen pürüzsüz, küçük ve güzel tahta kalıplara baktım...

"Beni okul çıkışı yakaladı."

"Ne zaman?"

"İkinci sınıfta."

Ada yere baktı, belki de bu hikâyeyi bana anlatmanın iyi bir fikir olmadığını şimdiden fark etmişti.

"Anladım," dedim, sanki pek de etkilenmemişim gibi.

Konuşmaya devam etmesini istemiyordum.

"Bana bir şeyi taşımasına yardım eder miyim diye sordu, ben de onunla birlikte evine gittim. Sonra pantolonunu çıkardı ve penisine dokunmamı istedi."

"Ee?" diye sordum, sanki bana bir açıklama borçluymuş gibi.

"Ben de kaçtım. Beni tutmaya çalıştı ama kapıya ulaşmayı bir şekilde başardım, koşa koşa eve gittim."

"Öyleyse hiçbir şey olmamış."

"Oldu," dedi Ada.

"Hiçbir şey olmamış işte," diye bağırdım.

V

"Dışarıda, zifirî karanlıkta ilerleyen, aynı karanlık odalardan başka bir şey olmadığına eminim."

Günter Eich, "Rüyalar"

13

Çocukluğum bir türlü uyanamadığım karanlık bir rüya olarak varlığını sürdürüyor.

Rüyamda çocukluğumu gördüğümde, tuhaf bir şekilde tanıdık gelen bir çevrede sürekli absürd değişimler oluyor. İnsanlar büsbütün farklı görünüyor ama maskelerine rağmen onları tanıyorum. Tanıdık sokaklarda yolumu kaybediyor, daha önce de aynı sokağa saptığımı ânında anlıyorum. Geriye dönüp baktığımda, gözden kaçırdığım veya görmezden geldiğim işaretleri fark ediyorum.

Bir örnek: Annem arıyor, Tim ve kendim için patates soymamı söylüyor. Kaç tane diye soruyorum. "Tencere dolana kadar işte," diye telefonda bana çıkışıyor.

Mutfak dolabını açınca döner dolapta boy boy tencere görüyorum.

Hangi tencere? Yanlış yapma ihtimalim çok yüksek.

Orta boy olanda karar kılıyorum, sonra kilere gidiyorum, patatesler orada. Tencereye iki-üç patates koyuyorum. Sonra bir tane daha, gözüme az görünüyor, annem tencereyi doldurmamı söyledi. Ben de daha çok patates koyuyorum, ağzına kadar.

Tencerede sekiz-dokuz patates var, gözüme çok geliyor ama belki de azdır, bir tane daha.

Artık bilemiyorum, hiçbir fikrim yok, korkuya kapılıyorum, ya çok fazlaysa? Ama annem tencere dolana kadar dedi. Ben de patatesleri soyuyorum. Annem eve gelip dolu tencereyi görünce suratıma tokadı patlatıyor.

"Aptal mısın sen?"

Bir an için öfkelenip, "Ben aptal değilim," diyorum.

Tüm gücüyle yanağıma bir kez daha vuruyor.

Annemin önünde gözyaşlarına boğulmamak için koşa koşa alt kata inip odama gidiyorum.

Ama biraz ağlayıp sızlandıktan sonra o kadar patates tabii ki çok fazlaydı diye düşünüyorum ben de. On dört yaşındayım, daha soyacak çok patatesim var.

Ayrıca ikinci tokadın geleceğini anlamıştım ama kendimi savunmadım, annemin eli yüzümde patlasın diye bekledim. Yani benim hatamdı. Acıdığının yarısı kadar acıması gerekirdi.

Başka bir örnek: Tatildeyiz, Tim'le ben büyük ikramiyeyi tutturduk! Anne babamızla yürüyüşe çıkmak zorunda değiliz, tüm günü açık havuzda geçirebiliriz. Güneş kremi ve öğle yemeğinde patates kızartması, hatta belki bir de dondurma almak için on mark da dahil olmak üzere her şeyimiz var. Yaz tatilinden kısa bir süre önce yüzmede altın rozet aldım, tatile çıkmadan önce de annem rozeti mayoma dikti.

Açık havuzun her şeyi hoşumuza gidiyor. Kaydıraklar, dalış platformları, hatta içinde langırt makinesinin olduğu restoran bile. Otelden oda komşumuz birkaç tur langırt oynamamıza izin veriyor.

Komşumuzun karısı güneş kremi sürdüm mü diye soruyor. Omuzlarım şimdiden biraz kızarmış.

"Hemen süreceğim," diyorum.

Ama sonra yine ortalıkta koşuşturmaya başlıyoruz. Hayatımızın en güzel günü. Timmi'nin krem sürmesine gerek yok, o zaten karlar eridiği anda bronzlaşmaya başlar. Ben de güneş kremi cilde nüfuz etsin diye yarım saat beklemek istemiyorum.

"Hadi üç metreden atlayalım!"

Kaydırak, langırt makinesi ve dalış platformu gözümün önüne geliyor. Bir daha hiç bu kadar mükemmel bir açık havuz bulamadım.

O akşam anne babamızla otelde akşam yemeği yerken güçlükle hareket edebiliyorum. Her tarafım yanmış. Bazı yerlerim su toplamış. Bizi açık havuzda gören komşular kendilerini suçlu hissediyor. Israrcı olmaları gerekirmiş ama yanıklar için mucize gibi bir krem biliyorlarmış... Annem sertçe karşı çıkıyor: "Hiç gerek yok!"

Benim suçummuş.

Doğruydu da. Sanki çantamda güneş kremi yokmuş gibi. Sanki bana krem sürmemi söylememişler gibi. Sanki normalde kendimi pek bir zeki sanmıyormuşum gibi.

Gece boyunca canımın artık yanmadığını düşünmeye, mümkün olduğunca mayonun koruduğu kısımlar yatağa değecek şekilde yüzüstü yatmaya çalışıyorum. Ama olacak gibi değil. O yüzden ertesi sabah kahvaltıda, onlarla yürüyüşe çıkmamak için yalvarıyorum.

Cildim kahvaltı büfesindeki elmalar kadar kırmızı. Yanık yüzünden oluşan kabarcıkların içinde irin toplandığı şimdiden belli.

Ama ben daha omzumdaki kabarcıkları gösteremeden annemin bakışlarıyla sözüm yarıda kalıyor.

Tim'e soruyorum: Makineyi hatırlıyor musun? Kurutma makinesini? Tim hattın diğer ucunda birasından bir yudum alıyor. O hâliyle babama benzediğinden eminim.

Hatırlamak istemiyor, diye düşünüyorum yine, yoksa kurutma makinesini gerçekten unutmuş olamaz.

Banyosu ve ayrı tuvalet olan yeni dairede Tim'le birlikte kendi odamızda kalıyorduk. İkimizin de duvar yatağı vardı, etrafı toplamamız gerektiğinde her şeyi yatakların üzerine atar, sonra da yatakları çabucak katlardık. Bu numarayı bana kuzenim Katja öğretmişti, sonuçta benden bir yaş büyüktü, böyle şeylerden anlardı. Bir de çamaşır makinemiz vardı. Güzel bir makineydi ama sıkma özelliği yoktu. O yüzden ıslak çamaşırları parça parça kurutma makinesine atmamız gerekiyordu. Fişi prize takılıysa kolunu plastik kapağın üzerine ittiğiniz anda titremeye başlardı. Motor, küçük tamburu epey bir sarsıyordu. İkimizin de tüm gücüyle tutması gerekiyordu, yoksa makine daireler çize çize sandalyeden düşüyor, bir kovayla yakalamaya çalıştığımız su banyonun her yerine yayılıyordu. Makinenin üstüne abanınca da insanın her yeri gıdıklanıyordu. Tim çok gülüyordu, ben de öyle, çamaşır kurutma görevi en sevdiğimiz görevdi.

Derken güm. Banyo kapısı aniden açıldı. "Ne oluyor burada?" Timmi korkudan makineyi bıraktı, benim de elimden kaydı. Su kovaya değil, dışarıya akmaya başladı ama motoru durdurmak için kapağın üstündeki kolu hemen indirdim. Annem öfkeyle fişi prizden çekti.

"Şimdi yiyeceksiniz sopayı," dedi ve banyodan çıktı.

Her birimiz bir lavabonun dibinde durup beklemeye koyulduk.

"Ağlamaman gerek," dedim Tim'e, "yoksa sevinir."

Annem dönünce önce Tim'i cezalandırdı. Uzun boylu, zarif kadın, eliyle kıçına vurmaya başladı. Tabii ki Tim de hemen ağlamaya başladı. Henüz üç yaşındaydı ve kendine hâkim olamıyordu. Ağlamayı kesmesini istedim, sertçe yüzüne baktım. Başını geriye attığı için gözyaşları ve salyaları boğazına kaçtı, boğulur gibi oldu ama ağlaması sadece bir an için kesildi. Tekrar nefes almayı başarınca yine ağlamaya başladı. Ancak annem sakinleşince sustu.

"Anladın mı şimdi?"

Tim başını sallayıp banyodan koşarak çıktı.

"Git burnunu temizle!"

Ağlamayacağım. Ağ-la-ma-ya-ca-ğım.

Ellerimle lavaboya tutunup başımı üzerine yasladım. Böylece ağzımı kapalı tutup dişlerimin seramiğe çarpmamasını sağlayabilirdim. Bundan çok korkuyordum, çünkü çok acıyordu.

Annem vuruyordu. Daha sert. Çünkü ağlamıyordum. O da gitgide daha sert vuruyordu. Çocuk bir noktada pes etmek zorunda kaldı. Anne, dayanamayacak hâle gelene kadar vurdu.

Benimki de biraz aptallıktı. Daha önce pes etsem canım bu kadar acımazdı.

Bana herhangi bir şeyi anladım mı diye sormadı.

"Sadece hiç eksik olmayan şu şaplakları hatırlıyorum. Ensemde patlayışını. Bugün bile hâlâ kulağımda."

"Benim de," diyorum, otomatik olarak omuzlarımı biraz kaldırıp darbeyi hafifletmek için ensemi geriyorum.

"Patlat şuna bir tane..." Hattın diğer ucundaki Tim'in elini havaya kaldırdığını görebiliyorum, sonra eli göğsünün önünden geçip hayalî bir çocuğun kafasında patlıyor.

Annen, "Patlat şuna bir tane," diyor.

Karşında oturuyor, babansa yanında, mutfak masasının iki yanını çevreleyen bankta. Sağ elini kaldırmak üzere. Tim yemeye devam ediyor. Annenle babanın arasında, bankın köşesinde oturuyor.

"Patlak şuna bir tane."

Üstünü kirlettin. Yine. Ispanağı elbisene döktün, bunca şeyi kim yıkayacak?

"Bilerek yapmadım," diyorsun.

"Tabii canım," diyor baban.

Başını kaldırmıyorsun, elbisendeki ıspanak lekesini temizlemeye çalışıyorsun.

"Bırak, her tarafına bulaşacak."

Şak, baban bir tane patlatıyor, kafanda bir çatırtı.

"Çek elini. Çıkar şunu üstünden!"

"Bilerek yapmadım..."

Göğsün sıkışıyor, nefes alamıyor, konuşamıyorsun.

"Suya batırmak gerek."

Yine bir şak, yine bir çatırtı. Söz dinlemediğin için bir tane daha.

Tim yemeğini bitirmiş, annenin kucağına atlayıp, "Sırtımı kaşı!" diye bağırıyor.

Daha yemeğini bitirmen gerek. Üstünde elbise olmadan, artık yemeğe oturmadan önce kıyafetlerini çıkarmayı düşünsen iyi olur.

Elmalı milföy böreği yediğimiz öğleden sonraları da hatırlıyorum tabii. Kayak yaptığımızı ya da dördümüz birden sahile gittiğimiz, babamın bizi merdivenden suya fırlattığı o harika günü.

Doğum günü mumlarını, aile partilerini, tatil kamplarını.

Dışarıdan güzel görünüyor ama içeriye adımımı attığım anda önümde karanlık bir labirent uzanıyor. Çıkışı yok.

14

Odamda kitaplar yığıldıkça yığılıyor. *Doğu Almanya'da Kim Kimdi? Yalan Söyle Anavatan. Geçiş Döneminde Nişler. Doğu Almanya Hikâyem. Franziska Linkerhand. Doğu Almaya Halk Eğitim Okulu Konferansı 1980. Sözcüklerin Suçu. Sabah 6'da Kalkıyorum. Aile Eğitimi. İkinci Doğum. Vesayet Kompleksi. Kara Kutu Doğu Almanya. Çocukluk Kalıpları. Achim Hakkında Üçüncü Kitap. Şu Andan İtibaren Sükûnet. Güzel Olur Muydu? Güzel Olurdu! Mutlu Olmak ve Şarkı Söylemek...*

Kütüphaneleri ve sahafları karıştırıyorum, yeni çıkacak kitapları bekliyorum. Her şeyi okuyorum. Her şeyi. Tekrar tekrar. Anlamak istiyorum, her şeyi bilmek istiyorum. Kökenimiz ne? Bu ailenin kökeni ne?

Sorularımın cevabı geçmişte olmalı, bundan eminim. İşte gurur duyduğumuz anımsama kültürü bu işe yarıyor.

Tarihten ders aldık. Bu gezegendeki diğer tüm milletlerden daha iyi olduğumuz bir şey varsa o da budur.

Farklı katılımcılarla, çeşitli yöntemler kullanılarak hep benzer sonuçlara ulaşılan bir sürü araştırma okuyorum: Nasyonal sosyalizmi hatırlamak Almanlar için elzem.

Alman dediğin Auschwitz'in ne olduğunu bilir.

Kendimizi gayet bilgili görüyor, *Alman tarihinin en karanlık kısmını* gelecek nesiller de öğrensin istiyoruz. Bielefeld Üniversitesi'nin yürüttüğü *hafıza gözlemi* ya da Hannover Üniversitesi'nin *tarihsel bilincin aktarılması* üzerine farklı nesillerle yaptığı araştırmalar gibi çalışmalar, sadece anımsama kültürünün, Alman özgüveninin önemli bir bileşeni olduğunu açığa çıkarmakla kalmadı, nasyonal sosyalizm hakkındaki bilginin ve bu diktatörlüğü reddedişin aile içinde başarıyla aktarıldığını da gösterdi. Hepsinden önemlisi, Alman ailelerin kendi geçmişleriyle ilgili suskunluklarını bozmadıklarını, sayıları altı milyonu bulan Yahudi ve diğer mağdur grupların sanayileşmiş bir kitlesel katliamla Almanlar adına öldürüldüğü gerçeği kadar, aklayıcı hikâyelerin ve yalanların da aktarıldığını ortaya koydu.

Ortalama bir Alman erkeği; Yahudilerin, eşcinsellerin, Sinti ve Romanların, Yehova şahitlerinin, fiziksel ve zihinsel engellilerin, akıl hastalarının ve direnişçilerin, Üçüncü Reich döneminde Alman titizliğiyle zulüm gördüğünden, aşağılandığından, işkenceye uğrayıp öldürüldüğünden ne kadar eminse, Büyükbaba Hansel ve Büyükanne Gretel'in bu mevzuyla hiçbir ilgisi olmadığından da o kadar emin.

Hatta ortalama bir Alman kadını, büyükanne ve büyükbabasının kesinlikle suç ortakları değil, hayatlarını ortaya koyan direnişçiler, hatta belki bizzat diktatörlüğün kurbanları olduğuna inanıyor.

Katılımcıların üçte ikisinden fazlası nasyonal sosyalizm dönemindeki akrabalarının ya direnişçi ya da mağdur olduğu kanaatinde.

2018'de soyağaçlarında suçlular olup olmadığı (yani falanca soydan gelen ikinci dereceden bir kuzenin Nazi olup olmadığı) sorulduğunda *hafıza gözlemine* katılanların yüzde 69.2'sinin cevabı, "Hayır!" oluyor.

Naziler hep başkalarıydı. SS, Wehrmacht[14], suçlular. Kötü, çok kötü. O kadar kötü ki kendi ailelerimizin bunlarla hiçbir ilgisi bulunmadığından kesinlikle emin olduğumuz halde bu sorumluluğu seve seve üstleniyoruz. Kökenimiz, soyumuz, Alman kanımız dolayısıyla biz de bunun bir parçasıyız, bundan biz de sorumluyuz.

İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma görüntüler ve fotoğraflarda dedem Paul'ü arıyorum. Stalingrad siperlerinde, Kızıl Ordu'nun yürüttüğü esirler arasında onun yüzünü arıyorum. Ama bulamıyorum. Hiçbir yerde.

[14] SS (Schutzstaffel): Hitler ve Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin yönetimindeki paramiliter örgüt. Wehrmacht: Nazi Almanya'sında silahlı kuvvetler. (ç.n.)

15

Krissi, "Partiye gelecek misin?" diye sormuştu.

Omuz silkmiştim. Tanışalı çok olmamıştı. Yan sınıfımdaydı ve o âna dek yalnızca aynı doğum günü partisine davet edildiğimiz gün birlikte bir şeyler yapmıştık. Ama o yaz bana bir tiyatro projesine katılır mıyım diye sordu, ben de kabul ettim. Çabuk kaynaştık. Üstelik Krissi çevreciydi ve ben bu mevzulardan hiç anlamıyordum. Bana her rastladığında sanki uzun zamandır görüşmemişiz gibi sarılıyordu. Bu kadarı benim için fazla samimiydi ama alışmaya kararlıydım. En azından yan sınıftaki kızların sene başından beri âdet edindikleri üzere yanağımdan öpmüyordu.

"Parti nerede ki?" diye sordum.

Krissi sadece, "Ada da burada, ona soracağım," dedi.

Ada'yı özlüyor, onsuz kendimi sık sık yalnız hissediyordum.

Krissi geri geldi ve partinin köyün arkasındaki eski çiftlikte, bizim diskomuz olan Fun'da olacağını söyledi.

Akşam annem beni köy yolunda bıraktı, ben de sesleri ve ışıkları takip ederek yeri buldum.

Bira ve ucuz şarap vardı, birileri tüttürecek bir şeyler de getirmişti. Çiftlik uzun saçlı oğlanlar ve rastalı kızlarla doluydu.

Ben geldiğimde Ada'nın etrafı tanımadığım müzisyenlerle çevriliydi. Bir şeyler çalıyorlardı, Ada'nın yüksek sesli kahkahaları ahırda ikide bir çınlarken keyifleri yerinde görünüyordu. Başka bir köşede CD çalar duruyordu, müzik oradan geliyordu, biri de Afrika davulunu çalmaya çalışıyordu.

Krissi hoplaya zıplaya gelip beni neşeyle karşıladı. Hemen geleceğini söyleyip yine zıplayarak uzaklaştı.

Bardan kendime bir Fanta aldım, duvara yaslanıp bir süre durdum. Ada, arkadaşlarının arasından bana şöyle bir selam verdi ama sonra hemen sırtını döndü. Krissi geri gelmeyince kamp ateşinin yanına gittim. Orası sıcaktı ve karanlıkta, hiçbir gruba dahil olmadığım fark edilmiyordu.

Çok geçmeden çocuğun biri yanıma gelip bana takımyıldızları anlatmaya koyuldu, aslında sadece geçmişteki hâllerine bakıyormuşuz, yıldızların konumlarının hiçbir anlamı yokmuş, hepsi batıl inançmış ama aynı zamanda güzelmiş de, çünkü insanların daima bir anlam arayışında olması muazzam bir şeymiş. Anlam aramayı bırakırlarsa barış içinde bir arada yaşama ve tüm insanlara yuva olacak bir dünya umudu sonsuza dek yok olurmuş.

Biri bana esrar uzattı. Ben de aldım. Takımyıldızlar umurumda değildi.

Daha sonra aramıza Ada ve erkek arkadaşı katıldı. Ada karanlıkta beni çok sonra tanıdı. Çoktan yanıma oturmuştu ki bir an için irkildi.

"Bu Markus," diye erkek arkadaşını gösterdi, "bu da Stine," dedi.

"Merhaba." Markus ayağa kalkıp kibarca elimi sıktı, "Siz tanışıyor musunuz?"

"Evet," dedik aynı anda ama gülmeden.

Ada koyu kahverengi saçlarını üstünkörü örmüştü. Saçları bakımsız ve dağınık görünüyordu.

Markus, Ada'ya bir sigara uzattı.

"Bana da bir tane sarabilir misin?"

"Olur, tabii."

Ama Ada, Markus'un tütününü ve kâğıdını alıp bana uzattı.

"Kendin de sarabilirsin."

"Yok, yapamam."

"Anladım."

Bana biraz küçümser gibi baktı, karanlıkta öyle algıladım.

"Beceremem. Yani saramıyorum, yanımda sigara da yok."

Ada tütünü Markus'a geri verdi.

"Bana gösterebilir misin?"

Markus bir yaprak aldı, filtresiz sigaranın nasıl sarıldığını görebileyim diye biraz yanıma yaklaştı. Küçük esrarlı sigaralar gibi huni biçiminde oluyordu, bu sayede içerken ağza çok fazla tütün yapışmıyordu. O akşam bir sürü sigara sardım, hepsini de iştahla içtik. Kendim için, Markus için, Ada için ve kamp ateşinin etrafında oturan herkes için sigara sardım.

Gece yarısı, Krissi'nin babası bizi almaya geldiğinde işi iyice kavramıştım.

Krissi dönüş yolunda, "Sana bir şey soracağım," diyerek babasıyla konuşmaya başladı. Babası önce esnedi, sonra üstüne basa basa her hafta sonunun böyle olamayacağını, geceleri bize şoförlük etmeyeceğini söyledi.

Ben arabada arka koltuktaydım, o kadar sigara içmekten biraz midem bulanıyordu.

"Geçenlerde Stine'yle fotoğraf albümünde senin sınıfça çekilmiş mezuniyet fotoğrafını bulduk."

"Demek öyle."

"Sonra Stine'nin annesiyle aynı sınıfta olduğunuzu fark ettik."

"Evet."

"Peki nasıldı?"

"Aynı sınıftaydık işte."

"Ama neden daha önce hiç bahsetmedin?"

"Niye bahsedecekmişim?"

"Stine'yle ben arkadaş olduğumuz için."

"Stine'nin annesiyle biz arkadaş değildik."

Araba evimizin önünde durduğunda Krissi arabadan atlayıp bana tekrar sarıldı.

"Berbat kokuyorsun," diyerek güldü.

"Asıl sen kokuyorsun!"

Ertesi sabah okula giderken kendime tütün ve sigara kâğıdı aldım.

Birkaç yıl sonra araştırma yaparken çiftliğin adına rastladım. Burası Doğu Almanya'nın sonuna kadar *gençlik çalışma merkezi* olarak kullanılmış. Gençlik çalışma merkezinin ne olduğunu bilmiyordum, o yüzden arama motoruna yazdım.

Doğru muydu bu? Bu merkez gerçekten orası mıydı?

Demokratik Alman Cumhuriyeti Resmî Gazetesi Bölüm 2, No. 53'te (17 Mayıs 1965'te yayımlanmıştı) özel gençlik yardım yurtlarıyla ilgili karar şöyleydi: "Devletin ilgili merkezî organlarının başkanları ile anlaşarak ve Özgür Alman Sendikalar Birliği ve Sosyal Sigorta Kurumu'yla mutabık kalınarak şu kararlar alınmıştır: §1 Görevler (1) Özel yurtlar, reşit olmayanların ıslahına yönelik gençlik yardım kurumlarıdır. (2) Özel yurtlara, toplumun en iyi şekilde organize edilmiş eğitim sistemine rağmen eğitim aldıkları önceki kurumlarda ıslahı başarılı olmayan, eğitilmesi güç ve suç işlemiş gençler ile eğitilmesi güç çocuklar kabul edilir. Özel yurtta geçirilen süre, bu çocuk ve gençlerin ıslahı sürecinde bir aşamadır. Eğitim çalışmaları çocuk ve gençlik örgütlerinin ve atölyelerinin katılımıyla, sosyalist toplumun tam teşekküllü üyeleri ve Demokratik Alman Cumhu-

riyeti'nin bilinçli vatandaşları olarak yetiştirilmeleri amacıyla sosyalist okul politikası ve pedagojisi temelinde yürütülür. (3) Islah süreci, bu çocuk ve gençler için anlamlı ve kişisel perspektiflerin saptanmasına dayanır. Bu süreç, yurtta genel eğitim, teorik ve pratik mesleki eğitim, iş eğitimi, yurttaşlık eğitimi, anlamlı boş zaman etkinlikleri çerçevesinde, sıkı bir düzen ve disiplin içinde gerçekleşir. Çocuklar ve gençler eğitim sürecine aktif olarak katılırlar.

§2 Özel yurt sistemi (1) Özel yurtlar kendi içinde ayrılır: 1. Kabul yurtları; 2. Özel çocuk yurtları; 3. Gençlik çalışma merkezleri. Gençlik çalışma merkezleri kendi içinde ayrılır: a) Şu âna kadarki gelişimine ve mevcut davranışlarına bakılarak mesleki eğitim olmaksızın kısa süreliğine yurtta kalmasının toplumsal yaşama yeniden uyum sağlaması için gerekli koşulları sağlayacağı düşünülen gençler için Tip I gençlik çalışma merkezleri. Kalış süreleri 3 ila 9 aydır. b) Şu âna kadarki gelişimine ve mevcut davranışlarına bakılarak mesleki eğitimle birlikte daha uzun bir ıslah sürecinin uygun olacağı düşünülen gençler için Tip II gençlik çalışma merkezleri."

Kanun metninin devamında, tüm ıslah tesisleri içinde muhtemelen en fenası ve en katısı olan kapalı gençlik çalışma merkezlerinden de bahsediliyordu. Gençler orada altı aydan daha fazla kalamıyorlardı.

Üstünkörü yaptığım ilk araştırmayla, gençlik çalışma merkezlerinin bir tür çalışma kampı olduğunu, hatta parti yaptığımız yerin gerçekten de eski bir gençlik çalışma merkezi olduğunu öğrendim.

Bunu ilk okuduğumda annemi aradım. Bunlardan hiç bahsetmeden beni o yere götürmüştü. Daha birkaç yıl öncesine kadar orada neler olduğunu bilmiyor muydu? Gençlerin ıslah edildiğini, öğretimden mahrum bırakıldığını, eğitim alacakları yerde tarlalarda zorla çalıştırıldığını bilmiyor muydu?

Hattın diğer ucunda boğuk bir ses. O sırada belgelere göz gezdir-

meye devam ettim. Gençlik çalışma merkezindeki çocukların, tarlalara kimyasalların püskürtüldüğü günlerde tarlaların kenarında dikilmesi gerekiyordu. Kıyafetlerindeki lekeler gözcü için, uçakların hangi tarlaların üstünden geçtiğinin, başka neresinin ilaçlanması gerektiğinin işareti oluyordu.

Annem nihayet telefonu açtı.

"Alo, nasılsın?" demeden internette bulduklarımı anlattım.

"Hatırlıyor musun?" dedim. "Krissi ile beni bir keresinde oraya sen götürmüştün. Orasının gençlik çalışma merkezi olduğunu biliyor muydun?"

Annem eve daha yeni geldiğini, bu akşam babama kanat yedirebilmek için alışverişe gitmesi gerektiğini söyleyip ekledi: "Orada çalışan insanları tanıyordum. Yalnızca çocuklar için en iyisini istiyorlardı."

Tabii ki annem gençlik çalışma merkezinden haberdardı. Ânında anlamıştım, yine de başka türlüsünü ummuştum.

Annem Doğu Almanya'da bir çocuk yurdunda eğitmen olarak çalışmış, Birleşme'den sonra bir gündüz bakımevinde öğretmenlik yapmış, sonra da Gençlik Dairesi'ne geçmişti. Gençlik çalışma merkezindeki eğitimciler onun meslektaşıydı.

Muhtemelen Birleşme'den önce kendisi de oradaydı, diye düşündüm, ya da oraya çocuğun birini göndermişti. Belki daha fazlasını. Muhakkak bir tanesi yurda geri dönmüştü, annem de çocuğu görmüştü. Ne hâle geldiğini, ne hâlde olduğunu.

Bir daha sormadım. Sormaya cesaret edemedim. Sonraki birkaç yıl boyunca bunu düşünmeye bile cüret edemedim. Sadece unuttum. Unutmak istedim.

Ailenizin SED rejimiyle bir bağı var mıydı? Ailenizde Devlet Güvenlik Bakanlığı çalışanı var mıydı? Ailenizin Doğu Almanya döneminde daha ziyade fail olduğunu mu söylersiniz, mağdur olduğunu mu? Destekçilerden biri miydiniz? Ailenizde SED rejiminden çıkar

sağlayan oldu mu? Ailenizde inançları veya politik görüşleri nedeniyle zulme uğrayan var mı? Aileniz SED rejimine karşı direnişlere aktif olarak katıldı mı? Gelecek nesillere eski Doğu Almanya'da yapılan adaletsizliklerle ilgili okullarda ders verilmesi sizce önemli mi?

Bu sorular sorulmuyor. Kimsenin bize sorduğu yok, siyasi bilinç düzeyimizi ya da cumhuriyetin durumunu ölçmek için bunları kullandığı da.

16

Bir molaya ihtiyacım var.

Doğduğum şehirden kimseyle konuşmayalı uzun yıllar olmuştu. Öylece çekip gitmiştim. Geri dönmek istemedim, neredeyse hiç gitmedim de.

Hatırlamaya çalışıyorum. Kime yazabilirim? Kim bir şeyler biliyor olabilir? Bütün o insanların ismi neydi?

Neden Toni'nin ailesinin partili olduğunu düşünüyorum? Halbuki bundan hiç bahsetmedik. Ya Karolina? Ada, annesinin yüzde yüz partili, hatta Stasi'ci olduğunu söylemişti. Kadın her seferinde Ada'nın babasının "kırmızı çorap radarına" takılıyordu, babası ondan hiç hazzetmiyordu.

Toni'nin anne babasını hatırlamaya çalışıyorum. Acaba Rebecka'nınkilerle mi karıştırıyorum? Yok, onların evi de aynı renkti diye öyle geliyor. Nane yeşili. Pencere camı ve banyosu olmayan o bok rengi evlere sonra pastel renkler gelmişti.

Rebecka'yla lisede, ipek boyama grubunda tanışmıştım. Bazen birlikte paten kaymaya giderdik. Bir de bir abisi vardı.

Basti davul çalar, Nirvana dinlerdi. Bir keresinde Rebecka bana,

Bad Kleinen'da onu vurduklarında Basti'nin de orada olduğunu anlatmıştı.

"Kimi vurduklarında?"

"RAF üyesini.[15] Polis onu vurmuş. Basti de apaçık görmüş."

Basti, tıpkı Kurt Cobain gibi küçük yaşta birinin öldüğünü görmüştü. Bu yüzden müziği ve bütün o metaforları falan daha iyi anlıyormuş.

Biz de Nirvana dinlerdik, Rebecka bana şarkı sözlerinin çevirisinin olduğu bir kâğıt parçası verdi, ona da Basti vermişti. "Silahları doldur, arkadaşlarını getir. Kaybetmek ve rol yapmak eğlencelidir. O aşırı sıkılmış ve kendinden emin. Olamaz, terbiyesiz bir kelime biliyorum." Kurt Cobain'in gıcırtılı ve hırıltılı sesi beni biraz korkutmuştu ve Rebecka'nın bunda ne bulduğunu tam olarak anlamamıştım.

Ama Rebecka'ların evinde mikrodalga fırın vardı! Annem böyle bir şeye ihtiyacımız olmadığını söylemişti. Bense büyülenmiştim.

"Önce içini ye, dışı daha sıcaktır."

Annem uzun süre bulaşık makinesine de ihtiyacımız olmadığını söylemişti, şimdi kapağını kapatıp programı ayarladığı her seferinde, "Onsuz da olur ama artık bırakmak istemiyorum," diyordu.

"Adın ne?" diye sormuştu Rebecka'nın annesi.

"Stine."

"Evet ama soyadın, Rebecka dedi ki..."

Başımı sallayıp soyadımı söylüyorum. Rebecka'nın annesi kaşlarının fazla kalkmaması için çaba harcıyor ama hemen anlıyorum, bu soyadını tanıyor, birazdan soracak: "Yoksa akraban mı..."

Mutfaktaki banktan kalkıyorum.

---

[15] Rote Armee Fraktion (Kızıl Ordu Fraksiyonu) Alman basınında Baader-Meinhof Grubu veya Çetesi olarak bilinen radikal sol görüşlü örgüt. 27 Haziran 1993'te düzenlenen operasyon sırasında RAF üyesi Wolfgang Grams öldü. Grams'ın intihar mı ettiği, polis tarafından mı vurulduğu hâlâ tartışmalıdır. (ç.n.)

"Evet, o benim dedem."

Sonra Rebecka'nın odasına geri dönüyoruz, Basti'nin bizim için aldığı *BRAVO* dergisine biraz daha göz atıyoruz. Dergiyi eve sokmama izin yok, çünkü annem "bu boka" para harcamak istemiyor.

Herkes soyadını biliyordu. Herkes deden Paul'ü tanıyordu. Ama nereden, bilmiyordun. Kimse de sana açıklamamıştı.

Bazen baban evlenirken annenin soyadını aldığı için kızıyordun.

Okulda bazı öğretmenler, "Annene selam söyle!" diyordu. O sırada bu selam, gizli bir şifre, sadece işin içyüzünü bilenlerin anlayacağı bir şeymiş gibi gülüyorlardı.

İnsanlar birbirini tanıyordu. Önceden. Dolayısıyla seni de tanıyorlardı.

Ne zaman bir kitapçıdan kitap sipariş etsen, müzik okuluna gitsen ya da yüzme yarışmasına katılsan...

"Evet, o benim dedem," diyordun.

"Tamam, söylerim," diyor, sonra selamları iletiyordun.

Ada telefonda, "Tabii ki annemle babam seni sevmiyordu," diyor.

"Babam böyle insanlardan nefret ederdi."

Gülüyorum.

Ada da gülüyor.

"Anlaşılabilir bir şey," gibi bir şeyler geveliyorum.

Yine de can yakıyor.

Tim'in bana getirdiği belgeleri inceliyorum. Kâğıtlara hızlıca göz gezdirip bir cevap bulmaya çalışıyorum. Ama aradığım tam olarak ne? Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın gayri resmi çalışanı Dr. Paul Bahrlow şunları bunları yaptı, sonuç olarak... yazan bir not mu?

Hiçbir şey bulamıyorum. Hiçbir şey anlamıyorum.

İnternetten Stasi Kayıt Kurumu'nun sitesine giriyorum, o sırada alçak biriymişim gibi hissediyorum.

Sayfayı okuyorum.

"Herkes Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın kendisi hakkında düzenlediği belgeleri görme hakkına sahiptir. 1992'den beri iki milyondan fazla kişi bu imkândan faydalandı."

Yalnızca iki milyon diye geçiriyorum içimden.

Yalnızca iki milyon insan mı dosyalarına bakmış? Muhtemelen bunların hepsi Doğu Almanya'dan bile değil. Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın kendileriyle de ilgilenmesine çok şaşırdığını gururla anlatan bir sürü insana rastladım. Sanki Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin soruşturma daireleri tarafından devlet düşmanı olduklarına dair bir sertifika almışlardı. Sonra bölgeye yaptıkları ziyaretlerden, kahve kaçakçılığından ve Stasi'nin onlar hakkında tespit ettiği her şeyin baştan sona gülünç olduğundan bahsediyorlardı. Dünyanın en büyük gizli servisi her bakımdan gülünçtü.

Bir keresinde Paul'e dosyasını sormuştum. Anne babama da. Onların bizzat Devlet Güvenlik Bakanlığı'nda çalışmış olabilecekleri o zaman aklıma gelmemişti.

Paul dosyasının kendisine gönderildiğini söyledi. Onun hakkında bunları kimin yazdığını biliyordu. Kimse de ondan özür dilememişti. Annemse bu dosya mevzusuyla hiç ilgilenmediğini söyledi.

"Bazen bilmemek daha iyidir. Zaten kimseye bir faydası da yok."

Paul'den niye özür dilemeleri gerekiyordu? Ne olmuştu ki?

Paul'e dosyasını sorduğumda kaç yaşındaydım hatırlamıyorum. On beş mi, on altı mı? Belki de çoktan reşit olmuştum. Yine de ardını araştıracak kadar çok şey bilmiyordum. Ne zaman bir yerlerde bir sorun olduğunu fark etsem tıkanıp kalıyordum. Daha ileri gidemeyeceğim ortadaydı. Soruşturmak bana düşmezdi.

Ama benimle ilgili bir dosya olsaydı okumak isteyeceğimden emindim.

"Kayıp ya da ölmüş kişilerin dosyalarına çoğunlukla erişilemez. Ancak, kaybolan ya da ölen kişinin yakın akrabaları için istisnalar vardır. Yakın akrabalar; eş, çocuklar, torunlar, anne baba ve kardeşlerdir (...)

Söz konusu akrabaların, mevcut Stasi dosyalarını kullanarak DAC rejiminde yaşanan olayları ya da devletin aldığı önlemleri gün yüzüne çıkarmak istediklerini meşru bir menfaat öne sürerek inandırıcı ve makul bir şekilde açıklaması gerekmektedir."

Stasi Kayıt Kurumu'nun sayfasını kapatıyorum.

Yapabilir miyim bunu? Paul'ün dosyasını bu şekilde isteyebilir miyim? Bana *verirler* mi?

Sanmıyorum. İsteseydi kendisi de verebilirdi.

Paul öldü. O benim dedem. Dosyalarını istemeye hakkım var. Mağdur mu fail mi olduğunu öğrenebilirim. Belki ikisi birdendir?

Tim'e soruyorum.

Kardeşim bunu yapmam gerektiğini söylüyor. Kendisi de merak ediyormuş.

Cevabın gelmesi haftalar sürecek ama bir yerden başlamak lazım diye düşünüyorum.

Geceleri rüyamda suçluluk duygusuna kapılıyorum, göğsüme bir şey oturuyor. Annem –tabii rüyada bambaşka görünüyor ama onu hemen tanıyorum– bütün bunların doğru olmadığını, hepsini benim kafamda kurduğumu söylüyor. Sıçrayarak uyanıyorum, bronşlarımın daraldığını hissediyorum.

VI

"Çok anlamlı olabilirdi: Tükenmekteyiz,
gitmek zorundayız, çağrılmadan geliriz.
Ama konuşmak ve anlaşamamak
ve bir an bile kavuşamayan ellerimiz,

yıkmakta bunca şeyi: Kalıcı değiliz.
İlk adımlarımızı korkutur yabancı işaretler,
Bir çarpı işareti parçalar bakışmaları,
istenen, yalnızlıklarda eriyip gitmemiz."[16]

Ingeborg Bachmann

[16] Ingeborg Bachmann, *Toplu Şiirler*, çev. Ahmet Cemal, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004, s.19. (ç.n.)

17

Bir keresinde Klara'yla birlikte, o daha bebekken, Sabine Teyze'nin restoranına gitmiştin.

Paul'ün ölümünden iki yıl sonra aileni ve anneanneni ziyaret etmiş, geceyi Klara'yla birlikte çocukluk odanda geçirmiştin. Garip bir histi. Çok küçüktü. Çok dar. Artık burada olmak istemiyordun. Hele de Klara'yla hiç.

Tüm aile uzun bir masanın başında otururken Katja da oradaydı, Tim öğleden sonra kamu hizmetinden izin almıştı, Sabine Teyze birdenbire anlatmaya başladı. Klara'ya baktı, bebek koltuğunda saatlerdir uslu uslu oturan ve boğucu iç mekânlar yüzünden keyfi hiç kaçmayan Klara o sırada ilk kez mızmızlandı.

Sabine, Klara'ya baktı ve Berlin civarında küçük bir kasabada geçen çocukluğunu anlatmaya başladı.

O günlerde yaşadıkları evin bir de kömürlüğü varmış. Sürekli çığlık atıp durduğu için onu oraya kilitlermiş. Birdenbire böyle bir huy edinmiş. Klara'nın şu an olduğu yaştaymış. Bu birkaç yıl boyunca sürmüş. Anneannen Eva'nın, nihayet çığlık atmayı kesene kadar onu gün boyunca kulübede tuttuğu oluyormuş.

Herkes güldü. Katja da. Tim de. Anneannen çocuğun böyle çığırıp

ağlaması için hiçbir sebep olmadığını söyledi. Sabine Teyze başıyla onayladı, kulübenin ona bir zararı olmadığını da hemen belirtti. Üç yaşındayken nihayet aklı başına gelmiş, o andan itibaren çığlıklara son vermişti.

"Zaten hep dikkat çekmenin farklı bir yolunu bulurdun Bine'ciğim."

Anneannenin ses tonunda garip bir acılık vardı. Her şeye dokunduruyordu. Sabine'nin gençliğinde yaptığı tüm yanlışlara, çıkardığı tüm sorunlara, yol açtığı bütün sıkıntı ve üzüntülere. Anneannen bir anda tek bir cümleyle hepsini cezalandırıyordu, herkes de ne kastettiğinin farkındaydı.

"Dedim ya, bana bir zararı olmadı, bir şeyler daha içmek ister misiniz?"

Herkes güldü. Sen dahil.

Sabine kulübede çığlık atıyor.

Berlin'in güneyindeki evde annemi hayal ediyorum. Anneannem ona Gelincik diyor. Dört ya da beş yaşında, çocuk yatağında tek başına yatmış, pencereden dışarı bakıyor. Öğle uykusuna yatması gerek ama gözleri kapanmak bilmiyor. Pencerenin önünde bir ağaç var, rüzgâr ağacın tepesini düzensiz aralıklarla salladıkça yaprakları dans ediyor.

Kardeşi Sabine kulübede çığlık atıyor.

Annesi mutfakta çamaşır yıkayıp ekmek yapıyor.

Küçük Monika ekmeğin kokusunu alabiliyor.

Monika saçlarını biraz olsun kıvırmaya çalışıyor ama olmuyor. Annesi birkaç gün önce kısacık kesti. Şimdi parmaklarının arasına alamıyor, halbuki saçlarını parmaklarına dolayıp aşağıya doğru kıvırmak çok keyifli.

Sabine kulübede çığlık atıyor.

Saçlarının şimdi böyle kısacık olması Sabine'nin de suçu. Kendi

saçlarını yoldu, öbek öbek. Artık alışverişe giderken onu yanlarına alamıyorlar, o denli korkunç görünüyor.

Babası sövüp sayıyor.

Babası şimdi evde olsaydı Sabine kulübede oturmuş böğürüyor olmazdı, babası onu oradan alır, nihayet sakinleşene kadar soğuk suyun altına tutardı.

Annesi ekmeği fırından çıkarıyor.

Sabine kulübede çığlık atıyor.

Monika az önce kardeşini sakinleştirmeye çalıştı. Kömürlüğün kapısına gidip ona fısıldadı.

"Oyun oynamak ister misin Bini?"

Ama kardeşi bağırmaya devam ediyor.

"İstersen doktor olabilirsin."

Aslında bu yasaktı. Çünkü bir keresinde Monika ve Sabine doktorculuk oynarken Sabine, Monika'dan kan almaya çalışmıştı. Ortalık kan gölüne dönmüş, sonunda Monika'nın sağ elinin dikilmesi gerekmişti – altı dikiş! O yüzden doktorculuk oyununa yalnızca Monika doktor olacaksa izin vardı.

Sabine ikna edilebilecek gibi değildi, bağırmaya devam etti. Eva, kızlarının ittifak kurmak üzere olduğunu anlayınca Monika'yı kömürlükten uzaklaştırdı, "doğru yatağına" diye buyurdu.

Sabine kulübede çığlık atıyor.

Monika karar veriyor, kendi kalp atışından başka hiçbir şeyi dinlemeyecek. Güm güm güm güm güm güm... bir de nefesini... rüzgâr gibi.

Ağacın tepesindeki yaprakları hareket ettirenin *kendisi* olduğunu hayal ediyor. Dudaklarını büzüp pencereye doğru üflüyor, gerçekten de yapraklar dans etmeye başlıyor. "Ben yaptım, ben yaptım," diye geçiriyor içinden, sevinçten yataktan fırlayası geliyor. Ama sessiz olması lazım, yalnızca için için sevinebilir. Sessiz olması lazım, yoksa annesi gelir.

Sessizce duruyor.

Sabine kulübede çığlık çığlığa.

O sessizce duruyor.

Ben de ses çıkarmazdım. Annemle babamın yatak odasında öğle uykusuna yatmam gerekiyordu. Pencerenin baktığı avluda, komşunun mama verdiği kediler bağırıyordu.

Tim de bağırıyordu.

Bazen bağıran Tim mi yoksa kediler mi emin olamıyordum. Tim beni uyandırmasın diye annemlerin yatak odasında yatmam gerekiyordu.

Kalkıp Tim'e bakmam yasak.

Öğle uykusu, annem kalkabileceğimi söyleyene kadar devam edecek.

Bunun bize ve kardeşine çok faydası oldu...

Belki annem evde bile değil.

Belki annem alışverişe gitmiştir.

Tam hatırlamıyorum.

Kahverengi kadife yatağı ve üstünde asılı lambayı hatırlıyorum. Ayna gibi görüntüyü yansıtıyor, sonra her şey ters dönüyordu.

Bir keresinde babam yanıma yatmıştı, ben de uyuyor numarası yaptım.

Belki de bırakmalısın, bağırıp çağırsın, bunun bize ve kardeşine çok faydası oldu.

Acı, anıları küçük parçalara bölüyor.

Birbiriyle uyumluymuş gibi görünen ama bir bütün oluşturabil-

meleri için güç kullanarak birbirine tutturulması gereken yapboz parçaları.

Babamın eli, aslında annemin battaniyesi olan battaniyemin altında.

Timmi ağlıyor, sen de uyuyormuş gibi yapıyorsun. İlk kez, yatağının arkasındaki bir dünyaya dalıp orada kayboluyorsun. Orası tamamen sessiz.

18

Dedem Dr. Paul Bahrlow'la ilgili dosyalara erişim izni için başvurduktan birkaç hafta sonra, Stasi Kayıt Kurumu'ndan talebimin geçerli bulunduğunu ve soruşturmanın başlatıldığını bildiren bir yazı geliyor.

Bundan birkaç hafta sonra da nihayet inceleme sonuçları postayla gönderiliyor.

Hiçbir şey çıkmıyor.

Paul hakkında bir dosya yok. Ne mağdur dosyası. Ne fail dosyası. Verilen telefon numarasından Bayan S.'yi arayıp bu durumdan ne çıkarmam gerektiğini soruyorum. Sonuçta Paul dosyasına baktığını kendisi söylemişti.

Bayan S. biraz sinirli bir sesle, "Dosya yok," diyor ve ezbere bir cevap vererek henüz bütün dosyaların yeniden oluşturulmadığını, daha ileri bir tarihte oluşturulma ihtimali bulunduğunu söylüyor...

"Yani bu dosyalar yok edilmiş olabilir mi?"

"Buna dair herhangi bir kanıt yok."

Tuhafıma gidiyor. Hangi dosyaların yok edildiğine dair neden kanıt bıraksınlar ki? Öte yandan – Doğu Almanya da Almanya'ydı.

"Kabullenin, ortada bir dosya yok."

Bayan S.'yi boş bir odada hayal ediyorum. Demek dosya yok. Hiç yok. Hiçbir zaman olmadı! Bu zavallı kadını da her gün benim gibi insanlar arayıp aptal aptal sorular soruyor.

Hayal kırıklığına uğruyorum. Kabullenmem öyle kolay olmuyor.

Ama o zaman Paul Dede, dosyasını okuduğunu söylerken ne demek istedi? Onunla ilgili ifade veren hiç kimsenin ondan özür dilemediğini söylemişti.

Almanların üçte ikisi, ailesinde fail olmadığına inanıyor. Ya sen?

Bir gün dedeme Stasi'yle ilgili bir şey sormuş olabilirim, o da cevap vermiş olabilir. Ama pek anlaşılır olmayan, şifreli bir cevap, kısıtlı bilgimle çözemeyeceğim bir şey. Belki de boşlukları bilinçsizce doldurup onu mağdur rolüne sokmuşumdur. Bir dizi insanın özür dilemesi gereken biri rolüne. Dedemse çok asil ve yüce gönüllü davranmış, buna göz yummuştu.

Kimseye bir faydası yok, diye düşünmüş olabilir.

Herkes hata yapar, o durumda sen olsan kim bilir nasıl davranırdın.

Kasvetli koridorlarda koşuşturan nefes nefese kalmış gazeteciler, yüzlerine çarpılmak üzere olan kapılardan içeri ayaklarını sokmayı son anda başarıyor. Birleşme sonrası dönemin ilk yıllarındaki sansasyonel görüntülerini, şimdi eski SPIEGEL TV röportajlarını izlerken ilk kez görmüyorsun.

Stasi domuzu, Stasi domuzu, Stasi domuzu!
Annen diyor ki: "İyi ki bana sormadılar."
Baban diyor ki: "Aynen öyle."

"Sizler çıkacak olanlarsınız...
İçine gömüldüğümüz selden

Unutmayın
Zayıflıklarımızdan bahsederken
Kurtulduğunuz karanlık çağı."

Aptal Brecht beni hâlâ deli ediyor. Doğruca zihnimin içine girip öğüt üstüne öğüt veriyor.

Hüküm verme! Hüküm verme, sen, bizden sonra doğan!

Niye hüküm vermeyecekmişiz? Ucuz bir numara bu. Süslü öğütlerin altında derin suskunluğun üç mahzeni var. Suçlarınızı oraya gömdünüz, çıkarmamızı da yasakladınız. Kendi hükmümüzü vermemizi istemiyorsunuz. Niye umursuyorsunuz ki? Sizin hakkınızda ne düşündüğümüzden size ne?

Hiçbir şey açıklanmadı. Ama sen de sormadın. Stasi, Halk Meclisi, FDJ, Honecker, Mielke, Schalck-Golodkowski, Devlet Güvenlik Bakanlığı, SED, blok partileri. Sözcükler, yağmur öncesi kırlangıçlar gibi havada uçuşuyor, her zamankinden daha derin, daha yoğun anlamlarıyla, ne kastedildiğini anlamak zorundaymışız gibi kullanılıyordu.

Almanya'da yaşamadığınızı bilmen gerekirdi. Doğu Almanya'da yaşadığınızı bilmen gerekirdi. Uçağın ardından şarkı söyledin, Sovyetler Birliği'ne selam gönderdin ve drujba, drujba*!*

"Fakat sizler, geldiğinde vakit,
İnsan insana yardımcı olduğunda
Hatırlayın bizi
Hoşgörüyle."

Ne gürültülü, ne feryat figan bir suskunluk.

Bir keresinde, on üçüncü sınıftayken, Greta derste sordu: "Duvar ortaçağda da var mıydı?"

Sınıf güldü, öğretmen güldü, herkes güldü ve bu Greta hikâyesi, okul arkadaşlarımla her sohbetimde bahsi geçen hikâyelerden oldu.

"Greta'yı hatırlıyor musunuz? Amma kaz kafalıydı."

Yine o sınıfta olmayı, bu kez öğretmene sormayı çok isterdim: "Niye gülüyorsunuz? Niye açıklamıyorsunuz?"

Tarih dersimiz 7 Ekim 1949'da bitiyor, Doğu Almanya'nın, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte. Sanki her şey bitmiş gibi. Savaş sona ermiş gibi. Bütün o Alman kudurganlığının sonucu olarak ülke bölünmüştü. Biz de bunu fazlasıyla hak etmiştik.

Tıpkı, kadınların Ruslar tarafından tecavüze uğramayı hak ettikleri gibi. Çünkü Alman askerleri de Sovyetler Birliği'ni işgal ettiğinde asıp kesmişlerdi. Bunu bir gezi sırasında ilkokul öğretmenimiz anlatmıştı. Bu yüzden Almanya'ya girdiklerinde kadınlara yaptıkları şeyler yüzünden Ruslara kızamazmışız. Çocuklaraysa hep çok iyi davranmışlar, Ruslar yani. Bu yüzden henüz çocuk olan annesi, Kızıl Ordu Berlin'e girdiğinde yatağın altına saklanmış.

Ya Alman askerleri? Onlar kimdi?

Dedem Paul'ün bir kadına tecavüz edip etmediğini kendime hiç sormadım.

Dedeme bir kadına tecavüz edip etmediğini hiç sormadım.

Şu uğursuz Alman askerleri. Hiçbir öğretmen şöyle demedi: Dedeleriniz ve büyük dedeleriniz, Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nde hareket eden her şeyi katleden, soyan, tecavüz eden ve bütün köyleri ateşe veren Alman askerleriydi.

7 Ekim 1949 bizim için sondu. İç geçirdik, çünkü o andan itibaren tarih derslerinde zaman yine geriye sardı. Yine İkinci Dünya Savaşı. Yine Holokost. *Gleichschaltung.*[17] Yine iktidarın ele geçirilmesi. Hep-

[17] *Gleichschaltung,* Nazi terminolojisinde toplumu her yönüyle ele alan totaliter kontrol ve koordinasyon sistemini oluşturma süreci için kullanılan kavram. (ç.n.)

si lise bitirme sınavı konusu. Ve Batı, bizi nihayet on üçüncü öğretim yılına aldı.

"Niye Batılıların liseyi bitirmesi on üç yıl sürüyor, Doğululararınkinden bir yıl fazla? Cevap: Bir yıl oyunculuk dersi alıyorlar da ondan."

Regine Hildebrandt en sevdiği şakayı her yapışında salon coşuyordu.

Peki, kendilerine hediye edilen bu Batılı yılında ne yaptılar? Büyükler için okul bahçesinde sigara ve esrar içme zamanı.

Sıkıntıdan iç geçirdik ama hiçbir talepte bulunmadık. Sormadık: 17 Haziran'da ne oldu? Prag'daki olay neydi? *Stalin Tasfiyeleri*[18] neydi? Hotel Lux'ta ne oldu? Yeni Forum neydi? Çevre Kütüphanesi'nde neler oldu? Kruşçev, Stalin, Mielke, Honecker ve Margot, Schalck, Wolff, Kohl, Arafat. Mitteroooont. Haberlerde isimler havada uçuşuyordu, konuşmalarda da uçuşmaya devam ediyorlardı.

90'ların başında okul bahçesinde ve sokakta şu soruluyordu: "Solcu musun sağcı mı?"

Kuzenim Katja ikimiz adına cevap veriyordu: "Biz politik olarak tarafsızız."

O ne demek diye sorduğumda, çoktan sertleşmiş sakızını hafif bir sinirle çiğnedi: "Biz kene de değiliz dazlak da. Ama yabancılar kötüler."

Bir keresinde sadece ikimiz ip atlama oynarken daha ciddi şeyleri konuşacak zamanımız da olmuştu. Mesela Katja, hafta sonları babasının yanına geleceğini umuyordu. Yani denizci olan gerçek baba-

[18] Stalin'in tasfiyeleri, Sovyet tarihinde bir dönemdi. Bu dönemde Stalinist bakış açısına göre siyasi olarak "güvenilmez" ve muhalif kabul edilen kişiler kitlesel zulümlere uğradı ve katledildi. (e.n.)

sının, patates kızartması satan yeni babasının değil. İşte o zaman açıklamıştı.

İpin bir ucunu su oluğuna bağlamıştık, diğer ucunda da ben durmuş, bacaklarımı açmıştım. Biraz aptalcaydı, çünkü yolun ortasında duruyordum, Katja daha beşinci kez atlarken bir araba geçiyordu. Bu yüzden baştan başlaması, benim de beklemem gerekiyordu.

Yanmadan on kez atlayınca ipi biraz daha yükseğe kaldırıyordum. Katja ip atlamada iyiydi. Sıranın bana gelmesi zaman alıyordu. Ben ipi yükseltirken, "Çok fazla yabancı var," dedi. "Durum bu. Balkonların altında uyuyorlar. Hiç görmedin mi? Hatta, Rostock'ta yüksek bir binayı ateşe verdiler. Her şey bu yabancılar yüzünden. O yüzden gitmeleri gerek."

Annem yabancılarla ilgili yapacak bir şey olmadığını söyledi. Burada Almanların artık yapmak istemediği işleri yapıyorlardı. Rostock'taki binayı ateşe veren Vietnamlılar, Doğu Almanya zamanında bile Rostock'taydı, yapacak bir şey yoktu. Ayrıca Batı'dan gelen bir sürü Nazi de vardı. Ortalığı karıştırsınlar diye özellikle getirilmişlerdi. Hepsi magandaydı. Ama televizyonda sürekli Rostock'lu olduklarını söyleniyordu.

Genelde yabancılar konusuna pek kafa yormazdım. Birkaç tane vardı. Bazılarının gerçekten yabancı olup olmadığını bile bilmiyordum. Ruslar mesela. Ya da Vietnamlılar? Onlar da Almanca konuşuyordu. Yabancı dediğin böyle olmaz diye düşünüyordum.

Sadece Sinti ve Romanlar konusunda emindim. Onlar yabancıydı, biraz da korkutucuydular. Etrafta onlarla ilgili hikâyeler dolaşıyordu. Balkonların altında yattıkları, bir şeyler çaldıkları ve oyun parklarına sıçtıkları söyleniyordu.

Annem, başka çareleri olmadığını, çünkü evleri olmadığını söyledi. Bunu kasten yapıyorlarmış ki insanlar kızıp onları kovsun ama aslında bu insanların da yapabileceği bir şey yokmuş. Yabancıları mı,

yoksa onları kovalayan insanları mı kastettiğini tam anlamamıştım. Katja çocukları bile çaldıklarını söylemişti, özellikle sarışın olanları. Sonra onların yanında prenses gibi yaşıyorlarmış.

Gerçekten de öyle bir şey oldu.

Katja'yla ben, Barbi cep telefonuyla oynuyorduk ama sonra yürüyüşe çıkmak istedik. Sabine Teyze önce tuvalete gitmemizi söyledi. Çoğunlukla tuvalete gitmemeye çalışıyorduk, çünkü Katja'ların tuvaleti alt kattaki koridordaydı ve orada oturan yaşlı kadın, aksi gibi insan büyük tuvaletini yaparken içeri girerdi ya da daha kötüsü, kadın hemen öncesinde gelmiş ve büyük tuvaletini yapmış olurdu. Her halükârda ikimiz birlikte gider, sırayla kapıyı tutardık.

Klozette otururken dışarıdan tuhaf bir ses duydum. Ne dediğini anlayamadım, işimi çabucak bitirmeye çalıştım. Dışarı çıktığımda pantolonumun fermuarını daha tam olarak çekememiştim ki evin önünde yaşlı bir kadın gördüm. Hırıltılı ses ondan geliyordu. Muhtemelen Katja'yla konuşuyordu ama bir yandan da kendi kendine konuşuyor gibiydi. Yanında bir el arabası vardı, sokaktan topladığı eşyaları arabaya yüklemişti. Katja'ların evinin önünde büyük bir çöp tenekesi, koridorda da muhtemelen komşunun bırakıp gittiği eski bir televizyon vardı.

"Televizyon ne kadar?" diye sordu yaşlı kadın sonunda.

Katja omuz silkti. Ben de Katja'nın arkasına geçtim.

"Peki ya kız?"

Beni işaret etti. Sanırım bastonunu bana doğru kaldırdı. Katja elimi tutup, "Koş!" dedi. Sonra beni de peşinden sürükledi, en az onun kadar hızlı koştum. Gerçi bu imkânsızdı, çünkü ben topal ördek gibiydim, Katja ise daha geçenlerde ikinci sınıfların altmış metre koşusunda okul rekorunu kırmıştı. Katja'nın rekor süresi gençlerin bile altındaydı! Yokuş yukarı koştuk, köşeyi dönüp bizim sokağa girdik.

"Biraz daha, hadi, biraz daha, sizin eve kadar," diye gaz verdi Katja.

Bu hikâyeyi birbirinize kaç kez anlattınız?

Yaşlı kadın seni gerçekten alıp götürecek, bunun için Katja'ya para mı verecekti? Gözünün önüne geliyor, yaşlı kadın yani. Başörtüsü, kambur duruşu; sesi, o tuhaf aksanı hâlâ kulağında.

Böyle mi oldu gerçekten? Yoksa yaşlı kadın siz sokağa çıkarken geldi de gerisini siz mi uydurdunuz?

Ama en çok yurtta kalan çocuklardan korkuyordum. Hiç eksik olmuyorlardı. Çocuk yurtlarından biri gittiğim ilkokula çok yakındı. Annem bir dönem orada da çalışmıştı. Bana yurdu gösterip, "Bak," demişti, "orada annesi babası olmayan zavallı çocuklar yaşıyor. Aileleri bakmak istemedikleri için onları oraya bırakmış." Annem üzgün çocuklarla ilgili bir sürü üzücü hikâye biliyordu. Bazılarının ailesi Duvarı aşıp kaçmış, çocuklarını orada bırakmıştı. "Böyle insanlar da vardı yani, hepsi sadece mağdur değildi."

Şöyle hayal ediyordum: İki kişi, elma ağaçlarına tırmanmak için kullanılan türden uzun bir merdivenle küçük şehrimizin Duvarına gidiyordu, etraf zifirî karanlıktı, uyuyan çocuklar anne babalarının onları bir daha uyandırmayacağını bilmiyordu. Sonra Duvar'ın üstünden atlıyor, diğer tarafta el ele tutuşup kaçıyorlardı. Ama neden?

Yurtta kalan çocukların çoğu benimle aynı ilkokuldaydı, çünkü okul yurda çok yakındı. Ama liseye geçmiyorlardı. İlkokuldan sonra özel okula gidiyorlardı. Tıpkı Ruslar gibi. Annem iki tip Rus olduğunu söylerdi. Vicky gibi çalışkan olanlar ve tembeller, onlar hep sorun çıkarırdı.

Yurtta kalan çocuklara dikkat etmek gerekiyordu. Mesela okul bahçesinde yollarına çıkmamak en iyisiydi ya da olur ya tek başınayken onlarla karşılaşmamak.

Bir keresinde bir tanesi bakımevinden eve dönerken beni yolda yakalayıp tehdit etmişti.

Danny.

Onunla daha önce de birçok kez karşılaşmıştım. O dörde gidiyordu, ben ikiye, üstünde bıçak, kelebek taşıdığını biliyordum.

Bu defa beni yolda yalnız yakalayınca durdurup kolumdan tuttu: "Saat dörtte tekrar buraya geleceksin ve bana iki mark getireceksin."

Korktum, ne yapacağımı bilemedim.

Ben de tamam deyip eve gittim.

Evde kimse yoktu. Pencereden dışarı baktım. İki markım yoktu. Domuz kumbaramda da yalnızca elli fenik vardı. Ne yapacaktım? Gidip parayı başka bir gün verebileceğimi mi söyleseydim? İstediğini yapmazsan ne olacağını söylememişti.

Komşu kadına olanları anlattım.

"Gitme," dedi ama gitmeyip ne yapacağımı söylemedi.

Ben de elime para tutuşturup, "Merak etme, bir şey olmaz!" falan demesini ummuştum.

Annem eve gelince ona hiçbir şey vermemem gerektiğini söyledi. Böylece cebimde olmayan iki mark cebimde kaldı, buluşma noktasına gitmedim. Uzun bir süre eve dönüş yolumu epeyce uzatmam dışında bir zararı olmadı.

Ama yurtta kalan çocuklara dikkat etmenin gerektiği başka yerler de vardı. Mesela Karstadt.

Tim'le birlikte Nintendo oynamak için sık sık oraya giderdik. Oyuncak reyonunda en son çıkan oyunların bulunduğu iki konsol vardı. Çoğunlukla dolu oluyorlardı ama biraz sabredince yer bulunuyordu. Kötü ihtimal, yurtta kalan çocukların gelmesiydi, beklemek istemiyorlardı. Bizim gibi ana kuzularını kovalamak onlar için oyunun kendisi kadar eğlenceliydi. Tim'le tam Mario Kart oynarken boğazıma dayanan bıçağın ucunu hissettim. Biri, "Kaybol!" diye kulağıma fısıldadı, Danny'yi daha görmeden tanıdım.

Kumandayı ânında bıraktım, bir şey demedim Tim'in elini tuttum. Kıyafet reyonunda gözden kaybolurken dönüp arkama baktım. Danny ve arkadaşları gülüyorlardı. Ama bize değil, kendilerini çoktan oyuna kaptırmışlardı.

Başkaları da vardı, çok daha fazlası, onların da yoluna çıkmamak en iyisiydi. Mesela oyun parkında gençlerin. Ya da Nazilerin. İkisini birbirinden ayırmak çoğu zaman zordu.

Yetişkinler, Danny ve arkadaşlarının yaptıklarıyla ilgilenmediği gibi Nazileri de umursamıyordu. Oysa kimin Nazi kimin sadece sarhoş bir dazlak olduğunu ayırt etmek son derece önemliydi. Ayakkabı bağcıklarından tanınabiliyorlardı. Bana bunu kim anlatmıştı bilmiyorum ama okula başladıktan sonra günlük hayatta faydalı bilgilerden biri hâline geldi. Beyaz bağcıklı siyah postal, bu Nazi demekti. Diğer herkes can sıkıcıydı ama tehlikeli değillerdi. Sadece serserilik eden dazlaklardı. Oyun parklarında aylak aylak dolaşır, bira ve sigara içerlerdi. (Annem bunların FDJ yasaklandığı için olduğunu söyledi.)

Oyun oynayalım diye dışarıya gönderilir de parka alınmazsak göz temasından kaçınmamız, biri bize çelme atarsa kesinlikle zırlamamamız gerekiyordu, içlerinden biri salıncağa binmek isterse yer verecektik.

Naziler söz konusu olunca durum farklıydı. Eğer parkta onlar varsa hemen kaçmamız gerekiyordu. Başka bir yere, neresi olursa olsun.

Nazilerle ilk kez okuldan çıkıp bakımevine giderken karşılaşmıştım. Gündüz bakımevi, eski anaokulumun yanındaki binadaydı, ilkokulumuza da neresinden bakılsa yirmi dakikalık bir yürüme mesafesindeydi.

Birinci sınıfın başlarında bakımevine gelen çocuklara bir süre öğretmenlerden biri eşlik etmişti. Bize yolu göstermiş, bu rotadan sapmamamızı tembihlemişti. Bir süre de yanımızda öğretmen olma-

dan grup halinde gitmiştik, ta ki bir gün tek başımıza yürümemize de izin verilene kadar.

Bizim grupta Chau adında bir çocuk da vardı, anne babası Vietnamlı bir kız. Yabancı olup olmadığını bilmediğim çocuklardandı. Muhtemelen biliyordum da bir şey ifade etmiyordu. Sinti ve Romanlarda olduğu gibi değildi, onlardan hâlâ biraz korkuyordum, çünkü okula başladığım yaz, Rostock'taki ayçiçekli apartman bloğunun yandığı yazdı.

Chau benimle aynı sınıfta değildi ama birlikte Aşağı Almanca[19] dersi alıyorduk. Din dersi almayan çocuklar bu dersi alıyordu. Bu yüzden Vietnamlıların hepsi oradaydı.

Şarkı söylüyorduk:

"*Sing man tau, sing man tau van Herrn Pastor sin Kauh, jau, jau. Sing man tau, sing man tau, van Herrn Pastor sin Kauh.*"

Ya da akılda kalıcı çok güzel bir melodisi olduğu için özellikle sevdiğim:

"*Un wenn Marie nich dansen kann, dann hett se scheeve Been. Dann treckt se Schleppenkleder an, dann is dat nich tau sehn.*"

Tabii bir de bir sonraki yılın açılış kutlaması için:

"*Wo de Möwen schriegen gell int Stormgebrus, dor is miene Heimat dor bün ick tu hus.*"

Ayrıca tiyatro oyununda, aslında benim istediğim başrol Chau'ya verilmişti.

Ama Naziler, Chau'nun Aşağı Almancayı ne kadar iyi konuştuğuyla ilgilenmiyordu. Zaten hiçbiri bu dili konuşamıyordu, en fazla yaşlıların söylediklerini anlıyorlardı. Sonuçta Naziler hâlâ öncü-

[19] Niederdeutsch veya Plattdeutsch: Almanya'nın kuzeyinde ve Hollanda'nın batısında yaygın olan, Eski Saksoncadan türemiş ve birçok diyalekte sahip olan bir Batı Cermen dili, Alçak Almanca da denir. (ç.n.)

lerin ve FDJ'nin içindeydi ve orada Aşağı Almanca konuşan kimse yoktu.

Yanlarından koşar adım geçmemiz gerekiyordu, bizi gördükleri anda seviniyorlardı. Nihayet başımızda öğretmen yoktu. Her öğleden sonra oradaydılar. Biri mutfak penceresinden dışarıya doğru uzanan bir büfe açmıştı. Tam kilise harabesinin karşısına. Ama yıkılma tehlikesi yüzünden o taraftan yürümememiz gerekiyordu.

Mutfak büfesi öğle saatlerinde hep kalabalık oluyordu. Yetişkinler orada dikilip biralarını tokuşturuyordu, tabii Naziler, gençler ve büyükler de. Bira kutularını tıngırdatarak daha öğlenden günün bitişini bildiriyorlardı.

"Hey, çekik?"

Onları görmezden gelmeye, aldırmadan yolumuza devam etmeye çalıştık, çünkü bu başımıza ilk kez geliyor olsa da ne olacağını biliyorduk.

"Çok mu pilav yedin ha?"

Bizi çembere aldılar. Her şey çok hızlı gelişti. Mutfak büfesindeki diğer adamların gülüp gülmediğini hatırlamıyorum.

"Cevap yok mu çekik gözlü?"

Ama ne altı yaşındaki Chau'ya ne de gençlere çıkışmaya başlayan bize yardım ettiler.

"Kızı rahat bırakın!"

"Şuna bak, şimdi de zırlıyor."

"O size bir şey yapmadı!"

Naziler ayağı takılıp düşene kadar Chau'yu birkaç kez itip kaktılar, sonra ilgilerini kaybettiler.

Dönüş yolunda Chau usul usul ağlıyordu, onu nasıl avutsak bilemedik.

Birkaç hafta sonra bakımevinden eve grup halinde değil de tek başımıza yürümemize nihayet izin verilince çok sevindim. Naziler

bana ve arkadaşlarıma sataşmıyorlardı. Bir zaman sonra da öğretmenlerin, yolun diğer tarafındaki harabenin yanından geçtiğimizden haberleri bile olmadığını fark ettik.

O yıllarda mutluydum. Büyük sokak çatışmaları için henüz çok küçüktüm. Dahası Chau'ya benzemiyordum. Bazen oyun parkındayken Naziler beni rahatsız ediyordu ama çoğu zaman bulaşmıyorlardı. Çoğunlukla beni görmüyorlardı bile. Chau ve diğer çocuklarsa hep görülüyordu ve görülmek, onlar için hayati tehlike demekti.

"Saldırganlar arasında sonradan gelen bir sürü insan da vardı."

Her yerde böyle söyleniyordu, gazetelerde, televizyon haberlerinde, yetişkinlerin sohbetlerinde.

"Bu olaylar daha da büyür."

"Hepsi öbür taraftan geliyor."

Buna inanmışım. Doğu Almanya'ya, antifaşist Almanya'ya! Dedem de öyle söylemişti. Ne zaman Nazilerden söz açılsa, daha sonraları bile, Katja'nın pilot ceketi giydiği zamanlarda bile, hep şöyle denirdi: "Burada eskiden böyle şeyler yoktu. Öncüler ve FDJ varken yani. Ama bugün bunların hiçbiri yok. Günümüzde çocuklar artık ne yapacaklarını bilemiyorlar!"

Bütün bunların nedeni de pek çoğunun işsiz olmasıymış.

Doğruydu da. Pek çok insan işsizdi. Hepimiz korkuyorduk. Ya ileride iş bulamazsak? Ya çıraklık eğitimi alamazsak? Benim spor kulübümde şansı yaver gitmeyen birkaç kişi vardı. Dokuzuncu ya da onuncu sınıftan sonra hiçbir şey bulamayanlar. Önce boş boş dolandılar, sonra kesin olarak küme düşmek anlamına geldiğini çoktandır bildikleri programlara alındılar. Bu sayede işgücü piyasasına uygun hâle getirilecek, dahası istatistiklerden çıkarılacaklardı. Birleşme'den

önce Doğu'da bir işiniz olduğu halde kayıt dışı çalışabiliyordunuz. 90'lardaysa herkes deli gibi çalışıyordu ama yine de birçoğu işsizdi. Yoksulluğun ne kadar büyük olduğu, istatistiklerin gerçeği yansıtmadığı herkesin malumuydu. Resmî rakamların gösterdiğinden çok daha fazla işsiz vardı, kaldı ki rakamlar da iyi değildi. Bazen daha on altı, on yedi ya da yirmi yaşındayken iş işten geçmiş oluyordu. Yeni sosyal devletin ağına yakalanıyorlardı. Takılıp kalıyorlardı. Son durak İş ve İşçi Bulma Kurumu.

"Mesleğe hazırlık eğitimi alıyorum. Her şeyi yaparım. Torna, freze falan. Meslek okuluna da gidiyorum."

Pek inanılır gibi değildi. Yine de başımızı sallar, şöyle derdik: "Evet, güzel, enteresan, önümüzdeki sene muhakkak halloļur."

Nazilerin görmezden gelmedikleri ne durumdaydı bilmiyorum. Daha doğrusu biliyorum, hayal edebiliyorum ama nasıl bir şey olduğunu idrak ettiğimi öne süremem. Hiç yaşamadım, yaşayan birine de sormadım. Benim, "yabancılara karşı olmamam" bana yetiyordu.

Dazlaklara alıştım. Yollarına çıkmadığım beyaz bağcıklılara. Telefon kulübelerinde NPD çıkartması görünce yırtıyordum. Dikkat, bazen altından jilet çıkabilir! Gösterilere gidiyordum. Politik olarak tarafsız olduğumu söylemiyordum. Solcuydum.

Bazı şeyleri biliyordum. Mesela geceleri nerelere gitmemem gerektiğini. Hele de bir başıma. Nazilerin bütün evleri aldığı ve sadece kendi ideolojilerini paylaşan insanlarla birlikte yaşadığı sokaklara mesela. Bir tabelada 88 yazıyorsa "Heil Hitler", 18 yazıyorsa "Adolf Hitler" anlamına geldiğini biliyordum. Şehrin ortaçağdan kalan tarihî kısmındaki Nazi dükkânının vitrininin önünden geçmemek için yolun karşısından yürüyordum. Göz teması her zaman tehlikeliydi. Gamalı haçları boyayıp pencere çerçevesine çeviriyordum. Bir bank-

ta ya da bir durakta bu küçük pencerelerden birini görünce, bir zamanlar orada bir gamalı haç olduğunu anlıyordum.

"Neyse ki okulumuzda gamalı haç yok."

Hayır, neyse ki okulumuzda sadece pencere çerçevesi var.

Krissi'yi arıyorum.

Krissi pek şanslı değildi. Şehrin dışında, sadece Nazilerin ya da Nazilerle oynayan çocukların olduğu bir yerde yaşıyordu. Ama Krissi ve ailesi çevreciydi. Krissi kavuzlu[20] buğday ununun ne olduğunu biliyordu, bense hâlâ Corny bar deneyimimin etkisinden kurtulamamıştım. Ailesi çevre hareketinde aktif olarak yer almış, Yeşiller Partisi'ne katılmıştı.

Bir gün Krissi'yle ben tesadüfen aynı çocuğun doğum günü partisine çağrılmıştık –o zamanlar daha birbirimizi tanımıyorduk, küçük kasabalarda hep olduğu gibi yalnızca karşılaşıyorduk o kadar– bowling salonunun yanıp sönen disko ışıklarının altında, içinde sıvı dolgu olan Nimm2 şekerlerinin azalan fosil yakıtlarla ilişkisini bana açıklamak için epey zaman harcamıştı.

Onu ne zaman görsem aklıma bu gelir.

"Sürekli koşuyordum," diyor Krissi.

Otobüs durağından eve kadar koşar adım. Hepsini tanıyordu, birçoğuyla aynı sınıfa gidiyor, aynı otobüse biniyordu.

"Yine de bazen benimle oynarlardı."

İçimde boğucu bir his kabarıyor. Üstüne kış uykusuna yatılmasına gereken bütün anlar için içimde kış uykusuna yatmış bir "öyleydi işte". Zaten bir anda havada yumruklar belirip sırt çantan bir su birikintisine düşerken başka nasıl yaşanabilir ki? Üstelik insan ertesi

[20] Buğdaygillerin başağında, başakçıkları ya da çiçeği saran kabuk. (e.n.)

gün yine onlarla yan yana oturacak, ders kitabını yine yüksek sesle okuyacaksa:

Kim nerede ne yapıyordu:
Uwe neredeydi?
Koltukta mı oturuyordu?
Küvette yatıyordu.
Anne neredeydi?

"Aslında en fenası," Krissi o küçük kasabaya son gidişini anlatıyor, "annemlerin komşusunun evini satması oldu. Eve yine bir Nazi taşındı. Aryanlar[21] cumartesileri barbekü yapmak için toplandıklarında arkadaşları kamyonetlerini rahatça park edebilsin diye evin önündeki eğimli yolu düzleştirmiş."

Komşusunun arazi aracının arka camında gotik harflerle "Doğu Almanyalı" yazıyordu ve fren lambasının sağ üst köşesinde, eskiden "çocuk tacizcilerine idam cezası" çıkartmasının bulunduğu yerde şimdi "AŞISIZ!" çıkartması vardı.

"Annemin sinirleri harap oldu. Artık ne diyeceğini bilemiyordu. Sadece oturup ağladı. Buna bir kez daha katlanamaz."

Ben Krissi'den daha şanslıydım ama yine de Klara ve Kurt'un Mecklenburg'da büyümesini hiç istemedim. Orada karşı komşunun gizliden gizliye, sen ve çocukların için bunları zamanında gaz odasında öldürecektik diye düşünüp düşünmediğinden asla emin olamazdın. Etrafta yalnızca Almanca konuşuluyor ve insanlar birbirini "Berlin

[21] Aryan Sanskritçede "asil" veya "onurlu" anlamındaki "Ārya" kelimesinden türetilmiş bir sözcüktür. Büyük oranda Proto-Hindu-İranlıların etnik olarak kendilerini tanımlama amacıyla kullanılmak üzere var olmuştur. (e.n.)

ya da Köln'deki gibi durumlar" hakkında uyarıyordu. "Hayır, böyle bir şeyi hiç kimse istemez!"

"Ole burada Antifa tişörtünü giyerse, sonra bana yaptıklarını ona da yaparlarsa, daha kötüsü onu döverlerse ne yapacağım?" diye soruyor Krissi.

Oğullarımız Kurti ve Ole'nin birlikte şehirde dolaştığını hayal ediyorum. Arkadaş olduklarını, Krissi'yle benim buna ne kadar sevineceğimizi.

Bir yaz akşamı sahilde oturmuş ot içiyorlar. Ânın tadını çıkarıyor, aynı zamanda buralardan uzaklaşmak istiyorlar, kendilerini gelecekte bambaşka bir yerde hayal ediyorlar. Bu küçük kasabanın, bu kapanın dışında neler göreceklerini!

Sonra diğerleri geliyor. Birbirlerini hemen tanıyorlar. Dazlaklar keneleri tanır. Keneler de dazlakları. Kurti ve Ole kaçmakta gecikiyorlar. Çünkü o an her şey çok güzeldi ve yanılmış olabileceklerini ummuşlardı.

İşte o an her şey değişiyor, Kurti uzun bir süre dişsiz geziyor, Ole de artık sahile gitmeye cesaret edemiyor.

Ne kadar korktuğumu, ancak şimdi fark ediyorum. Ama şanslıydım. Gerçekten şanslıydım. Başıma hiçbir şey gelmedi.

Bu ilk yıllara dair görüntüler yıkıntılarla dolu.

Kaldırımlar sökülmüş, geçici olarak yamalanmış. Şurada eski oteli belki görürüz diye duvara tırmanmıştınız.

Siyah çizmeler, gri kumla kaplı oyun parkında rap rap geziyor.

Yok, burayı gerçekten güzel yapmışlar, hakkını vermek gerek. Bulvar mesela, pazar meydanı da öyle.

Her şey bozuk ama şehir dediğin böyle bir şey diye düşünüyorsun. Burası senin şehrin, başka bir şehir de bilmiyorsun.

Deden Arndt ve babaannen Ursel'ın evinin arkasındaki engebeli çayırda uçurtma uçurulabiliyor. Babaannen diyor ki: "Kazağını pantolonunun içine sok, çok fena üşüteceksin!" Dedenin keyfi yerinde olduğunda plastik paraşütler alıyor, balkondan uçuruyorsunuz. Ne güzel süzülüyorlar. Bir o yana bir bu yana. Merdivenlerden koştura koştura iniyorsunuz, her katta son üç basamağı atlıyorsunuz, hatta cesaret topladığınız için son merdivende dört basamağı.

Şehrin ortaÇağdan kalan tarihî kısmında, en üst kattaki pencerelerin ardında mavi gökyüzü görünüyor, pazar meydanındaki evlerin içi tamamen yıkılmış, geriye yalnızca dış cepheleri kalmış. Katja'nın ailesi taşınıp da nihayet tuvaleti olan bir daire aldıklarında onun odasından çatıya çıkıp bütün pazar meydanını görebiliyorsunuz. Güzel olmuş. Savaş bitmiş. Harabeler ortadan kalkmış. Gerçekten güzel yapmışlar.

19

Etrafımızı saran sessizliğe ve anlam veremediğimiz hikâyelere alıştık. Ne zaman daha fazla soru sormamamız gerektiğini biliyorduk, öncesinde ya da sonrasında bir gariplik olsa bile. Farkında bile değildik. Bir şeyi daha tam anlayamadan ilgimizi yitiriyor, kafamızdaki boşlukları kendimiz dolduruyorduk.

Stasi Kayıt Kurumu'ndaki Bayan S. bir dosya olmadığını söyledi. Böylece dava kapandı gitti. Çocukluğumun kahramanı olan dedem yine öyle kalacaktı.

Beni harekete geçiren aslında ne?

Alçak biriymişim gibi hissediyorum. 90'ların başında *SPIEGEL*'da çalışıp piyasada sivrilmesini sağlayacak bir hikâye arayan stajyerler gibi.

Komşularının ya da meslektaşlarının açıklarını ve hassas noktalarını arayan Doğu Almanyalı sorunlu tiplerden ne farkım var?

Bu diktatörlük meşruiyetini her şeyden evvel diğer Almanya, daha iyi olan Almanya olduğu yönündeki ahlaki fikirden alıyordu. Faşistlerin olmadığı Almanya! Ama belli ki bekçi zihniyeti onlarca

yıl boyunca varlığını korumuştu ve kendini diğerlerinden üstün gören, onlara yanlış bir şey yaptıklarını kanıtlamaya çalışan o kindar dar kafalılık bende de hâlâ var. Bunu fark edince sarsılıyorum, ağzımın tadı bozulmuş gibi bir his, biraz ekşi, biraz bayat bir tat.

Tim'in Eva ve Paul'ün evinden getirdiği fotoğraf albümlerini özenle karıştırıyor, belgeleri okumadan sağa sola atıyorum.

Hohenschönhausen'a gidişlerimi düşünüyorum. Durup hapishanenin yüksek duvarlarına kaç kez baktım?

En azından şöyle bir bakmış olmalıyım, diye geçiriyorum içimden.

Ne zaman Hohenschönhausen, Torgau ya da Doğu Almanya'nın diğer karanlık yerleri hakkında bir şey duysam bir utanç dalgasına kapılıyor, içinden ancak her şeyi dikkatle gözden geçirerek, yavaş yavaş çıkabiliyordum. Bütün hikâyeleri dinlemeye, bütün belgeselleri izlemeye, her kitabı dikkatle okumaya çalışıyordum. Donuk sayfalardan bana bakan yüzlere, gözlerinin içine tam anlamıyla bakabilmek için.

Sanki bir şeyleri geri alabilecekmişim, düzeltebilecekmişim gibi. Sanki herkese sizi görüyorum, içinizi görüyorum ve size korkunç bir haksızlık yapıldığını biliyorum diyebilecekmişim gibi.

Ama neden? Bu utancın kaynağı ne? Bunların benimle hiçbir ilgisi yok ki. Annem babam ve onların anne babaları bu karanlık ülkeyi ayakta tutmak için ellerinden geleni yapmış olsa bile. Annem çocukları gençlik çalışma merkezinin kapısına kendi elleriyle bırakmış olsa bile. Benim daha ruhum bile duymazken her şey olup bitmiş.

Mahkûmlarla, karanlık hücrelerle, mahkûmların geceleri soğuk suyun içinde geçirmek zorunda kaldıkları ıslak hücrelerle ilgili hikâyeleri biliyordum. Onları uykusuz bırakarak yaptıkları psikolojik iş-

kenceleri, zor koşullarda zorla çalıştırıldıklarını, Batı'daki ve yurtdışındaki firmaların da bundan kâr ettiğini biliyordum: Quelle mesela ya da IKEA. Ailemin hâlâ insanlığa ve güçsüz olanlarla dayanışmaya dayalı bir toplum inşa etme girişimi olarak gördüğü ülkenin, bu ülkenin Hohenschönhausen ya da diğer hapishanelerin duvarları ardında, önceki diktatörlüğü andıran zalimlikler yaptığını uzun zamandır biliyordum. İnsanların insanlığını elinden almaya yönelik zalimlikler.

"Her ülkenin kendi sınırlarını koruma hakkı vardır." Deden Paul sana böyle demiş, görmeyen gözlerinin olanca ciddiyetiyle yüzüne bakmıştı. O zamanlar kanunlar böyleydi. Sınırları aşmaya çalışan herkes vurulur veya hapse atılır. Üstelik bunun haklı gerekçeleri de vardı. Batı, Doğu'yu açığa satıyordu. Doğu Almanya'daki nitelikli işgücünü ayartıp kendilerine çekiyor, üstelik ucuza satın alıyorlardı. Nitelikli insanlar Doğu'da ucuza yaşayıp iyi bir eğitim alıyor, sonra Batı Berlin'de çalışıp çok para kazanıyorlardı. Adil mi bu? Böyle yapılır mı? Sürekli almak olur mu?

Paul'e karşı çıktığını hayal ediyorsun.

İskelede epey sert bir rüzgâr esiyor, o yüzden ağaçların arkasına geçseniz iyi olur. Ayrıca deden şöyle demişti: "Benim beremi taksana. Bak, nasıl güzel, yumuşak, sıcak tutar."

Dalgalar fırtınada kuduruyor. Karaya gitgide daha hızlı, daha sert çarpıyorlar. Martıların bağrışları havada birer ok gibi.

"Her ülkenin kendi sınırlarını koruma hakkı vardır. İnsanlar neyle karşı karşıya olduklarını biliyorlardı. Esir kampımdan kaçarken ben de biliyordum."

"Ama bu kötü bir şey. Seni vurmaları adil olmazdı. Batı'ya gitmek isteyen insanları vurmaları da adil değil."

"Ah Stine'ciğim, savaşı biz başlattık."

"Ama sen değil, savaşı sen başlatmadın."

"Kanunlar böyle. Uymazsak her yere kaos yayılır."

"Peki, ya kanunlar adil değilse? Nazilerin kanunları gibi mesela? Sonuçta o zaman da kanunlar vardı."

"Böyle bir kıyas olmaz."

Buraya kadar gelebilseydin sessizce birkaç adım daha atıp belki şunu da sorabilirdin: "Neden?"

"Ağzından çıkanı kulağın duymuyor Stine, artık bu kadar yeter."

Hiçbiri benim suçum değil. Yine de kendimi suçlu hissediyorum, öyle ki Doğu Almanya'nın karanlık yüreğine hiçbir zaman giremedim. Her seferinde yoldan saptım. Hapishane duvarlarına gülerek, merakla bakan turist gruplarının, öğrencilerin arasında kayboldum.

Bir keresinde iş arkadaşlarımdan biri sordu: "Tura katılmaz ister misiniz?"

"Hayır. Tur değil. Sadece şöyle bir bakmak istedim."

"Olmaz," dedi, ben de çabucak akıllı telefonumu çıkarıp acilen halletmem gereken bir iş çıkmış gibi yaptım.

Baştan başlamaya çalışacağım. Sırasıyla.

İçlerinde en eskisi olduğunu fark ettiğim küçük fotoğraf albümü anneannem Eva'ya ait. Paul'ün, birlikte oldukları dönemden öncesine ait hiç fotoğrafı yok.

Albümü dikkatle açıyor, açar açmaz tuhaf bir fotoğrafla karşılaşıyorum. Altında "ilk fotoğrafım" yazıyor. Küçücük bir şey, fotoğrafta bir keçi var. Kötü bir fotoğraf, biraz bulanık, hayvan cansızmış gibi ortada öylece duruyor, bir kazığa bağlanmış. Keçi muhtemelen Schalonski ailesinin.

Demek neresinden bakılsa otuz yıl sonra anneannem olacak olan Eva Schalonski 1954'te henüz kızken eline ilk kez bir fotoğraf makinesi almış ve bu olayı, bu kötü fotoğrafı saklayacak kadar önemli

bulmuştu. On altı yaşındaki genç kız tutkusunu keşfetmişti, bundan böyle hayatını kaydetmek için fotoğraf çekmeye başlayacaktı.

Birdenbire anneannen olarak tanıdığın o ürkek kadın geliyor aklına. Eva'nın korkusunun kaynağı neydi? Oysa her şey çok güzel görünüyor. Çok sakin ve huzurlu.

Eva'nın çocukluğu ancak on-on iki fotoğraf uzunluğunda.

1938'de doğmuş, Berlin'in bir saat kadar batısında bulunan küçük bir kasabada büyümüş.

Küçük Eva okumayı öğrenirken Paul Dede çoktan Stalingrad'da bir yerlerde siperlerdeymiş. Çocuk savaşı hiç görmemiş. Fotoğraflarda bombaların açtığı çukurlar, harabeler görmüyorum.

Belki de şanslıydı, diye düşünüyorum. Belki de savaş onun için çok da kötü değildi. Nitekim savaştan hiç bahsetmezdi.

Eva'nın babasının, yani benim büyük dedemin sadece bir vesikalık fotoğrafı var. Belki "Rusya'da kalması" gerekmişti, belki de bu albüm hazırlandığında çoktan ölmüştü.

Diğer iki fotoğrafta Eva'nın dedesi var, o dönem olması gerekenden çok daha yaşlı görünüyor. Herkes daha yaşlı görünüyor, Eva bile. On iki, on üç ya da on dört yaşındayken ciddiyetle poz verdiği fotoğrafların arasındaki tek fark altlarında yazan yıl.

Fotoğraflardan biri bulanık, çünkü Eva başını çevirmiş. Kıpırdamadan oturması sıkı sıkı tembihlenmiş olsa da belki makinenin nasıl çalıştığını anlayamayacak kadar küçük. Bir yandan da Eva'nın kafa hareketi fotoğrafa canlılık katmış. Onun güldüğünü, annesinin onu azarladığını duyabiliyorum. Bir sonraki fotoğrafta artık okullu olmuş, ellerini sıranın üzerinde kavuşturmuş uslu uslu duruyor, kıpırdamadan kameraya gülümsüyor.

Eva'nın 1954'te fotoğrafını çektiği, kazığa bağlı keçiden sonra annesinin portreleri, çiçekler, manzaralar ve çiftlikteki hayvanlar var. Annesi dikiş dikerken kameraya hafif bir ciddiyetle bakıyor ama hasat sırasında omzunda kocaman bir pancar var, küçük yüzünde de büyük bir gülümseme.

Eva güzel bir kızmış. Sınıf fotoğrafındaki diğer kırk kişi arasından onu hemen seçiyorum. Saçları koyu kahverengi, örülmüş. Gözleri mat fotoğraf kâğıdında bile çakmak çakmak.

Okuldan sonra kız arkadaşlarıyla birlikte civarda gezintiye çıkmışlar. İki genç erkek gitar çalıyor, ikisinden birini tek başına portresini çekmeye layık görmüş.

Eva Schalonski çayıra yatmış, bana dil çıkarıyor.

Korkusunun kaynağı neydi?

Tim'i arıyorsun, "Anneannem kötü biriydi," diyor.

"Niye?"

O da bilmiyor. "Ama çok soğuktu, bir tuhaftı."

Ortasında badem olan çikolatalı kurabiyeleri hatırlıyorsun. Bunlar en sevdiklerindi. Hayatının ilk yıllarında Noel zamanı Eva bir sürü değişik kurabiye yapardı ama sen sadece çikolatalı olanları yerdin. Bir süre sonra o da sadece çikolatalı kurabiye yapar oldu. Hepsi aynı büyüklükteydi, badem de tam ortada duruyordu. Böylesini hiçbir yerde bulup da satın alamazdın! Yine de Batı'yla birleştikten sonra artık uğraşmaya değmezdi, çünkü her şey satın alınabiliyordu.

Bu fotoğraf albümünde hiçbir cevap bulamıyorum.

Genç kız olan Eva, ne zaman mizacı katı bir kadına dönüştü? Neredeyse hiç konuşmayan ve muhtemelen dinlemeyen bir kadına. Çok nadiren yüksek sesle gülen ve kesinlikle bana dil çıkarmayan kadına.

Annem Monika'nın ve Sabine'nin olduğu albümlerde genç kız Eva'dan pek eser kalmamış. Güzelliğinden ya da yaşam sevincinden. Vücudu bozulmuş, gülümsemesi deklanşöre basıldığı an verebildiği bir poza dönüşmüş.

Benim tanıdığım Eva, evden asla yalnız çıkmazdı. Paul olmadan köşedeki dükkâna bile gitmezdi.

Benim tanıdığım Eva, otobüslerin hangi duraktan ne zaman geçeceğini not ederdi. Her zaman en az beş dakika önceden orada olurdu. Benim tanıdığım Eva, balkona hiç çıkmazdı, akşamları hırsız girecek korkusuyla balkon kapısı gerçekten kilitli mi diye kontrol ederdi.

Benim tanıdığım Eva, hamurişleri ve yemek yapar, yapacak başka bir şey kalmadığında bulmaca çözer ya da pasiyans oynardı.

En güzeli de Katja ve Tim'le birlikte kızma birader oynadığımız zamanlardı. Saatlerce sürdüğü oluyordu!

Anneannem bana Çin daması öğretmişti, bir de kanasta. Yine de bana severek oynuyormuş gibi gelmiyordu. Zaman öldürüyordu, zaman akıp giderken durup seyretmek istemiyordu.

Benim tanıdığım Eva şöyle derdi: "Biraz da olsa Fransızca ve İngilizce bilmek önemli, böylece hiç değilse kelimeleri doğru okuyabilirsin. İyi bir eğitimin parçası bu da."

Kütüphaneciydi ve hayatını madde madde düzenlerdi.

Küçük bir not defterine okuduğu kitapları, sinemada izlediği filmleri not etmiş. 1961 yılında özellikle Erwin diye birinden gelen mektuplar ve bu Erwin'e gönderilen mektuplar var. Kimler ziyarete gelmiş, kimler midesi bozuk olduğu için gelememiş.

Şehir kütüphanesinden iş arkadaşlarıyla çıktığı geziler. Aybaşı olduğu günleri özenle kaydetmiş. Yirmi üç yaşında ve muhtemelen o ve Erwin, çocuğu olmayan, evlilik cüzdanı da olmayan eski çift, evde

şimdiden gülerek anılıyor. "Bizim uslu Eva'cığımız... ancak mektup yazar."

Anneannem ve dedem tanışmadan önce Eva çok seyahat etmiş. Sportif biriymiş, hayata dört elle sarıldığının kanıtı yalnızca günlüğüne yazdıkları değil. Küçük cumhuriyeti köşe bucak dolaşmış ama Prag'a ve Varşova'ya da gitmiş, kim bilir belki bir gün Moskova'ya bile gidecekti!

Eğitimi sırasında düzenli olarak ailesinin yanına gidip birkaç gün kalıyormuş.

Sonra temmuz ayında, Erwin'le birlikte Berlin'e kısa bir yolculuk: "E. beni aldı. Berlin – Hayvanat Bahçesi."

Ama 9 Ağustos 1961'de Usedom'daki bir tatil sırasında Eva şöyle bir not yazmış: "Öğleden önce ve sonra sınırda. Akşam Bay Bahrlow'la dışarı çıktık. Sahildeki teras."

Sonraki günlerde sadece: "Sahildeki teras."

Sonraki haftalar ve aylarda Erwin'den başka mektup gelmemiş. Sadece Paul'den. Anne tarafından ailemiz işte böyle oluşmuş.

Paul Dede'nin ölümünden sonra anneannem evinden hiç çıkmadı. Telefonda konuşurken şöyle derdi: "Yaşlılık, korkaklara göre bir şey değil Stine'ciğim."

Muhtemelen kendini cesaretlendirmeye çalışıyordu. Yaşamaya devam etmek için cesaretlendirmeye. Yatmak için, uyumak için, tekrar kalkmak ve susmak için. Susmaya devam etmek. Korkunun nasıl da içine işlediğinden bahsetmemek için. Kamerası ve arkadaşları olan kızın nasıl olup da suskun anneanne Eva'ya dönüştüğünden bahsetmemek için. Artık saçlarını örmüyordu, zaten uzunluğu da birkaç santimetre kadardı. Hep önlük giyer, hiç ruj sürmezdi.

Annem her gün ona gidiyor, yiyecek içecek götürüyordu. Sonra Monika, annesi Eva'yla birlikte bir kadeh şampanya ya da bir Jägermeister içiyordu, bunlar Eva alkolü kaldıramadığı halde alışveriş listesinde olduğu için annemin önceden aldığı içkilerdi.

Annem şampanya içerken, anneannem bir dilim pasta yiyordu, ölüme bir adım daha yaklaşmak için. Doktor tatlıyı yasaklamıştı, çünkü çok kiloluydu, çok az hareket ediyordu, bir sinek ısırığı enfeksiyona neden olup kan zehirlenmesine dönüşebilirdi.

Dünyası gitgide küçülmüştü, yine de çok büyüktü. İki buçuk oda. Evle Baltık Denizi arasında sadece yüz metre kadar bir mesafe vardı ama sahile adımını bile atmıyordu. Mutfak penceresinden vinçleri görebiliyordu. Küçük Stine'nin her pazar bisikletiyle gelişi hâlâ gözünün önündeydi. Stine ile Paul'ün salonda sohbet edişi. Stine'ciğinin yemeği görünce sevinişi. Çocuk, yemekleri hep çok beğenirdi. Bazen kahve saatine kadar kalırdı!

Böylece kendisi de haftanın geri kalanı için doymuş olurdu. Sonuçta bir şeyler yaşamışlardı, birbirlerine anlatacak bir şeyleri olmuştu.

Yalnız kaldığından beri bir şey yaşamıyordu, Paul'e de artık soramıyordu: "Ee, köprü ne âlemde? Dayanacak gibi miydi? Fırtına da amma şiddetliydi."

Gün içinde yaptığı en uzun yürüyüş sabahları yatak odasından salona gitmekti, gün boyu orada duruyordu, ancak akşam olunca odasına dönüyor, yatağın boş yanına katlanıyordu.

Durumu kötüleşince bunu annemden ve Sabine Teyze'den gizledi. Artık tuvalete bile gidemez olunca altına yapıp kirlettiği kıyafetleri torbalara doldurup gardırobun altına, Paul'ün eski ceketlerinin arkasına sakladı.

Annem ve Sabine bulaşıkları mutfağa götürme bahanesiyle kokuyu takip edince torbaları buldular. Ardından torbaları dışarı koy-

dular, daha sonra da çöp kutusuna attılar. Bir kahve daha yapıp annelerine sordular, acaba şehrin tarihî kısmında şöyle güzel bir daire bulup bir de bakıcı tutsalar daha iyi olmaz mıydı? "Şu kumandayı ver bakayım Moni," dedi Eva.

Eva kendini koyuvermişti, belki de bunun ölüm sürecini hızlandıracağını düşünüyordu. Ama uzun sürdü. Yere yığılıp öldüğünü umuyordu. Ama sadece bir an için başı dönmüş oluyordu. Tekrar kendine geldiğinde ayağa kalkmayacak kadar kilolu olduğunu fark ediyor, kızlarından biri uğrayana kadar beklemek zorunda kalıyordu. Belli mi olur, belki de biri gelene kadar ölürdü.

Ama öyle kolay ölünmüyor.

Artık doktora gitmek istemiyordu. Doktor ne diyecekti ki? Boyu ancak bir elliydi ama yüz otuz kiloydu, bedeni bir noktada pes edecekti.

Nihayet Paul'den on iki yıl sonra, zatürreye dönüşen soğuk algınlığı yüzünden öldü.

Tim anneannem Eva'nın öldüğünü haber vermek için beni aradığında, "Her şeyi topla," dedim, "toplayabildiğin her şeyi."

Eva'yı bir kez olsun fotoğraflardaki gibi gülerken görmeyi çok isterdim. Bana dil çıkarmasını çok isterdim.

Berlin'e taşınırken bana gerekli baharatlardan oluşan bir set hazırlamasını ve altına hangisiyle ne pişirebileceğimi yazmasını istedim.

İki yıl sonra annemle konuşmasını rica ettiğim o kritik anda bana ihanet edecekti. Klara'ya hamileydim ve annem bana üniversite için verdiği parayı keserek beni terbiye etmek istiyordu.

Anneannem son telefon görüşmemizden sonra şöyle yazdı:

"Sevgili Stine,

Bir tartışma başlatmak için yazmıyorum. Sana birkaç öneride bulunmak ve birkaç şeyi hatırlatmak istiyorum. Sakin kafayla üstüne düşünmen ve davranışlarını gözden geçirmen gerek..."

Tartışma yok, tabii ki yok. Nasıl tartışabiliriz?

Neden savaşın onu es geçtiğini düşündün ki?

Burada bir terslik var, diye düşünüyorum.

Zaten bu fikre nasıl kapıldım ki? Doğum yılı 1938, savaşsız bir çocukluğu olamaz. Hiç değilse birkaç panzerin kasabadan geçmiş olması gerekir, belki Amerikalılar tankın üstünden çocuklara çikolata, sigara ve "Tschuwinggam!"[22] atmışlardır. Ne de olsa orası Berlin'in batısıydı. Ruslar daha sonra geldi, değil mi?

İçimi garip bir his kaplıyor. Burada bir terslik var, düşündükçe bir şeyler yanlışmış gibi geliyor. Albümdeki fotoğraflarda acıyı anlatan bir şey var. Yalnızlığı belki? Çok az mı erkek var?

Doğduğu şehrin adını Google'a yazıp yanına İkinci Dünya Savaşı'nı ekliyorum.

Sahiden de öyle. Anneannemin anılarına ve fotoğraflarına bakarak kafamda kurduğum her şey yanlış. Hiçbiri doğru değil.

[22] İngilizcede "sakız" anlamına gelen "chewing gum" Almanca bir kelimeymiş gibi yazılmış. (ç.n.)

Berlin'in batısındaki bu küçük kasaba 18 Nisan 1944'te Amerikalıların hava saldırısına uğramış. Önceki yıllarda da uçaklar Eva'nın tepesinden geçip durmuş, çünkü şehir doğrudan Reich'ın başkenti Berlin'e giden uçuş yolu üzerindeymiş. Amerikalılar daha sonra hava saldırısının yanlışlıkla olduğunu söylemişler ama saldırıların hedefi muhtemelen kasabadaki uçak fabrikasıymış. Sovyet Ordusu, Fransa ve Hollanda'dan askerlerin bulunduğu çalışma kampıyla ilgili bir şeyler okuyorum. Ortalığı yakıp yıkan saldırılardan birkaç gün sonra kasabadan bir cenaze alayı geçmiş. İnternetteki fotoğraflarda tabutlar gamalı haçlı bayraklarla kaplı. Fotoğraflardaki yüzleri seçemiyorum.

Naziler bu hava saldırısının intikamını aldılar. Savaş çoktan kaybedilmiş olsa da çatışmalar hâlâ sürüyordu. Alman Hava Kuvvetleri karşı saldırıda bulunup kırk dört Amerikan uçağını gökyüzünden düşürdü, hepsi birer ateş topu hâlinde Havelland'a düştü. Ertesi yıl şehrin içinde Sovyet tankları dolaşıyordu. Çikolata getirmek yerine hareket eden her şeyi vurdular. Önceki hava saldırısında olduğundan çok daha fazla insan hayatını kaybetti. Kızıl Ordu Havel'i ezip geçtikten sonra geriye evlerin sadece üçte biri kaldı. General Keitel yönetimindeki Volkssturm[23], artık üst üste durmayanlar da dahil her bir taşı boş yere savunmaya çalıştı.

Havel'deki son birliği oluşturan genç erkeklerin çoğu Keitel'ın, Führer'inin ırkçı fantezilerini askerî emirlere çevirip Wehrmacht'ın imha savaşına girmesine yol açtığı için Nürnberg'de idama mahkûm edildiğini görecek kadar yaşamayacaktı.

[23] Halk Fırtınası: İkinci Dünya Savaşı›nın son aylarında Adolf Hitler›in emriyle Alman erkeklerinden oluşturulan halk kurtuluş ordusu. (ç.n.)

Fotoğraf albümüne tekrar göz atıyorum, hiçbir şey bulamıyorum. Yıkıntılar yok, bombaların açtığı çukurlar yok. Hiç ev de yok. Sadece kır manzarası, çiçekler ve birkaç tavşan. Eva'nın omzunda dev bir pancarla gülümseyen annesi. Kim olduğunu çıkaramadığım şaşı bir çocuk. Ve arkadaşlarıyla birlikte genç kız Eva. Çayıra yatmış, bana dil çıkarıyor.

Belgelerini telaş içinde karıştırıyorum. Eva her şeyi düzenlemiş. Kusursuz davranışlarını ve yüksek notlarını belgeleyen ilkokul karnelerini bile saklamış.

Şaşkınlık içinde bakakalıyorum. Üzerinde Tannenberg yazı karakteri, yani Nazilerin kullandığı karakter olan kırmızı bir kâğıt parçası! Bunu daha önce hep atlamışım.

Kâğıdın üzerinde kalın ve büyük harflerle şöyle yazıyor: "Slovakya'dan Reich topraklarına çalıştırılmak üzere getirilen bir kişinin kaydının silinmesi (Odhlàška)."

Sağlık sigortası ve sosyal sigortalar primiyle ilgili bir belge olabilir. Belki çalışma kamplarındaki mahkûmlar içindir. Kâğıt yırtılmış ve müsveddeye benziyor. İsim ve meblağların yazılması için ayrılmış noktalı boş kısımlarda bir şey yok. Kâğıdın ortasında kurşunkalemle yazılmış bir numara var, bir de damga, yine Tannenberg yazı karakteriyle oluşturulmuş 9 Haziran 1946 tarihli damga, kâğıdın sağlık dairesine ait olduğunu gösteriyor. 8 Haziran 1948'de daire ve şehir kâğıda bir kez daha basılmış. Ancak yeni bir damgayla. Düz ve ensiz harfler, bu şehrin yakında ait olacağı ülkeye şimdiden işaret ediyor.

Başıma bir ağrı yayılıyor. Doğru olabilir mi bu? Schlakonki'ler çiftliklerinde zorla işçi mi çalıştırıyorlardı? Eva'nın tornacı olan ve muhtemelen uçak fabrikasında çalışan babasının bu işle bir ilgisi olabilir miydi?

Bir anda bu kâğıdın, Nazi döneminden kalan tek belge olduğunu

fark ediyorum. Diğer her şey yok edilmişe benziyor. Ne bir doğum belgesi var ne de birinci sınıf karnesi. Oysa Eva okula 1944'te başladığını kendisi yazmıştı. Ancak, elişi becerilerini kimseye kanıtlaması gerekmeyecek olsa da Friedrich Engels İlkokulu'ndan aldığı bütün karneleri özenle dosyaladığı halde, faşist diktatörlük zamanındaki yaşamına dair tek bir belge yoktu. Ne fotoğraf albümünde bir gamalı haç ne de üstünde Reich kartalı olan bir doküman. Belki Kızıl Ordu'nun yarattığı ateş fırtınasında kaybolmuşlardı, belki de Schalonski'ler hepsini yok etmek istemiş veya yok etmek zorunda kalmışlardı.

Eva bütün adreslerini baş satırında "Notlar" yazan küçük, delikli ve gelişigüzel koparılmış bir kâğıda yazmıştı. Ama ancak 1950'den başlıyordu. Bahçesinde keçi olan evin adresi olmalı. Belgeleri tekrar gözden geçiriyorum. Fazla telaşlıyım, hiçbir şey göremiyorum, niye hep bir şeyleri gözden kaçırıyorum ben? Hummalı bir arayış içindeymişim ama aynı zamanda gözümle gördüklerimin beynime ulaşmaması gerekiyormuş ya da beynime ulaştığı kadarı bir şeyi fark edip de ondan çıkarım yapmama yetmiyormuş gibi.

Bir kez daha inceliyorum, yavaş yavaş. Her bir kâğıdın her bir satırını özümsemeye, iyice analiz etmeye çalışıyorum. Gerçekten de yüzme sertifikasında Eva Schalonski adıyla kaydedilmiş başka bir adres buluyorum. Adresi haritada bulunca şaşırıyorum, okulunun adresi. Bir yanlışlık mı var? Belki serbest yüzüş dersi almıştır. Ve nihayet! Eva Bahrlow'un kayıtlı bütün adreslerinin listelendiği resmî bir belge. Bunu dedem Paul'le evlendikten sonra almış olmalı. İlk adres şöyle: SA Caddesi 11.

Schalonski ailesi 1945 öncesinde burada yaşıyormuş. Ardından resmî yazışmadaki okul adresi ve daha sonra şehrin güneyindeki ev geliyor.

İnternette çalışma kampını arıyorum.

Eva'nın ailesinin bununla bir ilgisi olabileceğine dair kanıt var mı acaba?

Ancak, o dönemde yaklaşık otuz bin nüfusu olan Havel'de sadece tek bir çalışma kampı yok. Otuz tane var. Bunlardan bir tanesi Sachsenhausen Toplama Kampı'nın uydu kampı. Kamplarda Alman savaş endüstrisi için emekleri sömürülen yaklaşık beş bin kişi yaşıyor. Kamplar şehrin her yanına dağılmış. Anneannemin yaşadığı adreslerin hepsi kamplarla çevrili. Anneannem o zamanlar henüz yedi yaşında olsa bile bu yabancı insanlar gözünden kaçmış olamaz. Savaş da öyle.

Doğu Prusya'dan gelen mülteci kafileleri Havelland'dan, dolayısıyla onun memleketi olan kasabadan geçmeye Sovyet Ordusu'nun 1945 ilkbaharındaki son büyük saldırısından aylar önce başlamış bile. Yiyecek yemek, kalacak yer arıyorlar ama şehrin onlara sunabileceği hiçbir şey yok. Kısa süre kalıyorlar, Sovyetler onları almaya gelmeden önce Amerikalılara ve İngilizlere ulaşma umuduyla batıya doğru hızla ilerliyorlar.

Eva'nın çocukluğunun neredeyse tamamı İngiliz uçaklarının tepesinde uğuldamasıyla geçiyor. Berlin'e doğru uçup bomba götürüyorlar. Eva Berlin'deki insanların ölmesini istemiyor ama yine de en büyük korkusu uçaklardaki bombalardan birinin SA Caddesi'ne, doğrudan evlerinin ya da sadece iki ev ötede oturan arkadaşı Käthe'nin evinin üzerine düşmesi. Bu korkusu özellikle Tommy'lerin evi bütün bombalardan kurtulamadığında gerçekleşiyor. Uçaklar eve dönerken elde kalan bombaları bırakıyorlar.

Küçük Eva hava saldırılarının olmadığı bir zamanı hiç bilmiyor. Yine de uçakların gürültüsü ve sirenler onu her seferinde korkutuyor. Çok geçmeden yeni bir gürültüden daha korkmayı öğreniyor.

Sovyetler, şehir kapılarının önüne saniye başı roket atabilen korkunç Stalin orgunu, Katyuşaları kurmuşlar.

Nisan ayında uçaklardan, üzerinde "Ya zafer ya ölüm!" yazan bildiriler yağmaya devam ediyordu. Eva artık kendisi de okuyabiliyordu, okuma yazmayı yeni öğrenmişti.

General Keitel, Heinrich Himmler ve Martin Bormann, kısa süre önce direniş çağrısını imzalamışlardı, buna göre şehirlerin önemli irtibat noktaları olarak son âna kadar savunulması, buna karşı çıkan herkesin ölüm cezasına çarptırılması isteniyordu.

Havel'de bu durum, son haftalarda yaşanan açlık ve endişeler yüzünden yanaklarında derin kırışıklıklar oluşan yaşlı adamların, bazukaları çocukların ellerine verip nasıl kullanılacağını göstermesi anlamına geliyordu. İnternette bulduğum fotoğraflarda on-on bir yaşlarında yüzler görüyorum, yaşlı adamları korkuyla, aynı zamanda merakla izliyorlar.

Asker kaçakları sokaklarda dolanıyor, bir an evvel Amerikalılara esir düşmek için uğraşıyorlardı. Sovyetler'in intikamından korkuyorlardı. Ne de olsa kendi yaptıklarını gayet iyi biliyorlardı.

Schalonski'lerin oturduğu SA Caddesi çatışmaların daha başında bombalanmıştı. Zamanında sığınağa kaçmayı başarmışlardı. Kadınlar, Rus korkusundan ağlıyordu. Eva'nın annesi de korkuyordu. Amerikalıların başarabileceğini umuyorlardı. İsterlerse her şeyi yakıp yıkabilirlerdi ama Sibirya'dan gelen barbarlardan nasıl kurtulacaklardı? Eva'nın annesi kızına sarıldı: "Ruslar gelince saklanacaksın, sonra annene ne yaptıklarını görmemek için gözlerini yumup kulaklarını kapatacaksın, beni anladın mı Eva?"

Böyle böyle iki hafta geçti, iki taraftan da birkaç yüz asker ve binlerce sivil, bomba yağmurunda can verdi. Şehir merkezinin tamamı yanıp kül olmuştu.

Kadınları sığınaktan çıkaran adamlardan biri, "Her yer babamın dişlerine dönmüş, Bolşevik sürüsü bize bir şey bırakmamış!" diye homurdandı.

Evlerin üçte biri bile ayakta değildi. Bazı aileler Kızıl Ordu korkusuyla civardaki ormanlara kaçmıştı, üstelik mayıs başında geceleri hâlâ dondurucu bir soğuk vardı. Diğerleriyse evlerinde ya da fabrikalarda ölü bulundular. Vurulmuş, asılmışlardı.

"Ya zafer ya ölüm!"

Cinayetler nihayet son bulup generaller ortadan kaybolduğunda, küçük Eva Schalonski çiftçilerden yumurta ve süt istemek için küçük adımlarla şehre gitti. Annesi göndermişti, kendisinin Rusların yanına geri dönmesi gerekiyordu.

Eva yolda hiçbir şey görmemeye çalıştı. Hiçbir şey duymamaya.

Bunun için artık kulaklarını kapatmasına gerek yoktu, gözleri açıkken de pekâlâ kör olabiliyordu.

Cesetler yol kenarına bırakılmıştı. Önce Sovyetler gereğince gömüldü. Alman kadar Sovyet de vardı. Önce onlarla ilgilenilmesi gerekiyordu. Cesetlerin kolları bacakları tuhaf şekillerde bükülmüştü. Eva gözlerini kaçırdı.

Hiçbirini tanımak istemiyordu.

Çürümüş cesetlerin, yanmış hayvan ve insanların kokusunu almadı.

Ne birinin ağladığını ne de kaybettikleri için ağıt yaktığını duydu.

Ayrıca eski evlerinin enkazı altında kalan oyuncak bebeğini de artık düşünmemeye karar vermişti.

Annesi, "Savaş bitti," demişti.

Eva'nın da birçok kez dilediği buydu.

Schalonski'ler şimdi okulda yaşıyordu. Kalabalık ve gürültülüydü, bir sürü çocuk da vardı.

Eva yakında yine okula başlayacak, nihayet diğer harfleri de öğrenecekti.

Belki o zaman bir kitabın tamamını bile okuyabilirdi.

Çiftçiye epey yol vardı.

Yürüdükçe hiçbir şeyi görmemek, hiçbir şeyden etkilenmemek kolaylaşıyordu. Sadece bir ayağını diğerinin önüne koyuyor, önce topuğun yere değişini, sonra ağırlığın parmaklara verilişini hissediyordu...

Çiftçi onu gördüğüne sevindi, sevinmek uzun zamandır yapmadığı bir şeydi.

Ona iki yumurta ve koca bir parça tereyağı verdi!

VII

"Sahip olduklarımı kaybetmek istemiyorum
ama olduğum yerde kalmak istemiyorum
ama sevdiklerimi terk etmek istemiyorum
ama bildiklerimi tekrar görmek istemiyorum
ama yaşadığım yerde ölmek istemiyorum
ama öleceğim yere gitmek istemiyorum:
Kalmak istiyorum, hiç olmadığım bir yerde."

Thomas Brasch

20

Bazen kaybolacak gibi oluyorum. Diğerlerinin hikâyelerinde, belgelerde, duvar gibi yığılan kitaplarda.

Yıllar içinde edindiğim bilgilerden bir temel oluşturdum, yine de hep bunun yeterli olmadığı, bu kadarıyla bir yargıya varamayacağım hissine kapılıyorum.

Ne kadar bilgi toplarsam toplayayım, kaleydoskopa sadece küçük bir taş daha ekliyorum sanki. Resim gitgide daha küçük parçalara bölünüyor. Etkisinden kurtulamadığım bir büyü bu, her köşeye bakmak, her şeyi kavramak istiyorum ama birazcık bile kıpırdadığım anda birdenbire her şey farklı bir görünüm kazanıyor.

Kendinden kaçmanın güzel bir yolu. Kâbuslardan, anı selinden ve daima suçluluk duygumun denizine dökülen huzursuz düşüncelerden kaçmanın. Adasız, karasız, kurtarıcı bir kıyısı olmayan karanlık bir su. Evren gibi sonsuz ve siyah.

Henüz bir aylıkken, işçi sınıfının hakları için düzenlenen bir gösteride çekilmiş bir fotoğrafım var. Fotoğrafta annem bebek arabasını sürüyor, kameraya bakmış neşeyle gülüyor. Yanında yürüyen anneannem de bahar güneşinde yapılan yürüyüşün tadını çıkarıyor gibi.

Albümdeki fotoğrafın altında tarih var: 1 Mayıs 1986. Yani sosyalizmin işe yaramaması benim suçum değil.

Annemle babamın albümlerinden birine yapıştırıldığı için bulamadığım başka bir fotoğrafta Tim ve ben bir kutlamadayız. Tim daha bebek, ben de babamın kucağında utangaçlıkla kameraya bakıyorum. Bir gün anneme bu fotoğrafı sorduğumda sosyalist isim törenimiz sırasında çekildiğini söylemişti. Bu ne demek bilmiyordum ama sormadım da.

Doğu Almanya'da komünizm ve onunla birlikte sosyalizm, yeni din seviyesine çıkarıldığı için ritüellere de ihtiyaç vardı. Bu yüzden hayatın farklı dönemlerini çeşitli kutlamalarla birbirinden ayırmaya çalışmışlardı. Sosyalizme imanın ilk aşaması isim töreniydi, tören çocuklarını sosyalist insanlar olarak yetiştireceğine söz veren aileler tarafından yapılıyordu. İmanın ikinci aşamasını çocuğun kendisi yerine getiriyordu. Sosyalist çocuk sekizinci sınıfta, yani on dört yaşındayken bir takdis töreniyle yetişkinlerin dünyasına kabul ediliyordu, bunun için "kendini tüm gücüyle büyük ve soylu sosyalizm davasına adayacağına" yüksek sesle yemin etmesi gerekiyordu. Daha sonra sosyalist nikâh kıyılıyordu, artık cenaze törenleri bile yeni devlet dinine göre yapılabiliyordu. Etkili olması için merhumun sosyalizme ve ona bağlı ilerlemelere olan daimi inancını belirtmek elbette önemliydi. En iyisi de herkesin duyacağı şekilde, toplu olarak.

Sosyalist vaftizimiz her şey bitmeden, yani 1989'dan kısa bir önce gerçekleşmişti. Sonuçta kimse bilemezdi, ayrıca her çocuk için yüz mark ve bir tasarruf cüzdanı veriliyordu. Her zaman kullanılabilirdi.

Ergenlikte yapılan ve Doğu Almanya'da zorunluluk sayılan takdis töreninin aksine isim töreni âdeti hiçbir zaman tam anlamıyla yerleşmedi, Doğu Almanya'nın son döneminde neredeyse hiç uygulanmıyordu. Takdis töreni yapılmayanlar okulda zorbalığa uğramayı ve aşağılanmayı göze almış olurdu ve genellikle liseden mezun olamaz-

lardı. İsim törenindeyse durum farklıydı. Kurumlar tarafından düzenlenmesi gerekiyordu, onlar da pek istekli değildi. Para ve işgücü gerektiriyordu. Bazen kurumların yüksek makamlar tarafından bu sosyalist mutluluğu yaşamaya zorlandığı oluyordu.

Ailemin bu töreni siyasi görüşleri nedeniyle mi yoksa sadece para için mi talep ettiğini bilmiyorum. Belki ikisi birdendir.

Her halükârda Doğu Almanya'ya inanıyorlardı ve devletin ritüellerinin onlar için bir anlamı vardı. Annem, ben daha Klara'ya hamileyken doğmamış kızımın takdis törenini hayal ediyordu.

Tartışmamız böyle başladı.

Annem dedi ki: "Senin çocuğunun da er ya da geç takdis töreni olacak!" Ben de dedim ki: "Asla. Benim çocuğumun takdis töreni olmayacak, ayrıca dayak da yemeyecek."

Niye böyle dedim bilmiyorum. Bir anda ağzımdan çıkıverdi, ben bile şaşırdım.

Sessizlik.

Suskunluk.

Ağızlar mühürlü.

Annem mesajımı aldı, mutfak masasından kalktı. Şok önce midesine vurmuş, oradan doğruca kalbine ilerleyip ciğerlerini sarmış, bir an için nefes almakta zorlanmıştı.

Ânında pişman oldum, çünkü utancın ne kadar yakıcı olabileceğini biliyordum.

Kendini toparladıktan sonra ayağa kalktı ve hiçbir şey söylemeden bulaşıkları makineye yerleştirmeye başladı.

Karşı saldırı bekliyordum. Hazırdım ve bunun benim suçum olduğunu da çoktan idrak etmiştim. Bu konuyu açmak nereden aklıma gelmişti ki? Üstelik böyle dan diye? Ondan ne istediğimi öncesinde düşünebilirdim.

Sadece karnımın gitgide büyüdüğü son haftalarda, aslında unut-

madığım ama önemsiz bulduğum bir sürü şeyi hatırlamıştım. Belki de birileri çocukların bugünlerde çok şımartılmasını ne kadar korkunç bulduklarını anlatıp durduğu içindi. Çocuklara neredeyse hiçbir şey öğretilmiyormuş. Canları istemezse lütfen veya teşekkürler demeleri bile gerekmiyormuş. Bu sözler yüzünden onaylanma arzusuna kapıldım. O yüzden de içimde büyüyen bu çocuğu tamamen farklı bir şekilde, yani nerede nasıl davranılması gerektiğini öğreterek, gerekli derecede motivasyon aşılayarak yetiştirecektim.

Mesela, aklıma Tim ve benim çatal bıçakla düzgün yemek yemeyi nasıl öğrendiğimiz geldi. Anne babamızın, teyzemizin, hatta tanıdıkların sürekli elimize vurması ne kadar da normaldi.

"Dik otur!"

"Yanlış elinde tutuyorsun, çatal solda olacak!"

"Bıçağı düzgün tut, yemekle oynama, ağzın doluyken sakın konuşma."

Annem hâlâ suskundu, sessizce ortalığı toparlıyordu.

İçim huzursuzdu, her türlü azarı ya da cezayı kabullenmeye hazırdım, yerimden kıpırdamaya cesaret edemiyordum.

"Ne dersin, sonra şehre inip bebek için bir şeyler alalım mı?" Hemen kabul edip rahatlayarak yerimden fırladım.

Az önce söylediğim şeyi duymazdan gelmeye karar vermişti belki ya da bana gücenmemişti. Böyle şeyler olabiliyordu. Daha önce de olmuştu.

Daha sonra birlikte dolaşır, Ernsting's Family'den Klara için uygun fiyatlı birkaç tulum seçerken şundan bundan konuştuk. Her şey yolunda diye düşündüm.

Kasiyer tutarı söyledikten sonra anneme baktım. Tulumların parasını onun ödeyeceğini düşünmüştüm. Ama yanlış anlamışım. Annem hoşnut bir ifadeyle gülümsedi: "Ne de olsa senin çocuğun..."

Hiçbir şey demeden kasiyere EC kartımı uzattım ve yarı zamanlı çalıştığım yerin maaşımı yatırmış olmasını umdum. Kıyafetlerimi geri verip onu daha da memnun etmek istemiyordum, ondan para dilenmek zorunda kalmak da istemiyordum. Tek istediğim gitmekti. Berlin'e, Hans'a, kendi kurallarımın geçerli olduğu kendi evime dönmek.

O akşam çocukluk odamdaki yatağa yatıp içimi burkan aşağılanmanın etkisinden sıyrılmak için ağlamamaya çalıştım. Ama olmadı. Arka bahçedeki büyük akçaağacın dallarına baktım.

İnsan nasıl ağaç gibi olabilir diye düşündüm; bir ağaç, bir taş, hiçbir şey istemeyen, kimseyi rahatsız etmeyen, sadece var olan ve suyla, rüzgârla hareket eden, kumsalda bir kum tanesi gibi nasıl olabilir?

Kendimi bir an için çok büyümüş hissettim. Kızım şiddet nedir bilmeyecekti. Ne olursa olsun. Ama sadece bir andı. Çocuk karnımda uyuyordu, bense kendimi hâlâ bir çocukmuşum gibi acınası derecede küçük ve zayıf hissediyordum.

Tiyatrodaki kadın da böyle dememiş miydi?

Daha birkaç gün önce vestiyerde görevliydim ve kadının kürk mantosunu almıştım. Kadın o sırada onaylamıyormuş gibi başını sallamış, kocasına şöyle demişti: "Çocukların çocuğu olunca..."

İş arkadaşımla buna gülmüştük, yeterince hazırcevap olsaydım bu yaşlı bunağa verebileceğim cevapları düşünmüştük. Ama belki de haklıydı.

Daha yeni yirmi bir olmuştum, bir lisans programını bırakıp bir diğerine geçmiştim. Hamileliğim belli olmaya başladığından beri insanlar bana acıyarak bakıyordu, birinin soran olmadığı halde bunun hiç iyi bir fikir olmadığını, daha dikkatli davranmış olmam gerektiğini söylemesi hiç de nadiren yaşanmıyordu.

Test pozitif çıktıktan sonra gittiğim jinekolog bile bana ilk olarak kürtaj ihtimalinden bahsetme gereği duymuştu.

Testi çalıştığım tiyatronun tuvaletinde yapmıştım. Göstergede ikinci çizgi belirince ilk düşüncem şu olmuştu. Artık Noellerde eve gitmek zorunda değilim! Korku daha sonra geldi. Her şey çok hızlı olmuştu. Düşündüğümden çok daha hızlı. Ama yine de sevinçliydim, hemen herkese anlattım.

Şimdi yine çocukluk odamda yatıyor, sol işaretparmağımı talaşlı duvar kâğıdının pütürleri üzerinde gezdiriyordum. Hep birlikte bir bütünü oluşturan yıldızlar gibi.

Hisset... işte... bu Büyük Ayı olabilir... öyle gibi...

Annen, iki haftada bir cuma günleri Elli Teyze'ye giderdi. Orada şampanya içer, bol bol çene çalarlardı. Diğer cumalarda da baban Hartmut Amca'yla birlikte bowlinge giderdi. Erkekler gecesi.

Öyleydi değil mi?

Bugün kadınlar gecesiydi.

Kardeşin yukarıda, yatağında uyuyor. Daha geçenlerde aldığınız iki katlı ranzada.

Bütün oda yenilendi. Anaokulunda Bayan Petzold'e de anlattın. Artık kendi masan vardı, çünkü yakında okula başlayacaktın! Sabırsızlıkla bekliyordun, bazen masanın başına geçiyor, bir ödev üstüne kafa yoruyormuş gibi yapıyordun, okumanın nasıl bir şey olduğuna bakıyordun. Aynı apartmanda oturduğunuz Nastie'nin ablası Jackie bazen çizgi roman okuyordu, okumak şöyle bir şeydi: Sayfalara uzun uzun bakıyor, sonra da içinde ne olduğunu öğrenmiş oluyordu. Sen de denedin. Mickey Mouse kitabındaki resimlere uzun uzun baktın, acaba gören senin okula gittiğini düşünür mü diye merak ettin. Muhtemelen düşünürdü.

Uyandığında etrafta bira kokusu vardı ve bir yerden gürültü geliyordu. Önce korktun ama sonra sessiz olman gerektiğini hemen anla-

dın. Nefesini tutup gözünü, kulağını kapatırsan bir şey olmaz. Kulakların içeriden nasıl kapatılacağını birçok insan bilmez. Anaokulundan Antonia'ya anlattığında da sana inanmamıştı.

Biranın tadı iğrençti. Gerçekten çok aptalca bir fikirdi. Şimdi tadı yine ağzına geldi.

Az önce babana tadına bakabilir miyim diye sormuştun. Baban eve her geldiğinde bir bira içer. Yemek yerken de ikincisini. Yemek bittiğinde, baban bacaklarını senin sandalyene uzatıp senin de yanına oturmana izin verdiğinde, annen bir tane daha doldurur. Sıvı altından yapılmış gibi, bardağın üstündeki köpük de Sabine Teyze'nin bir keresinde beze yapmak için çırptığı yumurta akına benziyor.

Daha önce de babana birçok kez sormuştun, hep hayır demişti. Bugün birasından büyük bir yudum alıp güldü. Bütün köpük sakalında kaldı, sen de babana yaslanıp dedin ki:

"Sadece köpüğünden, lütfen!"

Baban köpüğü eliyle silip sana işaretparmağını uzattı. Sen aslında bardaktaki köpüğü kastetmiştin. "Al, yala, sonra bir yudum alabilirsin."

Köpüğün neredeyse hiçbir tadı yoktu, sadece birazcık acıydı. Ama biranın tadı iğrençti.

"Tükürme!" diye uyardı seni baban, annen dik dik sana baktı.

"A dediysen B de diyeceksin."

Baban hep böyle şeyler derdi. A dediysen B de diyeceksin. Her yerin yerlisi, bir buranın Fransız'ı. Şeytan babaannesini niye öldürmüş? Çünkü babaannesi pabucunu düz giydirmiş. E yani, kafa dediğin enseden kalın olur. Bendeki de şans, millete koca meme, bize tahta göğüs...

Başardın. Biranın tadı hiç de göründüğü gibi değildi. Altına benzemiyordu, bezeye de.

Etraf yine sessizleşti. Kulaklarını açabilirsin ama burnundan nefes alma.

Geceliğin ıslak.

Yoksa battaniye mi?

Bunları düşünme Stine!

Odaklan.

Kıpırdamaman gerek, o zaman bu his de geçecek. İşaretparmağını talaşlı duvar kâğıdındaki noktacıkların üzerinde gezdiriyorsun. dört, beş, sekiz ve on bir."

Ertesi gün Hans, Berlin'den beni almaya geldi. Aslında o kalmak istiyordu ama ben gitmek istiyordum. Annem bütün sabah hiç konuşmadı. Hans gelince kahve yapıp havadan sudan sohbet etti.

Sonra bana, beni artık maddi olarak desteklemeyeceğini söyledi, Hans'la ben onsuz ve "babasız" evlenmiştik.

"Tamam," dedim.

Artık. Bu sözü böğrüme yediğim ağır bir darbe gibi algıladım, böyle bir darbenin etkisi ancak ringin köşesindeyken hissedilir ve insan düşünür, dövüşmeye devam etmeye değer mi?

Sendeleyerek ringe geri dönüp hakeme devam edeceğimin işaretini verirken, yapabilirim diye düşündüm.

Ağ-la-ma-ya-ca-ğım. Di-len-me-ye-ce-ğim. Sız-lan-ma-ya-ca-ğım.

Kafadan gelirimi, giderimi hesapladım.

Çalışma saatlerimi ne kadar daha artırabilirdim?

Belki de hemen Henry'yi aramalıydım, birinin yerine geçmesine genelde sevinirdi.

Hemen şimdi Berlin'e gitsek bu gece çalışabilirdim değil mi?

Hans, "Hadi," dedi.

Gitmek üzere kalktık.

"Söylesene, ben sana ne yaptım?" diye çıkıştı annem.

Bu soruyu hiç beklemiyordum. Merdivende kalakaldım. İyi de ne diyecektim? Babam mutfak masasında sessizce oturmuş, her zamanki gibi donuk gözlerle önüne bakıyordu.

"Çocukluğun kötü mü geçti?" Annemin ses tonunda alaycılık vardı.

Tabii ki bir cevap beklemiyordu.

"Ne oldu, bir anda suspus oldun."

Dikkatli olmalıydım, her bir yanlış kelime, her bir dil sürçmesi aleyhime kullanılacaktı. Annem düşüncesizce edilmiş ufacık bir laftan bile ince ipler eğirir, sonra ilmeği boynuna geçirir ve ânında sıkardı.

Kalbim deli gibi çarpıyordu. Kontrolümü bir an için kaybedip anneme bir sınır koymaya çalıştığım dünden bile daha kötüydü. Ama şimdi değilse ne zamandı?

"Hep benden nefret ettiğini düşündüm," dedim alçak sesle ama o bağırmaya başlamıştı bile.

Kendimi ne hâle getirmişim, hepsi yalanmış, aileyi yok etmek için yapıyormuşum, bunun gibi birkaç şey daha, tam hatırlamıyorum, çünkü bir anda dizlerim çözülmüştü, daha fazla dayanamadım.

Kendime geldiğimde babam bir şeyler söyledi: "İşte Stine, bu kadar histerik olmandan hep nefret ettik."

O zaman Hans, şimdi gideceğimizi ve bir süre gelmeyeceğimizi söyledi.

21

"Artık Doğu Almanya'yla bir ilgimiz yok bence. Zaten Stasi'yi de doğru düzgün bilmiyoruz mesela, işler nasıl sarpa sardı falan," diyor Hanno fıçıdan bana bira doldururken.

Hanno müdavimi olduğum barın ikinci garsonu ve Ricarda gibi eşcinsel. İçki içmiyor, hep büyük boy Spezi içiyor, çünkü epilepsi hastası.

"Ama bir keresinde anlatmıştın ya, baban sınırı geçmiş, az daha boğuluyormuş, sonra yakalanmış. Hapse atmışlar, tamamen yıkılmış, sen de bu yüzden onu tanıyamamışsın."

"Tanıdım tanıdım, sadece sevmedim..."

"Ama Doğu Almanya olmasaydı bunların hiçbiri olmayacaktı."

Hanno omuz silkiyor ama hak verir gibi.

"Anneme göre babam evde olsa eşcinsel olmazmışım."

Ricardo tatlı bir sesle, "Yani sosyalizm olmasa eşcinsel olmayacakmışsın, çok üzücü olurdu tavşanım!" diyerek tezgâhın arkasına geçiyor. Gözlerimin içine bakıyor:

"Sosyalizme canlarım!"

Ricardo sadece tuvalete gidip gelmişti, şimdi Hanno'yu yine bol keseden bir öpücükle karşılıyor. Ama Hanno onu itiyor.

"Off, burnun hâlâ dolu."

İşin içine kokain girdiğinde ben kaçarım.

"Yorgunum. Hesabı alabilir miyim Hanno?"

Melodie bu sefer benim için uygun bir yer değil.

"Kal ya, hadi, sana bir bira daha vereyim."

Ricardo'nun yavaş düşüşünden kendimi sorumlu görmek istemediğimi düşününce kendimi kötü hissediyorum. Sonuçta biz bu şehre aynı yıldızdan düştük ve yolun ne kadar uzun, evrenin ne kadar soğuk olabileceğini biliyorum.

"Hayır, bugün olmaz. Yarın erkenden arşive gitmem lazım, ancak randevu alabildim, yoksa bir yıl daha beklemem gerekir."

Ben hayır diyemeden bira geliyor, bir bakıyorum bardakları tokuşturuyoruz, sonra birer tane daha. Ayrıca Ricardo sevdiğim tek kokainman.

"Brandenburg'da eşcinsel olmak kesin boktan bir şeydir." Madem beni tuttular, hiç değilse bir şeyler anlatsınlar diye düşünüyorum.

Ama Hanno ve Ricardo bir ağızdan susuyorlar.

"Birkaç yıl önce eve gitmiştim, bizim sokakta iki adam el ele yürüyordu, içimden hemen dedim ki: Siz turistsiniz..." Sınıf arkadaşlarının onları hırpaladığını, dazlakların yolda peşlerinden koşturduğunu anlatmalarını istemem biraz iğrenç bir davranış. Ama Hanno ve Ricky savunmasız değiller. Suskunluklarını hâlâ koruyorlar, belki de *Melodie*'nin görüp görebileceği en uzun sessizlik bu.

Çalma listesi de sona erince sessizlik ruhumuzu sıkmaya başlıyor.

Ricardo'nun ayağa kalkıp benden uzaklaşması için iyi bir fırsat.

Müzik sisteminin bağlı olduğu bilgisayara gidip "Ricky'nin Doğu Hitleri"ni arıyor, ne aradığını göstermek için de mırıldanıyor.

Hanno şüpheyle ona bakıyor.

"Bizim küçük Ricky çıbanın başıydı, Oderbruch'taki en büyük pislik oydu."

"Dikkatli ol dostum!"

"Hah! Hadi dökül bakalım, yaptıklarını anlat. Sırtını dik, yüreğini ferah tut!"

"En büyük pislik ben değildim ama Steven Rohloff'un kıçının dibinde hep ilk ben biterdim. Çünkü saklanacak en iyi yer orasıydı..."

Ardından Ricardo, Ricky anlatmaya başlıyor. Dayakları, hırsızlıkları, pislikleri, uyuşturucu ve diğer bok püsürü. Bir de Katharina Spiegler'i. Kathi'yi.

Her şey okula başladıktan hemen sonra başlamıştı. Kathi sınıfta Scout çantası olan tek çocuktu. Bu da herkesin emin olduğu üzere Kathi'nin kodaman çocuğu olmasından ileri geliyordu. Katharina Spiegler'in anne babasının ne yaptığını kimse tam olarak bilmiyordu ama Scout çantası apaçık bir işaretti.

Ayrıca birinin tek başına, diğer herkesten çok daha fazla şeyinin olması insanı gerçekten öfkelendirebilir.

Son dersin bitiş zili çalmadan beş dakika önce Kathi defterini ve kalem kutusunu güzel Scout çantasına kaldırmaya başladı, olabildiğince sessizce yapıyordu ki öğretmen fark etmesin. Elbette zor bir işti, hele de en ön sırada otururken. Öte yandan sağ taraftaki kapıya da çok yakındı.

Ricardo, Steven'ın yanında oturuyordu, Kathi'yi arkadan izlerken ikisi de dayanamayıp güldü. Kızın arkasına dönüp Steven'la ikisi bugün yine peşine takılacaklar mı diye bakmamak için kendini zor tuttuğu her halinden belliydi. Dikkat çekmemek için okulun ilk haftalarında bu alışkanlığından güç de olsa vazgeçmişti.

Öğretmenin, Kathi'nin çantasını şimdiden topladığını fark etmesi Ricky ve Steven'ın işine geldi. Artık kızın başı beladaydı.

"Dersi daha bitirmedim Katharina Spiegler! Eşyalarınızı çıkarın."

Böyle bir şey olursa hiç şansı kalmayacaktı.

Kathi'nin zil çalar çalmaz koşması gerekiyordu. Olabildiğince hızlı. Merdivenlerden inip okul bahçesinden geçecek, sonra trafik lambasının yeşil yanmasını, yoluna devam edebilmeyi umacaktı, yol da en az sekiz yüz metreydi, altı yaşında biri için, üstelik evde süpermarketteki bütün şekerlemelerden varken epey uzun bir yol, diye açıklıyor Ricardo.

Kathi'nin akıbeti, çantasını önceden toplamasına bağlıydı.

"Aslında onu hemen okul bahçesinde yakalamamız onun için daha iyi oldu."

Hanno bana boş bira bardağını gösteriyor, başımla onaylıyorum.

"Çünkü, sadece itip kaktık, spor çantasını da trafoya falan fırlattık. O da hademeye koşup yardım dilendi."

"Diğer çocuklarla tartışıp duramazsın Katharina," diyor Hanno bana birayı uzatırken.

"Sonuçta kimin başlattığını bilemeyiz," diye ekliyor Ricardo, benim kafamda da çoktan şekillenen öğretmen veya hademe gibi alaycı bir sesle.

Ricky, Kathi mahalleye kadar gelmiş olsa daha kötü olacağını söylüyor. Çünkü, o zaman müdahale edecek kimse olmazmış.

"Onu birkaç kez evine varmasına çok az kala yakalamıştık. Sonra yere devirir, ceketini başına geçirirdik, bir güzel tekmelerdik, bacaklarını, bazen de karnını. Sonra da çantaya tükürmece oynardık."

Ricky anlatırken telaşlanıyor. Bir an evvel anlatıp kurtulması lazım.

Çantaya tükürmece: Güzel Scout çanta tam ortaya konurdu. Etrafına bir daire çizilirdi, sonra herkes şansını dener, çantaya tükürmeye çalışırdı. Üç tur. En çok isabet ettiren kazanırdı. Eğer birden fazla kişi aynı sayıyı yapmışsa uzatmaya giderdi.

"Bir yerden sonra mevzu artık çantaya değil, Kathi'ye tükürmek olurdu."

"Tam bir pisliktin Ricardo."

"Evet, maalesef, biliyorum. Hatta hâlâ aklıma geldiği oluyor."

Zayıf ve sevimli biri olan Ricky'yi benim de okul dönemimden tanıdığım o acımasız çocuklardan biri olarak hayal etmekte zorlanıyorum. Danny gibi biri ya da sırf aval aval baktın diye böyle bir şey yapabileceğini ânında anlayacağın sokaktaki biri olarak.

"Ama en acayip bulduğum, Kathi'nin annesinin hep mutfak penceresinde durup olanları izlemesiydi. Hiçbir şey söylemedi. Bir kere bile."

Tam olarak böyleydi diye düşünüyorum.

O zamanlar tam olarak böyleydi.

"Bu saçmalığı niye bıraktık, onu bile bilmiyorum."

Müzik sisteminden Nina Hagen'ın, "Du hast den Farbfilm vergessen" şarkısının ilk notaları duyuluyor. Ricky rahatlayarak yerinden fırlıyor.

"Hah! Şimdi dans zamanı tatlım."

Ayağa kalkıp Hanno'ya on euro uzatıyorum.

"Mümkün değil, uyumam lazım."

"Hayır, yok öyle madam..."

Ricky kollarımdan tutup yüksek sesle şarkı söyleyerek az önceki kötü ruhları odadan kovmaya çalışıyor.

"Bu şarkıda dans etmediğimi gayet iyi biliyorsun."

"Bu seferki istisna olsun, benim için, sadece bugünlük."

"Hayır, pedofiller için istisna yapamayacağım. Ne Micheal Jackson ne de Kurt Demmler'in yazdığı şarkılar için."

"Evet, haklısın ama sen bana bunu anlattıktan sonra çalma listesini gözden geçirdim, sonra bir daha dinleyemedim."

Hanno'ya öpücük atıyorum: "Görüşürüz."

Nihayet yine temiz havaya çıkıyorum.

Biraz daha yürümek istiyorum. Böyle bir şey olamaz diye geçiriyorum içimden, üstünden yıllar geçmemiş gibi her şey hâlâ capcanlı. Bu cadde boyunca beş dakika daha yürürsem Ku'Damm'a, sağa dö-

nüp Schöneberg'e doğru gidersem KaDeWe'ye[24] varacağım. İkincisini yapıyorum. KaDeWe'ye gidip vitrinlere bakıyorum.

Yolda dinlemek için bir şarkı açmak isteyince Tim'in beni aradığını fark ediyorum. Birçok kez aramış ama cep telefonumu genelde sessize aldığım için görmemişim.

Geri ara tuşuna basıyorum ama cevap vermiyor, onun yerine WhatsApp'tan mesaj atıyor:

"Yatıyorum"

"Ne oldu?"

Ardından bir dizi fotoğraf geliyor. Annemden gelen bir mektup olduğunu hemen anlıyorum. Düzgün bir elyazısıyla yazılmış, hafif sağa yatık harfler, tek bir virgül bile yok, annem sadece ana cümleler kurar. Tim'den yardım istiyor.

Torunları için endişeleniyorlarmış. Çok düşünmüş ve benim, yani "ablan Stine'nin" hasta olduğu sonucuna varmış, "Baban da aynı fikirde." Çocukların başına gelebilecek en kötü şey anne ya da babalarının psikolojik sorunlarının olmasıymış. Ayrıca bir eğitimci olarak uzmanlık alanından ve Gençlik Dairesi'nde sosyal pedagog olarak deneyimlerinden bahsetmiş.

Tim yazıyor:

"Ne istiyor, hiçbir fikrim yok."

"Üç dönem hukuk okudun."

"Yani?"

"Çocukları görmek için dava açmak istiyor. Belki daha fazlası için. Ondan her şeyi beklerim!"

---

[24] Kaufhaus des Westens, (KaDeWe), Adolf Jandorf tarafından kurulan ve mimar Emil Schaudt'un planlarına göre inşa edilen, üst düzey ürün yelpazesine ve lüks ürünlere sahip bir mağazadır. (e.n.)

"Sanmıyorum"

"Bahse var mısın?"

"Ben avukat değilim"

"O da sosyal pedagog değil..."

"Şimdi uyumam lazım"

Müziğin sesini açıyorum, annemin ne istediğini her zaman gayet iyi bildiğimi düşünüyorum. Öyle değilmiş gibi davranmamın bir yararı yok. Her seferinde ilk aklıma gelen şey oluyor veya daha kötüsü.

22

Federal Arşivi'ne hiç gitmedim ve bunun fark edilmesinden korkuyorum. Gerçi ne aradığımı biliyorum ama neyle karşılaşacağımı bilmiyorum.

Aşağı yukarı şöyle hayal ediyorum: Bir sürü zeki insanın, nasıl kullanıldığını bilmediğim okuma cihazlarının başında oturduğu büyük, aydınlık ve sade bir oda. İçeri girer girmez kesin bir şeyleri düşürecek, tamir edilemeyecek şekilde bozacak, silecek ya da başka bir şekilde mahvedecektim.

Randevu alabilmiş olmam bile şans eseriydi.

Veya kaderin işiydi, belki. İnanılmayacak kadar iyiydi.

Her halükârda bu randevuyu kaçırmamam gerekiyordu, çünkü pandemi yüzünden her şey kısıtlanmıştı, okuma ve çalışma alanları da azdı.

Önümüzdeki on altı ay boyunca boş yer görünmüyordu. O yüzden uzun uzun düşünmeden rezervasyon yaptırdım ve hemen tanımadığım birine e-posta gönderdim.

Hangi belgelere ihtiyacım olduğunu bildiğim için nazikçe bir mesaj yazarak kısa sürede hazırlanmalarını rica ettim. Aslında bu imkânsızdı ama ertesi sabah erkenden arşive gidecek ve şansımı deneyecektim, belki yaver giderdi.

Bu dündü, Hanno ve Ricky'yle birlikte biraz fazla uzun süre oturmadan önceydi. Çok fazla sigara içtim, içkiyi de biraz kaçırmış olabilirim ama bunu aklımdan çıkarmam lazımdı.

Federal Arşivi Berlin'in güney ucunda, Amerikan işgalinin izlerinin hâlâ görülebildiği bir villa bölgesinde, Lichterfelde'de bulunuyor.

Bisikletle en az yarım saat. Botanik bahçesinin yanından geçen güzel bir yol. Bugün bir şey çıkmazsa en azından burada biraz yürüyüş yapabilirim. İki yanı siyah siyah parıldayan spor arabalarla dolu bir bulvardan, nihayet eski kışlaya yaklaşıyorum.

Binaların tarihi arşivin kendisiyle yarışır. 19. yüzyılda *Prusya Harp Okulu* olarak inşa edilmiş, kaybedilen Birinci Dünya Savaşı'nın ardından önce lise olarak, daha sonra *1. SS Panzer Tümeni* tarafından kullanılmış, kaybedilen İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikalılar tarafından işgal edilip genişletilmiş.

Kimliğimi gösterdikten ve birçok kişi unuttuğu için dolap anahtarını geri getirmem konusunda uyarıldıktan sonra geniş arazide ilerliyorum. Biraz bakılsa burası pekâlâ güzel olabilir diye düşünüyorum. Bolca alan var, yeşillik de var, arkadaşlarımla birlikte uzun yaz günlerini burada geçirdiğimi, arada bir buraya nasıl düştüğümü hatırlamak için binaya girdiğimi hayal ediyorum. Sonra tekrar dışarı çıkıp piknik örtüsünün üzerinde bir dilim kavun yediğimi. İnsan, atalarının yaşadığı baş dönmesini çözmeye çalışırken zaman zaman kendisinin de yaşadığı baş dönmesini kendi başına tedavi etmek zorunda değil. Kaldı ki her zaman bu kadar yalnız olmamak daha güzel.

Kot pantolonun üzerine mavi kareli gömlek giymiş bir personel, bankonun arkasında başvurumu şüpheyle okuyor.

"Dün akşam e-posta göndermiştim."

"Ah, o sizsiniz."

"Mümkünse gerçekten harika olur. Aslında pek mümkün olmadığını biliyorum ama size çok minnettar olurum."

"Bir arkadaşıma sormam lazım, bir saniye."

Fotoğraf makineleri ve dizüstü bilgisayarlarıyla işlerine odaklanmış insanlar masalarda sessizce oturuyor.

Şu anda aradıklarını umduğum belgelerin numaralarını öğrenmemi sağlayan dilekçe Paul Dede'yle ilgiliydi. Tim bana anneannem Eva'nın evindeki belgeleri getirdikten ve ben belgeleri deli gibi karıştırdıktan hemen sonra başvurmuştum. İlk gözüme çarpan, Doğu Almanya'da dedeme verilen sayısız ödüldü. İnternette ödüllerin anlamlarını araştırdığımda özellikle bir tanesine pek anlam verememiştim.

Gözleri pek görmediği için uzun süredir emekli olan Paul Dede'ye 1988'de Johannes R. Becher Madalyası verilmişti. Doğu Almanya Kültür Birliği'nin, "sosyalist ulusal kültürün gelişimine katkıları" nedeniyle verilen en yüksek onur madalyasıydı. Bu madalya Anna Seghers'e de verilmişti.

Paul Dede'nin sosyalist ulusal kültüre ne gibi bir katkısı olduğunu bilmiyordum. En azından bana hiç bahsetmemişti. O yüzden Federal Arşivi'nde bir şeyler bulmayı umuyordum. Ödüle aday kişilerin seçilmesiyle ilgili bir yazışma mesela ya da bir konuşma metni.

İlk başvurum görece çabuk cevaplanmıştı. Evet, bir şeyler vardı ve seve seve yardımcı olacaklardı. Ama her şeyi yine bir kenara kaldırmıştım. Arşivden ve neyle karşılaşacağımdan korkuyordum.

Personel yeniden bankoya döndüğünde, "Mikrofilm," diyor.

Ben de bundan korkmuştum.

Adam fısıldayarak bana cihazın nasıl kullanıldığını açıklıyor.

O kadar da zor görünmüyor, pratik de. Hatta ekran görüntüsü

alıp kendi e-posta adresine göndermek bile mümkün. Yine de tüm adımları idrak etmekte zorlanıyorum. Mikrofilmin bana ödünç verildiği sırada yırtılabileceğini, elimde zarar görmüş arşiv malzemesiyle sarsak sarsak bankoya dönebileceğimi aklımdan hiç çıkarmamam gerek.

Sonunda adam beni yalnız bırakıyor.

Mikrofilmlerde 1988'de Becher Madalyası'nın verilmesinin yanı sıra Kültür Birliği'yle ve diğer ödüllerle ilgili bir sürü materyal var.

Ama Paul Dede'yle ilgili hiçbir şey bulamıyorum.

Onu kim aday göstermiş, ne için göstermiş, hiçbir şey yok.

Durum o kadar saçma ki kendimi tutamayıp yüksek sesle gülüyorum. Bankodaki kaşlarını çatıyor ama yaşlıca bir bey bana bakıp gülümsüyor. Belki burada yalnız değilimdir, ailesindeki karmaşayı çözmeye çalışan bir-iki kişi daha vardır.

Yine de Lichterfelde'ye boşuna gitmiş olmadım. Okuma cihazında önüme absürd bir dünya serildi.

Sosyalist planlı ekonomide, yüzlerce farklı ödül, madalya ve onur nişanı vererek işgücünü artırmaya, halkı disiplin altına almaya, halkın devlet ve ideolojisiyle kurduğu özdeşleşmeyi sağlamlaştırmaya çalışmışlardı. Her yıl yüzlerce seçim prosedüründen geçiliyor, plaketler basılıyor, madalya ve nişanlar üretiliyordu. Hem para ödülleri hem de farklı ödüller vardı. Seyahatler ve kaplıca tatilleri hediye ediliyor, sayısız tören planlanıp düzenleniyordu.

Kültür Birliği'nin 70'li ve 80'li yıllara ait yazışmalarını karıştırdım. Alt birimlere Becher Madalyaları ve onur nişanları için uygun adaylar önermeleri düzenli olarak hatırlatılıyordu. Bu kadar ciddiyetle uğraşmaları garip. Mesela, 1973'ün Ocak ayında, *Doğu Almanya Bakanlar Kurulu Televizyon Devlet Komitesi, Aktuelle Kamera* adlı

haber programı editörlerinin, neden altın Becher Madalyası'yla ödüllendirilmesi gerektiğini dolu dolu beş sayfada açıklıyordu. Bunu okuyunca, bu insanlar olmasa ülkede hiçbir işin yürümeyeceği hissine kapılıyor insan. İki ay sonra kısa bir cevap geliyor. Öneri için teşekkürler, madalya verilecek ama gümüş olanı. Başka bir açıklama yok. Hiyerarşi kendini belli ediyor. Yukarıdakilerin sessiz kalma, gerekçe göstermeme ve mazeret sunmama hakkı var.

Sırf Becher Madalyası'yla ilgili yazışmalar bile, merkezi Berlin olan sosyalist cumhuriyete yayılan, yükümlülüklerden, bağımlılıklardan, tavizlerden ve şüphelerden oluşan ince bir ağ örüyor. İpleri bir arada tutan, bu gülünç prosedürün kabul edilmiş olması. Her yıl öneriler ve gerekçeler sunuluyor. Öneriler yine çok geç değerlendiriliyor. Diğerleri herhangi bir yorumda bulunmadan reddediliyor. Çoğu kabul ediliyor. Bazıları da ileri bir tarihe erteleniyor.

Madalya ve plaketler 1980'de aniden kesiliyor, ortalık karışmış gibi.

Berlin endişeyle şöyle yazıyor:

"Yoldaş H.'nin beni haklı olarak uyardığı üzere, Becher Madalyalarıyla ilgili mevzuda hâlâ bir değişiklik olmadı ve bu sorun mayıs ayına kadar çözülmezse Becher Madalyalarının hiçbirini veremeyeceğiz.

Gerekli desteği almak için partinin hangi birimine başvurmamız gerek? İlgili bakana mı yazayım? CDU ve Yoldaş Ha. arasındaki ilişki nedeniyle bu seferlik madalyaları başka bir yerde mi yaptıralım? Bu kez sorun sadece madalya ve rozetler değil, kutular da sorun. Mesela Rostock'taki konferansta Becher Madalyası'nı takdim ettim ama rozeti kutusuz verince kendimi kötü hissettim."

Ebay'de Becher Madalyası arayıp buluyorum. Yaklaşık yirmi euro'ya bronz, gümüş ve altın setin tamamını sipariş edebilirim.

Madalyayla onurlandırılanların en seçkin olanları, Becher'in do-

ğum gününde Berlin'de düzenlenen bir törende ödüllendiriliyor. İdeoloji yüklü, sosyalizme ve anavatana övgü dolu bir akşam.

Diğer herkes madalya ve plaketlerini başka günlerde alıyor. Mesela Cumhuriyet Bayramı'nda ya da diğer önemli günlerde. En azından Berlin'den gelen talimatlar bu yönde. Zamanında üretilemeyen plaket ve madalyalar sonradan gönderiliyor. Teslimi erteleniyor.

Yüzlerce ödül ve madalya için benzer yazışmalar yapıldığını hayal edebiliyorum. Koca bir endüstri. Duvar yıkıldıktan sonra sessizce kaybolan ve görünüşe göre kimsenin özlemediği bir endüstri.

Daha 1989'un Aralık ayında bile birçok seçkin Doğu Almanya vatandaşı, ulusal ödüllerini, vatansever oldukları için verilen liyakat nişanlarını ya da halklar arası dostluk rozetlerini geri vermeye çalıştı. Makam odaları ve parti birimleri, işte o zaman gözden düştü. Artık yıl, organize edilmesi gereken törenlere ve bayram günlerine göre düzenlenmiyordu. Toplumsal dokuya istikrar kazandırması beklenen ödüller artık istenmiyor, daha kötüsü reddediliyor, hatta bunlardan korkuluyordu.

Kendi trafiği olan ödül dağıtımının anlamı bir anda değişmişti. Bir yandan da hiçbir şey değişmemişti. Metal tokaların üzerindeki işaretler, herkes için, taşıyanın konformist bilincinin göstergesiydi. Birinin bu sistem için çalışmaya, onu desteklemeye, ona uyum sağlamaya ve bu sistem yüzünden mahvolan insanların sırtından kendi çıkarlarının peşine düşmeye hazır olduğunu gösteriyordu. Panikle yakalarına yapışanlarsa bir kez daha kendilerinden bekleneni yapmaya hazırdı, dolayısıyla dehşet içinde ve müthiş bir hızla sırt çevirdiler.

Sence deden Paul'le ne kadar az zaman geçirmişsindir. O 1923'te doğdu, sen 1986'da, yirmi yıl sonra, yeni milenyum başladıktan kısa bir

süre sonra da öldü. Vaktiyle uğruna çok çalıştığı, onca mücadele ettiği şeylerin hiçbirini sana anlatmadı. Yeni çağda suskunluğunu korudu.

Her şey nereye gitti? Nereye gömdü onları?

Vedalaştığımız ânı net bir şekilde hatırlıyorum. Onu kaybettiğimiz ve bunu ikimizin de anladığı ânı.

Uzun süredir mide sorunlarıyla mücadele ediyor ve kanserden korkuyordu. Eva'nın aksine kilosuna çok dikkat ediyor, düzenli olarak egzersiz yapıyordu. Ama bunlardan pek bahsetmezdi. Zaten ben de epeydir Berlin'deydim.

Sık sık telefonlaşıyorduk, *şehrinin* şimdi nasıl olduğunu her defasında soruyordu.

Berlin'de de okumamı fırsat bilip şehrine bir kez daha geri döndü. Annem babam ve anneannemle birlikte, Hans ve beni görmek için Berlin'e geldi.

İki gün kaldılar. Yabancı bir yatakta, bir gece. Uzun zamandır böyle bir şey yapmamışlardı. Annem onların isteği üzerine bir otel ayarlamıştı. Otel hâlâ evime çok yakın, ne zaman önünden geçsem içimi buruk bir utanç kaplıyor.

Ucuz bir oteldi. Kesinlikle Berlin-Schöneberg'deki en ucuz yer. Asansörü yoktu, odada tuvalet yoktu. Anneannem merdivenlerden ikinci kata güçlükle çıkabiliyor, Paul okul gezisine çıkmış gençlerin arasından geçerek banyoya güçbela varıyordu. Geri dönebilmek ve kendini bir anda başkasının odasında bulmamak için dikkatle duvarın dibinden yürüyor, koridor boyunca kapıları sayıyordu. Bir de bu gençlerin ve montaj işçilerinin onlardan bir şeyler çalacağından korkuyordu. Belki sırf eğlencesine. İnsan emin olamazdı. Beni ya da annemi arayabilecekleri bir cep telefonları bile yoktu. Dünyanın onlar olmadan da dönmeye devam ettiğinin bilincindeydiler elbette ama bu kadar hızlı, bu kadar gürültülü mü? Annemin akıl etmesi gerekirdi.

"Anlamadığım, neden doğru düzgün bir otel bulup en ucuzu buydu demedi. Paul'ün kontrol edecek hâli yoktu. Kendisi de otelde kaldı, evimizin hemen yanında," diyorum Tim'e telefonda, anılar ve vicdan azabı yüzünden uyku tutmadı:

"Düşündükçe fena oluyorum."

"Muhtemelen dedemin sözünün dışına çıkamamıştır," diyor Tim.

Bizde işler böyle yürürdü. Doğru. Ama buna gerçekten inanılır mı?

"Basitçe şöyle diyebilirdi: Anneciğim, babacığım, sizin için Adlon'da bir oda tuttum. Bu sizin son seyahatiniz ve tam götünüzün rahat edeceği zaman!"

Müdahale edip hadi güzel zaman geçirelim diyerek bir şeyleri telafi etmeyi ne çok isterdim. Hadi birbirimize iyi davranalım.

Ama olmaz. Telafisi mümkün değil, ben de hiçbir zaman yeterince cesur olamadım. Anneannemin merdivenden ayaklarını sürüye sürüye çıkışı, bütün gece korkudan uyuyamayışı gözümün önünden gitmiyor. Her şeyin ona gerçekdışı ve çok tuhaf gelişi.

Anneannemle dedemin Berlin'e geleceğini duyduğum anda sevinmiştim. Bana eski hayatlarını biraz da olsa göstereceklerini umuyordum. Anneannem Mitte'de, Acker Caddesi'nde oturmuştu, ya dedem? Pankow'da bisikletle gezdiğini söylememiş miydi? Çocukluğu nerelerde geçmişti?

Onların anılarının peşine düşmek yerine Aleksander Meydanı'na gittik, Paul Dede televizyon kulesinin restoranında herkese birer kahve ısmarladı. Aksi gibi şehir sisle kaplıydı.

Ben de onunla birlikte panoramik pencerenin önünde durup havanın açık olduğu bir günde görülebilecek şeyleri diyagramlar üzerinden gösterdim. Havanın nasıl olduğu dedem için fark etmezdi. Nasılsa hiçbir şeyi tanımayacaktı. O zaman buraya gelmekteki amacı neydi? Şehrin en yüksek yerine?

Son noktayı koymak. Nihayete erdirmek. Belki.

Annenin seni arayıp dedenin hastaneye yatırıldığını, ne olacağı henüz belli olmasa da muhakkak her şeyin yoluna gireceğini söyleyişi hâlâ aklında. Yine de dedeni ziyaret etmek için Baltık Denizi'ne gittin.

Gözleri her şeyi ele veriyordu.

Birlikte oturdunuz, biraz bir şeylerden bahsettin. Önemsiz şeylerden. Bir keresinde öğrenci kimliğini unuttuğun için metroya biletsiz binmiştin mesela.

"Kesin çok korkmuşsundur!" dedi.

O aralar okuduklarından bahsettin, üniversite eğitimin için para kazandığın tiyatronun nasıl bir yer olduğundan. Bir defasında bir etkinlik sırasında, Paul'ün de çok sevdiği, en sevdiğin kadın oyuncunun önünde tökezleyip şampanya kadehleriyle dolu tepsiyi düşürdüğünü, oyuncunun da, "Önemli değil tatlım," dediğini anlattın.

Paul Dede oyuncuyu çok sempatik, beni işten atmadığı için de patronumu yüce gönüllü buldu.

Birbirinizle vedalaşabileceğiniz zamanı konuşarak harcadın.

Sanki elinizden başka türlüsü gelmezmiş gibi.

Onun istediği de buydu diye düşündün.

Ya da sadece korkaklık ettin!

Hemşireler onu ameliyathaneye götürmek için geldiğinde deden elini tuttu, tam o andı. Bunun son kez yaşandığını biliyordun. Yüzüne baktı, artık hali kalmamasına rağmen gözlerinin içine bakmaya çalıştı ve sadece şöyle dedi: "Hoşça kal."

Ameliyat sırasında kanserin çok ilerlediği anlaşıldı. Çok fazla kesmeleri gerekti ve Paul komaya girdi. Uyandırırlarsa bakıma muhtaç kalacaktı. Artık ne demekse. Annen, dedenin böyle bir şeyi isteme-

yeceğini söyledi, anneannen de makinenin kapatılmasına karar verdi. Hayata devam etmenin bedeli herkes için çok ağırdı.

İsimsiz defnedildi. Cenaze töreni de olabildiğince kısa tutuldu. Eva benden tören için müzik seçmemi istemişti. Paul Dede'nin ergenliğimdeki bir doğum günümde bana hediye ettiği *Classic Total – En İyi 100 Hit* CD'sini dinleyip Bach'ın bir şarkısında karar kılmıştım.

Kuzenim tören boyunca zırıl zırıl ağladı, annem onunla alay etti. Ben de abartılı buldum, Tim ise sadece göstermelik olduğunu düşündü.

Ne korkunç insanlardık. Nasıl da soğukkanlıydık.

Ardından bir lokantada yemek yedik ve dedemden hiç bahsetmedik. Ondan bir daha hiç bahsedilmedi. Ne iyi ne kötü. Ölen ölmüştü. Giden gitmişti. Kimseye faydası yoktu.

Berlin, 5 Mayıs 1988

Doğu Almanya Kültür Birliği Kurulu'nun, üstün kültürel ve siyasi başarılarınızdan dolayı sizi Johannes R. Becher Madalyası'na layık gördüğünü bildirmekten mutluluk duyuyoruz.

Ödül töreniyle ilgili ayrıntılı bilgi için lütfen ekteki davetiyeye bakınız.

23

Ben Berlin'e taşındıktan sonra babam beni topu topu iki kez aradı.

İlkinde doğum günümü kutladı, hatta biraz sohbet ettik. Ne konuştuk hatırlamıyorum ama bana bir şeyler sordu, sanırım cevabımla da gerçekten ilgilendi.

İkinci kez bana annesinin, babaannem Ursel'ın öldüğünü söylemek için aradı.

Akşam geç bir saatti, ekranda annemlerin numarasını görünce tanıdım. Beni neden arayabileceklerini tahmin ettiğim halde babamın sesini duyunca şaşırdım.

"Babaannen öldü."

"Anladım," dedim, ne denir diye düşünüyordum.

İnsan babasına, annesi ölünce ne der? Ben daha bir şey diyemeden babam konuştu:

"Onca zaman seni bekledi."

Başka bir şey söylemedi. Bir kez daha, "Anladım," dedim ama o kapatmıştı bile.

Bir an için hiçbir şey hissetmedim, sonra içimden seni pislik diye geçirdim. Ama düşündüm de. Haklı olabilir miydi?

VIII

"Halkımız tüm sevgisini,
hükümetimiz de özel ilgisini
çocuklarımıza göstermektedir."

Gençlerin, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin
kalkınmasına katılması ve gençlerin okulda, işte,
sporda ve rekreasyonda teşvik edilmesi
hakkındaki kanunun uygulanmasına ilişkin
üçüncü kararname.

24

Annemin benimle tekrar temasa geçmesini bekliyorum, aynı zamanda geçmemesini diliyorum.

Son yıllarda, korktuğum kadının yalnızca bir hayal olduğuna kendimi ikna etmiştim. Monika Bahrlow'un benim için uzun zamandır bir tehlike teşkil etmediğini umuyordum. Ama Tim'e gelen mektupla bu umut balon gibi patladı.

Bu patlama benim içimde yaşandı. Canlı bir bedenin içinde.

Uzun bir süre boyunca birbirimizle konuşabilmeyi, Eva'nın ölümünün onda bir şeyleri, belki bir hesaplaşma ya da kendisini ve kendi geçmişini anlama isteğini tetikleyeceğini umduktan, yıllarca ufacık bir işaret, mesela sitem ve tehdit barındırmayan bir mektup bekledikten sonra nihayet vazgeçtim.

İnsan bir şeyi uzun süre bekleyince içinde çatlaklar açılıyor, başparmağın tırnağını cildin aynı yerine tekrar tekrar bastırmak gibi. Bir yerden sonra derinlere, derinin altına, kemiğe varıyorsun, ondan sonra acı nihayet kesiliyor.

Yine de bir aileye duyulan istek geçmiyor. Bir mağara gibi dönüp sığınabileceğin bir aileye. Karanlıkta çarpıp oranı buranı yaralayabi-

leceğin sivri köşeleri, çıkıntıları olabilir ama istediğin zaman oraya kaçıp tüm dünyadan saklanabilirsin.

Bu istek geçmiyor ama gerçekleşmiyor da.

"Beni bir arayabilir misin?" Tim'e mesaj atıyorum.

"Şimdi bir işim var, iki saat sonra?"

"Ok."

Annem "Stine konusunda" kendisine yardım etmesini isteyince Tim hafta sonu yanlarına gitmişti.

Artık çocukları benden almak istediğinden emin olmuştum. Tim bana mektubun ekran görüntüsünü gönderdiği an aklımdan bu geçmişti. Kısa bir süre sonra da bu fikri kafamdan çıkarmıştım. İçimdeki vahşi hayaletlere yenilmek istemiyordum.

Tim'le konuşmam gerekiyordu, tek çıkış yolu buydu, gerçekliğe atılacak çapa. Ama ona her yazdığımda ya sarhoş olduğunu ya da rahat konuşamayacağını söyledi.

Niye annemin isteğine uyup hemen Baltık Denizi'ne gitti anlamıyorum. Neresinden bakılsa altı yüz, yedi yüz kilometrelik bir mesafe. Ama o böyledir. Bizim ihtiyar arar, Tim de haklı bir öfkeye yol açma korkusuyla hemen arabasına atlar.

"Tabii ki çocukları istiyorum demiyor, ben de istediğini sanmıyorum ama erişimi olsun istiyor."

Erişim.

Tim'in akşamdan kalma olduğu sesinden belli.

Erişim ne garip kelime. Sanki annem kafama bir tane patlatılmasını emretmiş gibi içgüdüsel olarak boynumu içeri çekiyorum.

"Ne demek istiyorsun?"

"Seni sordu."

"Sen ne dedin?"

"Hiç. Ona ne zaten."

"Ama bir şey söylemiş olmalısın! Ne dedi o zaman?"

Daha iyi odaklanacağımı umarak bir sigara yakıyorum. Tim baştan anlatıyor, ben de her şeyi aklımda tutmaya çalışıyorum.

Annem başta endişeli görünüyormuş. Benim çok ciddi psikolojik sorunlarım olduğunu hissediyormuş. Yıllarca iletişim kurmamamı başka türlü açıklayamıyormuş. Ayrıca bende bu tür belirtileri çok önceden fark etmiş, bu yüzden beni suçlayamazmış. Ama böyle bir şeyin çocuklar için taşınmaz bir yük olacağını, ciddi sonuçlar doğurabileceğini kendi deneyimlerinden de biliyormuş. O da *babam da* Tim'in sorumluluklarının bilincine varmasını umuyorlarmış. Mesela ilaç kullanıp kullanmadığımı yalnızca o bilebilirmiş.

"Ne?" Bir süre Tim'i dinleyip zihnim açık kalsın diye bütün duygularımı kapatmaya çalıştım.

"Öyle işte, boş ver," dedi beni savunurcasına, "ona böyle bir şey yapmayacağımı söyledim."

"İlaç almadığımı söylemedin mi?"

"Bunun hiçbir önemi yok."

Elbette var, diye düşündüm; bir yandan da haklı olabilirdi. Belki de önemi yoktu. Ne kadar az bilgi o kadar iyiydi. Gerçekler daha önce hiç önemli olmamıştı.

Tim konuşmaya devam ederken bir anda sık sık gördüğüm bir rüyayı hatırladım. Nemli bir mahzende, bir hapishane hücresinde, eski bir anaokulu sandalyesinde oturuyorum, dizlerimi kulaklarıma kadar çekmişim. Ellerim kalın bir iple arkadan bağlı. Karşımdaki duvarda mavi bir kare var. Biliyorum, tek yapmam gereken, bu karenin kırmızı olduğunu söylemek. Ama aynı zamanda öyle görmem gerekiyor. Kırmızı olduğunu, mavi olmadığını gerçekten görmem, hissetmem gerek. O zaman özgür olacağım, başka bir şekilde değil. Yani asla.

"Şaşırdım kaldım." Tim'in sesinin birden yumuşadığını duyuyorum. "Bana böyle bir şey soracağını hiç düşünmemiştim."

"Peki bizim peder?"

"Hiç."

"Hiçbir şey demedi mi?"

"Bana söylediği ilk ve son şey kilerden bira getir demek oldu. Ama annem tabii ki aynı fikirde olduklarını vurgulayıp durdu."

Annemin sesini taklit ediyor ama pek iyi duyamıyorum.

Göz ardı etmeye çalışsam da panik hissi göğsüme çöreklenip göğsümü yaracak gibi oluyor.

Kardeşime şimdi kapatmam lazım derken buluyorum kendimi.

Öylesine korkuyorum ki öleceğim sanıyorum. Her tarafım ânında kalın bir ter tabakasıyla kaplanıyor. Bütün vücudum ıslanıp titriyor. Yatağıma uzanıp ağırlaştığımı hissediyorum.

Kıpırdamamaya çalışıyorum; işte, diye düşünüyorum, şimdi öleceksin.

Öylece yatıyorum, yine ölmüyorum.

Sana onun adını verecekti, diye düşünüyorsun, Karolina ama baban adını Stine koydu.

Karolina, annenin doğumdan kısa bir süre sonra ölen ablasının adıydı.

Unutulan çocuğun izlerini anneannen Eva'nın not defterinde buluyorsun. Birçok kez göz gezdirmiştin ama onca zaman gözünden kaçmış.

Takvimli not defteri 1962 yılından. Anneannen, bazen defteri dedene veriyordu, kongreye gittiği zamanlarda. O zaman deden kimlerle görüştüğünü, ne hakkında konuştuklarını ve ne düşündüğünü yazıyordu.

Orada sana verilecek ismi okuyorsun. Karolina.

Karolina'nın perşembeye denk gelen doğumundan iki buçuk hafta

kadar önce deden ve anneannen taşınmış, aynı hafta pazartesi günü muhallebiciye gitmişler. Öyle not etmiş.

Eminim çok güzeldi, diye düşünüyorsun, gerçi anneannen için yorucu olmuş olabilirdi. Ama kocaman, yuvarlak karnıyla kesinlikle harika görünüyordu, deden onu koluna gurur takmıştı.

Karolina 11 Ekim'de dünyaya gelmiş. Sonra eve göndermişler. 24 Ekim'de tekrar hastaneye gitmesi gerekmiş. Anneannen ilk doğan çocuğunu 1 Kasım'da ziyaret etmiş. Ayın dördünde tüm sayfayı siyah çapraz çizgilerle karalamış.

Bunun ne anlama geldiğini ancak levazımatçıdan gelen faturayı bulunca anlıyorsun.

Bebeğin defnedilmesi 77,60 mark tutmuş.

Mezar yeri (8. Sıra, 12 numara) 3 mark.

Cesedin muhafazası 1 mark.

Mezarın kazılması ve kapatılması 8 mark.

Hamal (1) 4 mark.

Aile kütüğüne kayıt 6 fenik.

Mezar bitkileri: Sarmaşık, dam koruğu, yosun, Cezayir menekşesi (çocuk mezarı) 9 mark.

Tabut süslemesi, çelenk, çelenk kurdelesi, çiçek yok.

Tabut 28 mark.

Örtü ve yastık, istenmedi.

Kefen, istenmedi.

Defin 5 mark.

Cenaze arabası (16 kilometreye kadar) 15 mark.

Nakil için hamal 4 mark.

77 mark 60 feniklik meblağın 22 Kasım 1962 ödenmesi gerekiyordu.

Okudukça anneannen Eva'nın sessizliği, içinde daha gürültülü bir hâl alıyor.

Hem doğru hem de yanlış bir şey yapmış gibi hissediyorsun. Bunların hiçbirini bilmen gerekmiyordu. Anlaman gerekmiyordu.

Peki, böyle mi olmuştu? Hikâyesi bu muydu?

Hatırlıyorsun, bir keresinde anneannene isim törenini sormuştun. Bir türlü aklından çıkaramamıştın. Annen o kadar kesin bir dille söylemişti ki sormaya cesaret edememiştin. Sen de anneannenle yalnız kaldığın bir âni fırsat bilip sordun.

Ne var ki anneannen, "İsim töreni olmadı," dedi.

Ama bir fotoğraf görmüştün, annen de anlatmıştı. Fakat anneannen geri adım atmadı.

"İsim töreni olmadı."

25

Federal Arşiv'e gittikten sonra listeler yapmaya başlıyorum. Belgelerdeki ev ve işyeri adreslerini yazıyorum, bütün ödülleri ve üyelikleri listeleyip daha fazla materyali nerede bulabileceğimi düşünüyorum. Birçok şeyi hâlâ bilmiyorum, Doğu Almanya söz konusu olduğunda internet pek verimli değil. O yüzden her şeyi bir tarihçiye gönderip gözüne çarpan bir şey var mı diye soruyorum.

Bir de şehir arşivlerine yazıyorum. Berlin civarındaki irili ufaklı şehirlere, Paul Dede'nin iş yaşamındaki duraklarına. Bir yerlerde bir şeyler olmalı. Çalıştığı okulların ve üniversitelerin de arşivleri var. Belki personel dosyalarından biri yanlışlıkla bir yere devredilmediği için oralarda tozlanıyordur. Dedemin İkinci Dünya Savaşı'nda ne yaptığını öğrenmek için Federal Arşivi'nin Wehrmacht bilgi merkezine de başvuruyorum. Sanki bir kapı açılana kadar yüzlerce kapıyı yoklamam gerekiyormuş gibi geliyor.

Yürüyüşlerimizden hatırımda kalan birkaç cümleyi kafamda evirip çeviriyorum.

"Neyse ki hiç kimseyi vurmak zorunda kalmadım."

Doğru olabilir miydi bu? İnsan Doğu Cephesi'nde kimseyi vurmak zorunda kalmadan nasıl savaşır?

Düşündükçe işin içinden çıkamıyorum. Paul Dede'nin söyledikleri rengini ve tınısını gitgide kaybediyor sanki. Anlamları kayboluyor, hiçbiri hiçbir şey ifade etmez oluyor.

Kaçamak açıklamalarındaki tuhaflıkları neden daha önce fark etmedim?

Şimdi beklemekten ve bir yerlerde bir açıklama bulmayı ummaktan başka çarem yok.

Bir gün annem ve Sabine Teyze'nin büyüdüğü, Berlin'in güneyindeki eve gidiyorum. Sokakta duruyorum, kendimi iyi hissetmiyorum. Sanki yasak bir şey yapıyormuşum gibi.

Yapıyorum da zaten.

Annemin çocukluğuna sızıyorum, beni orada istemediğini bildiğim halde.

Belki burada bir şeyleri anlarım, fark ederim diye ummuştum. Yürüdüğü yollara, yaşadığı dünyaya dair bir fikir edinirim diye. Ama ensemdeki soluğundan başka bir şey hissetmiyorum, şöyle diyor: *Beni yargılamak sana düşmez*!

Ağacın birinden bir dal düşecekmiş de ölecekmişim ve layığını bulacakmışım gibi bir his var içimde, bu hisle boğuşuyorum.

Aradığım her neyse onu burada bulamayacağım.

Arabama dönünce kendimi güvende hissediyorum. Bir kez daha ölen teyzemi düşünüyorum, Karolina'yı. Anneannem ve dedem 1962'de birkaç günlüğüne aile olmuşlardı. Bu eve de bir yıl önce taşınmışlardı. Ne şans! Neden kocaman bir ev aldıklarını bilmiyorum, tek bildiğim bu semtin onlarca yıldır sanat ve siyasetle ilgilenen kalburüstü kişilerin yerleşim noktası olduğu. Neue Hakeburg buraya çok yakındı. Karl Marx SED Parti Okulu, savaştan sonra yeni kurulacak Almanya için elit kişiler yetiştirmek amacıyla burayı mesken tutmuştu.

Bina daha birkaç yıl önce, yeni mucize silahların geliştirilmesi için Nazi araştırma merkezi olarak kullanılmıştı. Karanlık bir yerdi, yine de herkesi kendine çekiyordu.

60'lı yıllarda civardaki entelektüeller bu kaleye benzer yapıda Entelijansiya Kulübü'nü[25] kurdu. Ülkenin dört bir yanına yayılan bu kulüplerin amacı, sözde entelijansiyanın zihinsel güçlerini ülkenin ilerlemesi için kullanmalarını sağlamaktı. Ancak asıl işlevi önde gelen aydınları denetlemekti. Yüksek duvarlar ardında konuşma özgürlüğü, evet, ama herkesin ne düşündüğünü bilmekte de fayda vardı.

Paul Dede bu kulübe üye miydi kesin olarak bilmiyorum ama muhtemelen öyleydi. Sonuçta politikayla ilgilenen entelektüel elitlerin birbirinden kopmaması için bu kulübe önayak olan Kültür Birliği'ne de üyeydi. Toplumun ilerlemesi için yeni fikirlerin geliştirilmesinden daha önemli bir şey varsa o da kontroldü. Bu yüzden bu bina SED'in misafirhanesi olmaya son derece uygundu. Yurtdışından gelen seçkin kişiler burada gözlerden uzak, cennet gibi bir ortamda ağırlanabiliyordu.

Semt, Batı Berlin'in orta sınıf mahallesi Zehlendorf'un hemen sınırındaydı ve onlarca yıldır diğer insanlardan daha çok parası olanlar için mıknatıs gibiydi. Teltow Kanalı manzaralı ve bahçeli banliyö villalarında yaşamak güzeldi, Babelsberg film stüdyolarına yakınlığıyla da ünlülerle dolu bir sosyal çevre vadediyordu.

Eve dönmeden önce Kurti'nin fotoğrafını çekmek için Bushido ve Arafat Abu Chaker'in villalarına uğruyorum. Onun da istediği buydu. Görünce, "Müthiş," diyeceği için sabırsızlanıyorum.

[25] Entelijansiya, "aydınlar topluluğu" anlamına gelen terim. Genellikle kültürel ve siyasal etkinliğe sahip entelektüel topluluk anlamında kullanılır. (e.n.)

Anneannemin bazı fotoğrafların arkasına not düştüğü üzere eve yerleştikleri dönemde çekilmiş fotoğraflar var. Dedemin yeni evindeki fotoğraflarını çoğunlukla anneannem çekmiş. Paul Dede yazı masasının başında oturuyor ya da kollarını kavuşturup pencereye yaslanmış düşünceli düşünceli dışarıya bakıyor. Anneannem Eva, keçili ilk fotoğrafından bu yana fotoğraf çekme konusunda kendini geliştirmiş. Fotoğraflar aynı anda bir ayrılışın ve varışın hikâyesini anlatıyor.

Perspektifiyle Paul Dede'yi ve yeni güzel evi dünyadan soyutluyor. İkisi birlikte bir hayat kuruyorlar ve bu hayat her yerde olabilir. Yuvaları pekâlâ başka bir yerde de olabilirdi. Hannover'de örneğin, yahut Hamburg'da. Paul Dede profesör olabilirdi, Eva piyano derslerinde çocuklara eşlik edebilir, pazarları sofraya rosto getirebilirdi.

1962 sonbaharında Karolina da kısa bir süreliğine buraya gelmişti. Burası onun yuvası olacaktı. Ama çok geçmeden hastalanmış, sonra da ölmüştü. Anneannemin hamileliğinin belli olduğu neredeyse tek bir fotoğraf bile yok. Ne Karolina'nın fotoğrafı var, ne beşiğinin ne de kucağında bebekle Paul Dede'nin.

Anneannemin, Karolina'nın cenaze faturasını saklamış olması belki de isteyerek yaptığı bir şey değildi. Aslında elinden kaçan mutluluğu düşünmek istemiyordu.

O andan itibaren, onda bir şeylerin eksildiğini fark eder gibi oluyorum.

Fotoğrafların birinde Paul Dede koluna girmiş, gülümseyerek ve sevgiyle ona bakıyor ama Eva'nın fotoğraf makinesine çevirdiği gözleri korkmuş bir çocuğunki gibi.

Ölen teyzenin adını taşımaman baban sayesindeydi.

"Aslında adın Karoline olacaktı," dedi annen. "Ama baban Stine olsun istedi. Halbuki Stine diye bir isim yok."

Hemen öncesinde sana parlak kırmızı, yeni iç çamaşırlarını gösterdi. Çamaşırları dolaptan çıkarıp kendine tuttu. "Ne düşünüyorsun?"

Baharda on üç yaşına girmiş, kısa bir süre sonra da regl olmuştun.

Annen iç tarafında ayna olan dolap kapısının karşısında çırılçıplak duruyordu. Sana hadi dercesine kafa salladı, sen de odaklanmaya çalıştın.

Boynunda tuttuğu sutyen ona olur muydu? Memeleri dantelli sutyenin altından sarkıyordu. Peki, ya slip? Gerçekten tanga mıydı?

Sorduğu soruyla ne kastetmişti? Ne demek ne düşünüyordun?

"Ne diyorsun, babanın hoşuna gider mi?"

Saniyeler geçmek bilmedi, dakikalar hiç, çekildikçe uzayan ve can yakan bir sonsuzluk.

"Evet, gider bence," dedin sonunda.

Annen dantelli iç çamaşırını asık bir yüzle dolaba geri astı, hâlâ çırılçıplaktı. Gitmek istiyordun ama bir sorun mu vardı, yoksa her şey yolundaymış gibi mi davranman gerekiyordu, bilmiyordun. İşte o an o küçümseyici ses tonuyla, aslında başka bir isminin olacağını söyledi.

Ama sana bu ismi veren babandı. Annen bunu söylerken, şansın yine yaver gitti der gibiydi.

Sabine Teyze sana hep, "Stine'ciğim," derdi, böyle demesi çok hoşuna giderdi. "Nasılsın Stine'ciğim?" Sonra sana beze verirdi, ardından onun için bir sigara yakabilirdin!

26

Paul Dede'nin ilk kez öğretmenlik ve müdürlük yaptığı kasabanın, Berlin'in kuzeyindeki küçük bir şehrin arşivinde de başka bir şey bulunamadı. Wehrmacht Bilgi Merkezi'nin kayıtlarında adı geçiyordu gerçi, yüksek bir subay rütbesi olmadığı da tespit edildi ama birliklere yapılan atamalar o kadar kabataslaktı ki görev aldığı yerlerin izini sürmek imkânsızdı. Savaşta esir düştüğünden de bahsedilmiyordu, bu da bana garip geldi, çünkü bana kendisi anlatmıştı.

Hiç değilse bulunduğu diğer yerlere dair ipuçları vardı. Fakat Werder'in şehir arşivine yaptığım bir sonraki başvurumdan da bir şey çıkmadı.

Paul bana bir keresinde Werder'de geçirdiği zamanlardan bir hikâye anlatmıştı. Genç Cemaat[26] üyelerinin FDJ'ye, Özgür Alman Gençliği'ne katılmadıkları için okuldan atılmaları yönünde bir talimat geldiğinden bahsetmişti. Bana hepsini sorguladığını ama hiçbirini devlet karşıtı faaliyetlerle ilişkilendiremediğini söylemişti. O yüzden öğrencilerin hiçbirini okuldan atmamıştı. Vardığı sonucu bir

[26] Junge Gemeinde: Doğu Almanya'da bulunan Protestan kiliselerindeki gençlik birliği. (ç.n.)

üst makama da kanıtlayabilmek için bu sorguları yardımcısıyla birlikte yapmış ve kasete kaydetmişti.

Ancak sonra, 17 Haziran 1953'e[27] giden süreçteki siyasi gerilimlerle ilgili bir şeyler okudum. 1953 başlarında SED Merkez Komitesi "Genç Cemaat'in, Batı Almanya ve Amerika kökenli emperyalist güçler tarafından yönetilen, savaş çığırtkanlığı, sabotaj ve casusluk faaliyetlerinde bulunan paravan bir örgüt olduğunu ifşa etme planını" açıkladı. Bu planı o zamanki FDJ başkanı Erich Honecker uygulayacaktı. FDJ'nin propaganda dergisi *Junge Welt*, "*yasadışı* Genç Cemaat'e" karşı kapsamlı bir karalama kampanyası başlattı ve birliği terör örgütü olarak tanımladı. Cemaatin sembolü olan çemberli haç yasaklandı, artık FDJ'ye ve Genç Cemaat'e aynı anda üye olmak mümkün değildi. Genç Cemaat'ten ayrılmayanlar, okullardan ve üniversitelerden atılacaktı.

Bu talimat, *Werder an der Havel*'daki lisenin müdürü olan Paul'e de gönderilmişti. Belli ki hiç düşünmeden itaat etmemiş, on dört yaş ve üzerindeki bütün Protestan öğrencilerini bizzat kendisi değerlendirmişti.

Werder'de yaptığı sorguların kaydını bulabileceğimi ummuştum. Ama arşivdeki görevli bana Paul Bahrlow adında birinin müdür olması bir yana, okulda ders bile vermediğini söyledi.

Dedemin Werder'de bulunduğunu belgeleyecek materyalleri ararken küçük bir gruba rastladım.

Kampfgruppe gegen Unmenschlichkeit[28]

KgU.

---

[27] Doğu Alman Ayaklanması: 17 Haziran 1953'te, Doğu Berlin'de inşaat işçilerinin bir bölümünün sürekli olarak artırılmakta olan işyüküne ve SED rejiminin baskıcı önlemlerine karşı kendiliğinden gelişen bir gösteri düzenlemeleriyle patlak veren anti-Stalinist ayaklanma. (ç.n.)

[28] Barbarlığa Karşı Mücadele Grubu. (e.n.)

Bana Doğu Almanya'nın değil de daha ziyade RAF'ın ayrılıkçı gruplarından birinin ya da barış yanlısı 68'lilerden oluşan bir kooperatifin işi gibi geldi.

Werder'de, 1952'de yedi gencin KgU broşürleri dağıttıkları için ölüme mahkûm edildiklerini okudum. Paul Bahrlow'un da Havel'e geldiği yıl olmalıydı. Bu gençler de, Paul'ün o yazdan sonra devralacağı okulun önceki öğrencileriydi.

İşte karşımdaydı, hafif aralık bir kapı.

Ama içeri girmek istiyor muydum?

Öldürülen yedi genç mi? Önce bir sindirmeye çalıştım. Dedemin bununla bir ilgisi olabilir miydi? Doğu Almanya'nın kuruluş yıllarına dair, Paul Dede'nin sürekli tekrarlayıp durduğu, "Bir daha asla savaş olsun istemedik, bir daha asla faşizm istemedik!" sözleri dışında neredeyse hiçbir şey bilmiyordum. Şimdiyse bu sözler bana olduğundan da bayat geliyordu.

Dedem, Genç Cemaat üyeleriyle ilgili olaydan başka bir yerde de bahsediyordu. 1990'da "devlete yakın" olarak sınıflandırıldıktan, bu yüzden de emekli maaşında kesintiye gidildikten sonra politikacılara yazdığı mektuplarda. Bu mektuplarda kendini savunmaya, devlete yakın olmadığını ispatlamaya çalışıyordu.

Arşiv görevlisinin bana gönderdiği okul çalışanları listesini tekrar gözden geçiriyorum. Bu liste okul kayıtlarının bir parçası.

1953'teki okul müdürünün adı Paul Ratzlov. Evet, isimleri aynı. Ama Paul alışılmadık bir isim değil. Muhtemelen bir anlamı yok. Listeye göz atmaya devam ediyorum ve öğretmenler arasında adını göremiyorum. Ancak Marie-Luise Bahrlow diye biri var.

Şimdi hatırlıyorum, Paul Dede, kardeşi Wilhelm'e gönderdiği bir

mektupta ikinci kez evlendiğini yazmıştı... O zamanlar şaşırmıştım ama peşine de düşmedim.

Havel arşivine bir kez daha yazıyorum. O dönemde Werder'de başka bir lise var mıydı, okul kayıtlarında fotoğraflar da olabilir miydi, arşiv görevlisi bir yazım hatasının söz konusu olabileceğini düşünüyor muydu, çünkü Marie-Luise Bahrlow dedemin ilk eşi olabilirdi.

Arşiv görevlisi hemen yanıt veriyor. Elinde sadece 2002 yılında, okulun eski öğretmenlerinin birinin hazırladığı okul kayıtlarının bir kopyası varmış. Bu öğretmen eski Almanca elyazısını günümüzde okunabilecek bir yazıya çevirmiş, gerçekten de bir transkripsiyon hatası olmuş olmalıymış. Paul Bahrlow, yani dedem, Marie-Louise Bahrlow'la evliymiş. Nüfus örneğinden öğrenmiş. Tarihler de tutuyormuş.

İnternette eski Alman yazısının alfabe örneğini buluyorum. Büyük B kolayca R ile karıştırılabilir, küçük h de hızlı yazıldığında belki t gibi anlaşılabilir. *Böyle olmuş olmalı*, diye düşündüm. Dikkatsizlikle yapılan bir yanlış yüzünden Paul'ün Werder'de yaşadığı dönemi az daha gözden kaçıracaktım.

27

Ada, anne babasının benimle konuşabileceğini söylüyor. Telefon görüşmelerimizden birinde, acaba bir yararı olur mu diye düşündüm. Ada özellikle babasının Doğu Almanya'nın son günlerinden bahsetmeyi sevdiğini söylemişti. Gösterilerden ve isyan duygusundan bahsetmeyi. Ada ergenlik çağındayken babasının ikide bir savaştan bahsetmesine sinirlenirdi. Gerçi babası (benim anne babamın aksine) sürekli sistemin ne kadar insanlık dışı ve canice olduğundan dem vuruyordu ama Ada yine de babasının o günleri biraz da özlemle andığını hissediyordu.

Hayatının en güzel zamanlarıydı. O ve arkadaşları sisteme karşıydı! Belki genç olduğu, belki de mücadeleyi kazandıkları için.

Birleşme'den sonra birçok şey zorlaştı. Ada'nın babası Doğu Almanya'da lise bitirme sınavına alınmamıştı, dolayısıyla üniversiteye de gidemedi. Tıbbi ürünler pazarlayan bir mümessil olarak didindi durdu, bu yeni ve özgür ülkede ailesi için yeterli parayı kazanmaya çalıştı. Sonunda sağlam bir işe yerleşmesi zaman aldı.

Onu gayet iyi hatırlıyorum. Ada gibi yüksek sesle gülen, uzun boylu bir adamdı. Saçları da acayip koyu renkti. Kendi sardığı sigarayı yakarken bukleleri yüzüne düşerdi. İnsan sigara içerken böyle görünmeli, diye düşünmüştüm.

Ada babasının Doğu Almanya'da askerlik yapmayı reddettiğini anlatmıştı ve bu ancak "inşaat askeri" olmakla mümkündü. Bunun da sonuçları oldu. Görev sırasında ve sonrasında alçakça saldırılar – insana seçenek sunmayan bir toplumun bilinçli olarak dışında kalmak.

Ada'nın babasının ahlaki tutarlılık uğruna ödemek zorunda kaldığı bedel çok ağırdı. Bütün hayatı buna göre şekillenecekti. Artık üniversite hayalleri kurmasına gerek yoktu ve kuyruğa girdiği her yerde en arka sırada olacaktı. Yine de bu onu kendi kanaatlerinde diretmekten alıkoymamıştı.

Ada'nın doğduğu haberini alınca karısını ve bebeğini görmek için birliğinden izin almadan ayrıldı. Bu yüzden birkaç gün hapiste yatması gerekecekti, önceden biliyordu, öyle de oldu. Ama onun umurunda değildi. Korkmadığından değil. Böyle karar vermişti.

Yıllar sonra Ada anaokuluna başladığında anne babası, kiliseye giden diğer ailelerle bir anlaşma yaptı. Çocuklarını aynı okula kaydettireceklerdi ki öğretmenler dinî inançları yüzünden onları dışlamaya kalkışırsa birbirlerine destek olabilsinler. Duvar yıkıldıktan sonra bile bu plana sadık kaldılar. Ne de olsa söz konusu öğretmenler, inançlarından kesinlikle vazgeçmemiş aynı öğretmenlerdi.

Ada ve arkadaşlarının arasındaki sır buydu. Aynı toplulukta büyümüş, birbirlerine bağlı olduklarını ve kollamaları gerektiğini erken yaşta öğrenmişlerdi.

Benimse kendimi bağlı hissedebileceğim bir topluluk artık yoktu. Ben elitlerin, sistem ailelerinin, SED'in kemik kadrosu denilenlerin, parti üyelerinin ve askerlerinin safından geliyordum.

Duvar yıkıldığında on sekiz yaş ve üzeri her altı yetişkinden biri SED üyesiydi, diğerleri ise Doğu Almanya'nın göstermelik muhalefeti olan blok partilerinde örgütlenmişti. Yani diktatörlüğe uyum sağlayıp içinde kendine bir yer bulanların sayısı hiç de az değildi.

Ancak, benim ailem sadece kendine bir yer bulmakla kalmamıştı. Göstericiler sisteme duydukları öfkeyi sokaklara taşıdığında onlara da katılıyorlardı.

Annem ve babam üniversiteye gidebilmişti, bu yüzden sistem değişikliğinin sonrası da onlar için kolay oldu. Biz ayrıcalıklıydık ve bu ayrıcalıkların bir kısmını yeni döneme de taşıdık. Annem ve babam iş piyasasında yer edinebilirlerdi. Elbette sorun yaşamadan, işsiz kalmadan, yeniden eğitim almadan veya özgeçmişlerindeki meşhur kırılmalar olmadan değil ama sistemi çöküşe sürükleyenlerin çoğundan daha iyi bir başlangıç yapma fırsatları vardı. Benim de özgürlüğümü borçlu olduğum insanların erişebileceğinden daha iyi fırsatlar.

Bundan utanıyorum. Hâlâ.

Ama Ada'nın anne babasıyla konuşmaktan bir anda çekinmenin tek nedeni bu değil.

Onlardan af dilemek, aileme ve bütün sisteme haklı olarak öfke duyanlarla gecikmiş bir dostluk kurmak gibi bir niyetim yok. Ayrıca kendimi, ev ödevlerini yapmış ve geçmişte takılı kalanların aksine nasıl bir ülkeden geldiğini idrak etmiş biri olarak göstermeye de çalışmıyorum.

Sadece kızgınım.

Ada'nın anne babasına da.

Onlar da bizi kendi kaderimize terk etti, koca bir tarihle baş başa bıraktı. Ada'nın babası kırmızı çoraplardan, benim ailemi ve diğerlerini görünce uyarı veren radarından bahsederdi. Nefretinde, öfkesinde haklıydı. Ama bunun sorumlularıyla tartışmak, sorunlarını onlarla çözmek yerine mutfak masasında nutuk atıp bana benden nasıl da hoşlanmadığını hissettirirdi.

Tıpkı düşük bir not aldığımda, beni bütün sınıfın önünde rezil

eden ve Ada'yla diğer çocuklara hikâyeler anlatırken beni uzaklaştıran ilkokul öğretmeni gibi. Beni ne denli küçük gördüğünü her zaman gösterirdi. Ada'dan öğrendiğime göre, o öğretmenin kızı 1989'da yapılan bir gösteride tutuklanmıştı. Bu genç kadın benim ailem gibi insanları protesto ettiği için hapse atılmış ve sınırlar açıldıktan sonra hiç vakit kaybetmeden Avustralya'ya göç etmişti. Müthiş hikâyeler anlattığı, diğer öğretmenlerden çok daha güler yüzlü ve içten olduğu için diğer bütün çocukların sevdiği öğretmen, bana her bakışında kızının ülkeden kaçışının sebebini görüyordu.
Bir zamanlar olduğum o küçük kızı düşünüyorum, evde, okulda, arkadaşlarımın ailesinin yanında, kendimi hep yanlış bir şey yapmış gibi hissederdim. Aralarına karışmayı çok isterdim ama hiç şansım olmadı. İnsanların bana bakıp ne gördüğüne dair hiçbir fikrim yoktu.

Belki de Ada'nın ailesiyle konuşmamak daha iyi.

Onlardan bir şey duymak istemiyorum. Hele de onları memnun etmeyi hiç.

"Günün birinde ortadan öylece kayboluverdin," diyor Ada telefonda.

Gülüyorum.

"Elbette oralardaydın ama artık seni göremez oldum."

Aklıma kuaföre gidip saçlarımı kazıttığım gün geliyor. Ortadan kaybolduğum an, o an değildi, en azından Ada'nın bahsettiği değil. O çok daha sonraydı.

Tıraş olmak harika bir duyguydu. Annemle birlikte kuaföre gitmiştik, açık sarı saçlarımı bir daha asla öremeyeceğimi o anda anlamıştım.

Annem saçlarımı eleştirip dururdu. Yeterince kalın değildi, çok kırılgandı, doğru düzgün uzamıyordu. Bana yıllarca suda çözünmüş silika verdi. Süte benzeyen sıvı, erimiş tebeşir gibiydi.

Ada'nın gür saçlarını, Elena'nın kızıl saçlarını hep kıskanırdım. Kuzenim Katja'nın saçları da çok güzeldi. Zaten bütün kızların saçı benimkinden çok daha güzeldi.

Mesela Katja saçı örülüyken yürüdüğünde saçı sadece aşağı yukarı zıplamakla kalmaz, soldan sağa sallanırdı, saçları açık olduğunda da rüzgârda bayrak gibi dalgalanırdı.

Görünüşümden sürekli utanıyordum. Bugün Tim'le çocukluk fotoğraflarımıza bakınca kendimi objektife mahcup mahcup gülümserken görüyorum. Tim kahkahalar atarken benim elim ağzımda. Sürekli ortadan kaybolmak istiyorum, sürekli korkuyorum. Bu bedeni güvenli bir yere götürmem gerek, yine de bu beden bana ceza olarak verilmiş gibi geliyor. Ne olduğunu bilmiyorum ama bende bir sorun var. Bundan eminim. Diğer herkes de bunun farkında.

Günün birinde erkek olmak istediğime karar verdim. Tim gibi olmak istiyordum. Ama daha cesur, daha güçlü, kardeşimden daha iyi bir erkek çocuğu.

Sekiz ya da dokuz yaşındaydım, anneme saçım kardeşiminki gibi olsun istiyorum dedim. Kuaför beni aksine ikna etmeye çalıştıysa da annem bir şey demedi, tıraştan sonra saçımın nihayet daha kalın telli olacağını umuyordu. Benimse hiç umurumda değildi.

Çok çabuk halloldu, tam da hayal ettiğim gibi görünüyordum. Tim ve ben artık ikiz gibiydik. Yaşlı komşular kardeşimle beni sık sık karıştırmaya başladılar, ben de her seferinde seviniyordum.

Ertesi sabah okula yeni saç modelimle gidince kimsenin benimle konuşmamasına şaşırdım. Afalladım ama rahatsız olmadım. Koridorlarda görünmez bir hayaletin özgüveniyle yürüyordum.

Hiçbir şeyin eksikliğini duymuyordum.

Ada'yla çene çalmanın bile.

O gün düzgün yazmak için özellikle çaba harcadığımı hatırlıyo-

rum. Zorlanıyordum, çünkü aslında solaktım, ancak annem bana sol elimi kullanmayı yasaklamıştı. Buna rağmen kargacık burgacık elyazım yüzünden söylenip dururdu, ben de kendimi suçlu hissederdim. Ama o gün çok başarılıydım, çok iyi odaklandım ve olabildiğince düzgün yazdım. Tabii çok uzun sürdü ve ödevlerimi yetiştiremedim, bu yüzden çalışmaya devam etmek için teneffüse çıkmadım.

Masamda tek başıma otururken Ada yanıma geldi.

"Sen Stine misin?"

Bacaklarımı sallayıp güldüm.

"Herhalde!"

"Seni tanıyamadım."

Böyle dedi, sonra okul bahçesine koştu ve herkese benim Stine olduğumu söyledi.

Ada'yla yaptığımız telefon görüşmeleri güzeldi.

Haklıydı. Ortadan kaybolmuş ve kimsenin fark etmeyeceğini düşünmüştüm. Kimsenin beni özleyeceğini sanmıyordum. Ama Ada beni özlemişti.

Ada'yla bu konuyu konuşmak zor geliyor. Bu yüzden gülüp geçiyorum. Kendi anılarımdan güzelce saklanmam gerek. Her ne kadar aramızın BMX bisikletimle kolumu ezdiği zamanlardaki gibi olmasını istesem de her şeye tek başıma göğüs germek zorundayım.

Kendi hikâyeme, bizim hikâyemize, aileme, Ada'ya güvenebileceğimi düşünmüştüm ama hâlâ hiç kimseye güvenmiyorum.

Ada babasıyla anlaşmakta zorlandığını söylüyor. Babası öfkesini bazen kontrolsüzce üstüne boşaltıyormuş.

Mesela bir keresinde on dört yaşındaymış. Nasıl olmuş bilmiyormuş ama babasını kızdırmış. Uzun kollarını ve bacaklarını iyice yayarak salondaki koltuğa uzanmış, boş boş bakınıyormuş, bu da niyeyse babasını öfkelendirmiş. Onu yakaladığı gibi balkona sürükle-

miş. Ada'nın kız kardeşinden saç fırçası isteyip rasta örgülerini tarayarak çözmeye başlamış. Ada çırpınıp elinden kurtulmaya çalışmış. Bağırıp çağırmış, gözyaşlarına boğulmuş. Ama babası hâlâ ondan çok daha güçlüymüş, başını da kıskaca almış. Ada'nın mücadele etmesi işleri daha da kötüleştirmiş. Babası saçlarını tutam tutam koparıyormuş ve yaptığı şeyin, bu kör ve dizginsiz şiddetin doğru bir şey olduğundan zerre şüphe duymuyor gibiymiş. Haklı olduğundan da. Ada bir yerden sonra daha fazla karşı koyamamış. Hâlâ ağlıyor ama artık çırpınmıyormuş. O zaman balkon penceresinin arkasında annesini görmüş. Annesi kılını bile kıpırdatmadan olan biteni izlemiş. Babasının saçlarıyla işi bitene kadar saatler geçmiş. Yani saçlarını dümdüz edene kadar.

Telefon görüşmesinin sonunda, "Bunu yazabilir miyim?" diye soruyorum.

Ada, "Evet," diyor.

Çok üzülüyorum, çünkü hatırlamıyorum. Oysa rasta örgülerinin bir anda kaybolduğunu görmüş olmam gerekirdi. O haliyle korkunç görünüyor olmalıydı. Ama ben fark etmemiştim. Kendi içimde kaybolmuştum, her gün okulun sigara içilen alanında birbirimizden çok da uzakta olmadığımız halde, gözüm Ada'yı görmez olmuştu.

Zamanda yolculuk yapıp okula başladığımız güne gittiğimi hayal ediyorum.

Ada'nın yanına oturup ona en güzel gülüşlü en güzel kız olduğunu söylerdim. Aşkın ne olduğunu henüz bilmesem de hafiften âşık olacağım ilk kişinin o olduğunu. Şarkı söyleyişini dinlemeyi ne çok istediğimi ve bir gün şehri suçlulardan arındırmak için bir dedektif kulübü kuracağımızı söylerdim.

Belki ona bir gün hayatını şarkı söyleyerek sürdürecek kadar iyi

bir şarkıcı olacağını, bir daha hiçbir şeyi dert etmesi gerekmeyeceğini de söylerdim.

Kızıl saçlı Elena'nın doğum gününe gitmek için yaptığımız yolculuğu da mutlaka anlatırdım. Arka selesine binmeme izin verişini, o anda acayip havalı göründüğümüzü ve bizi gören herkes yerimizde olmak isteyeceği için delicesine gururlandığımı anlatırdım. Gerçi bu yolculuk sırasında sağ ayağım inşaat çitine takılmış ve baldırım kesilmişti ama önemli değil. Tekrar bisiklete binmiştim. Kanama da bir süre sonra durmuştu. Ona birlikte olduğumuz sürece başıma kötü bir şey gelmeyeceğinden emin olduğumu söylerdim. Ayrıca, onu bir gün feci şekilde inciteceğimi ve bunun onu suçu olmayacağını da muhakkak söylerdim.

Ne var ki zamanda yolculuk yapamıyorum.

Ada da saçlarını kısacık kestirdi. Hatta kızıl saçlı Elena bile kâse kesim yaptırıp erkek gibi giyinmeye başladı. Kuzenim Katja ise nihayet istediği pilot ceketine ve çatısına çıkıp bütün pazar meydanını görebildiği bir odaya kavuştu!

IX

"Ne olursa olsun, Rilke okuma."

28

Küvet olayını hatırlıyor musun?

29

Korkunç kâbuslar. Onca zaman.

Öncekiler de dahil. Hepsini tanıyorum, çocukken yatağa uzanıp başka bir şey görmeyi yürekten dilediğimi hatırlıyorum. Ama çoğunlukla tam da korktuğum şeyi görüyorum.

Uyandığımda leş gibi kokuyorum.

Hans sürekli pencereyi açmamdan şikâyet ediyor ama kendi kokuma dayanamıyorum.

Bazen dişlerimi fırçalamamın faydası oluyor.

Geceler, masa başında ya da kitaplara gömülerek geçirdiğim günlerden daha yorucu. Boynumda, çenemde ve sağ baldırımda kas tutulması var.

Uyandığımda genellikle başım ağrıyor, çoğu zaman da ilk düşüncem keşke ölseydim oluyor. Daha nihayet sabah olduğunu bile fark etmeden önce bunu düşünüyorum.

Ne kadar psikopatça.

30

Ada'yla benim dedektiflik çetemizle koruduğumuz şehir o sürede değişti. Artık farklı bir kokusu var ve güzelleşti. Şimdi her gün, pazar günü gibi.

Birine nereli olduğumu söylediğimde karşımdaki genellikle iç geçiriyor. Evet, bir defasında o da oraya gitmiş.

"Ne güzel. Her yer gerçekten çok güzel olmuş."

"Ben uzun zamandır oraya gitmedim," diyerek konuyu kapatıyorum. İnsanların boyanmış birkaç evden bu kadar etkilenmesi her defasında keyfimi kaçırıyor, hem neden fikrini değiştirmeyi kendime görev addedeyim ki? Rostock'tan Erfurt'a kadar uzanan masalsı güzellikteki yapıların ardında hangi uçurumların gizlendiğini bilmek isteyen, geçen yılın seçim sonuçlarına bakabilir ya da Cottbuss'taki pazar meydanında hemcinsiyle öpüşmeyi deneyebilir.

Bir gün, şimdiki belediye başkanının yeniden seçilmek için hazırlattığı seçim videosunu görüyorum. Kruvaziyer limanından bahsediyor, nitekim eskiden büyüyüşünü izlediğim devasa gemiler, şimdi limana girip küçük şehre deniz yoluyla turist taşıyor. Belediye başkanının istediği gibi olursa her yıl daha fazlası gelecek.

Çocukken şehrin yıkılışının anıtları gibi limanda boş boş duran ıssız ambarlardan biraz korkardım. Bugünse içlerinde turistlere kiralanan lüks daireler var.

Çocukluğumda, salonunda kendi iklimini oluşturacak kadar büyük olduğu söylenen tersane sessizce duruyor. Ebediyen de duracak. Artık buradan denize gemi indirilmeyecek. Tabii tersanenin iflas ettiği sırada tamamlanma aşamasında bulunan kruvaziyere bir alıcı çıkmazsa.

Şehir de bunu kabullenmiş, federal ekonomi bakanı basına demeç verip sadece geride kalan işçilere istihdam sağlanacağını söylüyor. Başka bir iş yapacaklar, açık denizde sıvı gazla ilgili bir şeyler. Gelecekte işe yarayacak bir şey.

Şimdi her şeyin üzerine Instagram filtresi koyulduğuna ve turizmde uzmanlaşıldığına göre bu sektörün kaybı kolayca atlatılabilir.

Birçokları bunun avantajlı tarafları da olduğunu düşünüyor. Artık Malezya'dan işçi gelmeyeceğine göre beraberlerinde getirdikleri aileleri için anaokulu ve konut inşa etmek gerekmeyecek. Dolayısıyla yabancılara yönelik saldırılarla ilgili tatsız manşetler de atılmayacak. "Zaten basın, olayları bıktırıcı bir seviyeye ulaşana kadar dramatize etmeyi sever."

Tersanenin büyük salonu yıkılsın veya yıkılmasın, limanın kenarında durup içeriye baktığım an hep anılarımda kalacak. Salonun mavi yeşil duvarları, bana hep metal metale çarptığında çıkan çınlamayı hatırlatacak.

Her şeyin böyle gürültüsüz patırtısız ilerlemesine şaşırıyorum. Bu şehir bir şarkı olsaydı, korkutucu iflas ve iş kaybı nakaratı olurdu.

Şimdiyse sessizlik hâkim ve cumhuriyet, bu sesten artık karşı çıkamayacak kadar bıkmış görünüyor.

Krissi bana mesaj atıp ekonomi bakanının televizyona çıkmış, tersane salonunun önünde durduğunu söylüyor. Bu küçük şehrin herkesçe görünür olmasının her zaman gerçeküstü bir tarafı var. Sanki biri doğrudan salonuma bakıyormuş gibi hissediyorum.

O zaman bunun burada ne işi var diyorum.

Tim de bir defasında devasa gemilerden birinde çalışmıştı, gemi yüzen bir şehir olarak küçük şehirden yakında ayrılacaktı. Tim'in çöpleri toplaması gerekiyordu. Bütün gece sürmüştü bu. Sabahın köründe gemide yapayalnız olduğunu fark etmişti. Sonra işçilerden biri gelip onu almıştı. Vardiyaya kalmış, unutulmuştu.

Tersanenin tarihini okuyorum. Savaştan sonra Sovyetler Birliği'ne tazminat ödemek için kurulmuş. Sonrasında şehre gitgide daha fazla işçi gelip konuta ihtiyaç duyunca ekonomik kalkınma sağlamış. İnsanlar kültür sanat etkinlikleri ve eğlence de istemişler.

Ardından 1990'dan sonra yaşanan çöküş. Aslında tersanelerin durumu iyiymiş, gemiler yüzüyormuş. Talep yüksekmiş. Sübvansiyonların nereye gittiğini soruşturmakla yükümlü parlamento araştırma komisyonunun tutanaklarından, devasa bir sahtekârlık yapıldığını öğreniyorum. Doğu Almanya'daki ticari acenteler, daha Birleşme öncesinde bile Batı'daki denizcilik şirketleriyle işbirliği yaparak çok büyük kazanç sağlamışlar. Bu olay bir başbakana ve koltuğuna mal olmuş ama Mecklenburg'daki tersanelerin hayatını kurtarmış.

Bu hikâye hoşuma gidiyor. Birleşme sonrası dönemin dolandırıcılıkları, bu küçük şehri ve daha pek çoğunu, beklenenden daha geç de olsa nihayet çiçekli topraklara dönüştürecek tohumu atmış.

Tim'i arayıp her şeyi anlatıyor, "Seni gerçekten unuttuklarını düşünsene!" diyorsun, "Gemide kalıp onlarla birlikte açıldığını düşünsene. Karayipler'e ya da en azından Akdeniz'e kadar."

Tim, "Duyduğuma göre, şimdi orada denizaltı inşa etmek istiyorlarmış," diyor.

31

Babam, Lübeck'te teslim aldığımız hoş geldin parasıyla[29] kendisine Langenscheidt'tan "İş İngilizcesi" kursu aldı.

Bana da bir Calippo!

"Bu dondurma ekşi, berbat bir şey!"

Annemle tıklım tıkış trende yaptığımız yolculuğu hâlâ hatırlıyorum. Babam ve Tim başka bir vagondaydı. Hepimiz 100 mark alabilelim diye hep birlikte gitmemiz gerekiyordu. "Başkaları defalarca gitti! Biz öyle bir şey yapmadık!" diye anlatırdı annem sonraları.

Babam mutlaka Batı'da çalışmak istiyordu. Bir nedeni de daha modern makinelerdi. Onları kullanmayı ilk öğrenenlerden olmak istiyordu. "Kendini vazgeçilmez kılmalısın," derdi, sonra kendi evini alma hayali için kıyıya köşeye bir şeyler koymaya başladı. Elektrik mühendisliği okumuştu, böylece ailemizdeki ilk bilgisayar uzmanı sayıldı. İlk telefon hattımızla ilk masaüstü bilgisayarımız hemen hemen aynı zamana denk geldi. Annem bilgisayarı, kod yardımıyla açılan bir yazı programında "himaye altındaki çocuklarla" il-

[29] Batı Almanya hükümetinin 1970'ten 29 Aralık 1989'a kadar Doğu Almanya'dan gelen ziyaretçilere verdiği para. (ç.n.)

gili raporlar yazmak için kullanırdı. Babamsa bilgisayarda başka şeyler yapardı.

Hamburg'a da taşınabilirdik ama annemle babam uzun ve yorucu yolculuklar yapmaları gerektiği halde Mecklenburg'dan ayrılmak istemedi. Babam direksiyon başında uyukladığında bile. Şehirlerarası yolda kırmızı ışığı görmediğinde bile. Benim lise mezuniyetimden hemen önceydi bu. İlk cep telefonumu edineli çok olmamıştı. Çaldığında çalanın benim telefonum olduğunu anlamam biraz zaman alıyordu. Hattın diğer ucunda sesi titreyen Tim vardı. Babamın kaza yaptığını söyledi. Onu arayıp kazayı tüm ayrıntılarıyla anlatmış. Mucize eseri babama bir şey olmamış. Ama muhtemelen birini yolun dışına sürüklemiş ve durum hiç iyi görünmüyormuş. Babam eve geldikten sonra bir daha bundan bahsetmedi, korkusundan bir an evvel kurtulmak için eyerine tekrar atlaması gereken bir binici gibi yeniden arabasına bindi.

Batı'ya taşındığı için pişman olan aile dostlarımız vardı. Annem orada hiç çevre edinemediklerini ve bir gün Mecklenburg'a geri döndüklerini anlatır, besbelli kendi kararının onaylandığını hissederdi.

Diğer tarafta işler farklıydı. Ama biz daha iyiydik. Bizde paradan daha önemli şeyler vardı, biz birbirimize destek oluyorduk!

O büyük dayanışma hikâyesi nerede son buldu bilmiyorum. Ama o hikâyeye kesinlikle inanmıştım.

Her sabah altıda babam Hamburg'a doğru yola çıkar, akşamları sekizle dokuz arasında dönerdi. Bir süre hiç konuşmaz, birasından hızlı hızlı yudumlar alırdı.

Bazen Tim'le ben, onu bizimle beraber kudurmaya ikna ederdik.

O zaman anne babamızın odasındaki yatakta zıplar, kovalamaca oynardık, babam bizi tutup tutup savururdu.

Bir süre sonra Tim, babam onu çok sert tuttuğu için ağlamaya başlardı. Bense gülerdim. Benimle istediğini yapabilirdi. Mesela babam bize, bizden çok daha güçlü olduğunu göstermekten keyif alırdı. Biz kaslarımızı gösterirdik. Pazılarımızı gururla sıkardık. Babam da gerçekten kas gelişimimizi kontrol ediyormuş gibi kolumuzu sıkardı.

"Buralar hep puding gibi!" diye bağırırdı sonra, öyle bir kuvvetle sıkardı ki acı içinde kıvranarak elinden kaçardık.

Ama bir yerden sonra öyle olmadı. Bir gün direnmeye karar verdim. Ne kadar acırsa acısın. Ona ne kadar güçlü olduğumu gösterecektim. Dişlerimi sıkıp uzun süre dayandım. Gerçekten uzun bir süre.

Babanın elleri büyük ve etli. Tek başına asla geçemeyeceğin karanlık bir sokakta yürürken sol elinle elini tutuyorsun. Baban bu yolun kestirme olduğunu söylüyor.

Tim babanın omuzlarında, hem taç hem kralmış gibi görünüyor. Kollarını sallayarak dünyayı yönetiyor, yüksek sesle sözleri olmayan, yalnızca mutluluk hissi veren kraliyet şarkısını söylüyor. Ona bakıp gülüyorsun, onun yerinde olmak için neler vermezdin.

32

Belki de deliriyorumdur.

Artık var olmayan şehrin anıları her sokak köşesinde üzerime çullanıyor. Bir reklam, bir bakış ya da bir ses, beni geçmişe götürüp unuttuğumu sandığım şeyleri ve insanları gözümün önüne getiriyor.

Küvet olayını hatırlıyor musun?

Konunun merkezinden uzaklaşıyorum. Yaptığım araştırmaların ayrıntılarında kayboluyorum. Ne kadar çok şey okur, anlamak için ne kadar uğraşırsam her şey o kadar kaotik bir hâl alıyor.

Aile tarihimin yumağını bütün düğümlerini aça aça sabırla çözmeyi, yeniden dolamayı, sonunda ipin ucuna ulaşmayı çok isterdim. Ama olmuyor. Çözülecek tek bir yumak yok. Birbirine iyice dolanmış farklı farklı iplikler var, öyle ki çözmek için kesmem gerekiyor, o zaman da her defasında bir şeyler kayboluyor, öylece birbirine tutturmak da doğruymuş gibi gelmiyor.

Arabayla ofise gidiyorum. Şehrin içinde yavaşça ilerliyorum, birkaç metre ileride yolda gezen bir güvercin görüyorum. Hızlanmıyorum ama frene de basmıyorum.

Şu kuşların hep yaptığı gibi son anda uçup gidecek herhalde?

Ama kuş, adımlarını bile hızlandırmadan caddede gezmeye devam ediyor.

Hayvanın üzerinden geçerken korkunç bir çıtırtı geliyor. Birinin kafasına vurulmuş gibi bir ses ama daha keskin.

Bu ses, insanın etkisinden günlerce çıkamadığı boğucu bir rüya gibi peşini bırakmayan tuhaf bir duyguya dönüşüyor.

33

Bir seferinde baban seni kurtarmıştı.

Başka seferlerde de kurtarmaya çalıştı, en azından sen böyle olduğuna inanmak istiyorsun. Annenin ne yaptığını gördüğüne, sadece sana yardım edemeyecek kadar güçsüz ya da korkak olduğuna kendini inandırmaya çalışıyorsun.

Ama bir defasında seni gerçekten kurtardı. Küvet olayı buydu.

Tuvaleti ve banyosu olmayan daireyi artık pek hatırlamıyorum. Sadece dairenin soğuk olduğu ve kendimi yaktığım soba aklımda kalmış. Scooter'ımla evde gezinirken dengemi kaybetmiştim. Sobaya yaslandım.

Çok şiddetli ve ani bir acı, dengede durup elimi sobadan çekene kadar geçen kısa sürede bile derimin altına işledi. Ama sonrasında babam beni kucağına oturttu, annem de soğuk bez getirdi.

Bazen uykuya dalamadığımda bunu düşünürdüm. Bir defasında anneme anlattım, hikâyenin doğru olduğunu ama hatırlamamın mümkün olmadığını söyledi. Çok küçükmüşüm.

Annemin ağzından düşmeyen laflardan biriydi bu: "Çok küçüktün, hatırlamazsın."

Geçmişi hatırlamaya çalıştığında Tim'in de aklına hep bu cümle geliyor. Sanki annemin bizi bir şeylerden uzak tutacağı umuduyla koyduğu bir bariyer gibi.

Küçük dairenin penceresinden gelen ve beni korkutan gürültüler de hâlâ aklımda. Dayanıp dayanmayacağından emin olmadığım ince pencere camı sürekli sallanıyordu.

Ama sonra banyosu ve ayrı tuvaleti olan yeni bir daireye taşındık.

Sıcaklık, annemin her zaman özellikle dikkat ettiği bir şeydi. Mesela Tim ve benim soğuktan çabuk etkilenen nazenin çocuklar olmamamız için uğraşıyordu. O yüzden bahar kendini hissettirdiği anda çorapsız sandalet ve kısa pantolon giyerdik, cekete ihtiyacımız yoktu. İnsanların üşümesinin nesi kötüydü bilmiyorum ama soğuktan ürperdiğimde bile anaokulu öğretmenime ısrarla gayet iyi olduğumu söylerdim. Bu yüzden takdir edileceğimi sanıyordum.

Banyo yaparken de tam tersine sıcağa dayanabilmek önemliydi. Annem banyo suyunu hep çok fazla ısıtır, Tim'le beni küvete yollardı. Çok sıcak olduğunu söylediğimizde bile cildimiz alışsın diye küvete girmemizi isterdi. Doğruydu da, insan ayaklarının üşümesine alıştığı gibi sıcak suya da alışıyordu.

Yıllar sonra Klara ve Kurti için küveti hazırlarken doğru sıcaklığı tutturmak için özen gösterir, su fazla sıcak olmasın diye defalarca kontrol ederdim. (Birinin bozuk olma ihtimaline karşı iki termometre bulundurmak her zaman daha iyiydi.) Küveti Hans hazırladığında da kontrol eder, onun yeterince dikkat etmediğini düşünürdüm.

Şu küvet olayını hatırlayana kadar sıcak sudan neden bu kadar korktuğumun farkında değildim.

Onun bir oyunuydu bu.

Küveti doldurur, bizi banyoya gönderirdi. Suyun sıcaklığına bakmak için bir ayak parmağımı dikkatle suya sokardım. Önce bir ayağını sokup olabildiğince dayanmanın, sonra kısa bir süreliğine çıkarıp acısı geçer geçmez tekrar suya daldırmanın faydası oluyordu. En önemlisi annemin sabrının taşmaması için uslu olmaktı, sonuç olarak küvete girmemiz ve "aptal aptal dikilmememiz" gerekiyordu.

Ama bu defa su gerçekten çok sıcaktı.

Birkaç kez ayağımı sokmayı denedim ama yeterince uzun süre dayanamadım. Belki de ayaklarım üşüyordur diye düşündüm. O zaman alışmanın daha uzun sürdüğünü ve daha acılı olduğunu elbette biliyordum. Eğer dişimi sıkmazsam kendi kendilerine de ısınmayacaklardı. Ama işe yaramadı, hâlâ o kadar acıyordu ki sadece bir saniye dayanabildim.

Tim çırılçıplak yanımda durmuş ağlıyordu, annemi çağırdım. Su çok sıcaktı. Kardeşim de gerçekten girmeye çalıştığımıza yemin etti. Ama o sırada bulaşık yıkayan annem bize inanmadı, sabrının gitgide taştığı da sesinden anlaşılabiliyordu. Biz de dişlerimizi sıkıp küvete girdik.

Tim hâlâ ağlıyordu. Ama sessiz sessiz. Acıdan nutku tutulmuştu. Acı ayaklarımdan enseme kadar yayıldığı halde küvetten kaçma isteğime karşı koydum. Annem seslenip alışacağımızı söyledi.

Ben de Tim'e aynı şeyi söyledim.

Gücüm tükenmişti. İnsanın kendi reflekslerine karşı koyması delicesine yorucuydu.

Bir süre küvette, pıtırdayan köpüklerin arasında durduk. Hareket etmemeye çalışıyorduk. Yoksa su, cildimizin henüz kuru ve henüz hazırlıksız olan taraflarına da sıçrayabilir, başka bir yerde acıyı dayanılmaz hâle getirebilirdi.

Bunun gerçekten yaşandığına inanmak güç. Ama her ânını, aklından geçen her düşünceyi hatırlıyorsun. Annenin isteklerini karşılayabilmek için ne yapabileceğine dair düşünceler. Sıcağa alışman, acıya katlanman gerekiyordu, ta ki tamamen kaybolana kadar. Çünkü öyle oluyordu, daha önce de yaşamıştın. Sadece dayanman lazımdı.

Uzun bir zaman boyunca bunun yanlışlıkla olduğunu düşündün. Ama sonra annenin, sizden sadece altı-yedi adım uzakta olduğunu hatırladın. Tek yapması gereken lavabonun başından ayrılmaktı.

Ağlamalarınızı duymuştu. Bağırışlarınızı. Ama gelmedi.

Başka bir açıklaması yoktu, sizi orada kasten bırakmıştı. Sizi haşlamak istiyordu. Sebebi her neyse artık. Bu isteğe nereden kapıldıysa. Ya da öfkeye.

Çok yavaşça hareket ederek küvete oturmaya çalıştım. Tim olduğu yerde kaldı. Yapamıyordu. Gerçekten de hareketsiz öylece durmuş, ağzını kocaman açmış ağlıyordu (hâlâ hayalet gibi sessizce).

Anneme bir kez daha seslendim, yalvardım, suyun normalden çok daha sıcak olduğuna yeminler ettim.

Ama gelmedi.

Ben de yavaşça küvete oturdum. Biraz zaman aldı. İnsanın belden aşağısı haşlandığında, ayaklardan daha çok acıyordu.

Oturmayı başardığımda acı küçük vücudumu baştan sonra dolaştı. Bazı yerlerimse hâlâ soğuktu. Titredim, bu da suyun çalkalanmasına sebep oldu. Panik içinde dalgalanan köpük yığınlarına baktım ama sudan çıkmaya cesaret edemedim, garip bir şekilde donakalmıştım. Anneme seslenmeyi bıraktım. Nasılsa gelmeyecekti. Onun yerine usul usul ağladım, bir yandan da sıcağa bir türlü alışamadığım için utanıyordum.

Beş ya da altı yaşındaydım.

Sonunda babam küfrederek banyoya girdi. Ulumalarımız yüzün-

den televizyonu rahatça izleyemiyordu. Bir elini küvete soktu, hâlâ suyun çok da sıcak olmadığını düşünüyordu, her zamanki gibi sadece yaygara koparıyorduk.

Sonra yüzünde bir dehşet ifadesi belirdi. Beni küvetten çekip çıkardı, bir yandan Tim'e de uzandı.

Buydu işte. Babamın beni kurtardığı gün buydu.

O dönem sık sık, annemle babam boşanacak olsalar hangisinde kalacağımı düşünüyordum. Sonuçta çiftlerin çoğu boşanıyordu. Sürekli olan bir şeydi bu. Her seferinde babama giderim diyordum. Kesinlikle. Tek sorun Tim'in annemde kalacak olmasıydı, bu da beni iki arada bir derede bırakıyordu. Kardeşim için ben de annemin yanında kalacaktım. Ama iş oraya gelirse belki Tim'i ikna edebilirdim.

34

Ben demeye başlamanın sonuçları olur. İsimler insanlara dönüşür. Sen de öyle.

Kendi kendine sık sık "hayat böyle" diyorsun.

Dev Dağlar'daki o ânı hatırlıyorsun. Annem aşağı yukarı şu an olduğun yaştaydı, bir arkadaşıyla konuşuyordu.

Sen de yanında durmuş vadiye bakıyordun.

20. yüzyılın, ikinci bin yılın son gecesiydi, belki de dünyanın sonuydu. Yeni yeni başlayan bilgisayar çağına şekil verecek bilgisayarlarda bir yazılım hatası olduğu korkusu haflardır haberlerden düşmüyordu. Hepsinde hata vardı. Yılın son iki hanesi olan 99, 00'a dönüp de 2000 mi, 1900 mü olduğu ayırt edilemez hâle geldiğinde bilgisayarlar çökecekti.

Bu yüzden heyecan içinde dağdan vadiye bakıyordun. Sahiden de gece yarısı bütün ışıklar sönecek miydi? Dünya o anda savaşa ve kaosa mı sürüklenecekti? Nükleer füzeler güvenlik sistemleri çöktüğü için patlayacak, gezegendeki tüm yaşamı ebediyen yok edecek miydi?

Yetişkinler gülüşüyor, eski bin yıla veda etmek için birazdan patlatacakları havai fişekleri hazırlıyorlardı.

"Sven'in ailesinin yanında kendimi hep daha rahat hissetmişimdir," dedi annem.

Konuşmalara kulak kabartmaya başladım. Annem, babamın ailesinin yanında kendini anneannem ve dedemin yanında olduğunda daha rahat mı hissediyordu yani? Anlamakta zorlandım. Arndt Dede korkunç derecede fevri biriydi, ondan genelde korkar, babaannem Ursel'a yaptıkları yüzünden ondan hiç mi hiç hoşlanmazdım.

Ne kadar uğraşsam da konuşmanın tamamını hatırlamıyorum.

(Tek hatırladığım hiçbir şey olmadığı. Hiçbir şey. Vadide tek bir ışık bile sönmedi. Her zamankinden daha fazla füze patlamadı. Hiçbir şey değişmemişti.)

Tabii her şeyi anlamıyordum ve annemin bunları duymamı istediğinden de emin değildim. Bazen aslında bana söylemek istediği bir şeyi başkasına söylediği oluyordu.

Mesela kuzenim Katja'yla ilgili hikâyede olduğu gibi. Katja okulda Sabine Teyze'nin onu dövdüğünü anlatınca annem sinirlenmişti, arkadaşı Elli'nin yanında bu konuların şaka kaldırmayacağını, yalan yanlış söylentiler çıkabileceğini üstüne basa basa söyledi. Elli anlamakta güçlük çekiyormuş gibi birkaç kez de tekrarladı. Oysa ilk söylediğinde anladığımdan hiç şüphesi olmamalıydı.

Fakat dağın tepesinde bana mı yoksa Elli'ye mi bir şey anlatmak istediğini bilmiyordum. Ancak içimden konuşmaya devam etmesini diledim.

Annesinin, yani anneannem Eva'nın onu hep yanlış anladığını hissettiğinden bahsetti. Annesinin korkuları yüzünden gençken boğulacak gibi olduğunu ve günün birinde çekip gitmek istediğini anlattı.

"Sonra bir gün, insan anlıyor ki anne babanın yaptığı her şey senin iyiliğin içinmiş."

Her şey derken ne kastettiğini açıklamadı.

O anda göz göze geldiğimizi, birbirimize baktığımızı, hatta belki birbirimizi anladığımızı hayal etmeye çalışıyorum. Ama olmuyor. Bunu hayal bile edemiyorum. Hâlâ ondan korkuyorum. Soğukluğundan ve katılığından.

Oysa ne demek istediğini, neden bana bu kadar öfkeli olduğunu pekâlâ söyleyebilirdi.

X

"Yollarda tabelalar var,
akarsuları fark etmek kolay,
yüksek yerlerde seyir terasları var,
göllerin mavi,
ormanların yeşille
gösterildiği haritalar,
- yeryüzünde yolunu bulmak kolay.

Ama sen, yanımda yürüyen,
kalbinin haritasını benden gizlemişsin sanki!
Sisin içinde el yordamıyla yürürken
ikide bir korkuya kapılıyorum,
çalılıklardan korkuyorum, saklı uçurumlardan.
Biliyorum, zihninde dolaşılsın istemezsin,
sözlerinin yankısı yanıltsın herkesi
- bir yere varmayan yollar,
çıkışı olmayan topraklar, silinmiş işaretler.
Her yüzyıl bize yeni bir şey verir saklayacak,
Bir arazi, aşkın meraklı gözünde büyümüş,
üzeri yalnızlıkla kaplı, gitgide gürleşen yapraklarla."

Günter Eich

35

Araştırmama başladıktan neredeyse bir yıl sonra, Paul Bahrlow hakkında bulunabilecek her şeyi nihayet topladım.

Gerçi hepsi bu kadar da diyemem. Muhakkak bir yerlerde bir şeyler kalmıştır. Araştırmam, arşiv görevlilerinin iyi niyetine bağlıydı. Bazıları yardımcı olmaya hazırdı, bir şeylerin daha bulunabileceğini düşündükleri için sorduğum sorulardan daha fazlasını araştırdılar. Bazılarınaysa bir cevap alana kadar defalarca yazmam gerekti.

Mesela Paul Dede'nin en son ders verdiği üniversitenin arşivi aylarca bana geri dönmedi ve bütün e-postalarımı görmezden geldi. Personel dosyası işverenden işverene geçtiği için dosyanın orada olduğunu düşünmüştüm. Sonunda cevap verdiler ama bana sadece ellerinde kalan ve pek bir bilgi içermeyen dosyayı verebilirlerdi; çünkü dedem, Duvar'ın yıkılışından kısa bir süre sonra gelip personel dosyasını teslim almıştı. Böyle bir şeyin mümkün olduğu kısa bir dönem olmuştu.

Hayal kırıklığına uğrasam da şanslıydım. Dosyanın bir kopyası Federal Arşivi'nin bir köşesinde duruyordu. Neden bilmiyorum. Yardımsever arşiv görevlisinin neden tekrar kontrol ettiğini de bil-

miyorum, çünkü aslında dedemin savaş esiri olduğu dönemle ilgili bir şeyler sormuştum.

Başvurularımı işleme alanlar belgelerin altına imzalarını atsalar da muhatabım olmuyorlar. Yine de onları birbirinden ayırabiliyorum. Sadece birkaç satırlık cevaplarından, talebime ilgi duyup duymadıklarını anlayabiliyormuş gibi hissediyorum.

Kapsamlı bir araştırma yaptım, ancak yine de Paul Dede'nin hikâyesi tamamlanmamış bir yapboz olarak kaldı, elimdeki parçaları da birbirinden çok farklı resimler oluşturacak şekilde bir araya getirmek pekâlâ mümkündü.

Nasıl başlayacağımı pek çok kez düşündüm. Paul'ün hikâyesine nasıl başlayabilirim?

Onun hakkında öğrendiğim onca şeye rağmen, aramızdaki sevgiyi gayet iyi hatırlıyorum. Bu da beni tereddüde düşürüp yeniden başlamama sebep oluyor. Belgeleri tekrar tekrar karıştırıp daha ayrıntılı bakmak, daha ince bir analiz yapmak istiyorum.

Bir yerden sonra beni tereddüde düşürenin ona olan sevgim değil, korkum olduğunu fark ediyorum. Paul'ün hikâyesini anlatırsam ailemle aramdaki bağ ebediyen kopacak mı? Belki annem hayatıma müdahale etme girişimlerini artırır. Aklıma bu geldiği anda dizüstü bilgisayarı kapatıyorum. Bu şekilde yazamam. Böyle korkarken olmaz.

Hans, "Ne olacak ki?" diyor.

Hans şanslı çocuklardan. Annesi onu keman derslerine götürmüş, ona küçük bir yelkenli almış, Hans ve üvey babası hafta sonları civardaki göllerde manevra alıştırması yapıyorlarmış. Hans bir keresinde araba kazası geçirince, o sırada Avustralya'da olan annesi, artık yetişkin olan oğlunun iyi olmadığını hissedip Almanya'ya geri dönmüş.

"Ne olacak ki?" diyor Hans.

Bu şanslı çocuk olmasa kesinlikle hayatta olmazdım, her ne kadar sürekli bu denli kaygısız olması beni bazen deli ediyor olsa da.

Hans, Berlin'deki ilk birkaç haftamı evden neredeyse hiç çıkmadan geçirdiğimde de, "Ne olacak ki?" demişti. Yazılı olmayan bin tane kuralı olan bir hayatı terk ettiğim için korkuya teslim olmuştum.

Haklıydı da. Sokağa çıkınca başıma kötü bir şey gelmedi. Ne ben yıkıldım ne de dünya.

Aç şu bilgisayarı!

Paul Dede'nin mutlu göründüğü fotoğraflarla başlayabilirim.

Beden eğitimi öğretmeniyken çekilmiş fotoğraflar. Okullar arası spor müsabakalarında, uzun atlama ve bayrak yarışında. Anneannem Eva'yla çıktıkları ilk gezilerde. Anneannem için Baltık Denizi'nin kıyısında rüzgârlıktan küçük bir kamp kurmuş. Rüzgârlığın arkasında güneşlenmek çok güzel. Ya da yeni ve büyük evlerindeki daktilonun başında olduğu fotoğraf.

Aralık 1968'de *Neues Deutschland*'da çıkan ilanla başlayabilirim. İlanda, "pedagoji eğitimi almış, bilimsel yeterliliği ve yöneticilik deneyimi olan, yetişkinlere yönelik eğitimde sorumlulukları üstlenip liderlik yapabilecek doçent" aranıyor.

Bu ilan onu Potsdam'dan, Baltık Denizi kıyısındaki bu küçük şehre getirdi. Karısını ve iki küçük kızını, Monika ve Sabine'yi beraberinde götürdü. Baltık Denizi kıyısındaki bu küçük şehirde Sven de kardeşleri Hilmar ve Gabriele'yle birlikte yaşıyordu. Monika ve Sven bir gün aile kuracaklardı.

Ya da Paul Dede'nin 90'ların başında nüfuzlu politikacılara yazdığı mektuplarla başlayabilirim. Mesela Paul, 12 Ocak 1993'te Wolfgang

Schäuble'ye yazdığı mektupta, kanun koyucuların, öğretim görevlilerini, okul müdürlerini, polisleri ve eski Doğu Almanya'da nispeten yüksek maaşla çalışan memurları kim olduklarına bakmaksızın devlete yakın olmakla damgaladığını, buna dayanarak bütün bu insanları emeklilik maaşında kesintiye giderek cezalandırma, diğerlerini de emeklilik maaşı zammının dışında bırakma hakkını kendinde bulduğunu söylüyordu. Kendisi de bu kategoriye dahil edilmiş, bu yüzden konut yardımına başvurmak zorunda kalmıştı. Böyle bir şeyi, diye yazmıştı Eski Federal İçişleri Bakanı'na, bildiği kadarıyla Naziler bile yapamazdı...

"Devlete yakın" ve "hak" kelimelerini sürekli tırnak içinde yazmıştı. Sanki böyle bir şey hiç var olmamış gibi. Ya da artık yokmuş gibi.

Ama bu da yanlış gibi geliyor.

Paul'ün hikâyesini en baştan başlayarak anlatmayı deneyeceğim.

36

Paul Bahrlow'un Hikâyesi - 1. Kısım

Hikâyeyi Paul Dede'nin Tim'e hediye ettiği, daha sonra Tim'in bana bıraktığı eski daktiloda yazıyorum. Erika için Ebay'dan tanesi 1,99 euro'ya birkaç renkli şerit alıyorum.

Yazmaya başladıktan on dakika sonra ter içinde kalıyorum.

Parmaklarım acıyor ama başka yolu yok.

Komşuların çıkardığım takırtıları duyabileceğini biliyorum, muhtemelen nereden geldiğini anlayamayacaklar. Hızlı yazmam lazım, yoksa biri şikâyet edene kadar bitiremem.

Alt kattan biri gelip zili çalıyor. Ona gerçekten başka çarem olmadığını söylüyorum! Bu süreçte birazcık gürültü yapacağım.

Paul Ferdinand Peter Heinrich Enno Bahrlow, 1923'te Saksonya-Anhalt eyaletine bağlı Stendal civarındaki bir köyde, dört çocuğun ilki olarak dünyaya geldi. Annesi iki yıl sonra tekrar hamile kalınca çekirdek aile, içkici bir bahçıvan ve eski polis olan babasının büyükşehirde iş bulacağı umuduyla taşradan Berlin'e taşındı.

Aile o kadar fakirdi ki Paul'ün erkek kardeşi Wilhelm, Wilhelm'in peşinden gelen kız kardeşi Berta ve en küçükleri Egon, doğumdan hemen sonra devlet korumasına alındı. Yalnızca Paul anne babası-

nın yanında kaldı, Wilhem daha sonra kendi çabalarıyla yayımladığı kitabında Berlin'in kuzey ucunda, kilidi bile olmayan, bahçe içindeki kulübeyi anlatmasa Paul Dede'nin Pankow'da, filmlerden ve dizilerden bildiğim, caddenin ikinci ya da üçüncü sırasındaki avlulu bir apartmanda büyüdüğünü düşünürdüm. Onu diğer raşitik işçi çocuklarıyla birlikte hayal ediyordum. Çoğunlukla karınları açtı, kir içindeydiler ama komünist sınıf bilinci erken yaşta aşılandığı için neredeyse yürümeye başladıkları anda Rosa-Luxemburg Meydanı'nda faşistlerle dövüşürlerdi.

Paul'ün 1990 ya da 91'de erkek kardeşleriyle çekilmiş bir fotoğrafı vardı. Fotoğrafta kız kardeşi Berta yoktu, muhtemelen o tarihte çoktan ölmüştü. Paul Dede, Sovyet işgal bölgesinde kaldıktan sonra da Berta'yla mektuplaşmayı sürdürmüştü. Daha sonra Berta küçük kızıyla birlikte Doğu Berlin'e onu ziyarete gelmişti. Sabine Teyze ile aynı yaştaydı. Ziyareti sırasında çektikleri fotoğraflarda Aleksander Meydanı'nda burada ne işimiz var der gibi oturuyorlardı. Doğu Berlin'in en görkemli meydanını gezmeye gidenler, hep burada ne işimiz var diye sorarlar zaten.

Üç erkek kardeşin Birleşme'den hemen sonra buluşmasını Wilhelm ayarlamıştı. Hatta, üç çeşit yemek verileceğini bildiren ciddi bir davetiyesi bile vardı.

Paul, Birleşme döneminden beri kardeşi Egon'la ilgilenir olmuştu. Elinden geldiğince. Bahrlow kardeşlerin en küçüğü yoksulluk içinde Batı Berlin'de yaşıyordu. Paul ve Eva ona destek olmaya çalışıp Wilhelm'e bir kariyeri ve parası olan o olduğu halde onlar gibi davranmadığı için sitem ettiler. Ama Wilhelm parasını "har vurup harman savurmuştu".

Paul'ün gözünde Egon, Batı'da yaşayan birinin illaki başarılı ol-

ması gerekmediğinin ispatıydı, Wilhelm'in göz alıcı kibri de Batılıların yalnızca kendilerini düşünen insanlar olduklarını doğruluyordu.

"Herkes kendini düşündüğünde herkes düşünülmüş olur, öyle değil mi Stine?"

Yine de Paul buluşmaya gitmişti, hiç şüphesiz aile ailedir diye düşünmüştü. Kaldı ki dünya tarihi onlara böyle bir fırsat sunmuşken bundan yararlanmamak olmazdı.

Üç kardeşin fotoğrafında Wilhelm, şık Humphrey Bogart paltosuyla gülümserken, Paul ilk doğanın otoritesini sergilemeye çalışıyordu. Hiç değilse üç Bahrlow arasında hâlâ en uzun boylusuydu ve başına kürk bir şapka takmıştı.

Ama başaramamış. Dedemin elini kolunu nereye koyacağını bile bilemediğini görebiliyorum. Birbirlerinin yüzüne nasıl baksınlar? Onca yıldan, yaptıkları ve geride bıraktıkları onca şeyden sonra? Sessiz kaldıkları, yine de düşündükleri onca şeyden!

Egon, bu kardeşler grubunda kendisine ihtiyaç olmadığını biliyormuş gibi bakıyor. Fotoğrafın kenarında biraz ayrı duruyor. Oysa fotoğrafı anneannemin çektiğinden ve Egon'a kadraja girebilmesi için biraz yaklaşmasını söylediğinden eminim.

Paul, Wilhelm'i hor görürdü, muhtemelen haklıydı da. Arada bir kardeşine mektup yazıyordu. Wilhelm, televizyonculukta "büyük bir isim" olduğu dönemde sekreterine mektup yazdırıyor, sekreter de patronunun kendisine selamlarını iletmesini istediğini söylüyordu. Bay Bahrlow maalesef kendisi cevap yazamamış, çünkü şu anda havalimanına gidiyormuş.

Şöyle düşünüyorsun: İnanılmaz bir hikâye, yine de son satırına kadar filme çekilmeye layık!

Wilhelm Amca, Sternberg Gölü kıyısındaki villasını nasıl çarçur etti ki?

Koca villanın parasını yemek herkesin harcı değildir!

İnternette büyük amcamı da araştırıyorum. GEMA[30] sekseninci doğum günü için bir duyuru yayımlamış ama ölüm ilanını hiçbir yerde bulamıyorum. Belki televizyondan kazanılan milyonların nasıl harcandığının hikâyesini öğrenirim...

Ancak nüfus müdürlüğünün sitesinde birkaç tıklamayla yapılabilen bir sorgulamayla Wilhelm'in çoktan öldüğü ortaya çıkıyor.

"Müracaat ettiğiniz kurum başvuruları ortalama on sekiz dakika ile üç saat arasında işleme almaktadır."

Artık çok geç.

Parmaklarımla bir kez daha Erika'nın tuşlarına basar, eski filmlerdeki buharlı lokomotifler gibi güçbela ama durdurulamaz bir şekilde hızlandığımı hissederken cep telefonumun ışığı yanıyor:

"Uyumam lazım, lütfen!" yazıyor komşum. Pırıl pırıl bir ay pencereden sırıtıyor, henüz onunla konuşmayacak kadar uyanık olduğumun farkında.

[30] Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte: Müzik eserlerinin kullanım ve çoğaltım haklarını temsil eden Berlin merkezli meslek birliği. (ç.n.)

37

Susmaya mahkûm edildiğin bir şeyi anlatacak sözcükleri arıyorsun.

Şiddet.

Bu küçük kelime birçok anlama gelebilir ve birçok insan için hiçbir şey ifade etmez. Bu kavram değişti. Genişledi. Sınırları olabildiğince erken saptamak, her türlü yaralanma ve rahatsızlıktan kaçınmak için geniş ölçüde kullanılıyor.

Mesela *Tagesschau* her gün şiddet olaylarının haberini yapıyor.

Twitter'da, iki ya da üç günde bir Almanya'da bir kadının, partnerinin veya eski partnerinin şiddeti yüzünden öldüğü söyleniyor. Sık sık alıntılanan bu istatistikten hiç şüphem yok.

Biri Almanya'daki tüm kadınların sayısına kıyasla bunun kayda değer bir oran olmadığı şeklinde bir yorum yapmış, o hâlde amaç neymiş? Sanki hiçbir kadının öldürülmemesini talep etmek abartılı bir şeymiş gibi. Ya da birinin karısını veya eski karısını öldürmeye teşebbüs etmemesinin de pekâlâ mümkün olması gerektiğini söylemek.

Şiddet.

Ancak mikro saldırılar da söz konusu. Şiddet sayılan sözler. Kişinin kimliğine ilişkin şiddet sayılan sorular. Şiddet sayılan jestler. Bakışlar.

Rap şarkıların şiddeti yücelten sözlerinin 2000'lerde doğan gençleri şiddete karşı duyarsızlaştırdığı söyleniyor.

Bilgisayar oyunları da 90'larda doğan çocukları cinnete sürüklemişti.

İlk satırlarını hatırlıyorsun. Günlüğüne yazdığın kısa tutanakları. Olanları yazardın. Sanki alışveriş ya da istek listesi gibi şiddetin seyriyle ilgili kısa kısa maddeler. Sonra şiddet yok oluverdi. Annen, baban ve burada olan biteni kabul etmek istemeyen dünyanın, gerçeği yeniden yazıp inkâr etmeleri sayesinde. Öyle ki bunlar gerçekten yaşandı mı bilemez oldun. Bazen delirmekten korkuyordun. Bunların sadece senin başına geldiğinden. Etrafındaki diğer herkesin farklı bir dünyada yaşadığından korkuyordun. Belki de ben dediğin şeyin var olmadığından.

26 Nisan 2002'de, on dokuz yaşındaki Robert Steinhäuser, ağır silahlı olarak, atıldığı okula, Erfurt'taki Gutenberg Lisesi'ne girdi. On iki öğretmeni, okul sekreterini, bir kız, bir erkek öğrenciyi, bir polisi ve sonunda kendini vurdu. Almanya'da cinnet olarak adlandırılan ilk olaydı. Ülkenin doğusunda meydana geldi. Ama "genç şiddeti"nin bu formu ilk kez, Birleşme sonrası döneme ait bir olgu olarak görülmedi.

O gün yaşanan şiddet, on yedi kişinin ölümüne ve koca bir okulun korkuya teslim olmasına yol açtı. Yetkililer, olaydan on yıl sonra, yedi yüz öğrencinin travma sonrası stres bozukluğu yaşadığını ve Thüringen kaza sigortasının karşıladığı tedavi masraflarının ve dul ve yetim aylığının şimdiden beş milyon euro'yu aştığını açıkladı.

Bu olay zihinsel olarak Atlantik'in ötesine itildiği için Doğu'yla ilişkilendirilmemiş olabilir. Üç yıl önce ABD'deki Columbine Lisesi'nde, Steinhäuser'ın örnek aldığı bir katliam yaşanmıştı. Olayda on iki öğrenci ve bir öğretmen, sonunda kendilerini de vuran iki fail tarafından öldürülmüştü. ABD'deki bu iki gencin şiddet eyleminin

medyada bu denli yankı bulmasının ve yayılmasının bir nedeni de, olayın okuldaki güvenlik kameraları tarafından kaydedilmiş, ayrıca tahliye sürecinin televizyonda canlı olarak yayınlanmış olmasıydı. Bugün internette Columbine katliamını aratırsanız, iki failin, kısa bir süre öncesine kadar aynı sınıfta oldukları insanları tek tek vurmak için kütüphanedeki masalar ve raflar arasında soğukkanlılıkla dolaştığını gösteren kısa videolar bulabilirsiniz.

Berlin'e geldikten sonraki ilk işin günlüklerini fırlatıp atmak oldu.

Amerika'dan gelen her şey çok acayipti. Aklımızın almayacağı kadar acayip. Almanya'daki tartışma özellikle, ABD'de böyle kolayca silah satın alınabilmesinin ne kadar inanılmaz olduğu etrafında dönüyordu. *Sınırsız fırsatların ülkesinde* okulların silahlı güvenlik görevlileriyle korunması, çocukların okula girmeden önce metal dedektörleriyle silah taramasından geçirilmesi ne kadar da abartılıydı.

Erfurt'taki şiddet olayı da medyada geniş yer buldu.

Sadece düşününce bile okul binasının üzerinde dönen helikopterin pervane gürültüsünü duyuyorum, polis arabalarının arkasına saklanan yeşil kahverengi üniformalı polisleri hatırlıyorum. Failin yüzü de hemen gözümün önüne geliyor.

Polis operasyonu son derece düzensiz ve plansız gerçekleştirildi, belli ki Almanya'da hiç kimse böyle bir suçla karşılaşmayı beklemiyordu. Hele de Thüringen'deki huzurlu Erfurt'ta.

Polislere, özel kuvvetleri beklemeleri talimatı verilmişti ama görünen o ki böyle tehlikeli bir durumda nasıl davranacaklarına dair hiçbir fikirleri yoktu. Okuldan polise yapılan, silah sesleri ve yaralılar olduğuna dair birçok ihbarın ardından devriye arabaları "suç işlendiği iddiasıyla" Gutenberg Lisesi'ne gönderilmişti. Özel Kuvvetler

de nihayet olay yerine geldiğinde binaya girmekte tereddüt etti. İkinci bir failin olmasından korkuluyordu.

Okulda kalan yaklaşık iki yüz öğrenci, dışarıda neler olup bittiğini bilmiyordu. On altı cinayet işlemek failin sadece on dakikasını almıştı. Ancak bekleyiş dört saat sürdü, kurbanlarından bazıları saatlerce can çekişti.

Daha o zaman bile ortaya atılan sorular, inceleme komisyonu tarafından bertaraf edildi. Vurulan ve arkadaşlarının yanında saatlerce yaşam mücadelesi veren iki çocuğun da zaten hiç şansı yoktu. Koridorda tek başına kalıp yardım çağıran öğretmen de o anda kurtarılamazdı. Operasyon hatasız yürütülmüştü.

Ölen ölmüştü. Hiç hata yoktu. Ne demek bu?

İlk basın toplantısı yapıldığında operasyon henüz bitmemişti, tam olarak kaç ölü, kaç yaralı olduğu bilinmiyordu. İlk spekülasyonlar da çoktan ortaya atılmıştı.

Zorbalık, vurdulu kırdılı video oyunları, performans baskısı.

Her ağızdan, ABD'den aşina olunan bu açıklayıcı üçlü dökülüyor ve tatsız sorulara izin verilmiyordu. Bunun yerine, bir dakikalık sessizlik. Ülkedeki bütün çocukların sessiz kalması ve herkesi sarsan bu korkunç olayı sessizce anması gerekiyordu. Öğretmenlerimizle bile konuşmak istemiyor, bilhassa onlardan bir cevap beklemiyorduk.

Erfurt'taki bir kişinin, Colorado'daki iki kişiyle aynı nedenlerle ateş etmesi ne kadar olasıydı?

Zorbalık, vurdulu kırdılı video oyunları, performans baskısı.

Ne düşündüklerini biliyor, sessizce yerine getirilen ritüeller sırasında kendimize şunu soruyorduk: Eline silahı alacak bir sonraki kişi kim? Bize kim ateş edecek?

Bazen bunun hakkında konuşuyorduk da. Gülüyor, şakalar yapıyorduk, çünkü yetişkinler bu konuda şaka yapmamızı yasaklamıştı.

Ayıp.

Bilgisayar dersinde "rotten.com"da geziniyor, öğretmenlerin de haberdar olmasını sağlıyorduk. En büyük eğlencemiz, onları sonunda bir şey söylemek zorunda bırakmaktı. Nasıl da kıvranıyor, görmezden gelmek için nasıl da uğraşıyorlardı!

Öğretmen şöyle diyordu: "Bilgisayarda bir hata var. Sistemi yeniden başlatmam gerekiyor. Sonra klavye alıştırması yapacağız."

Böylece kesik başlar ve kanayan uzuvlar ekranlardan kayboluyordu, her şey yeniden başlıyordu.

asdf jklö öl la da jölö kafka klös asdf...

Sadece iki hata yaparsanız A alırsınız!

38

Ateş edebileceğinden emin olduğum biri varsa o da Kai'ydi. Latince dersinde onun yanında oturmak zorundaydım. Bu şekilde hangimiz cezalandırılıyorduk bilmiyorum. Muhtemelen ikimiz de. Ben Vicky'yle konuşup huzur bozduğum için, o da her zaman cezalandırılması gereken biri olduğu için.

Daha onuncu sınıftayken bile Kai'nin ciddi bir alkol sorunu vardı. Yalnız da değildi. Sadece o, herkesin bu bağımlılıkla baş edemeyeceğinden emin olduğu biriydi.

96 yazında, sınıfımızın ilk veli toplantısında Kai'nin annesi kendini şu sözlerle tanıtmıştı: "Merhaba, ben Carola Francke, 90-60-90'ım, kimsenin daha fazlasını bilmesine gerek yok." Sarhoş annesinin okulun bu ilk toplantısında bıraktığı izlenim, Kai Francke'nin okul hayatını belirlemişti.

Kai güzel bir çocuk değildi. Aslan yelesi modelinde saçları vardı, genellikle uzamış ve biçimi bozulmuş olurdu, kısa pantolon ve gerçekten en ucuz spor ayakkabılardan giyerdi. Dişleri çarpıktı, kısacası insanın arkadaş olmayı hayal edemeyeceği birine benziyordu.

Aynı zamanda sınıf arkadaşlarının gitgide kabalaşan saldırılarına sakinliğini pek bozmadan katlanıyordu. Sınıfta uçup Matthias'ın ka-

fasına isabet eden ve çocuğu yere seren kalem kutusu ona aitti. Matthias bayıldığı için tabii ki başı belaya girdi.

Kai'nin anne babası, özel bir yeteneği olan ya da ortalamanın biraz olsun üstünde bulunan bir çocuğun anne babası gibi görünmüyordu. Kai de herhangi bir şeyde iyiymiş gibi görünmüyordu. Sorun çıkarmak ve kafayı bulmak dışında.

Ama bu doğru değildi. Kai sınıfımızın en zekisiydi. Matematik dehasıydı. Akıl almaz şeyleri kafadan hesaplar, hiçbirimizin daha önce duymadığı formülleri bilirdi. Ama çözüm yolunu kâğıda geçiremediği için hep bir veya iki alıyordu.

Bir keresinde öğretmen onu tahtaya kaldırdı. Öğretmenin doktor unvanı vardı, bu da hepimizi gerçekten etkilemişti. Kai'ye bir sürü problem verdi, Kai doğru cevapları bulmakta hiç zorlanmadı ama çözüm yolu sorulduğunda aldırış etmeden omuz silkti: "Hiçbir fikrim yok."

Doktora yapmış matematik öğretmeni başka bir soru sordu, hepimiz bön bön baktık. Sanırım üslü sayılarla ilgiliydi ama emin değilim. Bu soruyu da kafasından çözebilirse bu okulu bırakıp başka bir yere gideceğini söyleyerek Kai'yi hırslandırmaya çalıştı. Biz geri zekâlılarsa anlamadığımız bir şeyin verdiği can sıkıntısıyla gözümüzün önünde yeni bir Einstein'ın belirmesi ihtimalinin heyecanı arasında tahtaya bakıyorduk.

Kai soruyu sessizce çözdü. Öğretmen hayretler içinde kaldı, birkaç kez kontrol edip sordu: "Bunu nasıl yaptın?"

"Hep yapıyorum, annemin lotoda kazanma ihtimalini hesaplamak için," dedi Kai, sonra ağır adımlarla yerine döndü.

Elbette okumaya devam etmedi. Kai liseyi bile bitirmedi, on birinci sınıftan sonra ayrıldı. Orduya katıldı, oradan da kaçtı, kocaman çoban köpekleriyle birlikte küçük şehrin ortaçağdan kalma sokakla-

rında dolanmaya başladı. Sonra postacı oldu. Kendi kendine org çalmayı öğrendi, kiliseyle hiçbir ilgisi olmadığı halde her gün pratik yapıyor.

Komünizm olsaydı iyiydi. O zaman doktora yapmış matematik öğretmeniyle postacının değeri aynı olurdu.

Birinin ateş etmek için bir sebebi varsa o kişi Kai'ydi, diye düşünüyorum. Ama kimseyi vurmadı.

"Gerçekten mi, Kai Francke mi? Yok, hiç öyle düşünmezdim," diyor Pit, kadehindeki son şampanya damlasını da içiyor.

"Ben Falko'dan beklerdim, çünkü sürekli kurbağaları şişirip patlatıyor, fareleri tren raylarına yapıştırıyordu."

Vicky, Pit ve ben yılda bir kez *Paris Bar*'da buluşur, eskilerden konuşuruz. Pit'in tabiriyle "taşrada" olduğu zamanlarda. O da, "Sizden bir şey olmaz Bay Schmidt," şeklinde kibar bir sözle okuldan atılmıştı. Yirmi yıl bile olmadı, şimdi Pit Schmidt çalışmadan yaşayıp servetini harcıyor, küçük şehirle dünyanın geri kalanı arasında gidip geliyor. Baltık Denizi'nin kıyısında olmayı hâlâ seviyor, burada diğer herkes gibi herkesi tanıyor. İnsanlar da onu tanıyor. Pit'in adı küçük şehirde "hisseleri olan adam". Nasıl bu hâle geldi hiçbir zaman anlamadım ama bir keresinde bir televizyon kanalı "çocuk yaşta borsacı olan adam" hakkında bir belgesel çekmek istedi. Fakat Pit reddetti. Böyle şeylere hiç hevesi yoktu, ayrıca çok stresli bir işti.

Kai'nin şimdi ne yaptığını ondan öğrendim.

"Falko acayip psikopattı," diyor Pit.

Falko'yu hatırlamaya çalışıyorum ama aklıma pek bir şey gelmiyor. Falko, soyadı neydi? H'li bir şeydi sanki. Doğru, Falko diye biri vardı. Sanırım onunla bir kez bile konuşmadım. Kai gibi o da kötü

muamele görürdü. Bazen ayakkabılarını saklarlardı, eve çorapla yürümek zorunda kalırdı.

"Raylara bir defa biz de gitmiştik," diyorum Pit'e ama pek hatırlamıyor gibi.

"Rayların üzerine taş koymuştuk, ben tren raydan çıkacak diye korkmuştum. Ama sadece çarpıp geçti."

"Taş koymakta bir şey yok," diyor Pit, "ama Falko'nun yanında siyah bant olur ve fareleri nasıl yakalayacağını bilirdi. Fareleri ciddiyetle raylara yerleştirir, tren üstlerinden geçene kadar beklerdi."

Pit bize birer kadeh daha şampanya ısmarlarken, fareler, trenin raydan çıkacağı beklentisiyle raylara koyulan taşlardan gerçekten daha mı kötü diye düşünüyorum.

Pit çocukluğumuz böyle huzurlu geçtiği için memnun olduğunu söylüyor. Günümüzde zorbalık ve şiddet her yerdeymiş, çocuk sahibi olmayı hayal bile edemiyormuş.

Şiddet ne sence? Niye etkisi bu kadar uzun sürüyor? Niye unutamıyoruz? Pit gibi.

Tim'in küvette kıpırdamadan çığlık atışını hatırlıyorsun. Ağzı açık ağlıyor, bir yandan da kıpırdamamaya çalışıyor.

Baban sizi küvetten çıkardıktan ve kuruladıktan sonra –havlunun haşlanmış cildine sürtünmesi korkunç bir acıydı– yatağınıza yatırıldınız.

Öylece uzanıp uykunun sizi teselli edici kollarına nihayet almasını beklediniz.

Tim ve ben annemin yaptıkları hakkında nadiren konuşurduk. Babam hakkındaysa hiç.

Ta ki ben yıllar sonra evden kaçmayı ya da en azından on altıma gelince taşınmayı planlayana kadar. Dişlerimizi fırçalarken Tim'e sık sık şöyle derdim: "Ben kaçacağım. On altıma gelince gideceğim."

Ama çok korkaktım, bu yüzden plan aşamasında hep takılı kalırdım.

Birkaç kez çocuk yardım hizmetlerinin bulunduğu binanın önünden geçtim, zili çalmaya niyetlendim. Ama annem artık Gençlik Dairesi'nde çalışmıyor olsa da, 90'ların sonunda İş ve İşçi Bulma Kurumu'na geçmiş olsa da orada yeterince insan tanıdığına emindim. Bağlantılarını devreye sokardı.

Şöyle hayal ediyordum: Zile basıyorum, beni içeri alıyorlar. Evde daha fazla yapamayacağımı söylüyorum. Başka bir yerde yaşamak istediğimi. O zaman bana adımı soruyorlar, adımı duyan yetkili suratıma bön bön bakıyor. Hemen yan odaya geçip ahizeye sarılıyor, yirmi dakika bile geçmeden annem oracıkta bitiyor:

Yetkili kadın diyor ki: "Şimdi hemen anneciğinden özür diliyorsun, sonra da çabucak unutması için dua edeceksin."

Ben de o arada, nerede yanlış yaptığımı ve neden utanmam gerektiğini anlamış oluyorum.

Sadece tek bir şansım olduğunu fark etmiştim ama nasıl yapacağımı bilmiyordum.

O yüzden Ada'nın geçenlerde dediği gibi ortadan kayboldum. Hem her yerdeydim hem de hiçbir yerde. Kulüpte yüzdüm, tiyatroya katıldım, dans ve müzik kursuna gittim. Derslerim iyiydi. Her yıl daha iyi notlar alıyordum, okulu en yüksek seviyeyle bitirecektim. Âşık olduğum erkekler, kız arkadaşlarımın gittiği partilere katılamayacak kadar büyüktü, beni gizli gizli öpüyorlardı. Tabii diğer kızlardan daha olgun olduğum için bunun gayet normal bir şey olduğunu vurgulayarak.

Pergelle derime işaretler kazımaya başladığım zaman soranlar oluyordu. Bu izler sonsuza dek kalacağı için korkmuyor muydum?

Hayır, korkmuyordum.

Bir çakmağım vardı, okul tuvaletinde çakmağı ısıtır, kızınca uyluklarımın iç kısmına bastırırdım. Bunlar delirmememe yardımcı oluyordu.

39

Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve televizyon muhabirlerinin, bir dakikalık saygı duruşundan önce yaptıkları konuşmalarda hiç bahsetmedikleri şey kendileriydi.

Erfurt'taki silahlı saldırının kendileriyle bir ilgisi olup olmadığını hiç sormadılar. Bir insanın lise mezuniyeti stresi yüzünden on yedi kişiyi öldürebileceğini inanan var mı gerçekten? Çok fazla bilgisayar oyunu oynadığı için on yedi kişiyi vurabileceğine? Korku filmleri izlediği için on yedi kişiyi idam edeceğine?

Evet, hiç şüphe yoktu, Robert Steinhäuser insanları vurmuştu, çünkü anne babası yeterince sert değildi ve bilgisayar başında geçirdiği zamanı kısıtlamamıştı.

2000'li yılların gençleri "bilgisayar bağımlısı", "internet bağımlısı", "cep telefonu bağımlısı"ydı. Disiplinsiz ve azimsizdi. Kötü yetiştirilmiş ve şımarıktı. Önceki her nesil gibi. Hiçbir işe yaramıyorlardı.

Öte yandan Doğu Almanya'daki 2000'li yılların gençleri kaybedilmemiş, kendi başına bırakılmamış, kandırılmamış ve aldatılmamıştı. Anne babalarından daha iyilerdi, öyle değil mi? Dünyayı gezebilirlerdi, değil mi? Üniversiteye gidebilir, bir şey olabilirlerdi, artık

askerî eğitim yoktu, Stasi yoktu, Batı'dan gelen kargolar yoktu. 2000'li yılların gençleri pasoyla başkente gidip H&M'e uğrayabilirlerdi, anneleri de kendilerine Quelle'den güzel bir yazlık elbise alabilirdi. 2000'lerin Doğulu çocukları öğrenci değişim programıyla Amerika'ya gidebilir, doğru düzgün İngilizce öğrenebilirdi.

Gutenberg Lisesi'nde yaşanan silahlı saldırıdan sonraki yaz, Berlin'in kuzeyindeki Potzlow'da on altı yaşında genç bir erkek, arkadaşları tarafından öldürüldü. Failler bu eylemi gerçekleştirirken Amerikalı Neo-Nazilerle ilgili bir filmden ilham almıştı. Önce çocuğu, dişlerini domuz ahırındaki beton bir çıkıntıya geçirmeye zorladılar, sonra da ensesine tekme atıp boynunu kırdılar. Ama bu filmi izlememiş olsalardı Marinus Schöberl gerçekten hâlâ hayatta olur muydu?

1999 yazında genç bir kadın, iki çocuğunu evde bırakıp gitti. O sırada yirmi üç yaşında olan kadın, şimdiden dört çocuğun annesiydi ve iki küçük çocuğuyla birlikte Frankfurt Oder'deki toplu konutlarda yalnız yaşıyordu. Komşu binalardan birinde de kadının annesi, çocukların anneannesi oturuyordu. Daniela J. her şeyden bunalmış, yardım almaya çalışmıştı. Ama annesi Gençlik Dairesi'yle iletişime geçmesini yasaklamıştı. Daniela sonunda kaçıp gitti ve çocukları kendi başlarına bıraktı. Daha sonra bunu, annesinin her zamanki gibi onlara uğrayacağını düşünerek yaptığını söyleyecekti. Kadın kızına kızacak ama hiç değilse çocukların yalnız olduğunu görüp onlarla ilgilenecekti. Genç kadının tek bildiği çıkıp gitmesi gerektiğiydi, o sırada ne düşündüğünü artık hatırlamıyordu.

Çocukların yaşam mücadelesi en az üç gün sürdü. Sonunda susuzluktan öldüler. Çaresizlik içinde kendilerini tırmalamış, hiç değilse birazcık sıvı almak için kendilerini ısırıp kanatmışlardı. Önce iki yaşındaki Tobias öldü, sonra üç yaşındaki Kevin. Çocuklar ka-

şıkları, iç avluya bakan pencerenin camlarına vurarak dikkat çekmeye çalışmışlardı. Polis bunu daha sonra, camdaki izlerden tespit etti. Ölümle boğuşurken yardım istemişlerdi. Komşular eylemsizliklerini daha sonra, bu daireden zaten hep bir bağırış çağırış gelmesiyle açıkladılar.

Tobias ve Kevin'in çaresizce baktığı iç avluda oyun parkı ve çamaşır asacak yer vardı. Anneanneleri de orada oturmuş, arkadaşlarıyla çene çalıyordu. Artık Daniela'yla ilgilenme gereği duymuyordu. Kendi tenceresini artık kendisi kaynatsındı.

2005'te, yine Frankfurt Oder'de, Sabine H.'nin akrabaları, kadının zorla tahliye edildiği için evlerine bıraktığı çiçek saksılarında çocuk kemikleri buldular.

Sabine H. 1988 ve 1999 yılları arasında toplam dokuz çocuğu doğumdan sonra ölüme terk etmiş, sonunda hepsini çiçek saksılarına gömmüştü.

Sabine H. on üç çocuğunun sadece dördünün yaşamasına izin vermişti. Bütün çocuklarını da sevmişti, ancak ölen dokuz çocuğundan sadece ilkini hatırlıyordu. Çocuk mosmor olmuş, ağzından köpükler gelmişti.

2000'li yılların başlarında, Baltık Denizi kıyısındaki küçük bir şehrin eteklerinde bulunan bir köyde, neredeyse ölümle sonuçlanacak bir olay yaşandı. On dört yaşındaki bir kız, akranları tarafından bir bahaneyle, tarım kooperatifine ait boş bir ahıra götürüldü. Orada kıza tecavüz ettiler ve kızı bir sandalyeye bağladılar. Sonra sırayla üzerine tükürmeye ve işemeye başladılar, tahta çıtalarla neredeyse ölene kadar dövdüler. Kızın hayatta kalmasını sağlayan tek şey, ellerini çözüp başını korumayı başarmış olmasıydı. Yine de kafatasında birkaç kırık vardı. Onu bu duruma kendi kuzeni getirmişti, çünkü on dört yaşındaki kız, yanlış çocuğa aşk mektubu yazmıştı.

Okulda, suçlulardan ikisinin bizim okula, bizim sınıfımıza nakledileceği söylentisi dolaşıyordu. Önceki okulları onları kabul etmiyordu. Onlara ne oldu bilmiyorum.

Doğu Almanya'da 90'lı ve 2000'li yıllarda çocuk cinayetlerinin sayısı Batı Almanya'dakinin iki katıydı, hatta 2006 yılında dört katına çıktı.

Bu "beyzbol sopalılar dönemi" boyunca postallı çocuklar ve gençler, şimdiki ülkenin sadece yarısı olan bölgede terör estiriyor, karşılarına çıkan herkesi dövüyordu. Tercihen "yabancıları, keneleri ve evsizleri". Milli mücadeleyle kurtarılmış bölgeler oluşturuluyordu. Fakat sadece gerçek hayatta durum böyleydi, uzmanların tartışmalarında değil. Politikacılar, Nazilerin kontrolündeki bu tür bölgelerin varlığını inatla reddediyordu.

Jena'da bir gençlik kulübünde, henüz çocuk yaşta olan üç Neo-Nazi, cinayetler işleyip soygunlar yapmaya başladı, olaylar ancak 2011'de açıklığa kavuşturulacaktı.

Öğretmenin biri, bütün ülkeyi güldürerek bir çalışmasında şöyle yazmıştı: "Kevin bir isim değildir, Kevin bir teşhistir."[31]

Babam, akşam yemeğinde Tim'i kilere bira almaya göndermeden önce, "Batı'nın suçu," dedi. "Naziler mesela, daha önce burada böyle bir şey yoktu. Doğu Almanya'da yasaktı. Uyuşturucu da öyle. Doğu Almanya'da hiç uyuşturucu yoktu."

Tim ve ben ilk kez ot içtikten sonra, yaşlıların onsuz nasıl dayandığını ciddi ciddi merak ettik. Sonuçta eskiden burada yapılabilecek çok daha az şey vardı.

[31] Alman ismi olmadığı hâlde 70'li yıllardan itibaren Almanya'da popülerleşen Kevin ismi, ilkokul öğretmenleri arasında zamanla eğitilmesi zor, sorunlu çocuk anlamı kazanmıştır. (ç.n.)

Annem, babam ve öğretmenlerin konuşmalarını dinliyor, uyuşturucu yuvasının neresi olduğunu, masalara ve duvarlara kazınmış, dört camlı kare pencerelerin bir zamanlar gamalı haç olduğunu öğreniyordum.

Biri bana ilk kez hap teklif ettiğinde altıncı sınıftaydım. Batı'dan gelen biri değildi, benden sadece iki-üç yaş büyük gençlerden biriydi.

Kızıl saçlı Elena, on ikinci yaş gününü yalnız kutlayacağımızı duyurdu. Ailesi şehir dışında olacak, Elena da bira alacaktı.

Ben içkiden hoşlanmazdım ama bazen yalnız uyuyamadığı için beni hâlâ yanına çağıran Tim, çok yakında her hafta sonu çocuksu bedeniyle klozetin üzerine kapanacaktı. İç, iç, iç. Olabildiğince hızlı, olabildiğince çok iç ki daha fazlasını içebilesin, daha fazlasını kaldırabilesin ve çabucak yığılmayasın.

Televizyonda, MTV'de tekno müzikle birlikte Berlin'de yürüyen insanlar gördüm.

Dididi dup dup dup dup dup.

Gülüyor, hep aynı ritimde ayaklarını yere vuruyorlardı, hâllerine bakınca sonsuza dek bunu yapabilecek gibi duruyorlardı. Neresiydi burası? Başka bir gezegen mi? Love Parade. Love, İngilizceydi ve aşk demekti. Aşk dididi dup dup dup dup dup yapıyordu.

Programı babaannem Ursel ve dedem Arndt'ın yatak odasında, benden dokuz yaş büyük ve zihinsel olarak Baltık Denizi'ni çoktan ardında bırakmış olan kuzenim Thomas açmıştı. İçimizde en büyüğüydü, haliyle yetişkinler babaannemle dedemin şerefine içerken televizyon kumandasının kontrolü ondaydı. Hiçbir duygu belirtisi göstermeden televizyona bakıyordu. Kardeşi Karl da o sırada Arndt Dede'nin komodinini karıştırıp porno dergisi arıyordu. Uzun süre aramasına gerek kalmadı, Arndt Dede tutkusunu gizlememişti.

"Koca memeler", "müthiş götler" ve "emre amade kadınlar" Karl'ı ve hepimizi güldürdü.

Dididi dup dup dup dup dup.

Ne acayip, ne çılgın bir dünya diye düşünüyor, neyin yanlış olduğunu çözmeye çalışıyorsun.

Yeniden güzelleştirilen pazar meydanını, onarılan kapalı yüzme havuzunu, yeniden inşa edilen tersaneyi, sizi otobana daha hızlı ulaştıracak batı yolunu düşünüyorsun. İşsizlere iş sağlayıp şehrine kimlik kazandıran limanı ve büyük ahşap gemiyi düşünüyorsun, kayak parkı da yapmışlar! Her şey hep daha güzel olmalı. Birçok insan şehrin dışındaki yeni mahallelere, ön bahçelerinde yapı marketten alınmış aynı kaydırağın bulunduğu müstakil evlere taşınıyor. Küçük çocukların hepsinin kendi kaydırakları, kendi kum havuzları var.

Bütün ülkenin nasıl da bir anda aydınlandığını düşünüyorsun, radyo ve televizyondaki yatıştırıcı sesleri. Işık zincirlerini ve barış güvercinlerini. Saksonların aşırı sağcılığa karşı bağışıklığı olduğu söylenirdi. Cinnetler olmadık bir anda yaşanan felaketlerdi. Jenalı üç teröristin seri cinayetlerine de Döner Cinayetleri deniyordu, çünkü herkesin bildiği gibi olmuş olamazdı.

Hepsi şiddetti, diye düşünüyorsun, hepsi şiddet doluydu.

Peki, bunları nasıl değerlendireceksin? Hikâyeleri birbiriyle nasıl ilişkilendireceksin? Hepsi bir arada nasıl anlamlı bir bütün oluşturacak?

Pit, Vicky, Krissi ve Ada'yla birbirinize anlattığınız hikâyelerin hepsi alkol bağımlılığıyla, şiddetle, hayvani şeylerle ilgili, gülünecek bir tarafı varmış gibi gülüyorsunuz. Çünkü, başka ne yapılır bilmiyorsunuz.

"Hatırlıyor musunuz?" diyorsun Kai'den bahsederken, "Okul gezisiyle Macaristan'a gittiğimizde süpermarketten taşıyabileceği kadar içki almıştı da aptal Schröder içeri girip sormuştu: 'Kai? Bunlar ne?'

Kai, 'Annem babam için,' demişti. Schröder de başını sallayıp içkileri götürmesine izin vermişti." Akşam hepsi aynı kovadan içilecekti.

İçki, içki, daha fazla içki. İlk kusan kazanır.

Klara'yı düşünüyor, hafta sonu arkadaşlarıyla dışarı çıktığında böyle şeyler yaşamadığını umuyorsun. Henüz hiçbir şey içmediğini söylüyor. Sonra biranın kokusundan hoşlanmayan ve Tim'e çok benzeyen Kurti'yi düşünüyorsun. Lütfen, diye geçiriyorsun içinden, alkolün içinde yüzecek, kendini alkole kaptıracak, her şeyi unutmak, bir daha bir şey hissetmemek, ancak içi dışına çıkınca kendine gelmek için alkole gömülecek kadar çaresizliğe kapılmasına izin verme.

Yeni milenyum henüz başlamıştı ki Robert Steinhäuser tam ortasına bomba gibi düşmüştü. On yedi kişi ölmüş, birçok kişi de fiziksel ve ruhsal olarak yaralanmıştı. Sessizliğe ateş etmişti, benim de etrafımı saran kara deliğe. Her şeyi içine çekecek gibi duran hiçliğe. Geçmişi olmayan bir dünyanın geleceği nasıl olabilir ki?

Sınıfımızda kimin eline silah alıp ateş edeceğini neden düşündüm, kendime bile sormadım. Neden aklıma hemen Kai geldi? Pit neden Falko'dan bekliyordu? Tim o günlerde böyle bir şeyi kimden beklediğini çok iyi hatırlıyormuş. Sanki her gün yanımızda oturan, birlikte okul gezisine çıktığımız, yemekhanede aynı boktan yemek için sıraya girdiğimiz birinin eline silah alıp birini vurması çok doğal bir şeymiş gibi. Hepimiz ateş etmek için sebebi olan birini tanıyor muyduk yani?

Olmadık bir anda yaşanacak felaketler, içinde yaşadığım dünyaya mükemmelen uyuyordu. Ama nedenini bilmiyordum. Ve yetişkinler sessiz kalmamızı uygun gördüklerinde bize hiç de zor gelmiyordu.

40

Paul Bahrlow'un Hikâyesi – 2. Kısım

Bahrlow ailesi, Saksonya-Anhalt'tan Berlin'e taşındığında Paul'ün annesi Gudrun yine hamileydi, Wilhelm'e. Koşullar ağırdı.

Büyükşehrin dışında, bostanlı küçük evlerden oluşan bir mahallede oturuyorlardı, Paul'ün eskiden polis, şimdiyse bahçıvan olan babası Ferdinand Bahrlow çalışsa da pek bir şey kazanamıyordu. Paraları ancak üç kişiye yetiyordu. O yüzden Wilhelm doğumundan kısa bir süre sonra koruyucu aileye verildi.

Daha sonra savaş esiri olduğu dönemle ilgili kitabında yazacağı gibi aslında bu büyük bir şanstı.

Çocuk doktoru olan Laura Turnau'ya verilmişti, hemşire olan partneri Hanna Kawerau'yla birlikte toplamda sekiz çocuk büyütmüşlerdi. Bu çocuklarla birlikte Berlin'de yaşıyorlardı, tam olarak bugün benim Hans ve çocuklarla yaşadığım semtte. Wilhelm'in gittiği okul hâlâ duruyor. Seçim olduğunda orada oy kullanıyoruz, çocuklarımızı başka bir okula kaydettirmemiz ise tamamen tesadüf.

"Laura Anne" ve "Hanna Teyze"nin yanında harika bir hayatı olmuş olmalı. Wilhelm'in kendine ait odası bile vardı, ev de öyle büyüktü ki çocuklar evin içinde elim sende ya da saklambaç oynayabiliyorlardı. Laura sosyalistti ve gitgide gelişen metropolün entelektü-

ellerin çevrelerindendi. 1920'li yıllarda kendisiyle aynı görüşleri paylaşan meslektaşlarıyla, bugün hâlâ varlığını sürdüren Alman Kadın Doktorlar Derneği'ni kurmuştu.

Wilhelm, en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için küçük yaşta para kazanmak zorunda kalan Paul'ün aksine yazları Baltık Denizi'ne gidiyordu, kendisinin de yazdığı üzere burada en güzel günlerini geçirmişti. Fakat, Wilhelm yedi yaşındayken Naziler iktidarı ele geçirmiş ve Yahudi annesi ile Hanna için Berlin tehlikeli bir hâl almıştı. Laura'nın eski vatanı İsviçre'ye bir iş seyahati ayarladılar, çocukları da alıp gittiler, bir daha da dönmediler. Böylece Wilhelm sonraki birkaç yılı İsviçrelilerle geçirdi, annesi ve Hanna orada engelli ve engelsiz çocukların birlikte yaşadığı bir çocuk yurdu açtı.

Wilhelm de koruyucu annesinin izinden gidip doktor olmak istiyordu. Bu uğurda derslerine çok çalıştı. Ama çabaları bir yere varmadı.

Nedenini hiçbir zaman anlayamadı ama öz anne babası 1937'de çocuklarını geri almaya karar verdi. Wilhelm'in yalvarıp yakarmaları fayda etmedi. Biyolojik ailesi onu evlatlık vermemişti, sadece koruyucu ailenin yanına yerleştirilmişti. Böylece on iki yaşındaki çocuk tek başına bir trene bindirilip Berlin'e geri gönderildi.

Bazen geceleri mahallemde dolaşıp 1920'lerde burada yaşamış insanların adlarının yazdığı tabelayı okurken küçük Wilhelm'i ve onun dünyasını hayal etmeye çalışırım. Kästner, Brecht ve Remarque ile karşılaştığını. Hafta sonları parkta koşuşturup üvey kardeşleriyle birlikte daha o günlerde bile yaşlı olan ağaçlara tırmandığını. Sonra böyle bir hayat Paul Dede'nin de çok hoşuna giderdi diye düşünürüm.

Berlin'e geri dönmek, büyükamcamda atlatılması pek mümkün olmayan bir şok yaratmış olmalı. Ne akan suyu ne tuvaleti ne de elektriği olan bir kulübeye taşınmıştı. Bundan böyle hayatını geçireceği

tek oda dört metreye dört metreydi. Üç duvarın dibinde de birer yatak vardı. Ailenin dördüncü üyesi için yatak yoktu, o yüzden annesiyle birlikte uyumak zorundaydı. Ama bu yabancı kadının yanında yatmaktan kaçındı, gecelerini odanın ortasında duran masanın başında yazarak ve çizerek geçiriyordu, ta ki bitkin düşüp uyuyakalana kadar.

Paul'le birlikte zaten kuş kadar olan gelirlerine katkıda bulunmak için sabah erkenden gazete dağıtmaya gidiyorlardı.

Paul Dede'nin eski daktilosu Erika, sanki hep eski sahibinin hikâyesini anlatacağı bu ânı beklemiş gibi takır takır işliyor. Bu kadar düzgün çalışmasını beklemiyordum, toz mekanik aksamına muhakkak zarar vermiştir ya da bir-iki harf basmaz diye düşünüyordum. Ama tıpkı parmaklarım gibi makine de çalıştıkça ısınıyor sanki. Paul'e yıllarca eşlik etti. Paul doktora tezini, Wilhelm Amca'ya gönderdiği mektupları, kardeşiyle iletişim kurmak için bulunduğu nafile girişimleri hep bu makineyle Eva'ya yazdırmıştı.

Paul'ün kardeşini nasıl karşıladığını hayal ediyorum. Demek buydu, görmüş geçirmiş kardeş! Yurtdışından gelmişti, düzgün bir gömleği, sağlam ayakkabıları vardı. Hatta, sevgili koruyucu annesi ona eşyaları için küçük bir bavul bile vermişti. Bu bücür de yatıp kalkıp o kadından bahsediyordu. Muhtemelen neye uğradığını şaşırdığı için adları ağzından düşmüyordu, farkında bile değildi – anneciği aşağı, Hanna'cığı yukarı. Berlin'de de yaşamıştı demek! Hem de güzel şehir merkezinde, hayvanat bahçesi civarında ha! Orayı da kaç kez gezmişti! Çok şey okumuştu, el yazısı da düzgündü. Ne var ki sadece gaz lambası vardı, başka bir ışık kaynağı yoktu, geceleri uyumak yerine yazmak ve resim yapmak isteyen seçkin beyefendi için pek bir karanlıktı!

"Ah kusura bakma mösyö! Elektrik santralindeki dostlarımızla hemen görüşeceğiz. Artık yanımızda zarif bir bey yaşadığına göre, kendimize ait bir elektrik bağlantısına ihtiyacımız var demektir! Bir küvet ve sıcak su da hiç fena olmaz dostum, tabii konforun bu kadarı biraz fazla kaçmazsa! Ah demek kendi odan vardı, piyano çalıyor, tıp okumak istiyordun? Benden sana bir tavsiye, kardeşçe bir tavsiye: Asil alışkanlıklarını unutup bu bok püsüre alışsan iyi edersin, çünkü bundan sonra eline daha fazlası geçmeyecek."

Wilhelm gelince ona helayı ve tulumbayı gösteren hiç şüphesiz Paul'dü. Küçük sobanın sönmemesi için ne yapması gerektiğini açıklayan ve sabahları daha fazla gazete dağıtabilsinler diye onu civarda koşuşturan da oydu. Wilhelm bir boğaz daha demekti, üstelik daha büyüme çağındaydı! Bu da herkesi etkileyen bir şeydi. Ya annesi diğer iki çocuğunu da geri alırsa, o zaman ne olacaktı?

Zavallı çocuğa Paul de üzülüyordu muhtemelen ya da ben öyle umuyorum, çünkü Wilhelm'in daha sonra tarif ettiği gibi bu zor ve sevgisiz hayata alışkın olmayan biri için her şey daha da katlanılmaz olmalı. Paul'se başka türlüsünü bilmiyordu. Öğleden sonraları görüştüğü arkadaşları, babası müdahale etmediği sürece peşinden gidebileceği hayalleri vardı.

Uzun süre aradıktan sonra, biraz da şans eseri Federal Arşivi'nde bulduğum belgelerden biri olan Paul'ün personel dosyasında, iş başvurularında kullandığı birkaç özgeçmiş de yer alıyor. Çocukluğundan beri öğretmen olmak istediğini sık sık belirtmiş.

Evindeki insanlık dışı koşullarda hayal etmesi zor. Ama belki de sırf kötü geçmişini gizlemek için yazmıştır. Buna rağmen öğretmen olmakla kalmadı, okul müdürü oldu, doktora yaptı, dergilerde yazıları yayımlandı, eğitim dallarının gelişimine katkıda bulundu, üni-

versitede ders verdi. Bir sürü madalya aldı ve Yüksek Almancayı aksansız konuşmayı öğrendi.

Gerçi Doğu Berlin'in entelektüel çevrelerinde işçi jargonunu taklit etmek epey havalı olabilirdi, ancak alkole ve endişeye boğulmuş işçi sınıfı kültürünün derisinin altına işlediği, açlık çekmiş, hiçbir zaman temiz tırnakları olmamış biri olarak hayvan olmadığını da kanıtlaması gerekiyordu.

Kardeşi Wilhelm ona bambaşka bir olasılık sunmuştu. Aynı rahimden çıkmışlardı ama hayatları alabildiğine farklı olmuştu. Demek ki onlardan biri de çok okuyabilir, kültürlü ve sanatsever biri olabilirdi.

Wilhelm kaderine razı olduktan sonra Hitler Gençliği'ne katıldı. Yahudi üvey annesini hâlâ özlüyor olsa da artık farklı bir dünyası vardı. Hiç değilse *HG*'de bir şeyler oluyordu. Kahverengiyi pek sevmese de yürüyüşler, şarkılar ve toplantılar onu kendi sefaletinden uzaklaştırıyordu. Kardeşine bunlardan bahsetti.

"Sen de gelsene! Çocuklar çok kafa dengi, önümüzdeki hafta sonu dışarıda sabahlayacağız!"

Paul de, iyi madem diye düşündü, geliyorum.

Efsaneye göre Paul gruba yazılmak için kapıdan içeri girmiş, öğrendiği üzere, "İyi günler!" diyerek selam vermiş. Bunun üzerine, "Heil Hitler!" demesi gerektiğini söyleyip çıkışmışlar, o da geldiği gibi çıkıp gitmiş.

Yüksek ve Teknik Eğitim Bakanlığı'ndan gelen dosyasında bir personel formu da var. Belgenin üst kısmında kalın harflerle ve altı çizili olarak "Gizli belge!" yazıyor. Paul vesikalık fotoğrafında kalın gözlükleriyle, kendinden emin gülümsüyor, başını hafifçe sağa eğmiş.

"*Bütün soruları titizlikle ve okunaklı şekilde cevaplayınız. Tire işa-*

reti kullanmayınız. Sütunlar cevabınız için yeterli değilse ek kâğıt kullanabilirsiniz. Eksiksiz özgeçmişinizi de ekleyiniz."

Hem kendisi hem ailesiyle ilgili bilgi vermesi gerekiyordu. "1945'ten önce ve sonra parti ve örgüt üyelikleri"yle ilgili. Ayrıca akrabalarının mesleklerini, adreslerini, şayet Doğu Almanya'da yaşamıyorlarsa yasadışı bir sınır geçişinin söz konusu olup olmadığını, eğer öyleyse bunu ne zaman yaptıklarını da bildirmek zorundaydı.

Bahrlow ailesinin parti ve örgüt üyeliklerinin listelendiği tabloya göre 1945 öncesinde sadece bir kişi Nazi örgütüne üyeydi: Wilhelm Amca. Böylece Paul Dede, kardeşinin Hitler Gençliği üyeliğini partinin personel birimine bildirmiş oluyordu. Aile üyelerinin mesleklerini ve adreslerini de titizlikle yazmıştı. Bildiği kadarıyla Batı'da yaşayanları bile. Onlarla irtibatının tam olarak ne zaman kesildiğini de belirtmişti.

Çocuklarının üye olduğu yerleri de listelemişti. Monika ve Sabine *Genç Öncüler*'e üyeydi, Eva ise Alman-Sovyet Dostluk Derneği'ne.

Ayrıca ekteki özgeçmişinde, kızlarının ikisinin de grup konseyi başkanı olduğunu yazmıştı.

Bilgiler, dar sütunlara istendiği gibi temiz bir el yazısıyla yazılmıştı ve hâlâ okunaklıydı, dosyada yer alan ve daktiloyla yazılmış bütün belgeler böyle değildi.

Garip geliyor. İdeolojik bir soyağacı gibi, ancak bugünü ve geleceği de göz önünde bulunduruyor. Elbette İkinci Dünya Savaşı sırasında nerede bulunduğunu, rütbesinin ne olduğunu, hapse girip girmediğini, orada ne yaptığını ve bir suç işlediği için mi cezalandırıldığını da belirtmesi gerekiyordu.

Sanki hiçbir şey onunla ilgili değilmiş de her şey ülkeyle ilgiliymiş gibi. Batı'daki kardeşleri, eşleri ve çocukları bile felaketi olabilirdi.

Parti, bilgileri kontrol etme hakkını saklı tutuyordu. Sahiden de

sonrasında bir soruşturma açıldı. Oğlunu saklamıştı, bunu açıklaması gerekiyordu.

Paul Dede, sadece ilk eşiyle evlatlık edindikleri bir oğlu olduğunu ayrıntılarıyla anlatıyordu. İlk eşi boşandıktan sonra, Paul'ün tüm çabalarına rağmen iletişimi kesmişti. O yüzden çocuğunun eğitimi, mesleği ve adresi hakkında hiçbir bilgisi yoktu.

Ailemizden silinip giden ve adını hiç duymadığım biri daha.

Hem lehine hem aleyhine olan her şeyi anlatmak zorunda kalmıştı.

Birden midem bulanıyor.

Bu mekanizmayı tanıyorum.

Başımdaki basınç artıyor, düzenli nefes almakta zorlanıyorum. Kendi kendime konuşup duruyorum ama hiçbir anlamı yok, cümleler bölük pörçük.

Bu sistem insanların içine işlemiş, onları şekillendirmiş, bir aradalıklarını bozmuş.

Şimdiyse her şey tekrar su yüzüne çıkıyor.

Bir an için annenin buz gibi gözlerine bakıyorsun. Ama onun delici bakışlarına dayanamıyorsun, diğer yandan ağlamak da istemiyorsun. Yalvarmak, yakarmak. Şu anda sana yardımcı olabilecek tek bir şey var. Gerçeği söylemen gerek, fakat hatırlamıyorsun. Annenin neden bahsettiğini bile bilmiyorsun.

Sabahın erken saatleri, henüz altı bile değil, yoksa baban burada oturuyor olamazdı. Mutfak saati tam karşında ama başını kaldırıp bakamıyorsun. Sağını solunu bile bilmiyorsun, tek duyduğun saniye ibresinin sesi. Bir bombanın tik takları gibi.

Nefes alıp vermeye odaklanıyorsun. Yeter ki yine ulumaya başlama! Hiçbir faydası yok zaten. Buradan çıkmanı sağlamayacak. Düşün Stine, düşün. Neyi yanlış yaptın?

"Numara yapma! Neden bahsettiğimizi gayet iyi biliyorsun," diye bir ses yankılanıyor karşıdan, annenin bornozuyla oturduğu yerden.

Daha giyinmemiş bile, saat o kadar erken. Babana bakıyorsun. Baban solunda oturuyor, her zamanki gibi hiçbir şey demiyor.

"Bizi hayal kırıklığına uğrattın Stine. Sen ailenin yüz karasısın. Bu aile dağılıp giderse senin suçun. Baban işini kaybederse bu da senin suçun. Senin gibi bir şeyi kimse hak etmiyor."

Kelimeler hem keskin hem de boğuk. Sana çarpıyorlar gerçi ama sana ulaşamıyorlar. Sanki dünyanın ortasındaymışsın, yine de kalın bir bulutun içinden geçmen gerekiyormuş gibi. Pes edemezsin, şimdi olmaz, bir çözüm bulman gerek. Gerçeği söylemen gerek. Her şeyi itiraf etmek istiyorsun ama annen neden bahsediyor bilmiyorsun.

Arka arkaya saydığı kelimeler birbirinden ayırt edilemeyen sesler sadece, ayrıntıları yakalamaya, kabahatinin ne olduğuna dair bir ipucu bulmaya çalışıyorsun.

Nerede yanlış yaptığını bulamazsan seni öldüreceğini düşünüyorsun.

Sonra alt katta, yatağında yatan Tim'i düşünüyorsun. Annen Tim'in oda kapısını açık bıraktı. İbret olsun diye. Sonra neden dayanman gerektiğin geliyor aklına. Ona bir şey olmasın diye, küçük kardeşinin başına bir şey gelmesin diye.

"İçecek bir şey alabilir miyim?"

Annen cömertçe başını sallıyor. Böyle biri olmak istemiyor. Ayağa kalkıyor, çekinerek mutfak dolabına doğru yürüyorsun. Annenin yanından geçiyorsun ama yüzüne bakmadan, çünkü onu kışkırtmak istemiyorsun. Ayrıca adımların da pek sağlam değil. Hâlâ ne olmuş olabilir diye kafa patlıyorsun. Onu bu kadar kızdıran ne? Dün okulda veli toplantısı vardı. Orada mı bir şey oldu acaba?

Renkli plastik bardaklardan birine uzanıyorsun. Bunun için parmak uçlarında durman gerekiyor. Buzdolabını açıp kapağında duran soğuk çayı alıyorsun. Çayın kapağını çevirirken birden aklına geliyor.

Bir an için duraksıyorsun. Bardağını dolduruyor, soğuk çayı buzdolabına geri koyuyorsun.

Herhalde bu yüzden, diye düşünüyorsun.

"Bay Weininger'le mi ilgili?"

Çayını içmeye fırsatın olmuyor. Annen avaz avaz bağırıyor, susacağı da yok. Kısa bir an için ayaklarının altındaki soğuk mutfak fayanslarını hissediyorsun. Sonra için kararıyor. Bütün bedenin korku ve acı içinde ağlayıp hıçkırıyor. Neredeyse gözyaşında boğulacaksın. Ah, keşke, diye geçiriyorsun içinden.

Yakında, keşke beni öldüresiye dövseydi diyeceksin.

Yakında, yaşamaya devam mı etsen annen daha mutlu olur, yoksa kendini öldürsen mi, merak edeceksin.

Yakında, denizin kenarında durup bir taş olduğunu hayal edeceksin, birinin çok uzağa fırlattığı, dibe batmış bir taş, kimsenin fark etmediği, milyonlarca yıl sonra incecik kuma dönüşecek bir taş.

Sorgu sabahın köründe mutfak masasında başladı. Mahkûm on iki yaşında bir çocuktu, tek çaresi de teslim olmaktı. Suçunun ne olduğunu söylemek. Zaaflarını ve zayıf noktalarını itiraf etmek. Cezayı da şikâyet etmeden kabullenmek. Sorgulama sırasında bütün suçu üstlenmek çocuğa kurtuluş gibi göründü. Her şeyi anlatmak. Ama hiçbir şey bilmiyordu, cezayı da bilmiyordu. Bilse bile kurtuluşu yoktu.

Bu çocuk bendim.

Ölüm korkusuyla huzuruna çıktığım mahkeme, annem.

Yürürken elini tutmayı çok seven, kendisini korumasını yürekten isteyen bu kızın, gözünün önünde hırpalanmasına sessiz kalan, göz yuman, hatta belki onaylayansa babam.

XI

"Bir gün Berlin'de taksiyle bir yere gidiyordum.
Kadın şoför konuşuyordu, ben de onu dinlediğim
belli olsun diye onaylar gibi sesler çıkarıyordum.
Duvar'ın yıkılmasına gerçekten sevinmiş.
Batı Berlinlilerin daha önce hiçbir şeyi yokmuş.
Ne Baltık Denizi ne Uckermark.
Doğulular her yere gidebiliyormuş,
örneğin Usedom ya da Rügen'a.
Duvar yıkıldıktan sonra nihayet dünyanın kapıları da açılmış.
9 Kasım'dan sonra bir gün süpermarkette
annesinin elini tutan bir çocuk görmüş.
Çocuğa bir paket çikolatalı dondurma almış.
Çocuk çok teşekkür etmiş, gerçekten mutlu olmuş.
Şoför o yüzü hiç unutmamış.
Verdiği paraya da hiç üzülmemiş.
Cömert olmak lazımmış."

41

Eve döndüğümde posta kutusunda Klara'ya gelmiş bir mektup buluyorum, göndericinin adresi yazılmamış. Annemin gönderdiğini ânında anlıyorum. Şakaklarımda şiddetli bir ağrı, pıt pıt atıyor. Ovalamakla geçmeyen, ister istemez dindirmeye çalıştığım anda başka bir yere sıçrayıp daha da şiddetlenen bir ağrı. Korku migreni bu. Hiç şaşmaz, tıpkı öfke migreni gibi. Mektubu yanıma alıp evden tekrar çıkıyorum, sokakta bir tur atıp mektubu açmalı mıyım diye düşünüyorum.

Tabii ki açmamalıyım.

Ama yine de açıyorum.

Bu mektubu annemin gönderdiğini nereden anladığımı fark ediyorum sonra. Klara'nın adresini bilgisayarda yazmış ve görünüşe göre hâlâ yirmi yıllık yazıcıyı kullanıyor. Püskürtmeli yazıcının kalitesizliği anlaşılabiliyor.

Zarfı dikkatle açıyorum ki şayet yanılmışsam tekrar kapatabileyim.

Ama yanılmamışım.

Annem Klara'ya yazmış.

Hâlâ formunda, diye düşünüyorum satırlara hızla göz gezdirirken. Cümleleri domdom kurşunu gibi, yıkıcı etkilerini ancak çarptıktan sonra, vücudun içine girince gösteriyor. Sadece eti yarıp geç-

miyor, biçim değiştirip hedefin içindeki her şeyi paramparça edene kadar dört bir yanına saçılıyor.

Sigara içiyorum.

Tim'i arıyorum.

Tekrar sigara içiyorum. (Uzadıkça uzayan zamanla baş etmenin tek yolu buymuş gibi görünüyor.)

Ben birkaç kez aradıktan sonra Tim nihayet telefonu açıyor.

Çok az zamanı olduğu için ona annemin yazdıklarını anlatıyorum.

"Takdis törenini çağrıştıran bir laf salatası. Artık on dört yaşındasın, yetişkinler dünyasına adım atacaksın. Falan filan. Ayrıca ben yalancıymışım ve Klara'nın onlarla temasa geçmesi gerekiyormuş. Bunu benden ve Hans'tan saklamak istiyorsa e-posta da yazabilirmiş."

"Vay be," diyor Tim, "gerçekten pes etmek bilmiyor."

Tim'in telefonu kapatması gerekiyor, ben de tekrar Berlin'in merkezine dönüyorum, insanlar her şey yolundaymış gibi yanımdan geçip gidiyorlar. İnsanların içinde ne fırtınalar koptuğunu anlamanın bir yolu yok, anlamak isteseler bile o anda aklımdan geçenleri tahmin edemezler. Yine de dünyanın hiçbir tepki vermemesi yanlış geliyor.

Böyle anlarda çoğunlukla yaptığım şeyi yapıyorum. Annemi düşünüyorum, kendimi onun yerine koymaya çalışıyorum. Bunu yapmamam lazım, çünkü o zaman onun nefretini ve beni mahvetme arzusunu her defasında hissedebiliyorum.

Bunu ne zamandır yapabildiğimi hatırlamıyorum. Belki en başından beri yapabiliyorumdur. Belki de tehlikelerle dolu çocukluğumu atlatabilmek için erken yaşta geliştirmek zorunda kaldığım hayatta kalma stratejilerinden biridir.

O sabah mutfakta, "Bay Weininger'le mi ilgili?" diye sormuş, bir an için sorunumun çözümünü buldum sanmıştım. Sonuçta anne-

min isteği, kabahatimi kabul etmemdi. Tabii ki *itiraf ettiğim* için ödüllendirilmedim. Çilem haftalarca sürdü.

Önce benimle konuşmayı kesti. Az konuşmasından bahsetmiyorum. Ya da bana hâlâ kızgın olduğunun anlaşılmasından.

Annem susmuştu.

Benimle hiçbir şekilde konuşmuyor, sanki ben hiç yokmuşum gibi ya da daha ziyade bir an evvel kurtulmak istediği, rahatsız edici, soyut bir şeymişim gibi davranıyordu.

Suskunluğu öyle katiydi ki hâlâ var olup olmadığımdan şüphe ettim. Hayatta kalma mücadelesi vermekten yorgun düştüm, aynı zamanda yaptığım şeyden utanıyordum. Adil bir cezadan korkuyor, yine de yeni bir başlangıç yapılabilir umuduyla cezalandırılmak istiyordum. Çocukken çoğunlukla yalnızdım ama yalnızlığın gerçekten ne anlama geldiğini, nelere sebep olduğunu annemin suskunluğuyla öğrendim, çünkü ondan kaçamıyordum. Bununla yaşamak zorundaydım. Annemle, annemin yanında. Çıkıp da ben gidiyorum diyemezdim. Onun yanında kalmak ve onun gözünde bir hiç olduğum gerçeğine katlanmak zorundaydım. Bir hiç.

Bu suskunluğu biliyordun. Tanıdıktı. Genelde geçerdi. Gitgide azalırdı. Senin artık geçtiğini sandığını fark ettiği anlarda çatık kaşlar da eşlik ederdi. Sonra annen bıçağı tekrar saplar, sana kimin daha güçlü olduğunu bir kez daha gösterirdi. Ama er ya da geç biterdi bu. Bakışlarından yeterince uzun süre kaçınırsan, ona pişmanlığını gösterir, seni cezalandırmakta haklı olduğunu anladığını belli edersen, er ya da geç yüzüne tekrar bakar, seninle hiçbir şey olmamış gibi konuşurdu.

Bu da insanı delirten bir şeydi.

Ama bu defa farklıydı. Daha şiddetli, korkunç derecede yıkıcı bir öfkeden besleniyordu. Seni suskunluğuyla öldürebileceğini düşündün. Böyle bir şeyin gerçekten mümkün olabileceğini ancak şimdi seziyordun. Bunun mecaz olmadığını.

Seninle bir daha hiç konuşmayacaktı belki de. Repertuvarını genişletmişti. Şimdi bütün enstrümanlarını kullanıyordu. Ve sen bunların nasıl bir ses çıkardığını bile bilmiyordun.

Bu sitem yüklü sessizlikle bana nasıl bu kadar uzun süre eziyet edebildi bilmiyorum. Ben Klara ya da Kurt'la kavgalı olmaya bir saat bile katlanamıyorum. Gerçekten yanlış bir şey yaptıklarında bile. Annemin suskunluğuysa bir boşluk yaratabilecek güçteydi.

Onun sessizliğine düzenlilikle karşılık verdim. Odamı titizlikle topluyor, çöpleri çöp kutusuna atmayı veya merdivenleri, koridoru ve mutfağı paspaslamayı unutmuyordum. Evde bana düşen görevler bunlardı. Hatta, bana zaman bile kalıyordu. Yıl sonuna kadar not ortalamamı da yükselttim. Olup olabilecek en iyi Stine'ydim.

Annemin sessizlik cezasının sebebinin bugün anlaşılır bir yanı yok. Dünya değişti. Neyse ki.

Küçük şehir 90'larda homofobik, beyaz ve bağnazdı. Muhtemelen o günlerde Berlin, Hamburg ve Köln dışındaki bütün şehirler gibi. Tıpkı azınlıklar ya da kadınlarla ilgili şakalardan ve başkalarının talihsizliklerine gülmekten ibaret olan televizyon programları gibi. Öğleden sonraları *talk show*'larda insanlar birbirlerine satışıyor, birbirlerini rezil ediyorlardı, her şey kasıtlı olarak televizyon sanatının zirvesine vardırılıyordu, zihinsel ve duygusal yetileri gelişmemiş, yoksul ve bağımlı insanlar, kendini üstün hisseden seyircinin sapıkça röntgenciliğini tatmin etmek için *reality show*'larda sömürülüyordu.

Bay Weininger lisedeki ilk resim öğretmenimizdi. Berlin'de sanatçı olarak başarılı olamadığı için yapmak zorunda kaldığı bu işten nefret ediyordu. Dersleri çok yavan geçiyordu, çoğunlukla da tek yaptı-

ğı, resim çizmemiz için bize bir tema vermekti. Öğrenciler onu kızdırınca, "Defol git, insanın ayakkabısına yapışan bok gibi bir şeysin," minvalinde şeyler söylemeyi sever, bu kaba saba tavrından zevk alırdı. Resimlere tüm sınıfın önünde not verirdi, dört verdiği bir resmi, hoşlanmadığı bir öğrencinin yaptığını öğrenince bu iyi notun üzerini çizer, ikiye çevirirdi.

Bay Weininger şerefsizin biriydi, her yaz öldüğüyle ilgili dedikodular çıkardı. Hakkında dolaşan başka bir söylenti de cinselliğiyle ilgiliydi. Sürekli ince ve nazal bir sesle bir şeyler geveledeği, Hawaii gömlekleri giydiği ve oğlanın birinin Tayland'da kendisine renkli bir bileklik hediye ettiğini gururla anlatıp durduğu için, bize göre her şey gün gibi ortadaydı. Weininger eşcinseldi, ibneydi, pis bir homoydu. Ondan tiksiniyorduk.

Ben resimde pek iyi değildim. Solaklığımdan zorla vazgeçirilmiş olmam da işleri kolaylaştırmıyordu. Gerçi annem sol elle resim yapmama izin veriyordu ama sol elle yazmam yasaktı. Böyle böyle iki elimde de bir tuhaflık varmış gibi gelmeye başladı. Aslında resim yapmayı seviyordum, özellikle de Ada harika resimler çizdiği için. Ne zaman doğru düzgün bir resim çizsem Weininger, resmi benim yerime Ada'nın çizdiğinden şüphelenirdi. Arkadaşımı taklit etmek istiyor, onu izleyerek işin püf noktasını öğrenmeye çalışıyordum. Ayrıca şehrin her yerinde görülebilen grafitiler de beni büyülüyordu.

Altıncı sınıfta bir süre Luong'la beraberdim. Aslında o Ada'yla çıkmak istiyordu ama Ada istemedi. O da bana teklif etti, ben de kabul ettim. Beni eski şeker fabrikasının yakınındaki "Duvar"a götürürdü. Orada grafiti yapılmasına izin veriliyordu. İşlerin nasıl yürüdüğünü açıklayıp ekibine dahil olunca beni destekleyeceğine söz verdi. Ben aralarına katılan ilk kız olacaktım, bunun neden biraz zaman alacağını da açıkladı. Ayrıca biraz pratik yapmam ve sprey boya çalmayı öğrenmem gerekiyordu. Ekipteki diğer çocukları zaten

tanıyordum – Alçak Almanca kulübünden ya da yüzme dersinden. İçlerinden birinin kolunun yarısı yoktu ama yine de ilkokul döneminde yarışmalara katılmış, çoğunlukla da madalya kazanmıştı.

Kısa bir süre için katılmak istediğim ekibin adını maalesef hatırlamıyorum. Ama Luong'un her buluştuğumuzda Amerika'da olsa ona *Lee* diyeceklerini ve bu ismi Luong'dan çok daha havalı bulacağını söylediğini hatırlıyorum. Bir de yazın hiti olan ve bir tecavüz fantezisinden bahseden Inner Circle'ın şarkısının, her yıl yeniden listelere girip çocukların gittiği barlarda durmadan çalan şu aptal şarkısını hatırlıyorum.

Sanatta çok kötü olduğum, hiçbir zaman iyi bir grafitici olamayacağımı bildiğim ve sprey boya çalmaktan, dahası yakalanmaktan korktuğum için Luong'a bu iş buraya kadar dedim.

Gerçekten çok sinirlendi. Öncelikle bana bir gün sprey boya hediye ettiği için, ikincisi de diğerlerine karşı beni savunduğu için.

Sanırım artık bir kız arkadaşı olmadığını kimseye söylemek istemiyordu. Her halükârda onu istemeyişim onu o kadar saldırganlaştırdı ki bir okul gezisinde ansızın karşıma çıkıp yüzüme yumruk attı. Dudaklarım ve burnum kanadı. Önce ne olduğunu anlayamadım, aynı aheste yürüyüşüme devam ettim. Ama Ada en önde yürüyen sınıf öğretmenine gitmemiz gerektiğini söyledi.

Diğerlerine yetişip Bay Hoffmann'ın yanına varmamız biraz zaman aldı, çünkü hâlâ kanamam var mı diye sürekli kontrol ediyordum. Ada öğretmene olanları anlatınca öğretmen bir an için dönüp Luong'a baktı. Sonra bana onunla konuşacağını söyledi.

Bu kadardı. Başka bir şey olmadı.

Luong öfkesini benden çıkarmaya bir süre daha devam etti. Özellikle beden eğitimi derslerinde bana ikide bir çelme takıyor, tekme atıyordu. Görmezden gelme çabalarım işe yaramadı. Ancak ben kendimi savununca durdu.

Üç adım atlama alıştırması yapmak üzere beden eğitimi öğretmeninin önünde, sırada bekliyordum. Luong birkaç kez yanıma gelip beni tekmelemişti bile. Diğer çocuklar da ona alkış tutmuş, gülmüşlerdi. Yine üzerime gelince artık yeter dedim. Ayağını kalçama çarptığı anda tuttum. Böyle bir şey beklemiyordu. Dengesini korumakta zorlandı.

"Kes artık!" diye bağırdım.

Ama hâlâ gülüyor, hiç de beni rahat bırakacak gibi durmuyordu.

Ben de diğer bacağına tekme atıp onu devirdim. Yere sert düştü, epey canı yandı.

Diğer çocuklar şimdi ona gülüyordu, o da beni rahat bıraktı.

Bittiğine sevinmiştim. Tekrar öğretmene gidip yardım istemek zorunda kalmak istemiyordum.

Bundan kısa bir süre sonra Weininger olayı oldu.

Artık bizim de oyun alanlarında küçüklerin korktuğu büyüklerden olduğumuz garip bir dönemdi. Tren raylarına taş koyduğumuz ya da fareleri raylara yapıştırdığımız dönem.

Daha altıncı sınıftayken bazı sınıf arkadaşlarım sigara içmeye başlamıştı bile. Sigarayı ancak iki yıl sonra Berlin'e yaptığımız okul gezisi sırasında deneyince kendimi çağın gerisinde kalmış biri gibi hissettim. Halbuki daha on üç yaşındaydım.

Katja da benim ödlek olduğumu düşünüyordu, çünkü ben onun aksine bayılma oyununu oynamaya cesaret edemiyordum. Oyunda duvarın dibine çömelip birkaç dakika boyunca hızlı hızlı nefes alıp vermek gerekiyordu. Sonra büyük bir hızla ayağa kalkıyordun, oyuna dahil olan bir ya da birkaç kişi de tüm gücüyle göğüskafesine vurup seni duvara itiyordu. Böylece bayılıyordun.

Katja bu oyunu yeni arkadaşlar edindiği gençlik kulübünde öğrenmişti. Ben oradan pek hoşlanmıyordum, çoğu ya Nazi ya da aynı

şekilde "politik olarak tarafsız"dı. Katja bayılma oyununu birkaç kez oynamış, çok acayip olduğunu söyleyip durmuştu ama ben cesaret edemedim.

Okulda ya terbiyeli Genç Öncüler gibi itaat ediyor ya da dersleri boykot ederek yapılmamalarını sağlıyorduk.

Öğrencilerin çoğu, göbek adı Adolf olduğu söylenen öğretmenin önünde Hitler gençliği gibi hazır olda dururdu. Tarih ve iş, ekonomi ve teknoloji derslerine giriyordu ve son derece otoriterdi. Kuzenim Karl'dan öğrendiğime göre, sekizinci sınıfta, yani takdis töreninden kısa bir süre önce bütün sarışın çocukları tahtaya kaldırmıştı. Çocuklardan, kendisinin çizdiği bir çizgiye dizilmelerini istemişti, boyu çok kısa olan hiç kimse onun tanımına göre Aryan değildi.

Öğretmen Adolf, annemi önceden tanıyordu, derslerin sonunda keyifle, "Annene selam söyle," diyerek bana bunu hatırlatırdı, bazen beni eve dönerken yakalar, çantamı vermem için ısrar ederdi.

İş, ekonomi ve teknoloji dersinde politik durum hakkında şöyle bir yorumda bulunmuştu: "Yabancılar bizi kıtlığa sürükleyecek."

Sırf Rus olan Vicky için bile olsa söylediğine kayıtsız kalamadım. O yüzden göbeğine bakarak, "Neyse ki siz hazırlıksınız," dedim.

Bu yüzden onun girdiği her derste "performans kontrolü" için tahtaya çıkmak zorunda kaldım. Beni işlenmemiş bir elmas olarak gördüğünü söylemişti. O yüzden beni pırlanta olana kadar yontacaktı. Ondan tiksiniyordum ve belli ki bu onun hoşuna gidiyordu.

Derslerini şu cümleyle bitirmeyi severdi: "Günün birinde siyah bıyıklı, kısa boylu bir adam çıkageldi..." Sonra sağ kolunu kaldırıp sınıfın en arka sırasını işaret ederek, "Hannes!" diye seslenirdi.

Hannes de, "Adolf Hitler," derdi.

"Doğru, Hannes. Ders bitmiştir."

Bu absürd sahneyi hatırlarken hiçbir şey hissetmiyorum. Ya da bağırıp çağırarak masaya vuruşlarımızı, itaat edişimizi, Danilo ve Matthias'ın her teneffüste maruz kaldıkları acımasız saldırıları, her darbede dilsizleşip sağırlaşmalarını, hissizleşmelerini hatırlarken.

Matthias sahiden de şanssızdı. Aslında en başından beri zorbalığa uğramıyordu. Her şey uzun teneffüse en son onun çıktığı bir gün, bir martının kafasına pislemesiyle başlamıştı...

Sonra su birikintilerinden ayakkabısız geçen Falko. Bütün ödevlerini yaptığı hâlde okumaya devam edemeyen Kai.

Danilo ve Matthias'a her ders aynı şeyi tekrar tekrar gösteren en sevdiğim öğretmenim: "Özne, yüklem, nesne, bu kadar zor olamaz!" Matthias ve Danilo zor zamanlarında dost oldular ama yine de hep birbirlerine yetişmeyi umdular. Sekizinci sınıfa kadar güçbela ilerledikten sonra gezegendeki en aptal insanlar oldukları hissiyle liseye geçtiler.

Sonra Pit'in, Jasmin'i ifşa etmek için bastırıp sınıfta tanesini on feniğe sattığı gazete.

Jasmin bu olaydan sonra *Fun*'da çok içmişti. O akşam erkek bir striptizcinin önünde diz çökerken göründüğü bir fotoğraf diskoteğin internet sitesine düşmüştü. Şişman inek Finn Koschlewski fotoğrafı bulmuş, büyütüp bastırarak üzerinde "Bizim saksocu Jasmin" yazısıyla birlikte okuldaki duyuru panosuna asmıştı.

Başka bir kız seks yaparken filme alınmıştı. Video bilgisayar dersindeki tüm ekranlarda gösterildi, sonraki günlerde oğlanlar ne zaman kızın yanından geçse kızın videoda yaptığı gibi inledi: "Ah, evet, hoşuna gidiyor mu söyle."

Thomas, Philipp, Heiko, Johannes, Tobias, René, Marko, Kevin ya da Tim, kızın yanından geçtikleri her seferinde, "Ah, evet, hoşuna gidiyor mu söyle," dediler.

Hiçbirimiz kıza arka çıkmadık. Bunun onun suçu olduğunu hissettirdik. İşler böyle boka sardıysa kendi suçuydu.

Nasıl bir cehennem, ne karanlık bir yer.

Weininger olayı hızlıca anlatılabilir. Altıncı sınıftaydık. Sonbahar resmi ya da kış manzarası adlı bir ödev üzerinde çalışıyorduk. Arka sıralardan bir öğrenci Weininger'e seslenmiş, o da her zamanki gibi sinirlenmişti. Homurdana homurdana gitti, geri dönerken Ada'yla yan yana oturduğumuz sıramın yanından geçti.

El kaldırdım: "Bay Weininger, size bir şey sorabilir miyim?"

Weininger arkasına döndü: "İlla sorman gerekiyorsa..."

"Eşcinsel misiniz?"

Sınıfın kahkahaları çok hoşuma gitti. Daha önce kimse buna cesaret edememişti ama herkes bayıldı. Ada da güldü.

Coşku yaklaşık bir gün sürdü, sonra söndü. Yeni bir olayla tekrar başladı. Pit "Jasmin gazetesi"nin yeni sayısını çıkarmıştı.

Weininger soruma cevap vermemişti. Hiçbir şey dememiş, bir süre sonra da ders bitmişti.

Ancak yarattığı sarsıntı şiddetliydi. Weininger'in yüzeyinin derinliklerinde bir patlama olmuştu, etkisi ancak birkaç hafta sonra yüzeye çıktı. "Sorun" sınıfımızın veli toplantısında gündeme getirildi.

Artık hiçbirimize eğitilebilir gözüyle bakılmıyordu. O yüzden sınıfın dağıtılacağı ve öğrencilerin yeniden gruplandırılacağı duyuruldu. Sınıfın başıboşluğunun ispatı olarak çeşitli kabahatler öne sürüldü. Ancak hiçbiri benim Weininger'e eşcinsel olup olmadığını sormam kadar infial uyandırmadı. Kai'nin kalem kutusu Matthias'ın şakağına geldiğinde çocuğun kısa süreliğine bayılması ya da Tommy Francke'nin ikinci anorağının da yırtılmış olması veya Matthias ve Danilo'nun her gün dayak yemesi kısa bir iç çekişle geçiştirildi.

Başta adım geçmedi. Fakat Monika Bahrlow, bütün bunların kor-

kunç bir itaatsizlik ve disiplinsizlik örneği olduğunu söyleyip herkesten daha çok celallenince biri kendini daha fazla tutamayıp "terbiyesizin önde gideninin" ve kendisinin de az önce öfkeyle ifade ettiği gibi "bu okulda yeri olmayan çocuğun" asıl hangi çocuk olduğunu bir bir anlattı.

Elbette bu hikâyenin benim için ne gibi sonuçlar doğuracağını kimse bilmiyordu. Ama annemin sessizliği beni o kadar derinden sarsmıştı ki bundan kimseye bahsedemedim. Kaldı ki bu cezayı nasıl anlatabileceğimi de bilmiyordum. Annemin benimle konuşmadığını ve bunun üzerimdeki etkisini kime anlatacaktım ki? Kim anlayacaktı?

Sonraki birkaç hafta okulda başım eğik dolaştım. Göz temasından kaçınmaya çalışıyordum. Biri bana bakınca nefes alıp verişimin bile ritmi bozuluyordu. Suçüstü yakalanmış gibiydim ve herkesin ne yaptığımı bildiğinden emindim.

Sahiden de olay herkesin dilindeydi. Hatta, artık başka bir okula giden kuzenim Katja bile sırıtarak, özür dilemek zorunda kalınca gerçekten ağlayıp ağlamadığımı sordu.

Evet, ağlamıştım. Korkudan ve utançtan o kadar çok ağladım ki gecelerce düşündüğüm cümleyi Bay Weininger'e söyleyene kadar birkaç teşebbüste bulunmam gerekti. Nasıl özür dileyecektim? Bu ayıbı nasıl telafi edecektim? Annemin nutuklarından ve suskunluğundan sonra gerçek bir özrün asla mümkün olmadığını çoktan anlamıştım. Bağışlanmayı ancak dileyebilirdim. Yine de beni küçük görmelerinde hiçbir sorun yoktu. Daha küçük kabahatler için bile olsa. Bundan böyle benim için farklı kriterler uygulanacaktı. Sonsuza dek.

Weininger'in karşısında dururken kendi salyamda sümüğümde az daha boğulacaktım, utançtan delik deşik olmuş nefes borumla soluk almaya çalışıyordum: "Özür dilerim. Sizi kırmak istememiştim."

Daha fazlasını diyemedim. Bacaklarımı hissetmez olduğumu, yere yığılıvereceğimden korktuğumu hâlâ hatırlıyorum. Masalardan birine yaslanmıştım.

Elini havaya kaldırınca irkildim, elini omzuma koyup beni sınıftan çıkardı, elinden hemen kaçtım.

Weininger denen pislik bile sana biraz olsun merhamet göstermişti.

Dışarı çıkmak, buradan uzaklaşmak, her şeyi unutmak istiyordum.

Ama elbette kaçış yoktu.

Evin içinde cüzamlı gibi dolaşmaya devam ettim. Mutfaktan tabak tıkırtıları gelince yemek vakti olduğunu anlayıp sofraya oturuyordum. Bazen bir sohbete katılmaya çalışıyordum ama cevap alamıyordum. Tim'den bile. Banyoda karşılaştığımızda fısıltıyla konuşuyorduk. Yalnız kalmamak için odasına girdiğimde kendimi rahat hissetmediğimi fark ettim. O da korkuyordu.

AIDS gibi bir şeydim. O zamanlar teneffüslerde böyle bir oyun oynardık. Kimde AIDS varsa diğerlerine dokunarak bulaştırırdı. Herkes benden kaçıyordu. Beni kendilerinden uzak tutmak için işaretparmaklarıyla haç işareti yapıyorlardı. Ölümü ve belayı uzak tutmak için. Artık kimse benimle takılmak istemiyordu.

Tarih derslerinde arkamda oturan ve normalde benimle pek ilgilenmeyen bir kız, bir gün sordu: "Neyin var Stine? Artık hiç gülmüyorsun."

Cevaben hiçbir şey söyleyemedim. Sadece okula ya da kurslara gitmek, insanlarla konuşmak bile gücümü aşıyordu. Kütüphaneye bile gitmiyordum.

Kendimi bir şekilde toparlamam gerektiğinin farkındaydım. Belki de biriyle konuşmam gerekiyordu.

Bir gün babam eve şaşırtıcı derecede erken bir saatte döndü. Hâlâ cezalı olduğumu unutmuştu. Yanıma gelip selam verdi.

Sanki hiçbir şey olmamış gibi bir rahatlıkla, "Ne haber Stine?" dedi.

Boynuna atladım. Sarıldım. Öptüm. Sıkı sıkı sarıldım.

Ama annem bizi görmüştü, babamı yanına çağırdı. Ne olacağını biliyordum. Kapalı bir kapının ardında konuştular, sonra her şey yine eskisi gibi oldu.

Ne zaman bitecekti bu? Dahası bitecek miydi?

Bu da senin suçundu. Annen senin yüzünden şimdi de onu azarlıyordu.

Uzun zamandır babanı böyle görüyordun. Zayıf biri olarak. Annenin altında, ona itaat eden biri olarak. Annen yüzünden en az senin kadar acı çeken biri olarak.

Aileni kafanda böyle inşa etmiştin. Her şeyin bir mantığının olacağı, çocuk hâlinle anlayabileceğin şekilde.

Tim yüksek lisansını tamamladıktan sonra aranızda geçen bir konuşmayı hatırlıyorsun. Zorlu dil sınavlarına girmiş, iki bölümü bir arada yürütmüştü. Yurtdışına çıkmış, bir gün başarılı olmak için elinden geleni yapmıştı.

"Kendi evim olsun istiyorum Stine. Kendi bahçem. Durumum o kadar iyi olsun ki istediğim her şeyi yapabileyim. Ne iş yaptığım umurumda değil. Tek istediğim bu."

Başardı da, sen de onunla çok gurur duydun. Kendisinin yeterince iyi, altyapısınınsa uygun olmadığı, alfa erkeklere yakışır şekilde davranmayı alışkanlık edinemeyeceği, zaman zaman onlarla ters düşüp kendi bilgi ve tecrübesine güvenemeyeceği gibi korkularının üstesinden geldi. Bu korkular sana yabancı değildi. Tim, hiç değilse sabah dokuzdan akşam beşe kadar kendine güvenebilecek seviyeye gelene dek kendi üzerinde çalıştı durdu.

Son sınavını da geçtikten sonra, daha seninle bile konuşmadan evvel anneni aradı, ona en iyi notlarla geçtiğini, son birkaç aydır çalıştığı danışmanlık şirketinin ona çok iyi bir iş teklifinde bulunduğunu söyledi.

"İyi bari, nihayet tüm paramız cebimizde kalacak," diye cevap verdi annen.

Bu cümle Tim'in bütün sevincini, takdir edilme umudunu kursağında bıraktı. Annen Tim'e bir tesisatçının yanında çıraklık yapmasını tavsiye etmişti, çünkü okumak için gerekli meziyetlere sahip olmadığını düşünüyordu. Zaten onu liseye göndermesinin sebebi de meslek okulunda dayak yemiş olmasıydı.

Tim annenden beklediği takdiri asla göremeyecekti. Annen takdir etmekle ilgilenmiyordu. Övülen insan başarısından tatmin olup rahatlayabilirdi, kendini koyuverir, sonra da her şeyi kaybederdi.

Tim'in biraz da olsa durup rahatlamasını ne çok dilerdin. Başarısından tatmin olup dursa veya sadece dursa. İnsan biraz mola verdiğinde elbette her şeyi kaybetmezdi.

"Sanki, hiç şimdiki kadar mutlu olmamışlar gibi hissediyorum," demişti Tim.

"Biz evden ayrıldığımızdan, onlara yük olmayı bıraktığımızdan beri keyifleri yerinde. Moruğun da öyle. Özellikle de onun." Tim gerektiği kadar çabalar, her şeyi doğru yaparsa babasının onun sırtını sıvazlayacağı, annesinin kollarını açıp, "Artık her şey yolunda. Yeterince çabaladın. Seninle gurur duyuyoruz," diyeceği yönünde aldatıcı bir umuda nasıl da tutunduğunu hissedebiliyordun.

Sen bu umudu beslemeyi çoktan bırakmıştın. Ama zaman zaman suyun kenarında durup ardından bakıyor, ona el sallıyor, bir an için acaba peşinden yüzsem mi diye düşünüyordun. Ta ki umut bir gün, ufkun ardında gözden kaybolana kadar. Artık istesen de yetişemezdin.

Tim'e böyle demiştin. Korkma, er ya da geç yok olacak, sonra hepsi bitecek.

Babanın senin tarafında olduğuna sen de uzun süre inanmıştın. Ama doğru değildi bu.

Bu senin aptalca umudundu. Senin arzun.

Baban hiçbir zaman senin tarafını tutmamıştı. Seni hiç avutmamış, koruyup kollamamıştı. Seni annenin insafına bırakmıştı.

Hiçbir zaman bir yanlışlık söz konusu değildi. Bu onun kararıydı. Seni hiçbir zaman korkularına, öfkesine, isteklerine karşı savaşmaya değer bulmamıştı.

Seni en çok utandıran da hep denemiş olman. Onun tarafından beğenilmek, sana inanmasını sağlamak istedin.

Yanına gider, ona masaj yapardın, masaj yaparken iğrenirdin. Ama iğrenmenin senin sorunun olduğunu düşünürdün. Babanın omzuna yatar ve annene bakardın. Babanın kokusuna katlanamıyor olsan da ona sokularak anneni incitmek isterdin. Annenin sana dokunmasına ise izin vermezdin.

Baban sana iltifat ettiğinde sevinirdin.

Bunun utancını üstünden atamıyorsun. Kimseye açıklayamıyorsun. Hans'a bile. Ya da Tim'e.

Kardeşinden kaçıyorsun. Sorularından. Her şeyi kendisi üstlenirse kardeşinin hiçbir şeye katlanmak zorunda kalmayacağını hayal eden abla olarak kalmak istiyorsun.

Babam, annemin sessizlik öğretisi devam ederken bana yanlışlıkla selam verdikten ve kısa bir süreliğine yeniden insanlar arasında bir insan olabileceğimi sandıktan sonra, Ada'yla konuşmaya çalıştım.

Ondan tavsiye almak istiyordum, artık her şeyle kendi başıma mücadele etmek istemiyordum.

Okulun öğlenleri yemek yediğimiz bodrum katında otururken, "Annem artık benimle konuşmuyor," dedim, "sanırım artık beni sevmesi de mümkün değil."

Ada ne demek istediğimi tam olarak anlamamıştı. "Elbet sakinleşir."

"Hayır, sahiden," dedim daha sert bir sesle, evde olanları ona nasıl açıklayabileceğimi düşündüm.

Saatlerdir pişen pırasa yemeğinin kokusu bütün yemekhaneyi sarmıştı. O koku bugün bile iştahımı kaçırır.

Ada yarısı dolu tabağını alıp ayağa kalktı.

"Babam, insanın hata yapınca hatasını kabul etmesi gerektiğini söyler Stine," dedi Ada, öyle bir söyledi ki sanki benden ebediyen kurtulmak istiyordu.

Oturduğum yerde kaldım, çekip giden Ada'nın arkasından baktım. Bu konu hakkında bir daha konuşmayacaktım. Hiç kimseyle.

Günün birinde bitti. Annem benimle yeniden konuşmaya başladı. Yavaş yavaş gelişti, bazen bir imada bulunuyor, ben de ânında paniğe kapılıyordum.

İnleyip duran sefil bir köpektin. Her zaman.

Elli Teyze ve annemin diğer arkadaşları da bunu biliyordu, yüksek sesle güldüğümde bana ters ters bakıyorlardı.

Annem bunu hep yapıyordu, en iyi yaptığı şeydi. Kendi gerçeğini herkesin gerçeği kılıyordu. İyiyi ve kötüyü belirliyor, kendi ölçütlerini her şeyin ölçütü hâline getiriyordu.

Ölçütlerini tasvip ederseniz ondan iyisi yoktu. En güzel gülümsemesini takınır, en candan tarafını gösterirdi.

"Annen benim gözümde hep sarışın bir melekti," demişti Vicky bir keresinde.

Gerçekten de öyleydi. Annem sarışın bir melekti. Güzel, sevgi dolu ve içten. Tabii onun tarafındaysanız.

42

Tim şöyle diyor: "Bir kadın avukata gidip sana ve çocuklara yazmasına izin verilmediğini bildiren bir yazı hazırlatabilirsin."

Öyle yapacağım. Beni rahat bıraksın artık. Benimle ilgili ne düşündüğü epeydir umurumda değil ama öğrenmek de istemiyorum.

Beni korkutan vicdansızlığı. Klara'yla aramızdaki ilişkiyi bozmaktan, onu da mahvetmekten çekinmez. Belki de amacı Klara'yı duygusal bir kaosa sürükleyip onu bir sadakat çatışmasına sokmak ve bu çatışmadan galip çıkmaktır.

Annem Tim'den, çocuklara *erişimi* olsun diye psikolojik durumumla ilgili göze batan şeyleri not etmesini istedikten sonra, Tim ona uzun bir e-posta yazdı. Benimle çok yakın bir ilişkisi olduğunu, muhtemelen bunu bilmediğini açıkladı. Annemin cevabı kısaydı, elbette biliyordu.

Klara'ya mektuptan bahsediyorum, okumak ister mi diye soruyorum.

Omuz silkiyor: "Ne yazmış?"

"Onunla iletişim kurup kurmayacağına kendin karar verecek yaşa geldiğini."

"Hiç okuyasım yok."

Elbette rahatlıyorum.

"Ama okumak istersen mektup bende, verebilirim."

Klara telefonunun ekranını kaydırıyor, *Insta* ya da *Tiktok*'a bakıyor.

43

Geceler uykusuz geçiyor.

Şu veya bu sebepten.

Bir ara yazdığın şiirleri arıyorsun. Günlüğüne yazdığın ilk tutanaklardan sonra hayatını dizelere dökmeye çalışmıştın.

Şiirlerinden bazılarını küçük kasabada, Ada'nın annesinin çalıştığı fotokopicide bastırıp ciltletmiştin. Yazdıklarının kitap formunda nasıl görüneceğini merak etmiştin.

Kitabın bir kopyasını eline aldığında Ada'nın annesi sana tuhaf tuhaf baktı. Seni en son on bir ya da on iki yaşındayken görmüştü. Şöyle dedi: "Bazı insanların kafasından geçenler gerçekten şaşkınlık verici."

Demek ki okumuştu. Sormadan.

O sıralar Ada'yla pek konuşmuyordun.

Hiçbir şeyin düzgün olmadığı bu boktan şehirden çekip gitmek istiyordun. Ne duvarların rengi ne göğün mavisi bir şeye benziyordu, kilise kulesi de çanı her çaldığında yalan söylüyordu. Sadece insanlara henüz kanıtlayamamıştın.

Şiirlerden biri, şeker gibi ağzına atıp durduğun haplarla ilgili. O zamandan beri mi? diye düşünüyorsun. Evet, öyle. Vicky'le birlikte şehirden ayrılmanızdan hemen önceydi. Başın ağrıyordu. Hemen hemen her zaman, bazen de dayanılmaz şiddette.

Yatakta kullandığın dizüstü bilgisayarın ışığı Hans'ı rahatsız ediyor. Homurdanıyor, uyumak istiyor. Çalar saati altıda çalacak.

Bilgisayarı kapattığında etraf daha karanlık olmuyor. Ay ışığı üzerinize vuruyor.

Kalkıp salona gidiyor, yazıyorsun: Dolunay, toplanıp geldin mi yine / ışığını da al, dön inine.

Oluyor. Hâlâ oluyor.

Bir keresinde, çocuklar henüz küçükken, Kurti haftalar boyunca ağlayıp durmuş, susmak bilmemişti, Hans da iş seyahatindeydi. Çocukları öğle uykusuna yatırmaya çalışıyordum. Ben ağlayıp duran bebekle ilgilenirken Klara'nın kendi başına yatması gerekiyordu. Ama Klara buna yanaşmıyordu. Üç yaşındaki kız annesinden küçük kardeşi kadar ilgi görmek istiyordu, kardeşi haftalardır her şeyin kendi etrafında dönmesine alışmıştı. O yüzden Klara da bağıra çağıra ağlamaya başladı. İki oda arasında mekik dokuyarak iki çocuğu da aynı anda yatıştırmaya çalıştım ama nafile bir çabaydı.

Bir süre sonra Klara'nın yatağına oturup ağlayarak, "Yapamayacağım," dedim.

Klara ağlamayı kesip ciddiyetle yüzüme baktı: "Yaparsın anne, yaparsın."

Devam et, devam.

Yaparsın.

XII

"Sosyalist ekonominin amacı üretimi veya tüketimi artırmak değildir,
bilakis, boş zamanı artırmak, gereken çalışma saatini sürekli olarak azaltmaktır.
Elbette sıkça sorulur, insanlar bu büyük özgürlükle ne yapacaklar?
Bu kadar çok boş zamanları olduğunda ne yapacaklar?
Evet, kesinlikle yapmayacakları şey, kapitalizmde, şu anda burada yaptıkları şey olacak:
evde kös kös oturmak, küçük bir ev inşa etmek veya arkadaşlarla içip sarhoş olmak.
İnsanların eğlenmesine, şaraba ve alkole karşı olduğumdan değil.
Ancak insanların kendilerini adayabilecekleri, çok daha fazla keyif veren şeyler olacak.
Mesela bir şeyler öğrenmek, dünyayı tanımak, bilgi birikimini artırmak, sanatla tanışmak ve sanattan anlamak.
Yahut daha da ötesi, çocuklarla ilgilenmek. Öğretmen olmak.
İnsanların şunu idrak etmesi gerek, şu âna kadar her bir bireyin gelişimi yetersiz kaldı, her zaman kötü talihin güdümündeydi.
Nadiren de olsa, çocukların gelişim dönemlerinde şanslı oldukları da görülüyordu.
Ama çoğu şanssızdı."

Robert Havemann, 1978

44

Paul Bahrlow'un Hikâyesi – 3. Kısım

Hitler dünyaya savaş açtığında, Paul'ün sorunlu gözleri ilk kez hayırlı bir şeye yol açtı. Gözleri yüzünden askere alınmadı. Gerçi hâlâ yükseköğrenim hayalleri kuruyordu ama önce Siemens'te çalışmaya başladı. Babası orada vasıfsız işçi olarak çalışıyordu, Paul daha zeki olanlardan biri olduğu için masa başı bir iş bulabildi. Gözleri yüzünden yorucuydu yorucu olmasına ama orada kendini hırpalamasına gerek yoktu. Anne babası geçen yüzyılın insanlarıydı, ikisi de Birinci Dünya Savaşı'nı görmüştü. Paul ve Wilhelm gibiler, tıpkı babaları gibi daima piyade birliğine alınır, düşmana yem edilirlerdi. O yüzden Paul'ün, muhtemelen herkesin yapamayacağı bir işinin olması daha iyiydi.

Ancak yine de 1942'de askere alındı. Savaş doymak bilmeyen bir oburdu ve topları için yiyecek istiyordu. Yoklamada onu muayene eden subay dişlerini övdü. Ne de olsa gözlerinden daha önemliydi. Paul başta ne demek istediğini anlamadı ama silah arkadaşları, siperlerde dişleri çürüdüğü için acıdan inlerken subayı hatırladı.

1939'da Polonya işgaline katılan 3. Motorcular Taburu'na gönderildi. Kardeşine de gönüllü olmasını tavsiye etti, o zaman askerî sınıfını kendisi seçebilecekti. Mesela donanmada siper yoktu, biraz da şansı varsa dünyanın bir kısmını görebilirdi.

Paul motosiklet sürmeyi, ateş etmeyi ve telsiz kullanmayı kısa sürede öğrendi. Motorcular hızlı birliklerdendi. Düşman hattında keşfe çıkıyor, sürpriz saldırılar düzenlemek üzere düşman mevzilerinin içlerine kadar girebiliyorlardı. Kısa bir süre sonra yolunun doğuya, "İvan"a doğru ilerlediği, Berlin'e geri dönme ihtimalinin gitgide azaldığı anlaşıldı. Savaşın sürdüğü her gün bu ihtimal daha da azalıyordu. Savaşın paradoksu buydu. Hayatta kaldığın her gün, sadece ölebileceğin başka bir gün kazandırıyordu.

Ama Paul henüz bunu bilmiyordu. Sovyetler Birliği'ni tanımıyordu. On yaşından beri okulda "Slav alt insanlar"la ilgili korkunç şeyler duymuştu. Naziler iktidara gelmeden önce sosyal demokrat olan bir babası, faşistleri suçlu olarak gören bir annesi olmasına rağmen nasyonal sosyalist propagandadan kimse kaçamıyordu. Özellikle de okullarda dünyayı yönetecek "üstün ırk" olmaya ant içirilen çocuklar.

Paul savaşa çağrıldığında on dokuz yaşındaydı ve savaşın bir macera olmadığını çoktandır biliyordu.

Birilerinin oğullarını, babalarını kaybettiği haberi uzun zamandır mahalledeki ve fabrikadaki günlük yaşamın bir parçasıydı. Çocuğunu kaybettiğini öğrenen annelerin yürek paralayan feryatlarına genelde kısa bir süreliğine kulak verilirdi. Savaş, Paul'ün kabullenmesi gereken kati bir gerçek hâline gelmişti.

Erika, Paul Dede'nin askerlik dönemiyle ilgili yazdığımın farkında değil. Dedem çok az şey anlattı, Wilhelm Amca'nın kitabında da savaş dönemiyle ilgili pek bir şey yok.

Zihnimdeki görüntülerin daha ziyade bir televizyon belgeselinden kaynaklanıp kaynaklanmadığından emin değilim.

Dedem gözlerden bahsetmişti, dişlerden.

Ama bunlar doğru mu? Savaş herkesi yalancıya çevirdi. Kendile-

rine karşı bile. Dehşet, anılarını da paramparça etti. Bir daha bir araya gelemediler. En azından anlatılabilir şekilde değil.

Hem yalnızca barışı bilen biri savaşı nasıl anlatabilir ki?

Ayrıca ne zaman? Ne zaman anlatılır? Ne zaman hep beraber oturulur? Çocukları kahve içmeye çağırıp şöyle denir: Babanız size şimdi bir şeyler anlatacak. Yüz parçaya bölünen insanları. Yanmış bağırsakların leş gibi kokusunu. Size açlığı anlatmak istiyorum. Bitlerin, kanının son damlasını da emeceği, kuruyarak öleceğin korkusunu.

Ayrıca size, kadınlara ve kızlara neler yaptığımızı da anlatmak istiyorum. Evleri nasıl yağmaladığımızı, değerli eşyaları, sıcak tutacak kıyafetleri ve yiyeceklerini nasıl çaldığımızı. Üstelik başkalarında olmadığını bile bile.

Kim bunları dinlemek ister ki?

Ve kim ebedî suskunluğa mahkûm edilir?

Paul'ün cephede olacaklardan korkarak doğuya doğru yola çıktığını hayal ediyorum. Frankfurt Oder'deki kışladan Volgograd'a hemen hemen iki bin beş yüz kilometre. İkinci Dünya Savaşı'ndaki Alman yenilgisinin sembolü olan şehrin adı bugün Volgograd. Paul, 3. Motorcular Taburu'na gönderilip telsiz operatörü olarak görevlendirildiğinde adı hâlâ Stalingrad'dı.

Alman saldırısı Ağustos 1942'de başladı. İdeolojik bir budalalıktı, kısa bir süre sonra stratejik bir faydası olmadığı anlaşılacaktı. Ama Führer, Stalin'in adını taşıyan bu şehri fethetmek istiyordu. Aryan üstünlüğünün sembolü olacak, Kremlin'deki hasmını küçük düşürecekti. Ancak, işler farklı yönde gelişti. Stalingrad Muharebesi Şubat 1943'te nihayet sonra erdiğinde Alman ordusunun yapabildiği tek şey Berlin'e doğru geri çekilmek oldu.

O zaman Sovyet askerleri, Paul'ün Volga'ya giderken gördüklerini gördüler.

Yana yana kararmış topraklar, herkesin katledildiği köyler ve şehirler. Almanlar ilerlerken taş üstünde taş bırakmamışlardı. Tarlaları ateşe verip ekinleri yok etmişlerdi, kendi elleriyle vurmadıkları insanlar da açlıktan ölmüştü. Ne de olsa savaş bittiğinde bu topraklara kendileri yerleşecekti. Üstünkörü hazırlanan toplu mezarların kokusu, Doğu Seferi boyunca Paul'ün peşini bırakmamıştı.

Savaş suçları, kulağa dünyadaki olağan şeylerden biriymiş gibi geliyor. Dünyanın parçası olan bir şey. Her zaman olan, her zaman da olacak olan bir şey.

Yine de Paul'ün gördükleri ve yaşadıkları, olabileceğine ihtimal verdiği şeyler değildi. Bir insanın yapabileceğini bile bilmediği şeyleri yapmak zorunda kalmıştı. Hayatta kalmak için veya savaş alanındaki dünya başka bir dünya olduğu için.

Orada başka kurallar geçerliydi, kanunu yoktu, mantığı da. Doğanın kanunları bile saf dışıydı. Zaman ve mekân iç içe geçip insanın boğazını sıkan, bedenini koza gibi saran ve yavaş yavaş ezen bir doku oluşturuyordu. Ne diye hayatta kalasın ki? Ertesi gün, cehennemde başka bir savaş demekti. Sabahı, öğlesi, gecesi olmayan bir cehennemde.

Stalingrad Muharebesi şubat ayına kadar sürdü. Bu süre zarfında Volga kıyısındaki şehirde, her iki taraftan toplamda bir milyondan fazla asker öldü. Savaş başlamadan önce şehirde beş yüz bin kişi yaşıyordu. Sovyetler şehri geri aldığında geriye on bin kişi bile kalmamıştı. Sayıları yüz bini bulan ve kuşatmadan sağ çıkan Wehrmacht askerleriyle Macaristan, Romanya ve İtalya'dan gelen müttefik askerleri esir düştü, yalnızca altı bini hayatta kalabildi.

Cephede işlerin nasıl ilerlediğini, birliklerin hareketlerini, stratejilerini anlamaya çalışıyorum. Bir saldırı nasıl gerçekleştirilir? Ya savunma? Kim nerede oturup hangi teçhizatı kullanır? Belgesellerde yine Paul'ün yüzünü arıyorum. Fotoğraflarda var mı diye bakıyorum. Ama onu bulamıyorum. Savaşın nasıl işlediğini de hâlâ anlamıyorum.

Paul şanslıydı. Yaralanmıştı ama hayatta kalan son havacılardan biriyle kuşatmadan çıkmayı başardı. Kuşatmanın nihayete ermesinden ve Führer'in, askerleri direnmeye ve dışarıdan gelecek bir gücün gedik açmasını beklemeye mahkûm etmesinden önce yaşanan, Stalingrad'daki son günlere dair tanık ifadeleri var. Kalan son uçakların kanatlarına tutunan askerlerin ifadeleri. Çaresiz askerleri uçağın üstünden düşürerek bir kazayı önlemek için uçakları kasten sarsan pilotların ifadeleri.

Hayatta kalanların anlattıkları, zihnimde Afganistan'daki birliklerin geri çekilme görüntüleriyle karışıyor.

Ne günlere kaldık ki...
Neredeyse suçtur ağaçlardan bahsetmek.

Paul'ün yarası o kadar ağırdı ki bir daha Stalingrad'a dönmek zorunda kalmadı. Yine de gitgide geri çekilen Doğu Cephesi'nde görev aldı, ta ki Sovyetler onu Mayıs 1945'te Frankfurt Oder'de esir alana kadar.

Hayatını kurtaran bu yara nasıl bir yaraydı bilmiyorum. Yüksek ve Teknik Eğitim Bakanlığı'ndan gelen personel dosyasında, "faşist Wehrmacht"taki dönemiyle ilgili şu bilgiler yazıyor: 1942'den 1945'e kadar 3. Motorcular Taburu, kıdemli astsubay.

1. ve 2. sınıf Demir Haç Madalyası ve Altın Gazi Rozeti'yle ödüllendirilmiş.

1 Eylül 1939 tarihli *Reich Resmî Gazetesi*'nde Gazi Rozeti'yle ilgili şöyle yazıyor:

"Ülkesi için cesurca savaşırken düşman ateşiyle yaralanan veya sakatlananları onurlandırmak üzere Gazi Rozeti veriyorum."

"Ben" derken bizzat Adolf Hitler kastediliyor.

Üç Gazi Rozeti var. Biri siyah (bir veya iki kez yaralananlar için), diğeri gümüş (üç veya dört kez yaralananlar için), bir de beş veya daha fazla kez yaralananlara verilen altın rozet.

Rozetler, Birinci Dünya Savaşı'nda verilenlerle aynı, sadece bunlarda çelik miğfer üzerinde gamalı haç var. "Gazi Rozeti verilmesine neden olan daha önceki yaralanmalar da yine dikkate alınacaktır."

Yani, insanın hayatından başka kaybedebileceği bir şey yoktu. Her yaralanma için hanelerine bir çizgi atılıyordu. Ancak, aynı muharebede yaşanan birden fazla yaralanma, sadece tek bir yaralanma olarak sayılıyordu. Ampütasyonsa en fazla beş yaralanmayla eşdeğer görülebilirdi. O da sorumlu subayların takdirine kalmıştı. Kör olduğu için sadece gümüş rozet alanlar da vardı. Savaş boyunca yirmi ek karar alınmıştı. Daha önce dahil edilmeyen gruplar da eklendi. Hatta, Führer bile yaralanmaların çeşitliliği ve insanı yaralayabilecek şeylerin çokluğu karşısında şaşırmış görünüyordu.

Mesela savaş devam ederken kış gelince askerlerin donması da ödüle layık bulunmuştu.

Kızıl Ordu tekrar Almanya'ya girip etrafı kana bulayarak şehirlerden ve köylerden geçerken sivillerin de kıyafetlerine oval biçiminde işaretler takılmıştı.

Kasalarca teneke parçası cephelere ve hastanelere götürüldü. İğneler milyonlarca kez kumaşlara geçirildi ve insanlara belgeler verildi.

Bir doktorun, ergenlik çağında uzun boylu bir erkeğin yattığı yatağa gülümseyerek yaklaştığını, çocuğun yüzüne bakıp şöyle dediğini hayal ediyorum: "Korkma evlat, artık bir bacağın yok ama karşılığında güzel bir broş alacaksın."

Bu kaba alaycılığımdan da şimdiden utanç duyuyorum. Ama elimde ne kaldı? Biz sonradan doğanlara ne kaldı ki?

İnternette üç tıklamayla Bertolt Brecht'in benimle konuştuğunu duyuyorum.

"Sizler ki çıkacak olanlarsınız,
içine gömüldüğümüz selden.
Unutmayın,
zayıflıklarımızdan bahsederken,
kurtulduğunuz karanlık çağı."

Ne kadar çabuk, ne kadar kolay. Paul bana bu kaydın kasetini hediye etmişti. Her şey internete düşmeden uzun zaman önce. O zamanlar pahalıydı, özel bir şeydi.

Bu kaseti defalarca dinlemiştim. Sesi şimdi duyunca, tıpkı kasetimdeki gibi olmasına hayret ediyorum. 4711'in[32] kokusu burnuma geliyor. Anneannem Eva ile dedem Paul'ün küçük dairesi böyle kokardı, sadece öğleye doğru mutfaktan gelen yemek kokuları da dahil olurdu. Sözlere hiç unutmadığım bir şarkıymış gibi hâlâ eşlik edebiliyorum.

"Biliyoruz oysa:
Alçaklığa karşı nefret bile,
çarpıtır çizgileri.

[32] Wilhelm Mülhens'in Köln'de kolonya üretimi yaptığı binanın numarası olan 4711 dünyanın en eski ve en bilinen kolonya ismine dönüşmüştür. (ç.n.)

Haksızlığa öfke bile,
kısar sesi. Ah, biz...
Hazırlamak isterken dostluk yolunu,
dost olamadık kendimiz."

Bir zamanlar senin olan Erika'nın tuşlarına öfkeyle vuruyorum. Sana bunun doğru olmadığını söylemek istiyorum. Hiçbir zaman dost olmaya çalışmadın.

"Savaştan çıktık Stine ve tek bir isteğimiz vardı; faşizm, bir daha asla!"

Hepsi bu kadardı, her şeyin sebebi buydu. Senin gözünde, sırf kendilerine ait olmayan bir hayattan kaçmak istediler diye insanların vurulması için yeterli bir nedendi bu.

"Faşizm, bir daha asla!"

Elbette Duvar'da olanlardan daha kötülerini görmüştün. Ders verdiğin çocukların, kendi çocuklarının ve benim, hepimizin gördüklerinden daha kötülerini görmüştün. Sen Stalingrad'daydın. Biz değildik. Şarapneller bizi parçalamadı. Siperlerde silah arkadaşlarımızın cesetleri çürürken açlık çekmedik, donmadık. Bize saldıran birini vurmak zorunda kaldığımız için suçluluk duymadık.

"Faşizm, bir daha asla!"

Ama benim için hazırladığın yol, dostluk yolu değildi. Hiçbir zaman da öyle olması istenmedi.

Siz ama, o gün gelince,
insanın insana el uzattığı,
hatırlayın bizi,
hoşgörüyle.

Deniyorum ama artık içimden gelmiyor.

45

Nisan 2022. Şubat ayında Rusya Ukrayna'ya saldırdı ve Putin'in bunu yaparak sadece bizim büyük acılarla doğan dünya düzenimizi tehlikeye atmadığı artık ortada. Korkunç savaş suçlarıyla ilgili haberler günbegün artıyor. Sivil halkın, hastanelerin ve okulların bombalanmasıyla ilgili haberler. Ukraynalı kadınlara ve kızlara tecavüz etmeleri emredildiği için yanlarında prezervatif taşıyan askerlerle ilgili haberler. Rus ordusu geri çekilmek zorunda kaldığında, ardında yalnızca yıkım bırakıyor. Askerler her yeri yağmalıyor, ellerine geçirdikleri ne varsa gasp ediyorlar. İnternette takip edilince Ukrayna'dan çalınıp Rusya ya da Belarus'a götürüldüğü anlaşılan kulaklıkların, akıllı telefonların ve tabletlerin görüntülerini bulmak mümkün. Kafalarına bir kurşun sıkılmadan önce elleri arkadan bağlanıp sokakta yere yatırılan insanların görüntülerinden kaçmak zor.

Bir keresinde haberlerde, öldürülmüş bir aileyi gösteren fotoğrafların birinde, henüz on yaşında bile olmayan bir kız çocuğunda, net olarak tecavüz izleri görüldüğü söylendi.

Terörün Ukrayna'ya ulaşması ve sivil halkın direnişini kırması isteniyor. Böylece karşı koymayı bırakacaklar. İnsanlar hiçbir şeyin şu ankinden daha kötü olamayacağına inanacaklar. Rus işgalinin de

bundan daha kötü olamayacağına. Terörün bize de ulaşması isteniyor. Bütün bu görüntüler zihnimize kazınsın ki yanlış bir şey yapmaktan korkalım, daha iyisi hiçbir şey yapmayalım.

Hans ve ben, acaba önce çocukları dışarı çıkarıp ondan sonra mı salonumuzda *Olay Mahalli'ni* izlesek diye düşünüyoruz. Ama haberlerde gösterilip de akıllı telefonların *timeline*'ında dolaşmayan bir şey var mı? Çocuklara böyle görüntülere bakmayın diyorum. Ama ben bile şiddetten kaçınmakta zorlanıyorum. Her şeyi görmek istemiyorum ama başımı çevirmek de içime sinmiyor. Ben kimim ki sıcacık odamda oturup başımı çevireceğim? Acıya bakmayacağım? Niye görüp görmememin bir önemi olduğunu sanıyorum? Ben, ben, ben, her şeyin altında yatan şu eski hastalık.

Okulda nasyonal sosyalizm konusunu işlerken bütün bunların Almanya'da yaşandığını bilir ama bizim küçük kasabımızdansa Berlin'de yaşandığı hissine kapılırdım. Bizim orada hiç Yahudi olmaması bana doğal gelirdi.

Yahudilerin bizim şehrimizde ne işi vardı?

Acaba eskiden farklı mıydı, bizim sokaklarımızda da bir zamanlar Yahudiler yaşamış mıydı, hiç sormadım. Veya büyük kiliselerin yanı sıra bir de sinagog var mıydı?

Tarih derslerinde gösterilen fotoğraflarda sadece 20. yüzyıl başlarındaki Berlin veya Naziler, Holokost ve Auschwitz vardı. Siyah-beyaz görüntülerde kafası kazınmış insanlar, boyunlarında onur kırıcı tabelalar. Korkunçtu ama aynı zamanda uzaklarda bir yerdeydi.

Paul Dede bana Oranienburg Caddesi'ndeki sinagogu yanarken gördüğünü anlatmıştı. Günlerce duman yükselmiş. Bisikletiyle önünden defalarca geçmiş. Berlin'deki hiç kimsenin Yahudilere yapılan zulümden ve öldürüldüklerinden haberdar olmadığını iddia

edemeyeceğini söylemişti. Fakat büyükşehirlerin dışında bu mümkün olabilirdi.

Zaten ben de böyle hayal ediyordum. Holokost ve savaş, Polonya'da ve Berlin'de olan bir şeydi. Stalingrad ise Rusya'daydı ve çok uzaktaydı.

Şehir kütüphanesinde konuyla ilgili bulduğum her şeyi okudum, bütün filmleri izledim. Öğrenmek istiyordum. Ama limanın kıyısındaki bu küçük şehirde de böyle şeyler yaşandığını hiç düşünmemiştim.

Yurttaşlık bilgisi dersinde bunlar yerine bölgenin eski efsanelerini öğrendik. Özellikle Mecklenburg'da bu efsanelerle gurur duyuluyordu. Örneğin, burada doğan Korsan Störtebeker efsanesini öğrendik. Störtebeker, Alçak Almancaydı ve "Stürz den Becher"[33] anlamına geliyordu.

İç, iç, daha çok iç!

Efsaneye göre Störtebeker ve korsan çetesi yakalanıp idama mahkûm edildiğinde, Störtebeker cellatla bir anlaşma yapmış; başı kesildikten sonra kafası yeni kesilmiş tavuk gibi yürümeye devam edip önünden geçebildiği bütün korsan kardeşleri bağışlanacakmış. Başsız hâlde on bir adamın önünden geçmiş, nihayet on ikincide cellat ona çelme takmış ve yetmiş üç adamını idam etmiş. Aralarında, o on bir kişi de varmış.

Störtebeker'in çocukken beni korkutan başsız resmini hatırlıyorum. Geceleri pazaryerinden geçerken davuluna vurduğu söylenen davulcu efsanesini de. Orada kilise ve manastırı birbirine bağlayan gizli bir tünel varmış. Davulcu tünelin gizemini çözmeye mahkûm edilmiş. Gizli tünelin sonuna ulaşırsa ölüm cezası kaldırılacakmış.

[33] (Alm). Kupayı devir. Kafaya dik anlamında. (ç.n.)

Paul Dede'nin bana küçük şehrin tarihine dair anlatabileceği hiçbir şey yoktu. Eva ve çocuklarıyla birlikte Baltık Denizi'nin kıyısına ancak 70'lerde taşınmıştı.

Sven'in babası Arndt Dede de savaş öncesinde burada neler olduğuna dair hiçbir şey bilmiyordu. Bir mülteci kafilesi onu Doğu Prusya'dan, önce Thüringen'e sürüklemişti. Orada babaannem Ursel'la tanışmıştı. Arndt Dede bir ara durup durup bundan bahsederdi. Ben on üç ya da on dört yaşındayken. Ama onun hakkında hiçbir şey öğrenmek istemezdim.

Bizim ailede kimse istemezdi. Onunla başa çıkmanın tek yolu buydu. Bu zorbaya bakıp kırsal alanda yüzlerce kilometre yürümüş, yatacak yatağı bile olmamış yaralı bir çocuk görmemenin tek yolu.

Aslında onunla konuşmak bile istemezdim. Ziyarete gittiğimizde babaannemi ne zaman yalnız görsem sevinirdim. Dedemin onu nasıl bulduğunu ya da daha doğrusu babaannemin dedemin eline nasıl düştüğünü ve neden ikisinin de Thüringen'den Mecklenburg'a geldiğini öğrenmek isterdim. Ama ellinci evlilik yıldönümlerinde Ursel'a bunu sorduğumda dedem bir kez daha ona mâni oldu.

Koya bakan bir restorandaydık, eski bir beton gemi koyda karaya oturmuştu. Küçük şehirdeki limana sevk edilirken sıkışıp kaldığı için hiç kullanılmamış bir savaş gemisiydi.

Biz orada oturmuş, babamın anne babasının elli yıllık evliliğini kutlarken babaannem Ursel'a sordum: "Nasıl tanıştınız?"

Dedem duymasın diye kısık sesle, neredeyse fısıldayarak sormuştum.

Babaannem daha cevap veremeden dedem sözünü kesti. Her şeyi yanlış anlatıyormuş, hiçbir şey öyle olmamış. Kibar olmaya çalışıp soruyu babaanneme sorduğumu, hikâyeyi ondan dinlemek istediğimi söyledim. Babaannem benden cesaret alıp bir kez daha anlatmaya kalkışınca omzuna inen bir yumrukla sendeleyip bana doğru eğildi.

"Kapa şu çeneni Ursel."

Bu tavrı biliyordum, babaannem de biliyordu.

Orada oturanların hiçbiri başka türlüsünü bilmiyordu.

Kimse bir şey demedi.

Bıraktık konuşsun ama ben dinlemeyi bıraktım. Sadece bir-iki cümleyi hatırlıyorum: "Onu gördüğüm an onu istediğimi anladım, benim olacaktı. Ben de onu aldım."

Aslında bir araya gelmemizin nedeni kutlanası bir şey değildi. Babaannem Ursel'ın ele geçirilişini kutluyorduk. Arndt Dede ne isterse yapılırdı. Babamın ailesinde kanun buydu.

Babaannem birkaç yıl sonra ölüp de babam son âna kadar beni beklediğini söylemek için arayınca, artık kurtuldu diye düşündüm.

Tim de öyle düşünmüş.

"Peki, beni bekledi mi?" diye sordum ona.

"Saçmalama," dedi, "hiçbir şeyi beklediği yoktu, gırtlağına kadar morfinle doluydu. Onun için gerçekten üzülüyordum, çünkü sürekli odanın içinde uçan askerler görüyordu. Bazen de pembe filler."

Tim, babaannemi hastanede ölüm döşeğindeyken birkaç kez ziyaret etmişti. Cenazesine de gitmişti.

Ama ben gidemedim.

Kendimi ona karşı çok suçlu hissediyordum. Çünkü, dedemin ona her fırsatta kötü davrandığını ve onu aşağıladığını bildiğim hâlde hiçbir şey yapmamıştım.

Beni de sık sık aşağılıyordu ve babam olan ve beni ondan koruması gereken oğlu da buna karşı hiçbir şey demiyordu. Babaannemi savunmaya cüret ettiğim için beni soluksuz bir tiratla azarladığında bütün aile öylece seyretmişti. Herkes öfke nöbeti geçene kadar sessizce beklemişti, sonra da asıl işlerine dönmüşlerdi.

Tıkınmaya ve kafayı çekmeye.

"Hadi nine, sandviç falan yap!" diye bağırdı amcalarımdan biri. Diğer herkes de güldü.

Sonunda ben dedemle barışmak için kucağına oturup onu dudaktan öpmeye yanaşmayınca, annemle babam hiçbir şey demeden yan yana oturdular.

Arndt Dede ne isterse yapılması gerekiyordu. Diğer her şey sadece işleri daha da kötüleştirirdi. Sorun çıkar ve kutlama havası berbat olurdu.

"Bir şeyler iç Stine, belki surat asmayı da bırakırsın!"

Babaannem Ursel bizim ailede *faşist Nazi örgütüne* şevkle üye olan tek kişiydi. Bir dönem BDM[34] lideriydi, düzenlediği yaz kamplarını bana heyecanla anlatmıştı. Daha sonra Doğu Almanya'da eğitmen oldu. Yeniden eğitim alıp haftalık kreşte çalıştı.

Çocukların, doğduktan sadece birkaç hafta sonra bırakılabildiği bir kurumdu burası. Pazartesi getiriyor, cumaları geri alıyorlardı.

Ben de kreşe gitmiştim ama haftalık değildi. Annem eğitmen olarak çalıştığı çocuk yuvasına gitmeden önce sabah altıda beni kreşe bırakırdı. Çocuklar yerinden kıpırdayamasın diye masanın dibine kadar itilen küçük sandalyeleri hâlâ hatırlıyorum.

Haftalık kreşler, hayatta kalması zor, korkunç yerlerdir. Haftalık kreşler varlığını Doğu Almanya'dan sonra birkaç yıl daha sürdürdü, Birleşme'den önce imzalanan sözleşmelerin süresinin dolması gerekiyordu.

Babaannem Ursel'ı yürekten severdim. Klara ve Kurti'yi neşelendirmek için başvurduğum bütün parmak oyunlarını ve tekerlemeleri ondan öğrendim.

"İki oğlan gidip su getirecekmiş, iki kız da tulumbayı çekecekmiş.

---

[34] Bund Deutscher Mädel (Alman Kız Birliği): Nazi Almanya'sında kızlara yönelik faaliyet gösteren örgüt. (ç.n.)

Çiftliğin ağası pencerede belirivermiş, bağırmış: Serseriler gelmiş! Adam içeri girince hepsi tulumbaya sarılmış, adam dışarı çıktığında hepsi çoktan sıvışmış!"

O sırada ellerini kavuşturur, parmaklarıyla önce tulumba çeken, sonra pencereden bakan ve sonunda sıvışan figürleri canlandırırlardı.

Babaannem bana örgü örmeyi öğretti, böylece bir gün her Noel'de oyuncak bebeklerime yeni kazaklar, pantolonlar ve ayakkabılar örenin o olduğunu anladım.

Büyüdüğümde ona hangi partiye oy verdiğini sordum, o da şöyle cevapladı: "PDS'ye veriyorum, hep yaptığımız gibi."

Bir cesaret ona savaşı sordum. Şanslı olduğunu söyledi. Annesi, yani ne zaman ziyaret etsem bana beş mark veren büyük büyükannem, çocuklarıyla birlikte büyükşehir olan Dresden'e taşınmış, bu dönemi orada daha kolay atlatabileceklerini düşünmüş. Ama sonra tesadüfen taşraya dönmüşler. Bu sayede ateş fırtınasından[35] kurtulmuşlar.

"İnsanlar yandı Stine, çok korkunçtu, bundan bahsetmek istemiyorum. Savaş böyle bir şey işte."

Ona, neden Hitler'in *Alman Kız Birliği*'ne katıldığını soracak kadar bilgi sahibi değildim. Doğduğu yılı bile bilmiyorum, tek bildiğim Arndt Dede'den yaşlı olduğu.

Ailedeki en yalnız insandı, aynı zamanda en tatlısı. Çok nadiren sert davranırdı. Mesela banyodan sonra kurulanırken ama neredeyse hiç azarlamazdı, aslında sadece Arndt Dede'nin yanındayken azarlardı. Biri acıkınca hemen birkaç sandviç yapardı. Beraber süpermarkete gittiğimizde istediğim bir şeyi almama izin verirdi. Ayrı-

[35] Dresden şehri 13-15 Şubat 1945 tarihlerinde ABD ve Britanya hava kuvvetleri tarafından bombalandı. Çoğunlukla sivillerin bulunduğu şehirde yaklaşık 25 bin kişi hayatını kaybetti. (ç.n.)

ca oraletlerini kaşık kaşık yememe ses etmez, dolapta benim için her zaman birkaç çikolata bulundururdu.

2006 Dünya Kupası'nın Almanya'da düzenleneceğinin açıklandığı gün, önce saçlarımı kızıla boyadım, sonra da BMX'imle babaanneme gittim. Ona uğrayıp Dünya Kupası'ndan bahsetmek istiyordum. Beni görünce ne kadar şaşırdığı hâlâ aklımda. Uyuduğunu söylemişti. Şimdi düşününce bedenindeki uyuşukluğu hatırlar gibiyim. Genelde gizlediği bir ağırlık vardı üstünde, çünkü Arndt adındaki kaderine boyun eğmişti.

"Saçını kendi kendine mi boyadın?" diye sordu, bir yandan kızıl saçlarımı okşuyordu.

Başımı sallayıp heyecanla yüzüne baktım: "Duydun mu? Dünya Kupası Almanya'da olacak. 2006'da!"

Babaannem arkasını dönüp ayağa kalktı.

"2006," dedi, "umarım o zamana ölmüş olmam." Peşinden koştum.

"Deme öyle!" diye bağırdım. "Sadece altı yıl var."

Babaannem bir şey demedi, bana oralet yaptı.

İçinde acı bir suçluluk duygusu kabarıyor. Aslında uzun zamandır içinde taşıdığın bir suçluluk. Onun için yeterince şey yapmadın. Berlin'e gittiğinde onu nadiren arardın. Onunla konuşmayı severdin gerçi ama Arndt Dede hep araya girerdi, telefonu babaannenin elinden alışı gözünün önüne gelirdi.

"Polisiye yazsana," demişti sana, "ben polisiye okumayı çok seviyorum."

Mimi yanına bir polisiye almadan asla yatağa gitmez... cümlesi çınlıyor kulağında. Onu düşünmeden edemiyorsun.

Ona yardım etmedin. Öldüğünde yanında değildin.

Ya baban haklıysa?

Çekip gittin. Hâlini görmek istemedin. Hiç gitmedin. Ne öldüğünde

ne de defnedilirken. Çünkü, diğer herkesle birlikte orada bulunmaya katlanamazdın. Annen ve babanla. Babanın kardeşleri ve kuzenlerinle.

Kimse hiçbir şey demedi. Kimse ona yardım etmedi, onu o zorbadan kimse korumadı. Bir kez bile dedene karşı çıkan olmadı. Ne babaannen için ne de senin için. Herkes ondan korkuyordu. En korkağı da babandı. Arndt Dede öfkelenince baban ya ortadan kaybolur ya da tuvalete giderdi.

Babaannem Ursel'ın cenazesinde babam Tim'le konuşmuştu. Babam ve kardeşleri Birleşme'den hemen sonra babaannem için bir daire almışlardı. Bütün ülke özgürleştikten sonra babaannem de özgürleşecekti. Sonuçta çocuklar ayrılmıştı, ihtiyar adam da kendi kendine homurdanarak yaşayabilirdi. Her şey ayarlanmıştı.

Ama sonra babaannem geri adım attı. Yalnız yaşayabileceği konusunda kendine güvenmiyordu, kimse de ikna edemedi.

Bir daha da bu konudan bahsedilmedi.

Bu daire meselesi yüzünden epey tatsızlık çıkmıştı.

Babamı, anne babasının evinin önünde hayal ediyorum. Yıl 1990, güzel bir yaz. Evin girişinin karşısında, üstünde halı da dövülebilen çamaşırlıklar duruyor. Babaannem bir keresinde bana göstermişti, birlikte halıları bir güzel dövmüştük. Yukarıdaki tepede, mantar biçimindeki yuvarlak tırmanma iskelesinin olduğu oyun parkı var, bir de kuzenlerimizin bizi en tepeye çıkardığı tahterevalliler, yüreğimiz pır pır ederdi. Kışın küçük tepeden aşağı kızaklarımızla kayardık, ta ki kar çamura dönüne kadar.

Babam aşağıda duruyor, motosikletine yaslanmış, yanında bir kask daha var. Normalde annemin taktığı kask. Motoru onun gurur kaynağı. Babaannem motora binmeyi pek sevmiyor. Virajlarda hep yanlış tarafa doğru eğiliyor.

Babam zili bir kez daha çalıyor, babaannem elinde bavuluyla dışarı çıkıyor. Yeterince vakit var. Arndt Dede işte, akşamdan önce de dönmeyecek. Komşu kadınlardan biri gelip arkadaşı Ursel'a sarılıyor. Ona şans diliyor ama kaygılı bir hâli var.

Ursel artık genç değil. Elli beş, hatta belki altmış yaşında. Daha yıllarca çalışması gerekmeyecek. Yeterince parası var. Babam ve kardeşleri, "Gerekirse biz katkıda bulunuruz," demişler, "seni ortada bırakacak değiliz anneciğim. Bundan böyle güzelce yaşa istiyoruz!"

Babaannem bir an için başını kaldırıp mutfak penceresine bakıyor. Çocukları ve torunları oyun parkında oynarken onları oradan izlerdi. Öğle yemeğine gelsinler diye onlara oradan seslenirdi. Arndt Dede eve gelip de bağırmaya başlayınca pencereyi kapatırdı.

"Ama motorda bavul olur mu?" diye soruyor oğluna.

"Sen merak etme," diyor babam, ona kaskını uzatıyor.

Babaannem nihayet motorun arkasına oturuyor, oğluna sıkı sıkı tutunuyor. Babam motoru sürüp köşeden dikkatlice dönüyor.

"Viraj yönünde eğilmen gerek anne, tam tersi değil."

"Tamam, tamam, biliyorum!"

46

Daha ben doğduğumda bile küçük şehrin kaldırımlarının altında tarihin birçok katmanı vardı. Taşlar iyice birbirine girmiş, şuradan buradan yamalanmıştı. Yara izi gibi görünüyordu, onarılacak pek bir tarafı yoktu. Üzerinde yürünür herhalde diye umuyorlardı. Biri bileğini burkmaz, ayağı yarığın birine sıkışmaz diye.

Bütün bulvar küçük kırmızı taşlarla döşenmişti.

Ziftle kaplanan kısmı paten kaymaya daha müsaitti ve eski çeşmenin etrafından dolaşmak daha kolaydı, çünkü sidik oluğu dediğimiz yenisi kadar büyük değildi.

Belki biz çocukların bulvarda vızır vızır dolaşmasını ve etrafta gezinen turistlerin bacaklarına çarpmasını engellemek istemişlerdi.

Yeni açılan çatlaklar ve geçmişte kalan hatalar, her yer yine dümdüz olana kadar çiğnenen güzel kaldırımların altında kaldı.

Mesela Yuvarlak Masa'daki[36] insanların en iyi arsaları kapması. Veya Pornopaule'nin sokağın yarısını satın alabilmesi. Birleşme'den

[36] Merkezî Yuvarlak Masa, Barış Devrimi sırasında Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde kuruldu. Aralık 1989'dan Mart 1990'daki meclis seçimlerine kadar Modrow hükümetinin çalışmalarında etkili oldu. (ç.n.)

sonra bir süre Pornopaule'nin ismini Bisikletpaule'yle değiştirmeye çalıştılar. Çünkü Pornopaule, Doğu Almanya döneminde tezgâh altından porno dergisi satan, karaborsa dükkânı olarak bilinen bir bisiklet dükkânıydı. Ama lakabı değişmeden kaldı. Sokağın yarısının Pornopaule'ye ait olduğunu da güvenilir olmayan kaynaklardan, kulaktan dolma bilgilerle öğrendim.

Resmî kurum ve dairelerdeki cazip yönetici pozisyonları da yeni insanlarla dolduruldu. Bir boşluk olduğunda da önce Yuvarlak Masa haberdar ediliyordu. Bu yüzden muhalefet cephesine bir anda, SED rejiminden ancak kurtarılacak bir şey kalmadığında ayrılan insanlar doluştu. İş çok, zaman kısıtlıydı, insanlar kendi saflarındakilere güven duymamayı göze alamıyorlardı. Batı, tüketim vaadi ve yeniden Birleşme sürecinin hızla atlatılacağı umuduyla, demokratik sosyalizmden geçen üçüncü yol hayalini ihtimal dışı bırakmaya çalışıyordu. Ülke satılmakla tehdit ediliyordu. Peki, demokratik bir Doğu Almanya mümkün olabilir miydi? Kesinlikle mümkün değildi. Devrim her zaman olduğu gibi kendi çocuklarını yiyordu, bundan en çok faydalananlar da fırsatı bulduğunda atılmaya ve yeni koşullara uyum sağlamaya dünden hazır olanlardı.

Bir yerde, kimliği açığa çıkan istihbarat üyelerinin yarısının kamu hizmetinden atılmadığını okudum. Bir de ne yaptığını bilmediğini, sadece şüphe duyduğunu ya da onu bile duymadığını söyleyenler vardı.

Mesela bir kadın, küçük şehirde sivil haklar için mücadele eden aktivistlerle çalışıyordu. Özellikle, eski yöneticilerle görüşüp belediye binasında olup biten her şeyi bundan böyle inceleyebileceklerine dair anlaşma sağladığında aralarına girmeyi başarmıştı. Belediye başkanının işleme koyduğu, imzaladığı her şey ve aldığı tüm kararlar, bundan böyle aktivistler tarafından önceden incelenecekti. Böy-

lece hiçbir şey örtbas veya yok edilemeyecekti. Sonra bu kişinin uzun yıllardır Stasi için çalıştığı ortaya çıktı. Stasi artık "ayrışmaya karşı aldığı önlemlerle" sivil haklar hareketini durdurabilecek ve Doğu Almanya'nın sonunu engelleyebilecek durumda olmasa da hâlâ her yerde, her şeyin içindeydi.

Bir ülke gerçeğin ne kadarını kaldırabilir? Bir şehir ya da bir aile? Karanlıkta kurulan dostluk aydınlıkta da sürer mi?

"X Günü" için, adına önlemler bütünü denen bir plan olduğunu okuyorum. Ülkede siyasi bir kriz çıkması durumunda, önceden belirlenmiş alanların ve binaların etrafına yirmi dört saat içinde dikenli teller ve gözetleme kuleleri dikilecek, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin on binlerce vatandaşı için tüm cumhuriyete yayılan kamplar kurulacaktı. En kısa sürede tecrit ve çalışma kamplarına alınacakların listesi, onlarca yıldır sürekli güncelleniyordu.

Vızır vızır çalışan bir makine daha, diye düşünüyorum, büyük bir özenle kontrol edilip bakımı yapılan, "daha iyi bir Almanya" için görevini sessizce ve mümkün olduğunca dikkat çekmeden yerine getirecek bir makine daha.

Küçük şehirdeki Devlet Güvenlik Bakanlığı Bölge Ofisi'nin de böyle güncel tutulan bir listesi vardı. Parola söylendiği anda birkaç düzine kasaba sakini bir gün bir gece içinde bütün haklarından mahrum bırakılacaktı.

Kimsenin hakkında konuşmadığı ve konuşmayacağı şeyse kırmızı çoraplar, Nomenklatura.[37]

[37] Sovyetler Birliği ve diğer Doğu Bloku ülkelerinde bürokraside çeşitli kilit idari görevleri ellerinde tutan elitlerdi. Bu kişilerin çoğu Komünist Parti üyesiydi. (ç.n.)

Almanya Sosyalist Birlik Partisi 1990'da yasaklanmadı, hafta sonu boyunca süren çılgın bir parti kongresiyle adı değiştirildi. Kongrenin başında, sonraları müvekkillerinin, sırlarını Devlet Güvenlik Teşkilatı'na verdiğinden şüphelendiği bir avukat vardı.

SED yasaklanmadı ve bu avukat hem Doğu'da hem Batı'da sevilen bir ikon hâline geldi. Bugün Doğu Almanya'nın çıkarlarını herkesten daha iyi savunan kişi olarak görülüyor. Partili bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmişti, babası bakandı. Elitlerinin arasında bulunduğu ülke aksi gibi tam da şimdi yıkılmasaydı muhakkak benzer bir makamda oturacaktı.

Önce Wilhelm Amca'nın büyüdüğü, şimdi de çocuklarımın yaşadığı semt, Ku'Damm'a beş dakikadan daha kısa bir mesafede. Avukatın ofisi de orada. Batı Berlin'in en güzel caddesinde.

Sivil haklar hareketinin anma törenlerinde konuşma yapması için davet bile alıyor. Bunun ne kadar absürd olduğunun neredeyse hiç kimse farkında değil gibi.

Peki kırmızı çoraplara ne yapmalı? Diktatörlüğün fırsatçılarına, her şeyi bilen, yine de susan suç ortaklarına? Bugün, *bu da hayatın bir parçası*, diyenlere. *O da güzeldi. Hayattaki başarılarımızı mahvetmeyin!*

Halledilir ya, diye düşünmüşlerdi. Herkes kendi dosyasına baktıktan sonra elbet bitecekti. Sonuçta savaş çıkaran onlar değildi, gaz odalarını da onlar inşa etmemişti. Hem Wandlitz'deki Waldsiedlung'un[38]

[38] Berlin, Brandenburg'da bulunan ve adı "Orman Yerleşkesi" olarak çevrilebilecek özel bölge, 1960'tan 1989'a kadar Demokratik Alman Cumhuriyeti liderlerinin ikamet ettiği güvenli konut bölgesiydi, bu bölgeye ve çevresindeki alanlara sıradan vatandaşların girmesi yasaktı. Günümüzde SED'in elit kesiminin sembolü olarak görülüyor. (ç.n.)

mütevazı koşulları göz önüne alınacak olursa gerçek bir diktatörlükten söz etmek mümkün müydü?

Wandlitz'e gittim. Vaktiyle sıkı güvenlik önlemleriyle korunan kodaman bölgesinde, bugün bir kaplıca merkezi var. SED kalesinin eski sakinleri hatıra plaketleriyle anılıyor.

Burası bana pek bir şey ifade etmedi. Sadece giriş kapısı televizyonda gördüğüm görüntüleri anımsattı. Duvar'ın yıkılışından sonra Doğu Almanya elitlerinin gücünü kaybedişi muhabirler tarafından hayretle takip edilmişti. Kodamanların evlerindeki basit mobilyalar onları şaşırtmıştı. Mutfaklarda hiçbir Doğu Almanya vatandaşının erişemeyeceği, Batı'dan gelen aletler vardı ama yorumcu hazretlerinin bugünkü değerlendirmesine göre hepsi gayet orta sınıf işiydi.

Vasatlık.

Demek ki Doğu Almanya'daki buzdağının zirvesi buydu. Batı Almanya'nın vasatlığı.

Peki buradan diktatörlükle ilgili ne çıkarılabilir? Şiddetle ilgili?

Evet, krallar çıplaktı, tüm çıplaklıklarıyla da halkın önünde duruyorlardı. Ama bu görüntüler hafif bir şaşkınlıkla insana şunu sormuyor muydu: Bunların mı kölesi oldunuz? Sizden bir saray bile koparamamışlar, yine de bu şaka gibi tiplerin her istediğini kırk yıl boyunca yaptınız, öyle mi?

Sözde ayrıcalıklıların bu gülünçlüğü, bugün bile Doğu Almanya'yla ilgili her şeye siniyor. Filmlerdeki ve televizyondaki Stasi uzmanları çoğu zaman nevtorik tipler. Müzik, moda ve tüketim kültürü de bol bol alaya alınıyor. Peki, ya kurbanlar?

"Elbette kurbanlar oldu," dedi annem, "ama sayıları çok azdı. Herhangi bir suç işlemediysen düzgün bir hayat sürebilirdin."

Okulda bu konuda hiçbir şey öğretmediler. Öğretmenler eskiden çocukları sosyalist kişiliklere dönüştürmek gibi bir görevleri oldu-

ğundan hiç bahsetmezdi. Bu görev bir gün içinde buhar olup uçtu. Tıpkı şarkılar, bayraklar, kaşkoller ve üniformalar gibi. Sınıf düşmanları da onların işvereni ve patronu oldu.

Genç Öncüler'den olmayı çok istiyordum. Kuzenim Karl'la bunun hakkında konuşmuştuk. Doğu Almanya'nın artık var olmamasına o da üzülüyordu. Çünkü iki Almanya'nın birleştiği yıl Thälmann Öncüleri'nden olacak, nihayet kırmızı kaşkollü büyüklerin arasına girecekti.

"Uç uçak, uç, selamımı götür..."

Antifaşist savunma duvarı artık yoktu, sadece kimsenin hiçbir zaman inşa etmek gibi bir niyetinin olmadığı bir Saksonya şakası olarak lafı geçiyordu.

Paul Dede şöyle demişti: "Batı'da çalışıp Doğu'da alışveriş yapmak mümkün değildi. Bütün ülkeyi açığa sattılar. Doğu Almanya'nın Duvar'ı inşa etmek dışında bir seçeneği yoktu."

Duvar'ın yıkılışı konusu coğrafya öğretmenimizde tik gibi bir şeydi. İkide bir ondan bahsediyordu. Görünürde hiçbir neden yokken. "Tencere misali. Kapağını kapatırsan bir noktada taşar. Çekoslavakya sınırını kapatmasalardı belki her şeyi çok farklı olabilirdi."

Almanya'nın bölünmesi, çoğunluğu Batı'da ıskartaya çıkarılan kitaplardan oluşan okul kitaplarımızdan, pembe bir fil gibi sarsak adımlarla geçiyor ve herkes onu görmemiş gibi yapıyordu. Mesela atlasımızdaki Sovyetler Birliği sınırlarını ve sekizinci sınıf İngilizce kitabımızdaki "Berlin – *divided city*[39]" başlıklı bölümü hatırlıyorum. Yeni milenyum çoktan başlamıştı ama biz iflah olmayarak eskisinde takılı kalmıştık.

[39] (İng.) Bölünmüş şehir. (ç.n.)

Waldsiedlung'u ziyaret ettikten sonra biraz daha kuzeye, ormana doğru gittim. O civarda büyümüş bir arkadaşım bana ürkütücü bir şey göstermek istediğini söyledi. Orman otoparkındaki tek araç benimkiydi. Korucu orman yangını riskinin çok yüksek olduğunu bildirdiği için orada bir sigara daha içtim.

Ormana girip biraz yürüdük, birkaç dakika sonra bitkilerle kaplanmış bir villa arazisinin arka kısmına geldik.

"Burada kim yaşamış biliyor musun?" diye sordu arkadaşım.

Omuz silkip pencereden içeri bir göz attım. Parke döşemeler neredeyse kusursuzdu.

"Bayağı güzelmiş."

"Goebbels'in villası. Bak..."

Akıllı telefonunu çıkarıp bana Magda ve Josef Goebbels'in, çocuklarıyla birlikte villanın ön bahçesinde çekilmiş fotoğraflarını gösterdi.

"Bu var ya," diye tıkladı az önce baktığım büyük cama, "o zamanlar son modaydı. Goebbels bunu özel olarak yaptırmıştı, çünkü böyle bir şey Führer'in evinde de vardı. Yere kadar uzanan cam."

Terk edilmiş binanın etrafından dolaştık, gerçekten de yapıyı fotoğraflarından tanıdım. Ana girişin üzerinde *Bogensee*[40] yazıyordu.

"Doğu Almanyalılar villaya el koyunca ilk yaptıkları şey indirilip kaldırılabilen pencereleri sabitlemek oldu. Çünkü mekanizmasında sürekli sorun çıkıyordu."

Arkadaşım villaya şimdi ne olacağını bilmiyordu. Muhtemelen zaman zaman ilgilenen birileri çıkıyordu ama bunların Nazi olup olmadığı bilinmiyordu. Arazi şimdi Berlin eyaletine aitti.

Garip, diye düşündüm, boş ev burada, ormanın içinde duruyor

[40] Wandlitz civarında bulunan gölün, aynı zamanda Goebbels'in villasının adı. (ç.n.)

ve kimse onunla ne yapacağını bilmiyordu. Yine de birileri epey ilgileniyormuş gibi sağlam görünüyordu.

Çok geçmeden başka bir yapı kompleksine denk geldik. Önce ormanın ortasındaki betonarme binaların arasından geçtik, sonra önümüze geniş bir açıklık çıktı. Karşımızda iki görkemli bina yükseliyordu.

Arkadaşımın dediğine göre solumuzdaki Kültür Sarayı, sağımızdaki ise bir tepenin üzerine inşa edilmiş FDJ Gençlik Akademisi'ydi. "Resmî bayramlarda burada yürüyüş yapılırdı, önemli şahsiyetler de balkondan el sallardı."

Kültür Sarayı'na doğru yürüdük, girişin yasak olduğunu bildiren bir tabela asılmıştı.

"Üstüne gamalı haçlı bayrak veya Sovyet bayrağı assak istediğimiz tarihî filmi çekeriz. Onun dışında beş para etmez."

Elimi duvarda gezdirdim. Sahiden de dekor gibiydi.

Birkaç yıl önce birileri bu betonarme yapıları, üniversite öğrencilerinin kalabileceği bir misafirhaneye çevirmeye çalıştı. Ama arazi çok büyüktü ve Berlin'den çok uzaktı. Buraya hiçbir zaman yeterince öğrenci ve turist gelmezdi.

Arkadaşım dönüş yolunda bana Goebbels'in Berlin'den getirdiği metreslerini ve FDJ'nin ilk başkanı olarak villayı devralan Honecker'i anlattı. Pek kulak vermedim.

Boş binaların hiçbir işlevi yoktu, yine de onları yıkmak belli ki herkese zor geliyordu. Bir zamanlar prestij, güç ve nüfuz anlamına gelen bu kadar önemli bir şey öylece yıkılamazdı.

Ailem, 89/90 devriminin küçük şehri de kasıp kavurduğundan bahsetmezdi. Yine de veya tam da bu nedenle Doğu Almanya mevcudiyetini garip bir şekilde sürdürüyordu. Kaybedilen ve özlenen bir yer olarak. Her şeyin güzel olduğu bir yer, "Peki Schlagersüßtafel'ı hatırlıyor musunuz?"

Anne babaların anlattığı hemen her hikâyede bu çikolatanın bahsi geçiyordu. Almanya'nın kötü tarafına güzelce yerleşmiş olsalar da, Schlagersüßtafel'ın artık satın alınamıyor olması, yeni inşa ettikleri evlerden, çıktığımız tatillerden, gittikleri tenis kurslarından daha önemliymiş gibi görünüyordu.

Günün birinde geri geldiler, Doğu Almanya ürünleri. Bütün panayırları, hatta süpermarket raflarımızı doldurdular. Bir anda yine Bambina, Nudossi, Puffreis ve Filinchen bulunur oldu. Ama ilk Schlagersüßtafel tam bir hayal kırıklığıydı. Şu Doğu Almanya'nın tadı böyle miydi yani? Tatsız tuzsuz bir şeydi, kakao tozu tadı bile yoktu. Muhtemelen çikolata falan değildi.

1945'ten önce küçük şehirde neler olduğunu neredeyse kimse bilmiyor. Bugünkü Mecklenburg Vorpommern, savaştan sonra doğudan gelen sayısız mülteciyi kabul etmiş, nüfusu ikiye katlanmıştı. Paul ve Eva gibi diğerleri sonradan geldi. Yuvası bu küçük şehir olan insanlar geçmişlerini başka yerde yaşamıştı ve belki de insanın tarihini bilmediği bir yerde sıfırdan başlaması daha kolaydı.

Biz de kaldırımların altına bakmak yerine eski efsaneleri öğrendik. Bir zaman sonra insanlar yazın ortaçağ kostümleriyle pazar meydanında geçit töreni yapmaya başladı, tören İsveç'in Baltık Bölgesi üzerindeki egemenliğini hatırlatıyordu. Muhtemelen İsveçliler artık kibar ve dost canlısı olarak görülüyor, bu yüzden de insanlar onların mobilyalarını satın alıyor, Pippi Langstrumpf'u[41] çok seviyorlar. İsveç'ten gelen herhangi bir şey kötü olamaz. Başka bir milletin egemenliği söz konusu olsa bile.

[41] İsveçli yazar Astrid Lindgren'in 1945 yılında yayımladığı çocuk kitabı serisinin başkarakteridir. Pippi, kırmızı saçlı, yüzünde çiller olan, sıradışı ve son derece güçlü bir kızdır. (e.n.)

IKEA 2012'de, Doğu Almanya'da üretim yaptırdığını, daha doğrusu mobilyaların SED diktatörlüğünün hapishanelerinde zorla çalıştırılanlar tarafından üretildiği itiraf ettiğinde Kuzey Baltık'ın dost canlısı imajı bundan zarar görmedi.

Birkaç yıldır küçük şehrin arşivinden materyal toplayan amatör bir tarihçinin bloguna rastlıyorum.

Dikkatimi çeken fotoğrafların birinde Adolf Hitler belediye binasının merdivenlerinden inerken görülüyor. Neresinden bakılsa altmış yıl sonra Ada'yla ben bu merdivenlerde oturup şirinler dondurması yemiş, Doğu Almanya'nın kötü olup olmadığını tartışmıştık.

Küçük şehrin 1933'teki seçimden önce tüm Alman İmparatorluğu'ndaki en yüksek işsizlik seviyesine ulaştığını okuyorum. Bu yüzden Führer seçim kampanyası için oraya gitmiş, çok sayıda parti büyüğü de onu takip etmişti. Naziler iktidara geldikten hemen sonra küçük şehre, yaklaşan savaş için uçak üretecek bir uçak fabrikası kuruldu.

Bir şapelde, duvara çizilmiş gamalı haçın önünde diz çökmüş din adamı fotoğrafı da epey şaşırtıcı. Fotoğrafı Krissi'ye gönderiyorum, belki bu sunağın hangi kilisede olduğunu biliyordur. Merakla okumaya devam ediyorum.

Şehirde yalnızca iki düzine Yahudi yaşıyormuş, kendi cemaatleri yokmuş. Nedeni de ortaçağdan kalma yerleşim yasalarının ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında değiştirilmesiymiş. Yahudiler küçük şehre ancak bundan sonra yerleşebilmişler. Aralarında yoksullarla ilgilenen çok saygın bir doktor da varmış. Kasım Pogromu'ndan sonraki gece SA[42] çetesi küçük kasabada da terör estirmiş. Bir alay, pazar meydanına yürümüş, orada Yahudi vatandaşları ve diğer vatan hain-

[42] Sturmabteilung: Nasyonal sosyalistlerin yükselişinde önemli rol oynamış paramiliter örgüt. (ç.n.)

lerini ifşa etmek için bir teşhir direği dikmişler. Bu kadarıyla yetinmeyip bazılarını tutuklamış, sorgulamışlar, bazılarına işkence etmişler. Doktor bu korkunç olaylar sırasında ölmüş. Halka açık bir cenaze törenine izin vermemişler. Efsaneye göre tabutu mezarlığa götürülürken birkaç yüz vatandaş, tesadüfen oradaymış gibi yolun kenarında durmuş.

Savaşın sona ermesine daha çok varken, küçük şehirde yaşayan Yahudi kalmamış.

Savaş epey hasarsız atlatılmış, çünkü müttefiklere savaşmadan teslim olmuşlar, az sayıdaki hava saldırısı da sivillere yönelik değilmiş. Şehrin İngiliz bölgesine dahil edileceği umudu gerçekleşmemiş. Çok geçmeden yönetimi Sovyetler ele almış ve yeni bir terör saltanatı kurmuşlar.

Bize anlatılmayan şeylerden duyduğum keder ve utanç, içimdeki topraklara Baltık Denizi'nin küçük ve düzenli dalgaları gibi yavaş yavaş vuruyor. Etkisi kesintisiz, yine de suyun bana zarar veremeyeceğini düşünüyorum. Ama sonra, çok uzun zaman önce, deniz tabanının derinliklerinde bir şey olmuş olmalı diyorum. Bir felaket denebilir. Belki dünyanın içini dışına çıkaran volkanik bir patlama veya kıtasal levhalardaki bir kaymayla tetiklenen bir deprem. Her halükârda su tüm gücüyle körfeze doluyor ve sonunda taşıyor.

Ağzımdan, burnumdan geliyor, tek yapabileceğim sessizce kabullenmek. Babaannem Ursel'ı BDM üniforması içinde, kendisine emanet edilen küçük kızlara, "Heil Hitler!" diye bağırarak Hitler selamı vermeyi öğretirken hayal ediyorum.

Paul ise çamurun içinde, etrafa ateş ediyor, kendisi de vurulup korkunç bir acı çekiyor. Hayvani bir haykırış kopuyor göğsünden, ne umacağını kendisi de bilmiyor. Kurtarılmayı mı, yoksa sağında solunda hareketsiz yatan silah arkadaşları gibi geride bırakılmayı mı.

Babamı motorunun tepesinde hayal ediyorum, babaannemi almaya gidiyor. Halbuki böyle bir şey hiç olmadı.

Annemle Sabine Teyze'nin fotoğraflarına bakıyorum, üstlerinde öncü üniformaları, bir sürü yetişkinin arasında uslu uslu çiçeklerini uzatıyorlar.

Anneannem Eva çayıra yatmış, bana dil çıkarıyor.

Kendimi takdis töreninde hayal ediyorum, ayağımda yüksek topuklu ayakkabılar, üzerimde gümüş rengi bir elbise.

Krissi şöyle yazıyor: "Sordum soruşturdum. Gamalı haçlı şapel gerçekten varmış ama yıkılmış."

Hiç değilse bir şeyden eminim. Davulcu artık pazar meydanının altında davulunu çalamaz. Savaş sırasında orada bir hava saldırısı sığınağı vardı, daha sonra havaya uçuruldu.

XIII

"ENKAZ ALTINDA II

Sonra gökyüzü bir anda çöktü
Güldüm ve kör oldum
Yeniden çocuk oldum
Ana rahminde haşarı ve suskun
Talimsiz kolları bacaklarıyla çırpınan
Uzanan, koşan
Her yerde görüntüler
Ne zemin var ne çatı
Nedir, kaybolan
Ben neysem oyum
Bir nefes saatler sürüyor
Diğerleri, denizde bir an
Biri kapıyı tıklatıyor
İşte yerküre!
Tutunuyorum
Köprülere, direklere
Milyonlarca el lazım bana
Beni taşıyamazsın ölüm, kendimi ağırlaştırdım
Ta ki onlar gelene, gömene kadar
Yakalayana kadar beni
Elin boş döneceksin"

Inge Müller

47

Güvercini ezdikten birkaç gün sonra, çocuklara bu olayı anlatıyorum. Aklımdan bir türlü çıkmıyor.

Klara ve Kurt gülüyorlar.

Hikâyeyi onlara bir kez daha, doğru düzgün anlatmam gerekiyor.

"Niye frene basmadın?"

Kuşun uçup gideceğinden emin olduğumu söylemem onlar için yeterli bir cevap olmuyor.

Herkes uyuyunca hayvanı ezdiğim yere tekrar gidiyorum. Bu olay gerçekten yaşandı mı artık emin değilim.

Kısa bir yürüyüş, hava da öyle sıcak ki rüzgâr hoş bir okşayış gibi geliyor.

En çok o günleri severdin. Sabah okula giderken nemli ve ısırıcı soğuğu aniden hissetmez olduğun günleri. Bahar rüzgârının estiği, uzun ve sıcak bir yaz vaat ettiği günleri.

48

Paul Bahrlow'un Hikâyesi – 4. Kısım

Paul Bahrlow, daha sonra bana anlattığı üzere 1945'te bir Hollandalıyla birlikte esir kampından kaçmış. Bu yüzden Hollandalılara karşı hep sempati duymuş. İkisi de yakalandıkları takdirde Rusların onları vuracağını biliyormuş. Altı çitin üstünden atlamaları gerekmiş.

Paul, Berlin'e geldiğinde şehir açık bir yaraydı. Şimdi yaranın kapatılması gerekiyordu, çünkü ülkenin karanlık yüreği bir zamanlar burada atmıştı. Bin yılın enkazını kaldırdılar. Böylece kanama duracaktı. Böylece yara görünür olmayacaktı.

Paul ailesinin yanına dönmeyi kesinlikle istemiyordu. Babasıyla sürekli tartışıyorlardı, Paul yaşlı adama sitem ediyordu. Paul'e göre Hitler diye bir şeyi ve bu korkunç savaşı mümkün kılan, en başta sosyal demokratların ve komünistlerin birlikte çalışmamasıydı. Paul SPD'ye katıldığı halde birleşik bir partiyi, Sosyalist Birlik Partisi fikrini destekliyordu, 31 Mart 1946'da Batı Berlin'de KPD ve SPD'nin derhal birleşmesi için oylama yapıldığında birleşme yönünde oy kullandı.[43]

[43] Doğu Almanya'yı yönetecek Almanya Sosyalist Birlik Partisi (SED) 21 Nisan 1946'da Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD) ile Almanya Komünist Partisi'nin (KPD) birleşmesiyle kurulmuştur. (ç.n.)

"Faşizm, bir daha asla!"

Paul'ün annesi ona yalvardı. Oğlunun Batı Berlin'e yerleşmesini istiyordu, Ruslar tehlikeliydi, bunu herkesten daha iyi bilmesi gerekirdi.

Ama Paul karşı çıktı. Potsdam'daki Yeni Öğretmenler Semineri'ne katılmak üzere kaydoldu. Liseyi sonradan bitirme hakkı tanınmıştı. Artık üniversiteye gidebilirdi. Ayrıca yeni ve daha iyi bir Almanya inşa etmek üzere Moskova'dan Berlin'e gelen adamlara da inanıyordu. Sovyetler, Nazilerin yakayı kurtarmasına izin vermeyecek, herkese bu ülke için çalışma fırsatı sunacaktı. Sadece küçük bir azınlığın değil herkesin durumu daha iyi olsun diye sosyalizmi inşa edeceklerdi.

Kapitalizm ve milliyetçilik dünyayı felakete sürüklemişti. Şimdi yeni bir dünya düzeni için mücadele etmek gerekiyordu.

Paul artık babasıyla da kardeşi Wilhelm'le de konuşmuyordu. SED birleşmesine karşı oldukları şüphesiyle Doğu'da sosyal demokratlara yeniden zulmetmeye başladıklarında Paul'ün babası oğlunun boş laflarına daha fazla dayanamayıp onu kovdu.

O günden sonra Paul sadece annesiyle mektuplaştı.

Paul atik ve çalışkandı. Canını dişine takmıştı, bütün o sefaleti ardında bırakmaya kararlıydı. Yirmilerinin ortasında fabrikaya geri dönebilirdi ama yıkılan ve yeniden inşa edilmesi gereken şeyler onu bekliyordu. Bu yeni ülkede çabalayan herkes bir şey olabilir gibi görünüyordu. Hem artık işçilerin de okuması gerekiyordu, bu da ona yaramıştı. Bu hayatta daha yapacak işleri vardı.

Bu yüzden taşrada bir lisenin müdürlüğü teklif edilince tereddütsüz kabul etti.

Dedem öğretmenliğe başladığı dönemi bir keresinde bana anlatmıştı. Ona cılız oğlanlarla dolu bir sınıf vermişlerdi. Muhtemelen

onu sınamak istiyorlardı ve başlarda görmezden geldiler. Mesela, bir gün onuncu sınıflardan bir çocuk sınıfa bisikletiyle girip çocukların tezahüratları eşliğinde sıraların etrafında tur atmıştı.

Aklına dersleri boykot ettiğiniz, tüm ders boyunca bağıra çağıra Noel şarkıları söylediğiniz kendi okul günlerin geliyor.

Paul sınıfı dizginlemekte epey zorlandı, şimdi bunu başaramazsa ipin ucunu kaçıracağını biliyordu. Ona bir daha asla saygı duymayacaklardı. Bisikletli defalarca rica etmesine rağmen bisikletinden inmeyince Paul tekrar öğretmen masasının önünden geçmesini bekledi. Tam o sırada atılıp çocuğun bir elini gidondan çekti. Çocuk paldır küldür yere düştü ve bir dişi kırıldı.

Sonra tüm sınıf sustu.

Okul denen savaş alanını düşünüyorsun. Öğretmenler tavsiyeleriyle geldiklerinde, kendilerini nasıl da gülünç durumu düşürüyorlardı. Bağırıp çağırıp kırıcı olduklarında. Zayıf olanlara terbiye vermek için sınıfın bir kısmını arka sıralarda topladıklarında. Onlarla dalga geçtiklerinde. Onlardan kaçamayacağınızı biliyorlardı. Yıllar boyunca onların kanaatlerine bağlıydınız. Yıllarca onların düşündüğü kişiler olarak kaldınız.

Sınıfta bisikletle dolaşmak şahane olmalıydı! Ne harika bir fikir!

Yine de insan çocukken hep yetişkinlerin ne yaptığını bildiğini düşünür. Yanlış gelse de, canını yaksa da, adil olmadığını bilse de. İnsan hep her şeyi bildiklerini düşünür. Sende olmayan gizli bilgiler, özel yetenekler vardır onlarda.

Her durumda Paul ne yaptığını biliyordu. Her zaman da doğru olanı yapmaya çalışıyordu. Dünyanın ondan beklediğini.

Görevlendirildiği ilk okulda iki yıl müdürlük yaptı, sonra Werder'e atandı.

Werder'e sen de gitmiştin. Ağaç çiçeği festivaline, şarap yapılacak elmaların hasadı şerefine, tüm şehre yayılan ve bir gün süren içki âlemine.

Paul Dede'nin Werder an der Havel'a gelip oradaki okulda müdürlüğe başladığı yıl 1952'ydi.

SED ülkede iktidar mücadelesi veriyordu. Her köşede direniş baş göstermişti, çünkü ülkenin savaştan sonra yeniden inşası Batı'da çok daha hızlı ilerliyordu. Daha iyi Almanya'ya ise refah gelmek bilmiyordu. Yönetimdekilerin tek bir sloganı vardı: Çalışkan olun, daha çok çalışın! Böylece direniş büyüdü ve 1953'te Sovyet ordusunun kan dökerek bastırdığı bir ayaklanmaya yol açtı. Savaş bittikten sekiz yıl sonra Berlin'den bir kez daha tanklar geçiyordu.

Stalinizm dönemiydi. İnsanların öylece ortadan kaybolduğu, bir daha da görünmediği karanlık bir dönem. 50'lerin başlarında yaklaşık bin kişi ölüme mahkûm edilmiş, Moskova'ya sürülmüş ve idam edilmişti. Birkaç bin kişi de çalışma kamplarında kayboldu.

Doğu Almanya da Sovyetler Birliği gibi, sonradan zalim diktatörle arasına mesafe koymuş, anıtları alelacele sökmüş, Stalinstadt'ı Eisenhüttenstadt'a, Stalin Bulvarı'nı bir gecede Karl Marx Bulvarı'na çevirmiş olsa da Stalin'in işlediği suçlar hakkında konuşulmasına izin vermiyordu.

Kurbanların yakınları; çocuklarının, babalarının, annelerinin, teyzelerinin, amcalarının, komşularının ve arkadaşlarının akıbetini öğrenemedi.

Suskunluk her yere öyle bir yayılmıştı ki Doğu Almanya'nın ilk döneminde işlenen suçları bugün bile pek kimse bilmiyor, oysa bu şiddetten nasibini almamış tek bir aile bile kalmamış olabilir.

Başlarda Werder'e gitmeyi dört gözle bekliyordun. Çünkü Berlin'de arkadaşlarda kalıyordunuz. Heyecan vericiydi.

Werder'deki yıllar kaynaşıp tek bir anıya dönüşüyor. Güneş pırıl pırıl, aileniz ve arkadaşlarınızla birlikte yollardasınız, her şey yolunda.

Bir keresinde bungee jumping *yapan birini izlerken kayboldun. Bir anda herkes ortadan yok oldu, aileni tekrar bulduğunda yokluğunu kimse fark etmemişti.*

Tim'in elini tutup yanımdan ayrılma diyorsun.

Babanın arkadaşlarından biri çimlerin üzerine yığılmış, kıpırdamıyor.

Baban üstsüz, göğsüne şişme memeler takmış dans ediyor.

Kusmuk, alkol ve ter kokuyor.

1951'de Werder'de de eski öğrenciler tutuklandı, bunlar Paul Dede'nin 1952'den itibaren müdürlüğünü yapacağı okulun eski öğrencileriydi.

FDJ'ye katılmayı reddetmişlerdi, çünkü bu yeni gençlik örgütü onlara fazlasıyla, birlikte büyüdükleri Hitler Gençliği'ni hatırlatıyordu. Ayrıca dans etmek, rock'n'roll dinlemek, zorlu savaş ve savaş sonrası yılların ardından nihayet yaşamaya başlamak istiyorlardı. Bu yüzden sık sık Batı Berlin'e, Amerikan bölgesinde olan Wilmersdorf'a gidiyorlardı.

Böylece Batı Berlin'de SED yönetimine karşı faaliyet gösteren bir direniş grubuyla, Barbarlığa Karşı Mücadele Grubu, BKMG'yle tanıştılar. Kendi şehirlerinde broşür dağıtmak için onlardan destek aldılar.

Ancak, Stasi gruptakilerin kimliğini tespit etmeyi ve sonunda onları yakalamayı başardı. 1952 baharında toplam yirmi dört genç erkek ve kadın Sovyet Askerî Mahkemesi'nde yargılanmaya başladı. Yedisi ölüm cezasına çarptırıldı ve idam edilmek üzere Sovyetler Birliği'ne gönderildi.

Johanna ve Heiner Kuhfuß kardeşler ile Jochen Trübe, Wilhelm Schwarz, Günther Nawrocki, Inge Wolf ve Heinz Unger'in yakınları, onların başlarına gelenleri ancak Doğu Almanya'nın nihayet tarih olduğu 90'lı yıllarda öğrendiler.

Dedemin, geldiği bu şehri nasıl bulduğunu merak ediyorum. Korku hissediliyor olmalıydı. Werder küçüktü. Herkesin herkesi az buçuk da olsa tanıdığı bir şehirdi. Böyle bir yerde yirmi dört kişi fark edilmeden öylece ortadan kaybolamazdı. Bazıları henüz yirmi yaşında bile değildi.

Paul'den de olsa olsa on yaş küçüklerdi.

Ama onunkinden farklı bir hayat sürmüşlerdi. Yeni rejime karşı savundukları bir gençlik vardı. Paul'ün böyle bir şansı olmamıştı. O, gençliğini Stalingrad'da gömmek zorunda kalmıştı.

"Buna diyalektik denir Stine'ciğim," derdi sana sık sık, sen de hiç anlamazdım. Ne zaman siyasi meselelerden bahsetse öyle derdi: "Buna diyalektik denir."

Muhtemelen bu da DDR[44] gibi bir kelimedir diye düşünür, başını sallardın. Aptal olduğunu düşünmesinden veya sormanın yakışıksız kaçacağından korkardın. Ona bu Stalin kim ki diye sorduğunda ağzının payını verdiği gün olduğu gibi: "Kendine gel artık!"

Paul Dede sana Werder'de yaşadığı dönemi anlatmıştı ama onu da anlayamamıştın. Çünkü bir sürü şeyi atlamıştı.

SED Temmuz 1952'de sosyalizmin inşası için sınıf mücadelesinin yoğunlaştırılmasına, bu nedenle artık kiliseye karşı tarafsız olunamayacağına karar verdi. Özellikle Protestan Genç Cemaat'teki genç-

[44] Deutsche Demokratische Republik (Demokratik Alman Cumhuriyeti). (ç.n.)

lik çalışmalarının, Batı'yla teması nedeniyle devlete karşı faaliyet yürüttüğünden şüpheleniliyordu. SED genç insanları Genç Cemaat'ten ayrılıp Özgür Alman Gençliği'ne, FDJ'ye katılmaya sevk etmek için bir dizi önlem aldı. İki örgüte aynı anda üye olmak artık mümkün değildi. Son olarak hâlâ Genç Cemaat'e üye olan bütün gençler baharda okullarından atılacaktı.

Okul müdürü Paul Bahrlow'a bu tür öğrencileri ayıklaması talimatı verildi.

"Hepsini çağırdım ve yardımcımla birlikte sorguya çektim," dedi bana. Sorgulamaları kasete kaydetmiş ama hiç kimsenin politik bir faaliyette bulunduğunu ispatlayamamış. Mesela okulundaki öğrencilerden hiçbiri afiş asmamış. O yüzden de kimseyi okuldan atmamış.

Paul Dede, Berlin'den gelen talimata uymadığı için başının derde girdiğini anlattı.

Bu hikâyeyi dinleyince onun son derece dürüst bir insan, sadece emirleri uygulayan değil daima bağımsız düşünmeye çalışan biri olduğunu düşündüm.

Ama on üç, on dört ya da on beş yaşındaki çocuklardan biri afiş asmış, yanlış bir kitap okumuş veya broşür dağıtmış olsa ne yapardı sormadım. Soruların nasıl yürüdüğünü de sormadım. Sorgu demişti, konuşma değil. Üstelik tüm bunlar bu okulun eski yirmi dört öğrencisinin, Stasi, polis ve SED'in şimdi Genç Cemaat üyelerini yapmakla suçladıkları şeyleri yaptığı için tutuklanmasından bir yıl sonra olmuştu.

Paul Dede ve meslektaşının karşısına oturduklarında ölümüne korkmuş olmalılar. Sovyet terörü sekiz yıldır devam ediyordu ve devlet partisi olan SED, Halk Polisi ve Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın desteğiyle bu ülkeyi yönetebilecek durumda olduğunu Moskova'daki güç sahiplerine kanıtlamak zorundaydı.

Stalin 5 Mart'ta nihayet öldü. Diktatör günlerce süren ağır bir hastalığın ardından geçirdiği felç sonucunda acı içinde can verdi. Hiç kimse odasına girip ona bakmaya cesaret edememişti. Uyuyan diktatörü uyandırmak, gözden düşmeye ve bunun sonucunda ölüm cezasına çarptırılmaya veya Gulag'a gönderilmeye yol açabilirdi.

Moskova, Doğu Almanya'da havanın değişmek üzere olduğunun farkındaydı. Bu yüzden halka, özellikle de kilise üyelerine karşı alınan önlemler geri çekilecekti. Hatta, hatalar bile kabul edildi, Genç Cemaat üyeleri haziranda okullarına geri dönebilecekti. Yine de ayaklanma önlenemedi, sonunda askerî güç ve tavizsiz bir tavırla bastırıldı. Ulbricht en başından beri hep şöyle derdi: "Dışarıdan demokratik görünmeli ama bütün ipler bizim elimizde olmalı." Proletarya diktatörlüğünün, egemen işçi sınıfına karşı herhangi bir eleştiriye tahammülü yoktu. Bertolt Brecht buna karşılık diktatörlüğün kendine yeni bir halk seçmesini önerdi.

Onu genç kız ve erkekleri sorgularken hayal etmek tuhafına gidiyor. Bu çocukların hepsi savaş sırasında doğmuş, ömürlerinin ilk yıllarında siren ve bomba sesleriyle uykuya dalmışlar. Deden Werder'de değil de başka bir Havel şehrinde olsaydı karşısında oturan anneannen Eva da olabilirdi. Aralarında bunun konusu hiç geçti mi acaba? Sonradan onun karısı ve senin anneannen olacak kız için nasıl bir dönemdi?

O çocukları ve gençleri, her yalanı ânında yakalayan, kül yutmayan, uzun boylu Paul Dede'nin karşısında hayal etmeye çalışıyorsun. Korku içindeydiler, başlarına ne geleceğini bilmiyorlardı. Yoksa biliyorlar mıydı? Belki de gayet farkındaydılar. En azından deden ölüm korkusunun nasıl bir şey olduğunu biliyordu. Bunun insana nasıl hissettirdiğini.

Yine de yarım asır sonra sana bunları anlatırken, hâlâ doğru olanı yaptığını düşünüyordu. En doğrusunu. Öyle ki kimse buna karşı çıka-

mazdı. Kimseyi okuldan atmamıştı. Aynı zamanda görevini yerine getirmiş, öğrencilerinin devlet karşıtı faaliyetlerde bulunup bulunmadığını kontrol etmişti. Daha iyisi olamazdı.

Paul Dede'nin okul müdürlüğü dönemi çok geçmeden sona erdi. Kendi ifadesine göre sonradan devlete yakın yaftası yemesine neden olan yıllar. "*Böyle bir şeyi Naziler bile yapamazdı*!" diye düşünecek, hatta yazacaktı.

Dedemi koltuğunda oturmuş, anneannem Eva'ya mektupları yazdırırken hayal etmeye çalışıyorum. Tim ve bana, "Kırmızı mı, siyah mı?" diye sorarken de bu koltukta oturuyordu.

Eva, Erika'nın tuşlarına basıyordu. Bu işi becerebiliyor, doğru yazabiliyordu, benim gibi sürekli yanlış tuşa basmıyordu. Parmakları klavyenin üzerinde gezinirken yazdıklarını okuyup kontrol ediyordu.

Bir hata yapmışsa, "Bekle," derdi dedeme. Sonra kâğıdı biraz geri çeker, yanlış harfin üzerine bir "x" koyardı.

Dedenin, emekli maaşındaki kesintiyi ciddi ciddi nasyonal sosyalistlerin terörüyle karşılaştırmasını bir türlü sindiremiyorsun. Ne kadar da dert yanmayı seven, kibirli bir adammış diye düşünüyorsun. Bunu hiç fark etmemiş miydin?

Werder'de yetkililere karşı geldikten sonra, Potsdam'daki Eğitim Fakültesi'ne araştırma görevlisi olarak *övgülerle postalandığını* iddia ediyor.

Maaşı daha düşükmüş ama kabul etmiş, tabiri caizse katlanmış, mektubunda öyle yazıyor. Doğruluğuna yürekten inandığı bir dava uğruna.

Yani 50'lerin ortasında Potsdam'a taşınmış ve tam anlamıyla işe koyulmuştu. Kariyer yapmak istiyordu. Doktora yapmak.

"1960 sonbaharında, Demokratik Alman Cumhuriyeti Halk Eğitimi Bakanlığı'nın kararına istinaden, Potsdam Eğitim Fakültesi rektörü tarafından Yönetici Eğitimi Enstitüsü kurmakla görevlendirildim."

Paul Dede on beş yıl sonra, personel dosyasında bulduğum bir özgeçmişinde böyle yazmış. Bu özgeçmişi tam olarak ne için yazdığı belirsiz. Bu sürede kariyeri durma noktasına gelmişti ve bu durumu değiştirmek için çaresizce çabalıyordu.

Yepyeni bir enstitü kurma görevinin ona verilmiş olması alışıldık bir şey değildi. Zaten daha sonra üstlerinin yaptığı değerlendirmelerde, bu görev için gerekli niteliklere sahip olmadığı, ancak yine de son derece başarılı bir şekilde altından kalktığı sık sık belirtilmiş. Akademik eğitimini ancak 1959'da tamamlamıştı, şimdi tüm Doğu Almanya'daki okul müdürü eğitimleri için bir model oluşturacak yöntemler, içerikler ve sınav yönetmelikleri üzerinde çalışıyordu.

O andan itibaren mesleki hayatını belirleyen, ideolojinin kafalara nasıl sokulacağı sorusu olacaktı. Yalnızca enstitünün kurulmasında değil, akademik yayınlarında da her şey propaganda üzerineydi. Sosyalizm çocuklara nasıl aşılanır? Çocuklar nasıl sosyalist kişiliklere dönüştürülür? *Yeni İnsan* nasıl yaratılır?

Propagandacı tarafı meslek yaşamının dışına da taşmıştı ve bundan gurur duyuyordu. 1988'de bunun için de ödüllendirildi. Anneannem Eva'nın belgeleri arasında, dedemin diğer yoldaşlarıyla birlikte anıldığı bir makale buluyorum.

Ancak şu anki pozisyonu için gerekli niteliklere sahip değildi. Enstitüyü kurduktan, bir süre de yönettikten sonra müdür yardımcılığına tenzil edildi.

1960'ların başıydı, o dönem Eva'yla tanışıp onunla birlikte Berlin'in güney ucuna taşındı. Otuz dokuz yaşındaydı ve gece gündüz demeden çalışıyordu. Üniversitede ve partide kendisine verilen her

görevi üstleniyordu. Yerel parti yönetiminin ve küçük şehirdeki yerel komitenin üyesiydi. FDGB[45] ve Kültür Birliği'nde yer aldı, üniversitedeki mücadele gruplarını yönetti. Bunlar Doğu Almanya'daki işletmelerde ve devlet kurumlarında faaliyet gösteren paramiliter örgütlerdi. Onlar sayesinde proletarya egemenliği her zaman emniyette olacaktı. Ağır silahları vardı, bir karşı devrim durumunda NVA[46] birliklerine katılacaklardı. Silah kullanımı ve askerî taktikler konusunda düzenli olarak eğitim görüyor, tatbikatlara katılıyorlardı.

"Savaşa bir daha asla!" demişti Paul Dede bana. Stalingrad'dan sonra tek arzusu buydu. Fakat karşı devrime, kendi halkına karşı savaşmaya hazırdı, genç öğrencileri de buna hazırlıyordu.

"Son yirmi yıldır siyasi çalışmalarımın odağında esas olarak parti propagandası ve ajitasyonu oldu. Birçok kasaba ve şehir yönetiminde parti öğretim yılından sorumluydum ve birkaç yıl boyunca Potsdam bölge yönetiminin propaganda komisyonuna üyeydim," diye yazıyordu Paul Bahrlow 1975'te.

Kendisinin haksız yere "devlete yakın" diye damgalandığı iddiası saçma. Buna gerçekten inandı mı? Yoksa kendi geçmişini ardında bırakıp bir kez daha baştan başlama teşebbüslerinden biri miydi yalnızca?

Paul Dede 60'lı yıllarda tükenme safhasına gelene kadar çalıştı. Sonra bedeni greve başladı.

Anneannem Eva, onun doktora tezini nihayet daktilo ettiğinde bir şey dedemin kalbini kavrayıp sıkıca tuttu.

"60'lı yılların sonunda Batı Almanya'da görülen kalp krizi vakaları çok büyük bir artış gösterdi." Regina Schilling, *Kuhlenkampffs Schu-*

[45] Freier Deutscher Gewerkschaftsbund (Özgür Alman Sendikalar Birliği). (ç.n.)
[46] National Volksarmee (Ulusal Halk Ordusu). (ç.n.)

he filminde böyle diyor. Bu belgeselle 20'li yıllarda doğan ve savaş sona erdikten sonra sıradanlığa dönmenin sıradışı zorluğuyla boğuşarak her şeyi yoluna koymaya çalışan erkeklerin bir portresini çizmeyi amaçlamış. Ülkenin doğusuyla ilgili herhangi bir veri bulamıyorum ama oradaki kalpler neden farklı olsun ki?

O zamanlar travma sonrası stres bozukluğu teşhis edilmiyordu. İnsanlar hayata ve çalışmaya devam etti, suçluluk duygularını bastırdı ve geçmişlerinin üzerine bugünü inşa ettiler. Etrafları benzer deneyimler yaşamış insanlarla dolu olsa da herkes kaderiyle tek başına boğuşuyordu.

Doğu Almanya'daki diktatörlükte sürekli olarak geçmişten sorumlu tutulma tehlikesi vardı. Bu da sessiz kalmaları için başka bir sebepti. Temel ilkesi antifaşizm olan bir ülkede, nasıl çıkıp da "faşist Wehrmacht"ta yaptıklarından bahsedebilirlerdi ki? Antisemitizm ve milliyetçilik de Sovyet sosyalizminin ve reel sosyalizmin önemli bir parçasıydı. Eğer konuşmaya başlarlarsa, düşünmeye başlarlarsa bütün *Yeni İnsanlar* hâlâ eski olduklarını fark edebilirlerdi.

Holokost inkâr edilmiyordu gerçi ama birazcık eğilip bükülmüştü. Bruno Apitz, Buchenwald Toplama Kampı'nda geçen ve Doğu Almanya'da okula giden her çocuğun okuması gereken başyapıtı *Kurtlar Arasında Çıplak*'ı sansür kurulundan geçene kadar defalarca değiştirmek zorunda kalmıştı. Böylece Doğu Almanya'nın temel mitlerinden biri olan Buchenwald miti doğdu. Buna göre Buchenwald'deki mahkûmların çoğu kendilerini özgürleştirmiş komünistlerdi. Bunun gerçekle çok az ilgisi vardı. Komünist mahkûmların amansız bir ölüm kalım mücadelesi verdiği ve Yahudi mahkûmların öldürülmesinde payları olduğu gerçeğinin anlatılmasına izin verilmiyordu.

Doğu Almanya'da, Üçüncü Reich'ın insanlık dışı suçların işlendiği bir sistem olduğu her zaman gün gibi ortadaydı, yine de tarih öyle

bir anlatılmalıydı ki yeni ideolojiye uysun. Doğu Almanya ve Üçüncü Reich taban tabana zıt olmalıydı. Ortak paydalar göz ardı edildi.

Paul'ün kalbi geçmişin ve yeni çağın ağırlığı altında duracak gibiydi. Georg Büchner'i sosyalist cumhuriyetin edebî sütunlarından biri kılmayı amaçlayan ideolojik çalışması doktora tezini son gücüyle de olsa tamamlamayı başardı. Sonra tedaviye gönderildi.

Ancak yeterli olmadı. Unvanını aldı almasına ama Eğitim Fakültesi'nin onunla ilgili hazırladığı dosyadan Eğitim Bakanı Margot Honecker'den gelen bir mektup çıktı. Adı, üniversiteye öğretim üyesi olarak atanmayacak çalışanlar listesindeydi.

Saf dışı bırakılmıştı.

Neden, niye? Hiçbir yerde yazmıyordu. Ama Potsdam Üniversitesi'ne devam edemedi.

Paul Dede, *Neues Deutschland* gazetesine bir ilan verdi ve Baltık Denizi'nden cevap geldi. Eğitim bilimlerinde doçentlik teklif edildi, ayrıca Doğu Almanya'da B doktorası denen şeyi hazırlamasına fırsat verildi. Daha sonra profesör olabilecekti.

Ne var ki küçük şehirdeki üniversitede bunun için ihtiyaç duyacağı eğitim araştırmaları bölümü yoktu. O da Marksist Leninist örgütsel çalışma alanında doçent oldu. Bu ne demek, hiçbir fikrim yok.

Paul Bahrlow'un nihayet kendisine vadedilen pozisyonu ve Rostock Üniversitesi'ndeki araştırma çalışmalarına katılma izni alması neredeyse on yıl sürdü.

Ama artık çok geçti.

Küçük şehirdeki üniversitede boş pozisyonlar olduğunda, Paul Dede'ye idari görevler de veriliyordu. Mesela üniversitenin, öğrencilerin sosyalist eğitimini sağlayacak propaganda bölümü. Böylece parti de ona güvenmeye devam edebilirdi. Üniversitenin parti yöne-

timinin bir parçası olarak politik kararların yürürlüğe sokulmasıyla ilgilenecekti.

Üstlerinin raporlarda ve bakanlık yazışmalarında belirttiği gibi, sağlığı yine kötüye gidiyordu. Bu koşullar altında B doktorasını asla yazamayacağı için, bakanlık onun gerekliliklerini çoktan yerine getirdiği düzgün bir makama terfi etmesini bir türlü onaylamıyordu.

Üzerinde korkunç bir baskı vardı. Ayrıca birdenbire dosyasında neden oğlunu gizlediğini, araştırmaya neden devam etmediğini açıklamak zorunda kalmıştı.

Her şeye cevabı vardı, yine de bir çıkar yol bulamıyordu. Bugün bakınca sanki hiçbirini başaramayacağını biliyormuş gibi geliyor. Ne vazifesini yerine getirmeyi ne de terfi almayı. Belki de gereken sıçrama çok büyüktü veya kişiliğiyle ilgili şüpheler asılsız değildi.

"Parti, parti her zaman haklıdır. Yoldaşlar, bundan şaşmayın. Çünkü, hak için savaşan daima haklıdır, yalanlara, sömürüye karşı savaşan..." sözleri yankılanıyor kafanda.

Doğruydu da. Ona her şeyi veren partiydi. Onsuz bir hiç olurdu. Hayatı boyunca asla üniversiteye gidemez, öğretmen veya okul müdürü olamazdı. Şimdiyse doktor unvanı vardı!

Yıllar geçtikçe gözleri iyice kötüleşmişti. O dönemki fotoğraflarında gözlüklerinin arkasından zar zor seçiliyorlar. Uzun zamandır beklediği eğitim fakültesi öğretim üyeliğine atandıktan beş yıl sonra malulen emekliye ayrıldı. O sırada altmış yaşındaydı.

Paul Dede'nin birden fazla hayatı oldu. Weimar Cumhuriyeti'ndeki lümpen proletaryası içinde bir hayat, savaşta top yemi olarak bir hayat, SED'in propagandacısı olarak bir hayat ve nihayet ihanete uğramış birinin hayatı.

Bütün bu hayatların değeri neydi? Bu hayatlar hakkında konuşamazdı, çünkü onları sürekli saklamak, üzerine bir şeyler ekleyerek yeniden yazmak zorunda kalmıştı. Devam edebilmek, ilerleyebilmek için kendisinden saklandı. Bir de kimsenin ona tepside sunmayacağı, ancak kendisinin uzanarak erişebileceği şeyleri elde etmek için.

Kazananın tarafında olduğuna inandı. Tarihin doğru tarafında. Birçok kez dönüşüm geçirdi, başkalarının bırakıp gittiği çamurdan, birçok kez kendi başına çıktı.

Ve yanıldı. Tamamen yanıldı.

Yine de aranızdaki sevgiyi hâlâ hatırlıyorsun.

Yanıldığını ne kendine ne de başkasına itiraf edebildi. Belki de bu kadarı beklenemez. Yargılamak bana düşmez. Ama uğruna kendini paraladığı, inandığı diktatörlüğünün yarattığı acıların ne kadar büyük, şiddetinin ne kadar amansız olduğunu biliyorum, unutmam da mümkün değil.

En azından diktatörlükten kaçmak isteyenlerin tarafında değil, Duvar'ı savunanların tarafında olduğunu hiç gizlemedi.

Onu tam karşında, koltuğunda, donuk gözlerle otururken görüyorsun.

Kırmızı kartlar, siyah kartlar.

Bir sürü yalan.

Gürültülü bir suskunluk.

Kırmızı kartlar, siyah kartlar.

İskeleye yürüyorsunuz, ona hangi gemilerin kalkacağını anlatıyorsun. Direklerinde hangi bayrağın dalgalandığını, buna göre hangi ülkeden geldiklerini.

Yeni teknolojiye nasıl da sevinmişti. Mesela Wimbledon seyredebileceği renkli bir televizyon.

Sonra kendine bir ses kayıt cihazı aldı, bir kasetçalar, bir de Langenscheidt İngilizce kursu. Duvar yıkıldıktan hemen sonra İngilizce öğrenmeye başladı. Cümleleri kasete kaydediyor, okumakta çok zorlanıyordu.

Elektronik aletler almayı seviyordu. Küçük şehrin pazar meydanındaki, otobüs durağının hemen yanındaki dükkândan. Yıllar geçtikçe ses kayıt cihazları küçüldü ve arkadaşlarından bazıları hayat hikâyelerini yazmaya başladı.

Ama Paul Dede böyle bir şeye kalkışmadı.

Ses kayıt cihazını sana hediye etti, sonra kendine yenisini aldı.

49

Tim'i arıyorum:

"Daktiloyu gerçekten geri istiyor musun?"

XIV/SON

"1.12.
Hasta babanı düşünüyor musun hiç?
Noel'de bize yazmadın, Noel'de neredeydin,
hâlâ bilmiyoruz. Paskalya'da da ses seda yok,
seninle ne yapacağız böyle bilmiyoruz.
Şimdi yine Noel yaklaşıyor.
Baban ne yaptığını bilmek istiyor.
Nerede kalıyorsun? Neden yazmıyorsun?"

Einar Schleef, "Gertrud"

50

TEMMUZ 2022, GRÄSÖ, İSVEÇ

Baltık Denizi'nin bu tarafında da kıyıya aynı sakinlikle vuran gri-mavi suya bakıyorsun. Sana birçok kez avuntu veren bu ebedî gürültü, dar omuzlarına sardığın görünmez bir palto.

Bu uğultu senden çok önce, insanlardan çok önce de buradaydı, senden ve insanlardan çok sonra da burada olmaya devam edecek.

Buraya son gelişinin üzerinden üç yıl geçti.

O yıl Berlin Duvarı'nın yıkılışının otuzuncu yılıydı, aynı zamanda Brandenburg, Saksonya veya Thüringen'de bir aşırı sağcının başbakan olabileceği yönünde haklı bir korkunun peyda olduğu yazdı.

O günlerde her şey bir anda geri dönmüştü. Ada'ya, Kai'ye ve küçük şehre dair anıların. Krissi'yi aradın, onunla ilk kez o zamanlardan bahsettiniz. Çocukluğunuzun acımasızlığından. Yaşıtınız olan ve son yıllarda yine nefretle sokaklarda dolaşan insanlardan. Mülteci kamplarına her hafta saldıran, Doğu Almanya'yı yine Kara Almanya'ya çeviren insanlardan. Niye hiç bitmiyordu bu? Neden bunlar bize bu kadar tanıdık geliyordu?

Uzun bir konuşma oldu.

Sonra Tim'in, Eva'nın evinden sana getirdiği, senin de alelacele taratıp bilgisayara kaydettiğin belgeleri ve fotoğrafları ilk kez doğru düz-

gün gözden geçirdin. Burada, bu kadar kuzeyde havanın kararmadığı gecelerden birinde.

Fotoğraflarda anneni aradın. Bir zamanlar olduğu çocuğu, kızı, genç kadını aradın. Sonra anneannen Eva'yı, Sabine Teyze'yi ve Paul Dede'yi.

Birlikte mutlu göründükleri ne kadar az fotoğraf vardı.

Hatırlamaya çalıştın.

Tuhaf, diye düşündün, çocukken bir taş olup denize batmak istiyordun. Şimdiyse yıllardır suya girmiyor, yeri görmez olduğun anda bir şey seni yakalayıp yutacakmış gibi hissediyorsun.

Belki bir kez daha denemeliydin. Önce beş kulaç, sonra on, böyle böyle.

"Geliyor musun? Oyun başlamak üzere!"

Kurti beni heyecanla çekiştirip daldığım düşüncelerimden çıkarıyor. Birazdan brännboll[47] oynayacaklar, bizi komşular davet etti.

Spor sahasına doğru yürürken Tim'den mesaj geliyor.

"Feribottayız, yarın akşam beş gibi oradayız."

Yıpranmış saha insanlarla dolu.

Adanın yarısı brännboll oynamak için burada toplanıyor. Oyuna genç yaşlı demeden herkes katılıyor. Herkes takımını kendi seçiyor, kaptan yok, sadece sıraya giriyorsunuz. Sonra başlıyor. Bir tenis topu bir tür beyzbol sopasıyla sahaya fırlatılıyor. Küçükler sopayla vuramıyorlarsa elle de atabiliyorlar. Atıcı topu fırlattığı anda sahanın çevresinde koşmaya başlıyor, karşı takım da topu olabildiğince kısa sürede eve geri getirmeye çalışıyor.

Takımların en önemli oyuncuları enerjiyle dolup taşan gençler. Topu sahadan mümkün olduğunca uzağa fırlatarak olabildiğince çok koşucunun sahada tur atmasını sağlıyorlar. Yaşça daha küçük

[47] İskandinavya'da, özellikle İsveç'te popüler olan bir tür top oyunu. (ç.n.)

olanlar, onlara çılgınca teżahüratlar yapıp hayran kalıyor. Yaşlılarsa alkışlayıp gülüyor, onlarda kendilerini buluyorlar. Onlar sayesinde kendilerinin de yavaş yavaş büyüdükleri, her yıl daha hızlı, daha güçlü oldukları yazları hatırlıyorlar. Oyunun sonucunu belirleyen kişi oldukları zamanı.

"Stine, bak!"

Kurti, Hans'la birlikte diğer oyuncuların arasında. Oyunu onların takımı başlatacak. Klara köşede oturmuş, kitap okuyor.

Kamp masasının yanındaki küçük ekipman kulübesine gidiyorum, orada iki ergen kız sabah süpermarketten aldıkları şekerlemeleri ve içecekleri satıyorlar.

Sonra Klara'nın yanına oturup ona kolayla bir paket jelibon uzatıyorum. Başını kitabından kaldırmadan alıyor.

Sıra Kurti'de. Sopayı eline alıyor, gerildiğini, rezil olmamak için dua ettiğini hissedebiliyorum. Daha önce topa vurmayı hiç başaramamıştı. Hep üç denemeden sonra elle fırlatması gerekmişti. Ama artık on iki yaşında. Şimdi yapabilmesi gerek.

İlk denemesinde başarısız oluyor, bir an için oyunu bırakmayı düşündüğünü anlayabiliyorum. Başka bir genç yanına gelip ona bir şeyler söylüyor. Kurt'a sopaya vururken yapması gereken hareketi gösteriyor.

Klara başını kitabından kaldırıyor.

Kardeşi topu ikinci kez havaya atıyor, sopasını savuracak kadar zamanı var. Sahiden de vuruyor, top da hiç fena gitmiyor. Kurti vuruşuna o kadar şaşırıyor ki koşmayı unutuyor.

"*Springa*!"[48] diye bağırıyor diğerleri, Hans da onu hafifçe itiyor.

Sonra Kurti koşmaya başlıyor.

---

[48] (İsv.) Koş. (ç.n.)

Teşekkür

Öncelikle Steffen, Hedda ve Ingmar'a teşekkür etmek istiyorum. Benim için deniz, gemi ve limansınız. Güneş, rüzgâr ve yağmur.

Kardeşim Robert'a her şey için, bundan sonra yapacağı şeyler için de teşekkür ediyorum. Eşi Sonja'ya da sadakati ve desteği için teşekkürler.

Bu kitap için bana kendi hikâyelerini, bizim hikâyelerimizi anlatmayı kabul eden arkadaşlarıma teşekkür ederim. Başta Sara, Johanna ve Heike'ye.

"Budur, işte bunu yazman lazım!" dediği için Annette Humpe'ye teşekkür etmek istiyorum. Müzik, cin tonik ve yokuş yukarı koşular için.

Pazar akşamları, *Tatort* dizisinden sonra beni arayarak bu süreci atlatmama yardımcı olan dostum Peter'a da teşekkür etmek istiyorum. Tanja'ya da kışın terasta içtiğimiz şampanyalar ve yıllardır süren içten dostluğu için teşekkürler.

Beni sürekli cesaretlendirdiği, benimle birlikte okuyup düşündüğü ve Schlachtensee kıyısındaki gezintilerimiz için Sabine Adler'e teşekkür ediyorum.

Yazmaya devam etsem mi etmesem mi bilemediğim bir anda

yazdıklarımı okudukları için Alena Schröder ve Peter Hintz'e teşekkürler.

Ayrıca Axel Hahn'a da teşekkür etmek isterim. Yürekten ilgisi, profesyonel tavsiyeleri ve güveni için.

İnanılmaz bir insan olan Heike-Melba Fendel ve Barbarella Entertainment ekibine ne kadar teşekkür etsem az. Rahatsız edilmeden çalışabildiğim oda ve çalışma masası için teşekkürler.

Araştırmalarımda bana yardımcı olan arşivcilere, özellikle de Federal Arşiv ve sayısız şehir arşivi çalışanına teşekkürler. Tarihçi Sandra Pingel-Schliemann'a da uzmanlığı ve faydalı önerileri için teşekkür etmek isterim.

Ama özellikle bu kitabı mümkün kılan tüm Klett-Cotta çalışanlarına teşekkür etmek istiyorum.

Küçük bir fikrin kitaba dönüşebileceğine duyduğu güven için Tom Kraushaar'a teşekkür ederim.

Ancak, her şeyden önce editörüm Corinna Kroker'e beni ve bu metni üstlenme cesaretini gösterdiği ve her zaman doğru yerlerde güldüğü için teşekkür ediyorum.

Son olarak ajans temsilcim Rebekka Göpfert'e de teşekkür ederim, onun müzakere becerileri olmasaydı bu kitabı yazmam mümkün olmazdı.

Kaynaklar

Bundesarchiv, Stasi-Unterlagen-Archiv, Berlin: https://www.stasi-unterlagenarchiv.de/akteneinsicht/privatpersonen.

Bundesarchiv, Stiftung Archiv Parteien und Massenorganisationen der DDR. Berlin. Signatur: DY/6753.

Gesetzesblatt der Deutschen Demokratischen Republik, Berlin.
GBl. DDR 1951, s. 281
GBl. DDR II 1965, s. 368

Bachmann, Ingeborg: *Sämtliche Gedichte.* München/Zürich: Piper 1982.

Bauer, Fritz: "Im Mainzer Kulturministerium gilt ein merkwürdiges Geschichtsbild", içinde: *Frankfurter Rundschau,* No. 161, 14. 7. 1962.

Brasch, Thomas: *Kargo.* Frankfurt a. M.: Suhrkamp 1977.
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1977.
Tüm hakları Suhrkamp Verlag Berlin'e aittir.

Brecht, Bertolt: "An die Nachgeborenen", "Alfabet" und "Lob des Kommunismus ", içinde: *Die Gedichte von Bertolt Brecht in einem Band.* Frankfurt a. M.: Suhrkamp 1981.

Eich, Günter: *Träume.* Frankfurt a. M.: Bibliothek Suhrkamp 1953.

Havemann, Robert: *Ein deutscher Kommunist.* Hrsg. von Manfred Wilke. Hamburg: Rowohlt 2018.
© 2018, Rowohlt Verlag GmbH, Hamburg.

Herrndorf, Wolfgang: *Arbeit und Struktur.* Berlin: Rowohlt 2013.

© 2013, Rowohlt · Berlin Verlag GmbH, Berlin.
Küchemeister, Wera: "Wer möchte nicht im Leben bleiben", içinde: *Sie nannten ihn Amigo.* Berlin: DEFA-Studio für Spielfilme 1958.
Müller, Inge: *Wenn ich schon sterben muß. Gedichte.* Hrsg. von Richard Pietraß. Berlin/Weimar: Aufbau 1985.
© Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 1985, 2008
Schleef, Einar: *Gertrud.* Frankfurt a. M.: Suhrkamp 1984.
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1984.
Tüm hakları Suhrkamp Verlag Berlin'e aittir.
Süske, Kerstin: *7/10/89 Makulatur.* Babelsberg: Defa-Studio für Dokumentarfilme, Hochschule für Film und Fernsehen der DDR 1989.

Geçmişin karanlık bir gölge gibi hafızayı rahat bırakmadığı ve şimdinin yalnızca bir hayal kırıklığı olarak deneyimlendiği zamanlarda, mutluluk ancak geleceğe ertelenen bir ihtimal olarak mı kalır?

Anne Rabe, ***Mutluluk İhtimali***'nde Doğu Almanya ile Batı Almanya'nın birleşmesinin meydana getirdiği çelişkileri bir ailenin üç kuşağa yayılan yaşamı üzerinden resmeder. Yeni kuşak, eskilerinden bambaşka bir dünyaya - Doğu ile Batı'nın, eskiyle yeninin, kapitalizmle sosyalizmin melezlendiği bir geçiş dönemine doğar. Baskıcı politikalarına rağmen, geçmişte kalan sosyalizmi daha adil bulan ebeveynlerinin değerleri yabancıdır onlar için. Geçmişin yanı sıra, şimdiyle de bir türlü uyuşamayan anlatıcı, zamanın ve değerlerin bütünüyle muğlaklaşarak iç içe geçtiği bir yarıkta kurar anlatısını.

Fakat bu roman, menzili kısa düşen biyografik öğelerden medet uman soyut bir aile romanı değildir. Rabe, farklı anlatı türlerinden faydalanarak, kişisel olan ile tarihin, bireyselle toplumsalın girift ilişkisini ortaya koyan güçlü bir metin yaratır. Hikâye anlatıcılığının bilindik kronolojisini bozarak anlatının katlarını açan ***Mutluluk İhtimali***; şimdi, geçmiş ve geleceğin yekpare bir bütün olarak gebe olduğu ihtimalleri görünür kılmak gibi eşsiz bir marifet sergiler.

liverayayinevi
liverayayinevi
liverayayinevi
www.liverayayinevi.com

"Şimdi ve Burada"